

Seria

MONEDE DE AUR DIN COLECȚII ROMÂNEȘTI
GOLD COINS IN ROMANIAN COLLECTIONS

I

Colecții din Muntenia
Collections from Wallachia

cIMeC – INSTITUTUL DE MEMORIE CULTURALĂ
2001

MONEDE DE AUR DIN COLECȚII ROMÂNEȘTI
GOLD COINS IN ROMANIAN COLLECTIONS

I

Colecții din Muntenia
Collections from Wallachia

Series

GOLD COINS IN ROMANIAN COLLECTIONS

Edited by: Dr. Ernest Oberländer-Târnoveanu

I

Collections from Wallachia

**The Buzău County Museum
The Museum of the Lower Danube Călărași
“Teohari Antonescu” County Museum Giurgiu
Prahova County Museum of History and Archaeology**

Aurel Vîlcu and Mihai Dima

in collaboration with:
Ana Dicu, Marian Neagu, Emil Păunescu și Elisabeta Savu

**cIMeC – INSTITUTUL DE MEMORIE CULTURALĂ
2001**

Seria

**MONEDE DE AUR
DIN COLECȚII ROMÂNEȘTI**

Coordonator: Dr. Ernest Oberländer-Târnoveanu

I

Colecții din Muntenia:

**Muzeul Județean Buzău
Muzeul Dunării de Jos Călărași
Muzeul Județean “Teohari Antonescu” Giurgiu
Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova**

Aurel Vîlcu și Mihai Dima

în colaborare cu:
Ana Dicu, Marian Neagu, Emil Păunescu și Elisabeta Savu

**cIMeC – INSTITUTUL DE MEMORIE CULTURALĂ
2001**

Această publicație apare cu sprijinul financiar al **Ministerului Culturii și Cultelor**
This volume is printed with the financial support of the **Ministry of Culture and Religious Affairs**

Copyright © cImeC 2001

Fotografii / Photographs: **Daniel Gora**

Procesare imagini / Image processing: **Vasile Andrei**

Traducere în engleză / English translation: **Anca Doina Cornaciu**

Coperta față: Stater tip Alexandru cel Mare emis la Callatis - avers (Muzeul Dunării de Jos Călărași)

Front cover: Alexander the Great type stater issued at Callatis - obverse (Lower Danube Museum Călărași)

Coperta spate: Stater tip Alexandru cel Mare emis la Callatis - revers (Muzeul Dunării de Jos Călărași)

Back cover: Alexander the Great type stater issued at Callatis - reverse (Lower Danube Museum Călărași)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VÎLCU, AUREL

**Colecții din Muntenia: Muzeul Județean Buzău,
Muzeul Dunării de Jos Călărași, Muzeul Județean
„Teohari Antonescu” Giurgiu, Muzeul Județean de Istorie
și Arheologie Prahova / Aurel Vîlcu, Mihai Dima; colab.:**

Ana Dicu, Marian Neagu, Emil Păunescu, Elisabeta Savu. -

București: cImeC, 2001

p. 118; 24 x 33 cm. - (Monede de aur din colecții românești: 1)

Index.

ISBN 973-85287-0-4

I. Dima, Mihai

II. Dicu, Ana

III. Neagu, Marian

IV. Păunescu, Emil

V. Savu, Elisabeta

737.1(498.1)(084)

Editat de / Edited by:

cImeC – Institutul de Memorie Culturală

Piața Presei Libere 1, C.P. 33-90,

713411 București

ROMÂNIA

Tel/fax: (01) 224 37 42

e-mail: cimec@cimec.ro

<http://www.cimec.ro>

ISBN 973-85287-0-4

Tipărit de / Printed by: S. C. **DAIM P.H.**

CUPRINS – CONTENTS

Aurul monetizat în spațiul românesc - două milenii și jumătate de istorie (*Coined Gold on the Romanian Territory - a Two Thousand and a Half Year Old History*) de / by Ernest Oberländer-Târnoveanu / 7

Monedele de aur din colecția Muzeului Județean Buzău (*The Gold Coins in the Collection of the Buzău County Museum*) de / by Aurel Vîlcu și Ana Dicu / 53

Monedele de aur din colecția Muzeului Dunării de Jos Călărași (*The Gold Coins in the Collection of the Lower Danube Museum in Călărași*) de / by Aurel Vîlcu, Marian Neagu și Mihai Dima / 71

Monedele de aur din colecția Muzeului Județean “Teohari Antonescu” Giurgiu (*The Gold Coins in the Collection of the “Teohari Antonescu” County Museum in Giurgiu*) de / by Aurel Vîlcu și Emil Păunescu / 81

Monedele de aur din colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova (*The Gold Coins in the Collection of the Prahova County Museum of History and Archaeology*) de / by Elisabeta Savu și Mihai Dima / 91

Index (*Indexes*) / 111

State emitente (*Issuing States*) / 111

Suverani (*Sovereigns*) / 111

Nominaluri (*Denominations*) / 112

Ateliere (*Mints*) / 113

Proveniență (*Provenance*) / 114

Lista abrevierilor din catalog (*Abbreviations*) / 115

Hartă (*Map*) / 117

AURUL MONETIZAT ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC

· DOUĂ MILENII ȘI JUMĂTATE DE ISTORIE ·

Pe o imaginară hartă numismatică a lumii, România reprezintă, cu siguranță, ceea ce ar putea fi definit, dacă nu ca un adevărat Paradis, cu siguranță, cel puțin ca un adevărat Eldorado. Așezat la întretăierea marilor axe de comunicație trans-europene și în zona de confluență a unor importante structuri politice, economice și monetare antice, medievale și moderne, pământul românesc a scos la iveală numeroase descoperiri monetare, de o bogăție și o varietate rar întâlnite pe continentul nostru. Descoperirile monetare din România ar putea ilustra adevărate pagini și capitole ale unei enciclopedii numismatice virtuale. Aici se regăsesc, practic, piese caracteristice pentru toate componentele majore ale numismaticii europene și mediteraneene, respectiv ale emisiunilor monetare antice grecești, romane, bizantine, ale principalelor emisiuni medievale locale, balcanice, central și vest-europene sau islamice, precum și ale unor numeroase emisiuni moderne europene și extra-europene.

Monedele, medaliile, plachetele, ordinele și decorațiile constituie o categorie foarte importantă a patrimoniului cultural național din România. Toate muzeele naționale cu profil istoric, ca și muzeele județene și numeroase muzee municipale, orașenești și chiar comunale posedă colecții considerabile, de mare valoare și diversitate¹. De asemenea colecții numismatice extrem de valoroase se află în posesia Bibliotecii Academiei Române, institutelor arheologice din București, Cluj-Napoca și Iași, Băncii Naționale a României, precum și în posesia cultelor religioase. Colecțiilor numismatice publice trebuie să le adăugăm câteva mii de colecții private, multe din ele de mare interes științific și patrimonial. În structura patrimoniului cultural național românesc, patrimoniul numismatic, din care partea cea mai importantă este conservată în colecții publice, în primul rând în cele muzeale, este al doilea ca importanță numerică, după cel arheologic. Din punct de vedere calitativ, fondul numismatic, împreună cu arta plastică europeană, constituie, probabil, partea de cea mai mare valoare intrinsecă a patrimoniului nostru cultural, conform standardelor internaționale. În colecțiile

noastre se păstrează o serie de unicate sau mari rarități, care ar face cinste oricărui mare muzeu din lume. De asemenea, în colecțiile noastre se păstrează mii de tezaure de monede antice, bizantine, medievale și moderne, care reprezintă extraordinare surse de reconstituire a istoriei politice, economice și sociale, nu numai pe plan local, dar și dintr-o perspectivă mai largă, sud-est sau central europeană.

Prin semnificația lor economică, politică, documentară și artistică specială, la care se adaugă, în cele mai multe cazuri, și valoarea lor simbolică și intrinsecă foarte importantă, în cadrul descoperirilor din România se detașează, ca un capitol aparte, cele care conțin monede de aur. Acest fapt nu este întâmplător. În desfășurarea marilor evenimente politice și diplomatice, ca și a comerțului internațional, aurul monetizat a constituit de-a lungul istoriei echivalentul sistemului circulator și motor din organisme vii. El a fost sângele și energia care a pus în mișcare statele și societățile pe arena istoriei. Timp de secole, din Antichitate și până la mijlocul secolului al XX-lea, funcționarea mecanismelor statale, ducerea campaniilor militare, ca și acțiunile diplomației au fost de neconceput fără mijlocirea monedei de aur.

Alegerea aurului ca instrument prin excelență al politicii statale a fost determinată nu numai de calitățile sale chimice și fizice, de simbolistica lui, sau de valoarea lui universal recunoscută, ci și pentru unele facilități tehnice și practice pe care le ofereau utilizatorilor monedele bătute din acest metal. Datorită faptului că în Antichitate și în Evul Mediu raportul dintre aur și argint a variat, în general, între 1/10-1/12 și 1/14, un gram de metal galben monetizat era echivalat cu 10-14 g. de argint monetizat, celălalt metal prețios folosit în mod tradițional în producția monetară. Aceasta însemna considerabile facilități de transport, căci o sută de kilograme de monedă de aur, care puteau fi transportate ușor pe spinarea a trei cai, sau într-un car, acopereau valoarea unei tone, sau chiar mai mult, de monedă de argint. Această calitate constituia un avantaj considerabil în condițiile dificultăților de transport pe care le-au cunoscut toate civilizațiile pre-industriale, avantaje care

¹. Vezi în acest sens *Ghidul muzeelor și colecțiilor din România*, coord. Irina Oberländer-Târnoveanu, București, 2000, passim.

deveneau incalculabile în cazul expedierii de numerar la distanțe mari sau în regiunile greu accesibile.

Folosirea monedelor de aur permitea realizarea unor importante economii legate de producerea și punerea în circulație a numerarului, căci în Antichitate și Evul Mediu o piesă de aur înmagazina în ea o valoare nominală sau intrinsecă a 10-14 monede de argint cu o greutate individuală similară. În perioada modernă și contemporană acest raport a crescut și mai mult, pe măsură ce decalajul dintre valoarea aurului și a argintului s-a mărit continuu, din secolul al XVI-lea și până în secolul al XX-lea. Se realizau astfel mari economii de manoperă, de salarii și de timp, care nu erau de neglijat în condițiile în care administrația, războiul și diplomația necesitau cantități uriașe de monedă, de ordinul sutelor de mii și chiar a milioane de piese și care, adesea, trebuiau să fie disponibile într-un interval foarte scurt.

Cantitatea, calitatea și stabilitatea monedelor de aur erau veritabile barometre ale forței și prestigiului statelor pe arena internațională sau în percepția publicului larg. Recunoașterea acestui statut de excepție al unor monede de aur a dus la adoptarea tipului și etalonului lor metrologic de către alți emitenți, state mai puțin bogate sau puternice, dornice să confere emisiunilor lor o poziție mai bună decât ar fi putut s-o asigure numai prin forțe proprii. Monedele de aur erau în același timp și extraordinare mijloace de propagandă politică, ducând până în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii portretele, emblemele și mesajele statelor emitente.

Nu trebuie uitată nici puternica valoare simbolică, sacrală, a aurului, ca element cu calități unice, atașat de lumina și strălucirea solară, deci al izvorului vieții, al imuabilității și veșniciei, devenit chintesentă a atributelor autorității monarhice din toate timpurile. A împărți aur monetizat cu prilejul tuturor ceremoniilor legate de cultul aulic era un element indispensabil al comportamentului regal, în majoritatea culturilor antice, medievale și moderne, pe care-l întâlnim din India și până în Anglia, din Scandinavia și până în Africa de Nord. Concentrarea surselor de aur în jurul reședinței capului statului, controlul exclusiv al baterii monedei din acest metal, ca și distribuirea lor au devenit un atribut regal prin excelență, calitate preluată apoi și de republicile antice, medievale și moderne.

Aceleași capacități de a înmagazina valori mari, general recunoscute, în volume mici, rezistența la alterare, precum și facilitățile de a le transporta, făceau din aurul monetizat un instrument ideal al marilor tranzacții comerciale internaționale, implicând bunuri de mare valoare și în cantități apreciabile. Și în acest

caz stabilitatea greutății, titlului aliajului și a reprezentărilor, ca și capacitatea unor state de a lansa în mod ritmic pe piață cantități considerabile de monedă au modelat pentru secole și pe teritorii uriașe încrederea și preferința publicului larg spre acceptarea și folosirea cu predilecție a unor anumite emisiuni de aur, care erau investite neoficial cu statutul de veritabile monede internaționale².

Istoria prezenței monedelor de aur în spațiul carpato-dunăreano-pontic numără circa 2500 de ani. Primele monede de aur, mai exact, din electron, un aliaj natural sau artificial de aur și argint, descoperite pe teritoriul românesc sunt staterii, sau fracțiunile lor, emise de cetatea greacă din Propontida, Cyzikos găsite în Dobrogea, la Histria și Ion Corvin (com. Ion Corvin, jud. Constanța), în sudul Moldovei, la Galați, precum și în sudul Basarabiei, la Orlovka (r. Reni, reg. Odessa, Ucraina)³. Descoperirile de monede de aur cyziciene au în primul rând o semnificație economică, fiind legate de comerțul ponto-mediteranian desfășurat prin intermediul Histriei, proces în care au fost atrași de timpuriu și localnicii din zona Gurilor Dunării. Împreună cu descoperirile de stateri și drahme histriene, distribuția monedelor cyziciene trasează hinterlandul economic și, desigur, politic al Histriei în spațiul Dunării de Jos în secolele V-IV a. Chr.

Prima fază a pătrunderii pe scară largă a monedelor de aur în spațiul geografic al Dunării de Jos se va produce spre sfârșitul secolului al IV-lea a. Chr. și în secolul al III-lea, odată cu apariția staterilor macedoneni ai lui Philippos al II-lea (359–336 a. Chr.) și mai ales ai lui Alexandros al III-lea (336–323 a. Chr.), care de altfel, reprezintă primele emisiuni de aur grecești al căror volum a fost foarte mare. Piese izolate se întâlnesc nu numai în Dobrogea, dar și în Muntenia, Oltenia, Banat, Transilvania și Moldova, ceea ce pare să indice o pătrundere a lor în zonă, mai ales ca urmare a evenimentelor politico-militare. Moneda de aur a lui Alexandros al III-lea va deveni, începând cu deceniul al patrulea al secolului al III-lea, modelul emisiunilor de stateri postumi bătute de cetățile grecești de pe litoralul vestic al Mării Negre: Callatis, Histria, Tomis, Dionysopolis, Odessos și Messembria, pentru a aminti numai centrele emitente mai importante din vecinătatea spațiului geto-dacic. În cea de-a doua jumătate a secolului al III-lea, dar mai ales spre sfârșitul aceluiași secol, atelierele vest-pontice din Dobrogea, la care se adaugă și Tyras și Byzantion, vor trece la producerea staterilor de tip Lysimachos, a căror batere va continua

². Asupra funcțiilor aurului monetizat cf: R. Göbl, *Numismatik - Grundriss und wissenschaftliches System*, München, 1987, pp. 31-32, C. Howgego, *Ancient History from Coins*, Londra și New York, 1995, pp.8-12, 18, 35-38, 46-54, 90-92, 98-105, 108-109, 110-113, 115-117, 120, 124-132 și 134-137, P. Spufford, *Money and its Use in Medieval Europe*, Cambridge, Londra, New York, New Rochelle, Melbourne și Sydney, 1988, pp. 176-183, 267-288 și 397-422 și N. Murgu și M. Isărescu, *Aurul, mit și realitate*, Iași, 1981, pp. 63-107.

³. C. Preda, *În legătură cu circulația staterilor din Cyzic la Dunărea de Jos*, în *Pontica*, 7, 1974, pp. 139-147.

până la anexarea cetăților de către romani, în secolul I î.e.n.⁴. Atât introducerea emisiunilor de stateri de tip Alexandros al III-lea, cât mai ales a celor de tip Lysimachos în cadrul monetărilor din Dobrogea a reprezentat materializarea unor tendințe integraționiste care se manifestau pe plan monetar, dar și politic, cultural și religios într-o arie tot mai importantă a lumii grecești în perioada hellenistică. Aceste procese au cunoscut apogeul odată cu baterea staterilor de tip Lysimachos de către cetățile de pe litoralul dobrogean. Introducerea acestui tip, împreună cu un standard metrologic derivat din etalonul attic, s-a făcut odată cu crearea unei adevărate uniuni monetare vest-pontice, sub egida Byzantion-ului.

Cercetarea structurii și cronologiei descoperirilor de stateri de tip Alexandros al III-lea și Lysimachos bătute de atelierele cetăților grecești din Dobrogea indică faptul că monetăria callatiană a produs cantitatea cea mai mare de stateri de tip Alexandros al III-lea și baterea s-a desfășurat vreme îndelungată, în timp ce vecinele ei Histria și Tomis au fost mult mai puțin active. În schimb, Tomisul este responsabil de punerea în circulație a unei cantități mult mai mari de stateri de tip Lysimachos, chiar dacă numărul de piese bătute la Callatis a rămas destul de important. Și în acest caz, Histria se caracterizează printr-o producție foarte modestă, probabil numai de câteva mii, zeci de mii de piese, bătute cu două perechi de ștanțe.

Monedele de aur de tip macedonean și Lysimachos fac parte din câteva tezaure importante, cum ar fi cele de la Preajba de Pădure (com. Teslui, jud. Dolj)⁵, Gâldău (com. Jegălia, jud. Ialomița)⁶, Mărășești (jud. Vrancea), Anadol (r. Reni, reg. Odessa, Ucraina), Dăieni (com. Dăieni, jud. Tulcea)⁷, tezaurul de la gura râului Strei (jud. Hunedoara)⁸ și un tezaur dintr-o localitate neprecizată situată la nord de Mangalia⁹.

Un capitol de scurtă durată, dar de o extraordinară strălucire o constituie emisiunile de stateri de aur dacici de tip Koson, databili spre mijlocul secolului I a. Chr. Singurele monede dacice de aur purtând numele autorității emitente au apărut în câteva tezaure foarte mari, cum ar fi cele de la Sarmizegetusa Regia și Târșia (com. Boșorod, jud. Hunedoara)¹⁰. Concentrarea descoperirilor în sud-vestul Transilvaniei, în jurul capitalei Daciei și în zonele adiacente¹¹ constituie un indiciu al faptului că locul de emisiune al acestor monede enigmatice trebuie căutat în această arie, fără îndoială chiar la Sarmizegetusa.

Monedele necirculate din aceste descoperiri fac parte dintr-o emisiune consistentă, pregătită în vederea unor plăți politice importante, probabil pentru purtarea unui război, dar care nu au apucat să fie cheltuite decât în mică măsură. Cele mai multe au rămas în tezaurul regal dacic, fiind ascunse cu prilejul luptelor legate de cucerirea Daciei de către romani, unele scăpând de eforturile autorităților imperiale de recuperare. Din păcate, după 1990, mii de stateri de tip Koson care au scăpat romanilor au fost dezgropate în mod ilegal de căutătorii de antichități înarmați cu detectoare de metal, fiind exportate în mod clandestin în străinătate.

Monedele de aur romane, aureii și solidi, constituie o altă categorie importantă din structura descoperirilor de emisiuni din metale nobile din România. Cei mai vechi aurei cunoscuți pe teritoriul românesc sunt cei emiși de Caesar, dar ei vor deveni mai frecvenți, mai ales în Dacia intracarpatică în cursul secolului I p. Chr., în ultimele decenii care au premers cucerirea romană. Numărul descoperirilor izolate de aurei imperiali din Dacia este relativ mare¹², dar se cunosc doar trei tezaure, cel de la Timișoara, Drobeta-Turnu Severin (jud.

⁴. Gh. Poenaru Bordea, *Le trésor de Mărășești. Les statères en or des cités du Pont Gauche et le problème des relations avec le monde grec et les populations locales aux IVe siècles av. n. è.*, în *Dacia*, N.S., 18, 1974, pp. 103-125 și Idem, *Les statères ouest-pontiques de type Alexandre le Grand et Lysimaque*, în *RBN*, 125, 1979, pp. 37-51 și, mai recent, Idem, *Emisiunile monetare ale atelierelor grecești de pe litoralul românesc al Mării Negre (sec. VI î. Hr - III). Un stadiu al problemei*, în *130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, coord. M. Isărescu, București, 1997, pp. 61-62.

⁵. Descoperire inedită, din care am putut vedea, în 1996, câteva exemplare de stateri de la Philippos al II-lea și Alexandros al III-lea, emisiuni autumnale.

⁶. B. Mitrea, *Stateri de aur de la Alexandru cel Mare descoperiți într-o așezare geto-dacică din estul Munteniei*, în vol. *Omagiu lui Petre Constantinescu-Iași*, București, 1965, pp. 73-79.

⁷. Idem, *Contribuții la studiul tezaurului de la Dăieni*, în *Pontica*, 14, 1981, pp. 171-180.

⁸. Tezaurul descoperit în zona de vărsare a Streiului în Mureș, în anul 1545, de niște pescari, numărând câteva zeci de mii de monede de aur (între 40.000 și 50.000), între care emisiuni de tip Lysimachos și Koson, este una din primele descoperiri monetare de pe teritoriul românesc despre care s-au păstrat mențiuni documentare.

⁹. Tezaur alcătuit din câteva mii de stateri postumi de tip Lysimachos, emiși de cetățile Callatis, Tomis și Histria, precum și stateri de la Pharnakes și alți suverani bosporani, descoperit de căutători ilegali de antichități, în toamna anului 1999, și risipit în colecții din România și mai ales din străinătate. Cele mai multe monede par să fi fost vândute în străinătate, după cum o indică avalanșa de stateri vest-pontici de tip Alexandros și Lysimachos, care au apărut în cataloagele de licitație din ultimii ani.

¹⁰. Carmen-Maria Petolescu, *Un tezaur de monede de aur de tip Koson, în 130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, București, 1997, pp. 84-93 și Idem, *Comoara regelui Koson*, București, 1998, pp. 1-23.

¹¹. C. Preda, *Monedele geto-dacilor*, București, 1973, pp. 353-355.

¹². Vezi R. Ardevan, *La monnaie d'or dans la Dacie romaine*, în *SCN*, 10, 1993, pp. 15-25.

Mehedinți) și cel de la Pitești (jud. Argeș)¹³. În cele mai multe cazuri, pătrunderea acestor monede se leagă tot de consecința acțiunilor politico-militare.

Mult mai important este numărul descoperirilor de solidi din secolele IV-V pe teritoriul României, nu numai în Dobrogea și Oltenia, care erau controlate de autoritățile imperiale, cât mai ales în Transilvania, Moldova și Basarabia, între care menționăm tezaurele de la: Botoșani (zona, jud. Botoșani), Chirileni (r. Stânjenei), Chișinău, Cremenciuc (r. Soroca), Malcoci (r. Strășeni), toate în Basarabia, precum și de la Denta (com. Denta, jud. Timiș). Structura și distribuția descoperirilor indică drept sursă a acestora plățile politice făcute de Imperiul Roman confederațiilor gotice, hunice și gepidice care au dominat spațiul nord-dunărean, sau acumulări rezultate din jafuri și răscumpărări de prizonieri¹⁴. Cu excepția Dobrogei, în celelalte regiuni românești descoperirile de solidi bizantini din secolele VI-VII devin mai frecvente, mai ales spre sfârșitul secolului al VI-lea și primul sfert al secolului al VII-lea și se concentrează mai ales în Banat și Transilvania, fiind legate de crearea centrului politico-militar al avarilor¹⁵. Tezaure de monede de aur din această perioadă sunt menționate la: Firtușu (com. Lupeni, jud. Harghita), Axiopolis (Cernavoda, jud. Constanța)¹⁶ și Slava Rusă (com. Slava Cercheză, jud. Tulcea)¹⁷ și Udești (com. Udești, jud. Suceava).

Fără a lipsi total, descoperirile de monede de aur în spațiul Dunării de Jos sunt foarte rare în secolul al VIII-lea și prima parte a celui următor. Începând cu cea de-a doua jumătate a secolului al IX-lea se reia pătrunderea pe o scară tot mai largă a numerarului de aur în ariile cuprinse între Marea Neagră și Porțile de Fier. Ele se leagă de mari plăți politice efectuate de autoritățile bizantine, mai ales în anii 921-959, către autoritățile politice locale, fie în mod direct, fie prin intermediul

Primului țarat bulgar. În Dobrogea se cunosc trei tezaure din secolul al X-lea, cel de la Valul lui Traian (com. Valul lui Traian, jud. Constanța)¹⁸, Isaccea¹⁹ și cel dintr-o localitate neprecizată din județul Tulcea²⁰, reunind monede de la Constantin al VII-lea și asociații săi (mai ales Roman al II-lea), alături de emisiuni mai târzii. Un alt tezaur contemporan provine de la Veliki Gaj, din Banatul sârbesc²¹.

Structura descoperirilor de tezaure ascunse la începutul secolului al XI-lea conținând monede de aur atestă noi acumulări de numerar după recucerirea bizantină a teritoriilor dintre Balkani și Dunăre, rezultate ale plăților făcute de imperiali pentru apărarea frontierei dunărene. Tipice în acest sens sunt descoperirile de la Greci (com. Greci, jud. Tulcea)²² și Dinogetia I (sat Garvăn, com. Jijila, jud. Tulcea). Dacă tezaurul Dinogetia I are o structură relativ compactă, fiind alcătuit în proporție covârșitoare din emisiuni bătute la sfârșitul domniei lui Vasile al II-lea și Constantin al VIII-lea, la care s-au adăugat ulterior puține monede de la Roman al III-lea și Constantin al IX-lea, tezaurul de la Greci indică acumularea în cadrul unei familii aristocratice locale a unor sume succesive, fără îndoială, rezultatul unor plăți politice, care se înșiruie din anii '70 ai secolului al IX-lea, până în anii '20 ai secolului al XI-lea. Același proces de acumulare în cadrul unei familii, de-a lungul mai multor generații, care se întind pe câteva secole, se remarcă și în cazul tezaurului de la Veliki Gaj.

După cum o arată tezaurul de la Dolhești (com. Dolhești, jud. Iași)²³, deja în primele decenii ale secolului al XI-lea, procesul de acumulare de bogății importante, sub forma monedelor de aur cuprinsese și teritoriile de la est de Carpați, depășind zonele învecinate Dunării. În acest caz este încă prematur să vorbim de pătrunderea monedelor de aur în cantitate mare ca urmare a plăților politice efectuate de bizantini, dincolo de frontiere, de

¹³. Descoperire inedită, aparținând Muzeului Național de Istorie a României, aflată în custodia Băncii Naționale a României, reunind aurei de la Gordianus al III-lea.

¹⁴. R. Harhoiu, în Al. Odobescu, *Opere*, vol. IV, *Tezaurul de la Pietroasa*, București, 1976, p. 1033, V. Butnariu, *Monedele romane post aureliene în teritoriile carpato-dunărene-pontice (anii 275 - 491)*, II. Perioada 324 - 383, în *ArhMold.*, 12, 1988, pp. 131-196, passim, Idem, *Monedele romane post aureliene în teritoriile carpato-dunărene-pontice (anii 275 - 491)*, III. Perioada 383 - 491, în *ArhMold.*, 14, 1991, pp. 67-107, passim și R. Harhoiu, *Die frühe Völkerwanderungszeit in Rumänien*, București, 1997, pp. 73-82, 143-147, 157-203.

¹⁵. V. Butnariu, *Răspândirea monedelor bizantine din secolele VI - VII în teritoriile carpato-dunărene*, în *BSNR*, 77 - 79, 1983 - 1985, 131-133, pp. 199-235, passim și P. Somogyi, *Byzantinische Fundmünzen der Awarenzeit*, Innsbruck, 1997, pp. 21-110, passim.

¹⁶. Gh. Poenaru Bordea și R. Ocheșeanu, *Tezaurul de monede bizantine de aur descoperit în săpăturile arheologice din anul 1899 de la Axiopolis*, în *BSNR*, 77-79, 1983-1985, 131-133, pp. 177-198.

¹⁷. Tezaur inedit aflat în colecția Institutului de Cercetări Eco-Muzeale din Tulcea, reunind solidi de la Justinus al II-lea și Mauricius Tiberius.

¹⁸. G. Custurea, *Circulația monedei bizantine în Dobrogea (sec. IX - XI)*, Constanța, 2000, p. 26.

¹⁹. E. Nicolae, *Descoperiri de monede antice și bizantine*, în *BSNR*, 88-89, 1994-1995, 142-143, p. 271.

²⁰. E. Oberländer-Târnoveanu, *Monnaies byzantines des VIIe - Xe siècles découvertes à Silistra dans la collection de l'académicien Péricle Papahagi, conservées au Cabinet des Médailles du Musée National d'Histoire de Roumanie*, în *CN*, 7, 1996, p. 114, nota nr. 92.

²¹. Idem și Al. Sășianu, *Un trésor de monnaies byzantines du XIe siècle trouvé en Transylvanie*, în *SCN*, 10, 1996, pp. 98-99.

²². G. Custurea, *op. cit.*, p. 162.

²³. *Ibidem.*, p. 201.

rezultatul unor jafuri, sau de numerarul provenit din tranzacții comerciale. Concentrare importantă de monede de aur legate de plățile făcute de autoritățile bizantine pentru apărarea frontierei Dunării de Jos se întâlnește și la sfârșitul secolului al XI-lea (tezaurile Dinogetia II și Dinogetia III), Prof. Iširkovo și Silistra-Kalipetrovo (distr. Silistra, Bulgaria). Alte descoperiri, cum sunt tezaurul descoperit în Muntenia de Nord-Est, la Borănești (com. Coșereni, jud. Ilfov) sau Tega (com. Gura Teghii, jud. Buzău)²⁴, sau cel de la Variaș (com. Variaș, jud. Timiș)²⁵, par să provină din acumulări de monede din metale prețioase rezultate în urma jafurilor făcute în Imperiul bizantin.

Descoperirile de monede de aur din secolul al XII-lea pe teritoriile românești sunt foarte puțin numeroase. Cele două tezaure cunoscute din această epocă sunt plasate la nord de Dunăre, în regiunea meridională a Basarabiei, la Reni (r. Reni, reg. Odessa, Ucraina) și la Suvorovo (r. Ismail, reg. Odessa, Ucraina)²⁶.

Un salt important se va produce în cea de-a doua jumătate a secolului al XIII-lea și la începutul secolului al XIV-lea, odată cu pătrunderea pe scară largă a hyperperilor de tip Ioan al III-lea Vatatzes, care constituie nu numai cele mai comune monede de aur bizantine din spațiul românesc, dar și primele indicii ale integrării acestor teritorii în marele comerț internațional care conectă Europa Occidentală și Centrală cu Orientul și Balcanii²⁷. Cercetările au dovedit că hyperperii niceeni ai lui Ioan al III-lea și imitațiile lor emise de Imperiul Latin de Constantinopol au avut statutul de monede internaționale, fiind principalul mijloc de plată care a permis revoluția comercială mediteraneană din cea de-a doua jumătate a secolului al XIII-lea și prima parte a secolului următor.

Descoperiri izolate de hyperperi de tip Ioan al III-lea se găsesc pe tot teritoriul românesc, din Dobrogea, în Bucovina, din Oltenia, Banat și Crișana până în Basarabia, dar concentrări importante, însoțite adesea de tezaure se întâlnesc în Dobrogea, sudul Moldovei și Oltenia. Aceste concentrări indică nu numai zonele legate mai strâns de marele comerț internațional al vremii, dar și aria principalelor nuclee regionale ale puterii economice și politice din spațiul românesc al secolelor XIII-XIV, din epoca imediat premergătoare constituirii statelor feudale unitare. Amploarea beneficiilor obținute de aristocrația din regiunea Dunării de Jos de pe urma

participării active la tranzacțiile comerciale internaționale este subliniată de numărul mare de hyperperi care fac parte din tezaurele descoperite la Silistra (distr. Silistra, Bulgaria), de pe dealul Uzun Bair (com. Mihail Kogălniceanu, jud. Tulcea), Isaccea (jud. Tulcea), Stoienesti (com. Frecăței, jud. Brăila) și de la Dunărea (com. Seimeni, jud. Constanța). Nu mai puțin importanți, din punct de vedere documentar, sunt și hyperperii de tip Ioan al III-lea din tezaurele de la Oțeleni (com. Hoceni, jud. Iași), Prăjești (com. Traian, jud. Bacău), Osica (com. Dobrun, jud. Olt), sau Giurgiu (jud. Giurgiu), acesta din urmă conținând unicul exemplar cunoscut în lume din hyperperii emiși de Mihail al VIII-lea în calitate de împărat niceean (1258 - 1261).

Semnificația descoperirilor de hyperperi niceeni și ai Paleologilor de pe teritoriile locuite de români este mult mai importantă decât ar părea la prima vedere. Faptul că anumiți seniori regionali au avut la dispoziție sume tot mai importante le-a permis să acumuleze nu numai bunuri de prestigiu: stofe scumpe, bijuterii și mirodenii, dar le-a dat posibilitatea să achiziționeze armament perfecționat, cai, să angajeze mercenari, să se lanseze în operațiuni militare și acțiuni diplomatice, într-un cuvânt să-și întărească și să-și extindă autoritatea politică asupra unor zone tot mai extinse. Stocul important de hyperperi de acest tip care a rămas în circulație și în prima jumătate a secolului al XIV-lea a permis statelor feudale românești aflate în plină afirmare să practice o politică militară și o diplomatie tot mai eficientă în confruntarea cu tendințele agresive ale unor mari puteri învecinate, cum erau Ungaria, Polonia și Hoarda de Aur.

Tot aurul monetizat utilizat în Evul Mediu și în perioada modernă, în spațiul românesc de la sud și est de Carpați provenea din afară, căci zăcămintele aurifere din Muntenia și Moldova, fără a lipsi cu totul, erau puțin importante. Pe de altă parte, sistemele monetare adoptate de Muntenia și Moldova în cea de-a doua jumătate a secolului al XIV-lea, de sorginte carolingiană târzie și venețiano-balcanică se bazau pe folosirea numerarului de argint. Cu excepția Transilvaniei, inclusă în Regatul maghiar, unde, după 1325, a început baterea pe scară largă a monedelor de aur, a florinilor, emiși inițial după modelul și etalonul florinilor florentini, și cu notabilele excepții, în Moldova lui Despot Vodă (1561 - 1563) și în Țara Românească, în vremea lui Constantin

²⁴. Vezi în acest sens catalogul monedelor de aur din colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova, publicat acum.

²⁵. E. Oberländer-Târnoveanu și Al. Sășianu, *op. cit.*, p. 98, nr. 34.

²⁶. O. Iliescu, *L'hyperpère byzantin au Bas-Danube du XIe au XVe siècles*, în RESEE, 7, 1969, 1, pp. 109-119 și E. Oberländer-Târnoveanu, *Numismatic and Historical Remarks on the Byzantine Coins Hoards from the 12th Century at the Lower Danube*, în RESEE, 29, 1991, 1 - 2, pp. 41 - 60.

²⁷. O. Iliescu, *loc. cit.*, și E. Oberländer-Târnoveanu, *Some Remarks on the Chronology and the Composition of the Byzantine Coin Hoards from the 13th and 14th Centuries at the Lower Danube and Adjacent Areas*, în *Études byzantines et post-byzantines*, 3, 1997, pp. 113-160. și Idem, *Remarques sur la classification et la chronologie d'hyperpères nicéens de Jean III Vatatzès à la lumière du trésor d'Uzun Bair, comm. de Mihail Kogălniceanu, dép. de Tulcea, Istro-Pontica - 50 de ani de muzeografie tulceană*, București, 2000, pp. 499-561.

Brâncoveanu (1688 - 1714), în Țările Române nu s-au bătut monede de aur în Evul Mediu. Chiar și în Transilvania, până în ultimele două decenii ale secolului al XIV-lea, numerarul de aur provenea din monetării situate în afara regiunii, fiind bătut la Buda, Pécs și Kremnitz. De abia în vremea lui Sigismund I, în contextul transformării Transilvaniei într-un avanpost al politicii de zăgăzuire a expansiunii militare otomane la Dunărea de Jos și Mijlocie, se va trece la deschiderea unor officine destinate baterii monedei de aur. Aceste monetării regale maghiare, care au emis monede de aur în secolele XIV-XV, au fost: Baia Mare (începutul activității se plasează între 1387 - 1401), Baia de Arieș (începutul activității se plasează între 1387 - 1401), Sibiu (începutul activității se plasează între 1427 - 1430), Brașov (începutul activității se plasează între 1427 - 1430), iar mai târziu la Cluj (începutul activității se plasează în 1530)²⁸. Cel mai activ atelier transilvănean a fost cel de la Baia Mare, a cărui producție va atinge apogeul în perioada care a urmat reformei lui Mathia Corvin, din 1467. Cu toate acestea, chiar și după începerea producerii monedelor de aur în atelierele transilvănene, o parte importantă a numerarului din acest metal continua să provină din afara provinciei, mai ales de la Kremnitz, unde se găsea principala monetărie a Regatului maghiar.

După 1541, odată cu transformarea Transilvaniei în principat autonom sub suzeranitate otomană, atelierele controlate de principii ardeleni au bătut o cantitate importantă de monede de aur. Deși emisiunile transilvănene de aur au urmat sistemul tradițional maghiar, având ca nominal de bază ducatul, monetăria principatului numără și piese excepționale valorând 10, 12, 25, 50 și chiar 100 de ducați, dar și fracțiuni de ½ și ¼ ducați, în atelierele de la Cluj, Sibiu, Alba Iulia, Făgăraș, Sighișoara și Baia Mare²⁹. Emisiunile autonome transilvănene vor înceta în 1690, odată cu anexarea principatului de către Habsburgi.

Temporar, în secolele XVI-XVII unele monetării transilvănene, în special Baia Mare, au emis și monede pentru suveranii din dinastia de Habsburg, în calitatea lor de regi ai Ungariei. Din 1692 până în 1780, în Transilvania s-au emis atât monede de aur cu stema principatului, cât și piese destinate celorlalte posesiuni imperiale și regale ale Habsburgilor. Până în 1765 la Baia Mare s-au produs ducați și fracțiuni cu stema imperială sau a regatului maghiar. Mai complexă a fost situația la Alba Iulia, unde s-au bătut până în 1780 atât

monede cu stema transilvăneană, cât și cu cea imperială. După această dată atelierul a emis monede de aur, respectiv ducați și multipli ai acestora, cu stema imperială între 1783 - 1804, 1813 - 1815, 1818 - 1830, 1835 - 1848 și 1853 - 1867. Doar într-un an, în 1858, atelierul de la Alba Iulia a emis și coroane.

După realizarea dualismului, Alba Iulia a devenit cea de-a doua monetărie a Regatului maghiar care avea sarcina să bată monede de aur. Aici s-au emis ducați între 1868 - 1871, iar între 1870 - 1871 piese de 4 florini/10 franci și 8 florini/20 de franci³⁰. Din 1871 atelierul a fost închis, baterea monedelor fiind concentrată la Kremnitz.

O acțiune episodică în producerea monedelor de aur în spațiul medieval românesc o reprezintă baterea altinilor în atelierul de la Mudava (Moldova Veche), în timpul domniei lui Süleyman I, probabil în 1566³¹.

La sud și est de Carpați, prima încercare autohtonă de a bate monede de aur în Evul Mediu a avut loc în Moldova, în vremea lui Despot Vodă. În cadrul reformei sale monetare profunde³², care urmărea atât introducerea în această țară a sistemului monetar din Europa Occidentală, cât și armonizarea acestuia cu sistemul monedei de calcul moldovenești, utilizat pentru calcularea tuturor plăților, și cu sistemul otoman, ale cărei monede reale erau folosite pe scară largă în tranzacțiile cotidiene. Alături de taleri, monede mari de argint, emiși în monetăria de la Suceava, în 1562 și 1563, din ordinul lui Despot Vodă au fost bătuți și ducați, în anul 1563. Din acest tip monetar nu s-a păstrat decât un singur exemplar, păstrat în colecțiile Muzeului Național Maghiar din Budapesta. Extrema raritate a monedelor de aur ale lui Despot Vodă constituie un indiciu al faptului că volumul emisiunii a fost limitat. O sursă poloneză din această epocă vorbește însă de existența a sute de astfel de monede în posesia unor boieri moldoveni, care făcuseră parte din entourageul principilor Despot Vodă și Ștefan Tomșa.

Dincolo de prestigiul și avantajele materiale importante care rezultau din baterea de monede proprii, decizia lui Despot Vodă de a pune în circulație ducați și taleri a fost determinată de o stringentă necesitate politică, cea a asigurării numerarului necesar plății mercenarilor care l-au adus la putere. Metalul necesar baterii monedelor a provenit din confiscarea și topirea veselei liturgice și a ferecăturilor de icoane din mănăstirile moldovenești. Dirijarea cu predilecție a monedelor către o categorie socială foarte limitată numeric și mobilă, cum

²⁸. A. Pohl, *Ungarische Goldgulden des Mittelalters (1325-1540)*, Graz, 1974, tab. nr. 6-59.

²⁹. O. Luchian, Gh. Buzdugan și C. C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, București, 1977, pp. 112-221.

³⁰. L. Huszár, *Münzkatalog Ungarn*, München, 1979, pp. 23-26 și 137-304, L. Herinek, *Österreichische Münzprägungen von 1657-1740*, Viena, 1972, pp. 10-233 și Idem, *Österreichische Münzprägungen von 1740-1969*, Viena, 1970, pp. 15-259.

³¹. M. Maxim, K. Mackenzie și E. Nicolae, *Le seul atelier monétaire ottoman en Roumanie: Mudava*, în *Sixième Congrès International d'Histoire Économique et Sociale de l'Empire Ottoman et de la Turquie (1326-1960). Résumés, 1er-4 juillet 1992, Aix-en-Provence*, cord. D. Panzac, Aix-en-Provence, 1992.

³². Il. Țabrea, *Monedele lui Despot Vodă în lumina ultimelor cercetări*, în SCN, 5, 1975, pp. 161-177 și B. Murgescu, *Circulația monetară în Țările Române în secolul al XVI-lea*, București, 1996, pp. 303-306.

erau mercenarii, a făcut ca ea să aibă un impact redus pe plan intern. De fapt, cea mai mare parte a emisiunilor de ducăți și de taleri ale lui Despot Vodă avea să fie scoasă din țară, schimbată pe numerar local central și vest-european, fiind ulterior topită.

În Țara Românească singura tentativă de a bate monede de aur datează de abia din 1713. În acel an principele Constantin Brâncoveanu a ordonat baterea în monetăria de la Alba Iulia a unor monede de cinci și șase ducăți³³. Și în acest caz, decizia domnului Țării Românești face parte dintr-o încercare de reformă monetară care urmărea să introducă în țară sistemul monetar central și vest european și să transforme monedele de calcul ale visteriei, lei și galbenii, în monede reale³⁴. Bătute în număr limitat, monedele lui Constantin Brâncoveanu nu au apucat să fie puse în circulație. Cea mai mare parte a lor, depusă în visterie, a fost confiscată de turci în 1714, fiind transportată la Istanbul și topită. Azi emisiunile acestui principe constituie mari rarități numismatice.

Deși există numeroase surse contemporane și descoperiri monetare care atestă prezența în Țările Române, în cursul secolelor XVI - XVII, a unei importante activități "oficiale", "semioficiale" și "private" de falsificare a monedelor străine³⁵, ele par să fi vizat numai moneda de argint. Imitațiile cu greutate și titlu foarte reduse ale ducăților venețieni din secolele XIV-XV, descoperite în număr mare în Moldova, pe care Em. Condurachi le-a atribuit unor ateliere din această țară³⁶, au fost ulterior considerate ca emisiuni genoveze³⁷. În realitate, numai o mică parte din descoperirile de ducăți

imitativi din Moldova poate fi sigur pusă pe seama atelierului genovez din Chios, restul putând să provină din ateliere genoveze pontice, în primul rând de la Caffa (ale cărui emisiuni de aur, multă vreme rămase necunoscute, au fost recent descoperite), sau din monetării otomane, specializate în imitarea ducăților venețieni.

Studiul documentelor interne și externe din secolele XIV - XVIII, ca și al descoperirilor monetare ne permite să reconstituim, în linii mari, nu numai rolul jucat de aurul monetizat în viața economică, socială și politică a Țărilor Române, dar și mozaicul de emisiuni străine de aur folosite cu precădere de românii din Veacul de Mijloc. Sursele indică o utilizare predilectă a monedei de aur ca mijloc de plată pentru achiziția unor bunuri importante, în primul rând a pământului, ca mijloc de plată esențial în domeniul politic, în primul rând pentru achitarea tributurilor datorate Ungariei, dar mai ales al celor datorate Imperiului Otoman, ca instrument al politicii interne și al propagandei domnești, fiind rezervat donațiilor și milosteniilor princiare, dar și acumulării în visteria statală sau personală a voievozilor³⁸.

Deși documentele de epocă din Țara Românească și Moldova din secolele XIV-XV vorbesc destul de frecvent despre folosirea monedelor de aur, până în prezent, cu excepția a cinci tezaure remarcabile, cum ar fi cele de la: Brăești (com. Brăești, jud. Botoșani)³⁹, Târgoviște (jud. Dâmbovița)⁴⁰, Dudașu Schelei, publicat sub denumirea improprie de tezaurul de la Schela Cladovei (Schela Cladovei, com. suburbană a mun. Drobeta-Turnu Severin)⁴¹, Victoria (fost Cârpiți, com.

³³. O. Luchian, Gh. Buzdugan și C. C. Oprescu, *op. cit.*, p. 35, nr. 291.

³⁴. D. Ungureanu, *Emisiunile de argint ale lui Constantin Brâncoveanu. Monede, medalii sau o încercare de a introduce un nou sistem monetar ?*, în *130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, București, 1997, pp. 321-329.

³⁵. E. Nicolae, *Imitations et contrefaçons des aspres ottomans en Roumanie (fin du XVe-début du XVIe siècle)*, în *Actes du XIe Congrès International de Numismatique, Bruxelles, 8-13 Septembre 1991*, vol. III, ed. T. Hackens și Ghislaine Moucharte, Louvain-la-Neuve, 1993, pp. 305-307, Luana Popa și E. Nicolae, *Un tezaur de aspri otomani de la începutul secolului al XVI-lea în colecțiile Muzeului Județean Brașov*, în BSNR, 80-85, 1986-1991, 134-139, pp. 139, Mihaela Blaskó și E. Nicolae, *Dirhemi otomani falși din a doua jumătate a secolului al XVI-lea*, în SCIVA, 44, 1993, 3, pp. 209-213 și E. Oberländer-Târnoveanu și Gabriela Rădulescu, *Al doilea tezaur de la Șieu (Notă preliminară)*, în Revista Bistriței, S. N., 8, 1994, pp. 83-96 și B. Murgescu, *op. cit.*, pp. 86-87.

³⁶. E. Condurachi, *Monete veneziane battute in Moldavia*, în RHSEE, 20, 1943, pp. 228-237.

³⁷. O. Iliescu, *La monnaie génoise dans les Pays roumains aux XIIIe-XIVe siècles*, în *Colocviul româno-italian "Genovezii la Marea Neagră în secolele XIII-XIV"*, București, 1977, pp. 157-159.

³⁸. B. Murgescu, *op. cit.*, pp. 162-167 și Idem, *Țările Române și structurile monetare europene în secolul al XVI-lea*, în *130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, coord. M. Isărescu, București, 1997, pp. 257-266. Pentru terminologia monedelor de aur din documentele de cancelarie românești, cf. E. Oberländer-Târnoveanu, *'Tartarian Zlots' - A Golden Horde Legacy in the Monetary Terminology and Practice of Mediaeval Moldavia and its Neighbouring Countries*, în RRH, 30, 1991, 3 - 4, pp. 189-220 și A. Vilcu, *Monedă reală și monedă de cont în Țara Românească în prima jumătate a secolului al XVII-lea*, în *130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, București, 1997, pp. 294-320.

³⁹. O. Iliescu, *op. cit.*, p. 157.

⁴⁰. Idem, *La monnaie venitienne dans les Pays Roumaines de 1212 à 1500*, în RESEE, 15, 1977, 3, pp. 355-361.

⁴¹. T. Rădulescu și P. Turturică, *Tezaurul de monede și podoabe feudale de la Schela Cladovei-Mehedinți (sec. XIV-XV)*, Arhivele Olteniei, S.N., 3, 1984, pp. 70-88 și D. Ciobotea, T. Traian și P. Turturică, *Noi descoperiri din tezaurul de la Schela Cladovei, jud. Mehedinți*, în Arhivele Olteniei, S.N., 4, 1985, pp. 65-69.

⁴². O. Iliescu și M. Dinu, *Tezaurul monetar din secolul al XV-lea de la Cârpiți (raionul Iași)*, în Studii și Cercetări-Iași, 8, 1957, pp. 343-345.

Victoria, jud. Iași)⁴² și Schinetea (com. Dumești, jud. Vaslui)⁴³, descoperirile colective de monede de aur sau cele mixte, reunind piese de aur și argint, din această perioadă în regiunile de la sud și est de Carpați sunt surprinzător de rare. Nici în Transilvania sau Banat numărul tezaurelor de monede de aur din secolele XIV-XV care sunt accesibile până în prezent comunității științifice nu este prea mare. În acest sens putem să cităm descoperirile de la Alba Iulia⁴⁴ și un tezaur dintr-o localitate neprecizată din Banat⁴⁵. După părerea noastră, această raritate a descoperirilor de monede de aur din secolele XIV - XV nu se explică prin faptul că epoca ar fi fost stabilă din punct de vedere politico-militar, deci că nu ar fi existat factori care să favorizeze tezaurizarea, ascunderea sau pierderea monedelor. Dimpotrivă, căci avem destul de multe tezaure din monede de argint sau billon din această perioadă. Credem că explicația situației rezidă în două fenomene sociale și economice care au caracterizat circulația numerarului de aur în societatea feudală a vremii. Pe de-o parte, aurul era destul de rar, deci puțin accesibil la nivelul societății. Cea mai mare parte a monedelor de aur era concentrată în mâinile principilor și mării boierimi, care reprezentau interlocutorii favoriți ai negustorilor străini și principalii beneficiari ai avantajelor comerțului internațional. Disponibilitățile financiare ale acestora au fost cel mai adesea investite în bunuri de prestigiu, stofe și bijuterii, în achiziționarea de pământuri, sau în realizarea de construcții eclesiastice. Pe această cale, cea mai mare parte a acestor sume a părăsit Țările Române, sau a fost convertită în bijuterii, care au fost periodic reciclate, pe măsură ce moda se schimba, sau în construcții monumentale și mobilier eclesiastic, deci nu au lăsat urme monetare. Tot fără urme monetare au dispărut și sumele cheltuite pentru scopuri politice, cu prilejul luptelor interne sau externe, sau pentru plata tributurilor.

Structura tezaurelor timpurii de la Brăești și Schela Cladovei este dominată de ducății venețieni și imitațiile lor, devenite monede internaționale vehiculate de marele comerț din estul Mediteranei și bazinul pontic în secolele XIV - XV, după ieșirea de pe scenă a hiperperilor bizantini, precum și de florinii maghiari, noile monede de referință ale comerțului internațional central european. Desigur, în cele mai multe cazuri, emisiunile de aur maghiare din descoperirile din Țara Românească și Moldova, din secolul al XIV-lea până târziu, în secol al XIX-lea, nu constituie altceva decât haina monetară a raporturilor economice și politice ample pe care aceste

țări le întrețineau cu Transilvania.

În tezaurele mai târzii, cum sunt cele de la Victoria și Schinetea, elementul esențial al numerarului de aur este alcătuit din imitații, cu greutate și titlu reduse, ale ducăților venețieni, unii bătute în Chiosul genovez, iar alții în ateliere levantine neprecizate, posibil genoveze, dar, fără îndoială și otomane. Această categorie de emisiuni de aur a fost vehiculată tot de comerțul internațional pontic.

Trebuie să subliniem faptul că marea frecvență a descoperirilor izolate, ca și a tezaurelor de astfel de imitații ale ducăților venețieni din Moldova secolului al XV-lea indică o participare tot mai sporită a unor pătri largi ale populației locale la beneficiile comerțului internațional, care în urmă cu un secol erau rezervate numai vârfurilor societății moldovenești.

Cele două componente majore ale numerarului de aur din spațiul românesc din secolele XIV-XV, ducății venețieni și imitațiile lor, precum și florinii maghiari, sintetizează extrem de plastic participarea masivă a românilor la derularea schimburilor internaționale dintre Est și Vest, ca și beneficiile importante care rezultau din exploatarea poziției cheie a teritoriilor de la Dunărea de Jos în desfășurarea schimburilor medievale trans-europene. Din analiza structurii tezaurelor amintite rezultă clar preponderența până în ultimul sfert al secolului al XV-lea a componentei levantino-pontice a comerțului internațional, în detrimentul celui central european în economia spațiului românesc.

Tezaurul de la Brăești nu constituie numai cea mai fidelă oglindă a ramificațiilor complexe și îndepărtate ale comerțului internațional al Moldovei în primele decenii de existență statală de sine stătătoare (el conține, printre altele și o monedă genoveză și o monedă indiană a sultanului de Delhi, Mahmud I Tuqluq, din 1351), dar reflectă foarte pregnant și impactul comerțului internațional asupra bogăției elitelor locale în jurul lui 1400. La cealaltă extremitate a spațiului românesc, în zona Porților de Fier ale Dunării, tezaurul de la Dudașu Schelei pune în evidență și importanța raporturilor politice în pătrunderea monedei de aur în lumea românească medievală. Această descoperire excepțională, probabil o parte a tezaurului domnesc a lui Mihail I (1418 - 1420), pierdut cu prilejul luptelor cu turcii din Banatul de Severin, conține, pe lângă monede venețiene, și imitații ale acestora, alături de monede maghiare și monede de aur franceze, fără îndoială, parte a sumelor aduse de cruciații occidentali,

⁴³. Tezaur inedit, din colecția Muzeului Ștefan cel Mare din Vaslui, format din imitații ale monedelor de aur venețiene bătute în Chios și alte centre genoveze din Levant, din monede maghiare și akcele otomane, alături de bijuterii și obiecte de artă decorativă din argint. Cea mai recentă emisiune din tezaur este un florin de la Mathia Corvin. Autorul acestor rânduri a pregătit un studiu asupra acestei descoperiri.

⁴⁴. P. Harsanyi, *Éremléletek*, în NKözlöny, 7, 1908, p. 170 și O. Iliescu, în lucrarea lui C. C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I, București, 1964, p. 361.

⁴⁵. Descoperire inedită aflată în colecția Muzeului Banatului din Timișoara, pe care am putut-o cerceta în anii 1990-1991. Ea se compune din monede maghiare, venețiene și chiote.

cu prilejul cruciadei de la Nicopole din 1396 și ajunse în visterie, prin cadouri făcute principelui Țării Românești sau prin achiziționarea de provizii și servicii. Tezaurul de la Dudașu Schelei prezintă și o extraordinară importanță științifică pentru istoria monetară a principatelor create de seniorii occidentali în Levant. El conține unica emisiune de aur a lui Francesco I Gatiluso, "domnul" Lesbosului, cu legendă bilingvă, greacă și latină, bătută în 1354, cu ocazia primirii insulei ca feudă din partea împăratului Ioan al V-lea Paleologul.

Repartiția descoperirilor de monede de aur în spațiul românesc din secolele XIV - XV indică o frecvență sporită a acestora în Moldova, comparativ cu Țara Românească. Este evident că Moldova era mai bine plasată pe marile drumuri comerciale internaționale, în primul rând datorită existenței drumului de la Marea Neagră la Marea Baltică. Acest fapt nu avea numai semnificații economice sau sociale, dar și politice, căci resursele economice consistente rezultate din valorificarea poziției strategice a teritoriului și a participării la comerțul internațional a oferit Moldovei resursele necesare rezistenței politico-militare îndelungate și cel mai adesea încununată de succes, în confruntarea cu Imperiul Otoman și Polonia de la sfârșitul secolului al XV-lea.

Descoperirile monetare ne permit să trasăm mai bine și participarea teritoriilor de dincolo de Carpați, a

Transilvaniei și Banatului la comerțul internațional dintre Levant și Europa Centrală în secolele XIV-XV. Acest fapt este clar reflectat de tezaurul dintr-o localitate neprecizată din Banat, care pe lângă monede de aur maghiare și venețiene, conține și piese genoveze emise în Chios.

Descoperirile de monede de aur din spațiul românesc devin mult mai frecvente la sfârșitul secolului al XVI-lea, pentru a ajunge să constituie un element comun al numerarului circulant în secolele XVII - XVIII/XIX. Numărul mare de tezaure de monede de aur sau mixte, conținând piese de aur și argint, între care le menționăm pe cele de la: Ghimpați (com. Ghimpați, jud. Giurgiu)⁴⁶, Buhăeni (com. Andrieșeni, jud. Iași)⁴⁷, Bulboca (r. Anenii Noi, R. Moldova)⁴⁸, Bălțata (r. Criuleni, R. Moldova)⁴⁹, Sângerei I (r. Sângerei, R. Moldova)⁵⁰, Stupini (com. Sânmihaiu de Câmpie, jud. Bistrița-Năsăud)⁵¹, Oradea (jud. Bihor)⁵², Luncani (jud. Luna, jud. Cluj)⁵³, Cupcui (r. Leova, R. Moldova)⁵⁴, Dezginițe (r. Ismail, reg. Odessa, Ucraina)⁵⁵, Sângerei (r. Sângerei, R. Moldova)⁵⁶, Galați-Vadul lui Rașcu (jud. Galați)⁵⁷, Tanacu (com. Tanacu, jud. Vaslui)⁵⁸, Mileanca, impropriu intrat în literatura de specialitate sub numele de tezaurul Săliște, (com. Mileanca, jud. Botoșani)⁵⁹, Cucuruzeni (r. Orhei, R. Moldova)⁶⁰, Ștefan cel Mare (com. suburbană a mun. Onești, jud. Bacău)⁶¹, Moscovei (r. Cahul, reg. Odessa, Ucraina)⁶², Baia Mare (jud. Maramureș)⁶³,

⁴⁶. Ana-Maria Velter, *Un tezaur monetar din sec. XV-XVI, descoperit la Ghimpați, jud. Giurgiu*, în CN, 4, 1982, pp. 133-139.

⁴⁷. Constanța Știrbu, Carmen-Maria Petolescu și Paraschiva Stancu, *Un tezaur din sec. al XVI-lea descoperit în satul Buhăeni, com. Andrieșeni, jud. Iași*, în CN, 1, 1978, pp. 42-82 și V. Mihăilescu-Bîrliba și V. Butnariu, *Descoperiri monetare din Moldova*, în ArhMold., 12, 1988, p. 319, nr. 57.

⁴⁸. A. A. Nudel'man, *Topografija kladok i nahodok ediničnyh monet*, Chișinău, 1976, p. 68.

⁴⁹. V. M. Butnariu, E. Nicolae, Ana Boldureanu, Vera Paiul, Ana Niculiță și Raisa Tabuica, *Tezaure din muzeele orașului Chișinău secolele XVI-XVIII*, coord. V. M. Butnariu, Chișinău, 1994, pp. 34-38, nr. 12 și Ana Niculiță și E. Nicolae, *Monedele de aur otomane din tezaurul de Bălțata, raionul Criuleni, Rep. Moldova*, în BSNR, 86-87, 1992-1993, 140-141, 167-178

⁵⁰. V. M. Butnariu, E. Nicolae, Ana Boldureanu, Vera Paiul, Ana Niculiță și Raisa Tabuica, *op. cit.*, pp. 38-39, nr. 13.

⁵¹. E. Chirilă și V. Lucăcel, *Tezaurul monetar de la Stupini*, în RM, 6, 1969, 2, pp. 170-171.

⁵². Constanța Știrbu, *Noi tezaure monetare intrate în patrimoniul Muzeului de Istorie al R. S. România*, în CN, 1, 1978, p. 91.

⁵³. Fr. Pap, *Aspecte ale circulației monetare în Transilvania între anii 1571-1691*, în AMN, 1989-1993, 2, p. 626.

⁵⁴. V. M. Butnariu, E. Nicolae, Ana Boldureanu, Vera Paiul, Ana Niculiță și Raisa Tabuica, *op. cit.*, pp. 42-43, nr. 16.

⁵⁵. A. A. Nudel'man, *Klad zolotyh i serebrjanyh monet XVI-načala XVII v. iz Budžaka*, în *Arheologičeskie issledovanija srednovekovnyh pamjatnikov v dnestrovsko-prutskom meždurečie*, Chișinău, 1985, pp. 160-171.

⁵⁶. Idem, *Topografija kladok i nahodok ediničnyh monet*, Chișinău, 1976, pp. 110-111.

⁵⁷. O. Iliescu, *Însemnări privitoare la descoperirile monetare*, în SCN, 1, 1957, pp. 464-466.

⁵⁸. V. Căpitanu, *Tezaurul monetar din secolele XVI-XVII descoperit la Tanacu (jud. Vaslui)*, în Carpica, 6, 1973-1974, pp. 77-100.

⁵⁹. Gr. Foiț, *Noi tezaure monetare medievale descoperite în regiunea Suceava*, în Suceava, 1, 1967, pp. 23-28.

⁶⁰. A. A. Nudel'man, *op. cit.*, p. 124.

⁶¹. Al. Artimon, *Un tezaur monetar de aur din secolele XVI-XVII descoperit în comuna Ștefan cel Mare, județul Bacău*, în Carpica, 12, 1980, pp. 215-223.

⁶². A. A. Nudel'man, *op. cit.*, p. 111.

⁶³. E. Chirilă și A. Socolan, *Tezaure și descoperiri monetare în colecția Muzeului Județean Maramureș, Baia Mare*, 1971, pp. 66-71.

⁶⁴. Paraschiva Stancu, *Un tezaur de monede de aur din sec. al XVII-lea descoperit la Cotnari*, în Muzeul Național, 2, 1975, pp. 407-412.

⁶⁵. Iudita Winkler, *Tezaurul de taleri și ducați descoperit la Cluj*, în AllAC-Cluj, 18, 1975, pp. 323-325.

⁶⁶. O. Iliescu, în SCN, 1, 1957, p. 464.

Cotnari (com. Cotnari, jud. Iași)⁶⁴, Cluj-Napoca⁶⁵, Hodora (com. Cotnari, jud. Iași)⁶⁶, Țigănești (com. Munteni, mun. Tecuci, jud. Galați)⁶⁷, Miorcani (com. Rădăuți-Prut, jud. Botoșani)⁶⁸, Hârlău (jud. Iași)⁶⁹, Gârbova (r. Ocnița, R. Moldova)⁷⁰, Ștefănești (com. Ștefănești, jud. Botoșani)⁷¹, București-Str. Brezoianu⁷² și Galați-Str. Republicii⁷³, ca și al descoperirilor izolate pun în evidență o serie de transformări economice, sociale și financiare care au avut loc nu numai pe plan local, dar și pe un plan mai larg, regional și continental. Este vorba, pe de-o parte de o creștere a rolului aurului monetizat în secolele XVI-XVIII, fenomen care s-a datorat, mai ales, declinului și fluctuațiilor valorii principalelor nominaluri de argint folosite, în mod tradițional, în teritoriile românești, cum ar fi de exemplu akceele otomane, dinarii ungurești, polugroși, dreipölkerii sau tripli groși polono-lituanieni. Deprecierea profundă a acestor emisiuni a fost generată atât de criza economică și politică pe care au traversat-o statele emitente, cât și de impactul pătrunderii argintului american în sistemele economice și financiare europene. Criza numerarului de argint de valoare mică sau mijlocie din secolele XVI - XVIII nu a putut fi compensată decât parțial de emiterea și folosirea monedelor din acest metal cu valoare mare - talerii și florini de argint, datorită erodării, pe termen lung a valorii argintului în raport cu aurul.

În secolele XVI - XIX pătrunderea masivă a argintului a fost însoțită și de sosirea aurului american pe piața europeană. În această epocă nu a fost vorba deci numai de o deteriorare gravă a raportului dintre valoarea celor două metale prețioase, dar și de o sporire sensibilă a stocurilor de aur disponibile, ceea ce se reflectă și în descoperirile contemporane din teritoriile românești.

Într-un mod, aparent, paradoxal, instabilitatea politică cronicizată care a afectat spațiul românesc în secolele XVI - XVIII a constituit și ea un factor care a favorizat recurgerea pe o scară tot mai largă la moneda de aur, ca un element de refugiu al bogăției în vremuri tulburi. Tot în mod paradoxal, în unele cazuri activitatea militară care a avut loc pe teritoriul Țărilor Române în această epocă a contribuit și ea la difuziunea monedelor de aur.

Se știe că a existat o conexiune evidentă între efortul militar sporit și continuu efectuat de Imperiul Romano-German, de Austria, de Imperiul Otoman și de către Rusia în decursul secolelor XVI-XIX și sporirea volumului emisiunilor de monedă de aur al acestor state. Aceasta

va avea consecințe nu numai pe planul intern al imperiilor implicate în conflict, dar va duce și la o profundă modificare a peisajului monetar al Europei Centrale și de Sud-Est. Volumul sporit de emisiuni de aur în epoca modernă al statelor vecine va duce și la disponibilizarea și accesibilitatea tot mai mare a numerarului din metal galben în cadrul societății românești.

În această vreme, periodic, economia Țărilor Române a cunoscut adevărate "injecții" consistente de monedă de aur. Ele s-au efectuat prin intermediul subsidiilor acordate principilor români care s-au ridicat contra Imperiului Otoman de către Imperiul Romano-German și de alte puteri catolice. Un alt canal prin care au pătruns monedele de aur în lumea românească au fost plățile masive făcute de armatele străine care au fost dislocate pe teritoriul principatelor în cursul secolele XVIII - XIX. Dincolo de distrugerile, jafurile și pierderile umane și materiale produse de războaie, dincolo de tendința marilor puteri de a transfera o parte cât mai mare a cheltuielilor militare pe seama populației locale, prin rechiziții gratuite sau plătite sub valoarea lor de piață, prin contribuții bănești extraordinare și prestări de servicii, prezența armatelor străine a însemnat și introducerea în circulația locală a unor sume considerabile, de multe ori în aur, rezultate din soldele cheltuite sau achiziții. În secolul al XVII-lea și apoi în perioada următoare au existat unele situații când însuși Imperiul Otoman a fost obligat, în unele cazuri, nu numai să renunțe la plata tributului, dar chiar să trimită sume de bani în Țările Române, pentru ca să achiziționeze, contra cost, unele cantități de produse din aceste state.

Efectul plăților politice efectuate de puterile străine asupra circulației monetare locale este foarte bine evidențiat de tezaurele ascunse în vremea lui Mihai Viteazul sau în primii ani ai secolului al XVII-lea. De asemenea, este clar faptul că marea cantitate de emisiuni de aur din secolul al XVIII-lea din tezaure și descoperiri izolate se leagă în mare măsură și de evenimentele militare din acest veac.

În același timp, trebuie să arătăm că în ciuda presiunii fiscale sporite la care a fost supusă societatea românească în cursul secolelor XVII - XIX, a consecințelor negative ale purtării operațiunilor militare pe teritoriul Țărilor Române, epoca a fost însoțită de o continuă creștere a producției și implicit a bogăției sociale. Faptul este clar pus în lumină și de descoperirile de monede de

⁶⁷. V. Mihăilescu-Bîrliiba și V. Butnariu, *Descoperiri monetare din Moldova. II*, în *ArhMold*, 16, 1993, p. 290 și 294, nr. 34.

⁶⁸. Gr. Foit, *Tezaure monetare răzlețe (inedite)*, în *Suceava*, 6-7, 1979-1980, pp. 139-149.

⁶⁹. O. Iliescu, în *SCN*, 1, 1957, p. 465.

⁷⁰. Vera Paiul, V. Butnariu și Ana Boldureanu, *Note numismatice (IV)*, în *AlIA-Iași*, 32, 1995, pp. 541-551.

⁷¹. Gr. Foit, în *Suceava*, 6-7, 1979-1980, pp. 139-149.

⁷². Maria Grigoruță, *Un tezaur de monede otomane din sec. XVIII-XIX descoperit la Brezoianu-București*, în *MN*, 2, 1975, pp. 413-416.

⁷³. Elena Isăcescu, *Contribuții la studiul circulației monetare în orașul Galați în secolul al XVIII-lea și la începutul secolului al XIX-lea (Tezaurul din strada Republicii)*, în *Danubius*, 4, 1970, pp. 185-195.

aur. Exportul crescut de produse agricole, de sare și cherestea atât la sud de Dunăre, cât și spre Europa Centrală și Occidentală a avut drept consecință o balanță de plăți constant excedentară și a fost urmat și de transferul unei cantități sporite de monedă de aur.

Cu excepția unei remarcabile sinteze, recente, asupra circulației monetare din secolul al XVI-lea, datorată lui B. Murgescu⁷⁴, vechea monografie a lui Gh. Zane, apărută în 1930⁷⁵ rămâne în continuare principala sursă de documentare pentru circulația monetară din perioada secolelor XVII - XIX.

Ca și în perioada precedentă, și în cursul secolelor XVI - XVIII monedele de aur maghiare⁷⁶, precum și cele venețiene⁷⁷, reprezentau componentele cele mai importante ale numerarului de aur utilizat pe teritoriile românești. Acestor emisiuni "tradiționale" li se vor adăuga, în cursul secolului al XVI-lea, o serie de emisiuni de monede de aur, chemate să joace un rol foarte important în veacurile următoare. Monedelor maghiare li se vor adăuga, între 1541 - 1691, emisiunile Principatului autonom al Transilvaniei, care urmau și ele același sistem metrologic⁷⁸. Dintre noii veniți, rolul cel mai important îl vor juca monedele de aur otomane, care încep să fie prezente în cadrul descoperirilor de la mijlocul secolului al XVI-lea⁷⁹. Un rol excepțional vor juca și monedele de aur ale Provinciilor Unite ale Țărilor de Jos, care își fac apariția în spațiul românesc în ultimul sfert al secolului al XVI-lea⁸⁰. Rolul acestor emisiuni va deveni foarte important în secolul al XVIII-lea și în primele decenii ale secolului al XIX-lea. De exemplu, nu întâmplător, prin Regulamentele Organice din 1831 - 1832, ducatul olandez va deveni unitatea monetară de aur etalon a Visteriilor Principatelor Dunărene⁸¹, constituind un veritabil factor de unificare economică și politică a națiunii române înainte de 1859. Aprecierea de care s-au bucurat ducații olandezi pe plan comercial și politic explică atât emiterea ilegală unor piese de acest tip în

atelierile rusești, cât și preluarea tipului lor de către revoluționarii polonezi. O astfel de piesă, prima de acest fel semnalată în colecțiile românești, aflată în proprietatea Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova, este publicată în acest catalog (nr. catalog IV 54).

Deschiderea economică a pieței Țărilor Române după tratatul de la Küçük Kaynarci, din 1774 și celui de la Adrianopol, din 1829, ca și creșterea influenței politice a Rusiei la sfârșitul secolului al XVIII-lea și în primele decenii ale secolului al XIX-lea la Dunărea de Jos, au fost însoțite și de pătrunderea în spațiul românesc a unor emisiuni de aur occidentale și rusești, fără ca acestea să poată disloca pozițiile privilegiate ale monedelor de aur austriece, maghiare, otomane și olandeze.

De abia după crearea sistemului monetar național modern al leului, în anul 1867, prin apariția piesele de aur de 20 de lei, bătute pentru prima oară, experimental, în 1868 și pe scară largă după 1870, economia statului român va avea la dispoziție propriile sale emisiuni de aur. Având în vedere faptul că în anii '60 - '70 ai secolului al XIX-lea România era orientată din punct de vedere economic și comercial preponderent spre Austro-Ungaria, spațiul german și Imperiul Otoman (unde se introdusese lira otomană, modelată după etalonul de greutate și titlu al lirelor britanice), adoptarea etalonului emisiunilor de aur al Uniunii Monetare Latine, modelat, în fapt, după cel francez a fost, în mare măsură, o decizie politică.

Primele emisiuni moderne de monede de aur românești, cele din 1868, au fost bătute la Berlin. Din februarie 1870 s-a deschis Monetăria Statului din București, unde s-au emis monedele de 20 de lei din anii 1870, 1883, 1884 și 1890. Emisiunea din 1906, care cuprindea și noi nominaluri, cum ar fi cele de: 12,5, 25, 50 și 100 de lei, pe lângă cele deja obișnuite de 20 de lei, a fost bătută la Bruxelles. Procesul de batere sistematică a monedelor de aur românești va înceta în 1906⁸².

⁷⁴. B. Murgescu, *op. cit.*

⁷⁵. Gh. Zane, *Economia de schimb în Principatele române*, București, 1930. Vezi de asemenea M. Popa, *La circulation monétaire et l'évolution des prix en Valachie (1774-1831)*, Bucarest, 1978, Cătălina Opaschi, *Aspecte ale circulației monetare în Țara Românească la începutul secolului al XIX-lea, în 130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, coord. M. Isărescu, București, 1997, pp. 333-348 și Constanța Știrbu, *Circulația monetară în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, în 130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, coord. M. Isărescu, București, 1997, pp. 349-369. Capitolele redactate de B. Cselény și C. Iacobovici din lucrarea lui C. C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I, București, 1997, pp. 113-131, ca și paginile dedicate de C. C. Kirițescu, *op. cit.*, pp. 135-153, evoluției circulației monetare din perioada premergătoare creării sistemului monetar românesc național nu suplinesc pe de-a întregul carențele sintezei lui Gh. Zane.

⁷⁶. B. Murgescu, *op. cit.*, pp. 110-114 și Fr. Pap, *Aspecte ale circulației monetare în Transilvania între anii 1571-1691*, în AMN, 26-30, 1989-1993, 2, p. 626.

⁷⁷. O. Iliescu, în RESEE, 15, 1977, 3, pp. 355-361 și B. Murgescu, *op. cit.*, pp. 142-144.

⁷⁸. B. Murgescu, *op. cit.*, p. 150.

⁷⁹. *Ibidem.*, pp. 97-100.

⁸⁰. *Ibidem.*, p. 140.

⁸¹. *Regulamentul Organic al Prințatului Țării Românești*, București, 1832, p. 195 și *Regulamentul Organic al Prințatului Moldovei*, Iași, 1846, p. 244.

⁸². H. Ozarchievi și Șt. Ursachi, *Evoluția conținutului de aur și argint a leului și influența sa asupra emisiunilor monetare românești din metale prețioase, în 130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, coord. M. Isărescu, București, 1997, pp. 394-401.

Datorită posibilităților economice și financiare limitate ale statului român, volumul emisiunilor de monede de aur din secolele XIX - XX a fost relativ redus, dacă avem în vedere cantitatea de monede de metal galben bătute de alte state europene. Pentru piesele cu valoarea nominală de 20 lei volumul emisiunilor a variat între 5.000 de monede, în 1870 și 196.000 exemplare, în 1890. Volumul emisiunii bătute în anul 1890 reprezintă apogeul producției de monedă de aur în România. Pentru celelalte nominaluri, cantitatea oscilează între 32.000 de exemplare pentru piesele de 12,5 lei, 24.000 de exemplare pentru piesele de 25 lei, 28.000 exemplare pentru cele de 50 de lei și numai 3.000 de exemplare pentru piesele de 100 de lei.

O mare parte a emisiunilor de aur moderne românești din secolul XIX - XX au fost demonetizate și topite, ori s-au pierdut, fiind trimise în 1917 la Moscova, împreună cu tezaurul Băncii Naționale a României, care nu a mai fost restituit de autoritățile sovietice. Datorită acestui fapt, monedele de aur românești sunt în realitate mult mai rare decât ar lăsa să se întrevadă evaluările din cataloagele de licitație.

Faptul că monedele de aur românești moderne urmau etalonul emisiunilor Uniunii Monetare Latine a permis circulația paralelă în România, până la primul război mondial, și a pieselor franceze, italiene, belgiene și grecești de 20 de franci, lire sau drahme, ca și a multiplilor sau submultiplilor lor.

Crearea statului modern în 1859, devenit independent în 1877, nu a rezolvat decât parțial unificarea circulației monetare a spațiului românesc, căci o parte importantă a teritoriilor locuite de români au rămas sub ocupație străină. În Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, până în 1918 vor circula monedele de aur ale Imperiului austriac, devenit după 1867 Imperiul Austro-Ungar, ducații, diviziunile și multipli lor, sovranii, piesele de ½ coroană și de o coroană, precum și cele de 4 florini/10 franci și 8 florini/20 de franci, emise înainte de reforma monetară din 1892. După 1892 au fost larg folosite piesele de 10, 20, 50 și 100 de coroane. În Basarabia, aflată din 1812 sub ocupație rusească au circulat monedele de 5, 7,5, 10, 15, 25 și 37,5 ruble, care au fost reformate între anii 1886 și 1898, prin modificarea titlului și greutateii.

Desăvârșirea unității naționale în 1918, ca și a unificării monetare în 1921 nu au fost însoțite și de punerea în circulație a unor noi emisiuni monetare de aur destinate nevoilor circulației curente. După primul război mondial, România nu va mai bate monede de aur cu putere circulatorie, ci numai piese comemorative, din așa numita categorie "non circulating legal tender", piese a căror valoare legală nu avea nici o legătură cu cea nominală înscrisă pe ele⁸³. Acest tip de emisiuni erau tranzacționate ca oricare alte mărfuri. Prețul lor varia în funcție de cotația aurului, de anumiți coeficienți

determinați de cheltuielile de batere, de punere în circulație, precum și de cererea și oferta pe piața financiară și numismatică. Numărul pieselor bătute a fost prea mic ca să poată influența în mod real procesul circulației monetare ale unui stat care nu numai că își dublase teritoriul și populația după primul război mondial, dar avea acum o economie incomparabil mai extinsă și mai complexă decât cea dinainte de 1914.

Primele piese de aur comemorative din perioada de după 1918 s-au emis în 1922, cu prilejul încoronării regelui Ferdinand I și a reginei Maria ca suverani ai tuturor românilor. Cu această ocazie s-au bătut la Londra piese pe care era menționată valoarea nominală de 25 lei (150.000 de exemplare), 50 de lei (105.000 exemplare) și 100 lei (30.000 exemplare). Greutatea și titlul pieselor corespundeau celor ale vechilor emisiuni românești din vremea lui Carol I (de fapt cel al Uniunii Monetare Latine).

O altă serie de emisiuni a fost pusă în circulație în anii 1939 - 1940, la noua Monetărie a Statului din București, redeschisă în 1935. Ele erau destinate să celebreze cea de a zecea aniversare a venirii pe tron a regelui Carol al II-lea. Cu acest prilej s-au emis atât piese care aveau înscrise pe ele valoarea nominală de 20 lei și 100 de lei, după vechiul etalon al Uniunii Monetare Latine, dar și piese monetare fără un nominal precis, a căror greutate de 42 g. nu corespundea nici unui sistem monetar actual sau mai vechi. Aceste emisiuni de tip medalic sunt impropriu denumite "galbeni mari", termen prin care în mod tradițional românii desemnau piesele de patru sau cinci ducăți. Nu există date oficiale despre volumul emisiunii, dar judecând după raritatea lor extremă, se pare că nu s-au produs mai mult de câteva sute de piese. De altfel, cea mai mare parte a acestora a fost reținută și scoasă din țară de către Carol al II-lea, ceea ce face ca aceste monede să constituie și mai mari rarități numismatice.

Ultimele emisiuni de monede de aur românești datează din anul 1944 (în realitate din prima parte a anului 1945), deși prima dată figurează pe monede. Este vorba de piesele fără valoare nominală, cântărind 6,55 g, bătute pentru a comemora readucerea Ardealului de Nord în cadrul statului român, după aproape patru ani de ocupație străină, în urma dictatului de la Viena. S-au pus în circulație 74.480 exemplare, bătute la Monetăria Statului din București. Teoretic, măsura de punere în circulație a pieselor de aur avea și o funcție antiinflaționistă, prin vânzarea de aur urmând să se resoarbă o parte din excesul de monedă de hârtie de pe piață. Acestea erau explicațiile oficiale, căci în realitate, conducerea politică și economică a țării a încercat să pună la adăpost o parte a rezervelor de aur ale Băncii Naționale a României, de o eventuală confiscare din partea autorităților de ocupație sovietice.

În toată perioada de după primul război mondial,

⁸³. C. Olaru, *Contextul monetar internațional al adoptării și funcționării sistemului de valoare aur în România*, în *130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, coord. M. Isărescu, București, 1997, pp. 419-446.

în România a continuat folosirea de către publicul larg a vechilor monede de aur emise de regele Carol I, a monedelor de aur străine emise în secolul al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea, precum și a unor emisiuni străine contemporane, din perioada interbelică, chiar dacă aurul încetase să mai fie un mijloc de plată curent. O serie de monede de aur foarte importante și general acceptate, ca de exemplu, piesele de 20 de franci francezi sau elvețieni (și echivalentul lor din alte state), sovereign-ii britanici ("lirele sterline"), sau piesele de 20 de dollari SUA erau cotate la bursă, prețul lor în lei fluctuând. Desigur, exista și atunci o piață "neagră" a monedelor de aur, cu prețuri sensibil mai mari decât cele oficiale. Perioadele de tulburări politice, economice și sociale, războaiele, revoluțiile și vremurile de inflație galopantă constituiau factori favorizanți ai utilizării monedelor de aur, ca formă de investiție sigură, sau de păstrare nealterată a valorii averilor, de tezurizare.

Regimul liberal al aurului, care permitea deținerea și folosirea fără restricții de către persoanele fizice sau juridice a monedelor sau lingourilor din metal galben a luat sfârșit în 1938, odată cu publicarea decretului nr. 1037/1938. Sub pretextul pregătirii țării pentru a face față înrăutățirii situației politice internaționale și a iminenței unui nou război, autoritățile au impus interdicția de deținere și folosire a numerarului de aur de către persoanele fizice, care trebuiau să le preschimb obligatoriu la oficiile Băncii Naționale a României. De asemenea, folosirea monedei de aur de către persoanele juridice a fost și mai mult restricționată. Mai mult decât atât, orice încălcare a regimului aurului devenea faptă penală. Legal, și după 1938 erau exceptate de la depunere și preschimbare la Banca Națională a României podoabele constituite din monede și piesele făcând parte din colecțiile numismatice. Această legislație a fost menținută și de regimul Antonescu. După o scurtă perioadă de relaxare, în anii 1945 - 1946, legată de emiterea monedelor comemorative dedicate eliberării Transilvaniei de Nord, începând cu anul 1947, autoritățile au declanșat o adevărată vânatoare a deținătorilor de monede de aur, inclusiv a celor care intraseră în mod legal în posesia acestora în anii 1945 - 1946. Suportul legal al acestei acțiuni a fost oferit de legea nr. 487/1947.

Sub regimul comunist, legislația represivă în domeniul aurului inițiată de Carol al II-lea și mult înăsprită în 1947 a fost aplicată cu numeroase fărădelegi și violențe. Cu acest prilej, reglementările au devenit din ce în ce mai opresive și arbitrare, deschizând porțile unor nesfârșite abuzuri. Adesea au fost confiscate inclusiv podoabele realizate din monede, salbele, a căror deținere era teoretic legală. Mii de cetățeni au fost deposedați de monedele și obiectele de aur, mulți fiind condamnați la ani grei de temniță pentru culpa de a fi fost posesorii unei singure monede "interzise" la deținere.

La începutul anilor '60, odată cu adoptarea decretului nr. 210/1960, autoritățile au încercat să pună în aplicare unele măsuri pragmatice, destinate să sporească și pe seama populației stocurile de metal

galben, secătuite de plata despăgubirilor datorate țărilor occidentale pentru bunurile naționalizate în 1948. Deși reglementarea din 1960 menținea spiritul represiv anterior, ea încerca să determine predarea "benevolă" către sucursalele Băncii Naționale a României a monedelor de aur de către deținători. Aceștia erau încurajați să procedeze astfel, prin promisiunea dezincriminării faptei de deținere anterioare, a păstrării anonimatului celor care predau piesele și de plata, pe loc, a unei sume compensatorii. Ultima modificare a regimului metalelor prețioase și implicit a statului monedelor de aur sub regimul comunist s-a produs în 1978, prin adoptarea decretului nr. 244/1978. Cu acest prilej, controlul și interdicțiile, valabile până atunci numai pentru aur, au fost extinse și la metalele platinoide și la argint. De asemenea, deținerea de monede de aur pentru colecțiile numismatice, iar după 1978, și de argint, trebuia să facă obiectul unei autorizări speciale. După 1985 s-a ajuns la situația absurdă, prin care chiar și unele muzee au fost obligate să-și depună piesele monetare de aur și de argint la sucursalele locale ale Băncii Naționale a României, deturnându-le de la menirea lor culturală și științifică. Aceiași soartă au avut-o numeroase tezaure recuperate de organele de miliție, care anterior erau predate muzeelor.

În aceste condiții, când mișcarea metalelor prețioase era strict controlată și monopolizată de stat, nu este de mirare că, spre deosebire de alte țări socialiste, ca de exemplu: Ungaria, Cehoslovacia, Bulgaria, Iugoslavia și Albania, din 1946 până în 1982 - 1983 România nu a mai emis monede de aur (și nici de argint). Piesele comemorative românești de aur de 500 și 1000 de lei din 1982 și 1983, dedicate aniversării a 2050 de la crearea statului dac centralizat și independent au fost bătute în străinătate, în SUA, de o firmă particulară, care a plătit statului român o redevență în schimbul dreptului de a utiliza însemnele și titlul oficial pe aceste monede.

După revenirea societății românești la regimul democratic pluralist și la economia de piață, se va produce și o reluare treptată a emisiunilor comemorative din metale prețioase de către Banca Națională a României. În 1995, după o întrerupere de 40 de ani, s-au pus în circulație primele monede de argint românești, iar în 1998 a fost reluată și baterea monedelor de aur cu prilejul aniversării a 150 de ani de la Revoluția de la 1848 și a 80 de ani de la desăvârșirea unității naționale a românilor. În mod simbolic, reînceperea baterii de monede de aur avea loc la o distanță de 130 de ani de la momentul baterii primelor emisiuni moderne românești. După 1998 emiterea de monede de aur comemorative a devenit o practică normală, an de an crescând calitatea artistică și tehnică, ca și diversitatea tematică a acestor piese.

O publicare sistematică a descoperirilor de monede de aur, dincolo de indiscutabila lor valoare patrimonială sau artistică, reprezintă un important demers științific și cultural, a cărui impact depășește cu mult sfera interesului local, regional sau național, datorită faptului

că circulația monetară nu cunoaște granițe politice sau culturale. Cunoașterea descoperirilor de monede de aur din spațiul carpato-dunăreano-pontic constituie o sursă majoră pentru cunoașterea istoriei politice, economice și sociale a acestei zone. Valoarea lor ca surse istorice poate fi sintetizată în constatarea succintă că aceste monede pot oferi indicii și chiar parametri cuantificabili ai participării populației din acest spațiu geografic la mari desfășurări politice sau la schimburile internaționale. Descoperirile de monede de aur din toate timpurile sunt un indicator al gradului de integrare a unei regiuni în marile procese politice, economice și culturale continentale sau globale.

Dincolo de importanța științifică și culturală a patrimoniului numismatic, evidența și publicarea sistematică a pieselor monetare din aur din colecțiile publice a devenit o necesitate stringentă, în condițiile agresiunilor și pierderilor diverse pe care le-a cunoscut

și le cunoaște moștenirea noastră culturală, procese care s-au accelerat și agravat, mai ales după 1989.

În cursul ultimilor patru decenii a existat un interes constant din partea numismaților români pentru editarea descoperirilor de monede de aur. Foarte importantă, prin numărul și diversitatea emisiunilor, ca și prin exemplul și modelul oferit specialiștilor din alte instituții, a fost publicarea unei părți din colecția de monede din aur din colecțiile Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române, întreprinsă de O. Iliescu și colaboratorii săi⁸⁴. Tot pentru această colecție, cea mai importantă din România, trebuie să semnalăm relativ recenta publicare a două cataloage ale unor categorii de monede din colecția ing. Constantin C. Orghidan, care ilustrează și o serie de emisiuni de aur⁸⁵. Deosebit de importantă a fost lansarea, la sfârșitul anilor '60 și în anii '70 și '80, a acțiunii de publicare a unor cataloage de colecții muzeale. Cu toate imperfecțiunile, erorile sau

⁸⁴. Vezi în acest sens contribuțiile lui O. Iliescu, *Caiet selectiv de informare asupra creșterii colecțiilor Bibliotecii Academiei R. P. R.*, 1, 1961, ianuarie-iunie, p. 379-380, nr. 1-4, 381, nr. 7-9, p. 382-384, nr. 11-26, 384-385, nr. 30-32, 386-388, nr. 38-48, 397, nr. 82-83, Idem, Elena Isăcescu, M. Gramatopol și Constanța Popescu, *Caiet selectiv de informare asupra creșterii colecțiilor Bibliotecii Academiei R. P. R.*, 4, 1962, aprilie-iunie, p. 297, nr. 196, p. 309, nr. 254, p. 310, nr. 257, pp. 312-316, nr. 265-280, pp. 355-360, nr. 484-499, pp. 362-363, nr. 511-513, *Ibidem*, *Caiet selectiv de informare asupra creșterii colecțiilor Bibliotecii Academiei R. P. R.*, 6, 1962, octombrie-decembrie, p. 290, nr. 925-926, 291, nr. 929, nr. 931, 292-293, nr. 936-938, nr. 940-941, 295, nr. 951, 296, nr. 957, 297, nr. 961, 298-298, nr. 965-967, 299-303, nr. 969-990, p. 306, nr. 1019-1022, 307-308, nr. 1028-1032, pp. 317-319, nr. 1071-1079, pp. 334-356, nr. 1546-1818, *Ibidem*, *Caiet selectiv de informare asupra creșterii colecțiilor Bibliotecii Academiei R. P. R.*, 8, 1963, iulie-decembrie, pp. 297-298, nr. 92-96, pp. 300-302, nr. 113-123, pp. 306-307, nr. 162, pp. 316, nr. 225-230, pp. 326-337, nr. 297-342, pp. 350-351, nr. 458-464, p. 352, nr. 475, pp. 354-355, nr. 478-489, p. 356, nr. 492-496, p. 359, nr. 520, p. 360, nr. 353-537, pp. 361-363, nr. 542-554, pp. 363-364, nr. 556-556, pp. 366-370, nr. 569-609, pp. 375-382, nr. 688-737, *Ibidem*, *Caiet selectiv de informare asupra creșterii colecțiilor Bibliotecii Academiei R. P. R.*, 10, 1964, iulie-decembrie, pp. 315-349, nr. 179-328, *Ibidem*, *Creșterea colecțiilor - Caiet selectiv de informare*, 13-14, 1965, iulie-decembrie, pp. 4-5, nr. 1-3 B, pp. 20-22, nr. 30-36, pp. 43-44, nr. 248-252, *Ibidem*, *Creșterea colecțiilor - Caiet selectiv de informare*, 19, 1967, ianuarie-martie, pp. 30-35, nr. 160-176, O. Iliescu, Elena Isăcescu și Constanța Popescu, *Creșterea colecțiilor - Caiet selectiv de informare*, 23-24, 1968, ianuarie-iunie, pp. 8-9, nr. 4-12, pp. 10-11, nr. 14-18, pp. 15-18, nr. 25-37, pp. 19, nr. 40, pp. 20-31, nr. 43-78, pp. 69-72, nr. 290-310, pp. 72-73, nr. 312-313, *Ibidem*, *Creșterea colecțiilor - Caiet selectiv de informare*, 39-40, 1972, ianuarie-iunie, pp. 27-28, nr. 59-64, p. 39, nr. 101, p. 40, nr. 103, pp. 62-65, nr. 170-179 și pp. 66-67, nr. 190, *Ibidem*, *Creșterea colecțiilor - Caiet selectiv de informare*, 43-44, 1973, ianuarie-iunie. Vezi de asemenea O. Iliescu, *Însemnări privitoare la descoperirile monetare*, în SCN, 1, 1957, pp. 464-466, Idem, *Un aureus emis de împăratul Aurelian*, în Apulum, 9, 1971, pp. 673-676, Idem, *Solidus emis de Theodosius I, găsit în nordul Dobrogei. Contribuții la numismatica theodosiană*, în Pontica, 5, 1972, pp. 525-536, Idem, *Une monnaie indienne du Moyen Âge, découverte en Moldavie*, în SAO, 4, 1962, pp. 249-252, Idem, *Le dernier hyperpère de l'Empire de Nicée*, în Byzantinoslavica, 26, 1965, pp. 94-99, Idem, *Un lingou de aur descoperit în Transilvania*, în RM, 2, 1965, 1, pp. 6-11, Idem, *O monedă de aur inedită, emisă de Principatul Transilvaniei în anul 1628*, în SCN, 5, 1971, pp. 355-357, Idem, *Un Lysimach de aur găsit la Sarmizegetusa Regia*, în Apulum, 10, 1972, pp. 655-660 și Idem, *Șase medalioane de aur romane și bizantine*, în SCN, 1975, pp. 107-112 și Elena Isăcescu, în Danubius, 4, 1970, pp. 185-195. Vezi de asemenea B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, în Dacia, N. S., 5, 1961, p. 585, nr. 6 și 10, Idem, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire de la République Populaire Roumaine*, în Dacia, N. S., 7, 1963, p. 590, nr. 8, p. 593, nr. 21, p. 595, nr. 28, Idem, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire en Roumanie*, în Dacia, N. S., 12, 1968, p. 458, nr. 91 și C. Deculescu, *Un Procopiu de aur de la Dunărea de Jos*, în BSNR, 70-74, 1976-1980, 124-128, pp. 221-225

⁸⁵. Ana-Maria Velter, *Catalogul monedelor Principatului Transilvaniei. Colecția "Ing. Constantin Orghidan"*, București, 1994 și Carmen-Maria Petolescu, *Monede romane republicane din colecția ing. Constantin Orghidan*, București, 1995. Monedele de aur din secolele III-IV p. Chr. din această colecție au fost publicate și de R. Ocheșeanu și Antoaneta Vertan, *Monede de aur și argint descoperite în Dobrogea, sec. IV-V*, în Cultură și civilizație la Dunărea de Jos, 3-4, 1987, pp. 161-168 și către E. Oberländer-Târnoveanu, V. Zoran, Gh. Poenaru Bordea, L. Trache, E. Iacob, I. Lukanc, C. Ciorte, A. Popescu și N. Nica, *Analyses atomiques et nucléaires des monnaies romaines en or frappées entre 253 et 364*, în CN, 7, 1996, pp. 49 - 74, E. Oberländer-Târnoveanu, în *Traiano ai confini del Impero*, Ancona, 1998, pp. 330 - 333, nr. 320 - 323 și Idem, *Moneda și sigiliul, ca vectori ai mesajului creștin în secolele IV - XI*, în *Paleocreștinism și creștinism pe teritoriul României - secolele III - XI*, București, 2000, pp. 47 - 48 și 70 - 81, nr. 177 - 254.

limitările lor, inerente de altfel oricărei lucrări de acest gen, trebuie să subliniem importanța apariției cataloagelor colecțiilor Muzeului Județean de Istorie Sălaj, din Zalău⁸⁶, ale Muzeului Național de Istorie din Iași⁸⁷, ale Muzeului Județean de Istorie Maramureș, din Baia Mare⁸⁸, ale Muzeului Județean de Istorie Brașov⁸⁹, ale Muzeului Județean de Istorie Mureș, din Târgu Mureș⁹⁰, din câteva muzee din nord-vestul Transilvaniei, precum și din colecția Muzeului Țării Crișurilor din Oradea și ale altor câteva muzee din vestul Transilvaniei⁹¹. De asemenea, au făcut obiectul unor publicării de mai mică amploare, prin articole sau studii,

monedele antice și bizantine din colecțiile: Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova, din Ploiești⁹², Muzeului Dunării de Jos din Călărași⁹³, Muzeului Orășenesc Sebeș, jud. Alba⁹⁴, Muzeului Județean de Istorie Teleorman, din Alexandria⁹⁵, Muzeului Județean Olt, din Slatina⁹⁶, Institutului de Cercetări Eco-Muzeale (fostul Muzeu al Deltei Dunării din Tulcea)⁹⁷, Muzeului “Vasile Pârvan” din Bârlad⁹⁸, Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța⁹⁹, Muzeului Brăilei¹⁰⁰, Muzeului Comunal din Săveni, jud. Botoșani¹⁰¹, Complexului Muzeal Național “Curtea Domnească” Târgoviște¹⁰², Muzeului Național al Unirii din Alba

⁸⁶. V. Lucăcel și E. Chirilă, *Muzeul Zalău. Catalogul colecției de monede antice*, Zalău, 1968 și *idem*, *Tezaurul monetar de la Stupini*, în RM, 6, 1969, 2, pp. 170-171.

⁸⁷. Georgeta Crăciun și Elena Petrișor, *Muzeul de Istorie al Moldovei - Catalog numismatic*, Iași, 1970, B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines dans la République Socialiste de Roumanie XV*, în Dacia, N. S., 16, 1972, p. 370, nr. 70 și V. Mihăilescu-Bîrlița și V. Butnariu, *Descoperiri monetare din Moldova. I*, în ArhMold., 12, 1988, p. 319, nr. 53.

⁸⁸. E. Chirilă și A. Socolan, *loc. cit.*

⁸⁹. Maria Chițescu, Mariana Marcu și Gh. Poenaru Bordea, *Monede antice de aur și argint din colecția Muzeului Județean Brașov*, Brașov, 1978 [Cumidava, 11, 1978, 3] și Luana Popa, *Monede brașovene din colecția Muzeului Județean Brașov*, Brașov, 1982.

⁹⁰. E. Chirilă, N. Gudea, V. Lazăr și A. Zrinyi, *Tezaur și descoperiri monetare din colecția Muzeului Județean Mureș*, Târgu-Mureș, 1980.

⁹¹. Al. Sășianu, *Moneda antică din vestul și nord-vestul României*, Oradea, 1980, *Idem*, *Descoperiri monetare antice și bizantine în Bihor*, în Crisia, 13, 1983, p. 447-448 și *Idem* și Ana-Maria Velter, *Neue Daten über die sogenannte Schatz aus “Biharszentandrás” (Sântandrei) Ergänzungen zur Typologie der von Ladislaus I. dem Heiligen ausgegeben Denaren CNH. I-31 und CNH. I-32*, în *Proceedings of the International Historical Conference 900 Years from Saint Ladislaus Death, Organized by Christian Research Center and Kossuth Lajos University Institute of History - Debrecen, Oradea, June 16-18, 1995*, ed. Al. Sășianu și Gh. Gorun, Oradea, 1996, p. 51.

⁹². Ir. Dimian, *Descoperiri monetare din Regiunea Ploiești*, în *Din activitatea muzeelor noastre. Studii, referate și documente*, vol. I, Ploiești, 1955, p. 86, nr. 16-17.

⁹³. B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, în Dacia, N. S., 5, 1961, p. 593, nr. 54, *Idem*, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, în Dacia, N. S., 6, 1962, p. 534, nr. 4, R. Lungu, *O monedă de aur descoperită la Orașul de Floci*, în CN, 2, 1979, pp. 149-154, P. Diaconu, *Monede rare descoperite la Păcuil lui Soare, jud. Constanța*, în BSNR, 77-79, 1983-1985, 131-133, p. 433, nr. 2 și Gh. Mănușu-Adameșteanu, Ingrid Poll, Mihaela Iacob și B. Constantinescu, *Hyperperi de la Ioan III Ducas Vatatzes (1222-1254) descoperiți pe teritoriul Dobrogei*, în Pontica, 31, 1998, pp. 295-305.

⁹⁴. B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, în Dacia, N. S., 9, 1965, p. 499, nr. 61 și I. Raica și I. Aldea, *Două monede bizantine în colecțiile Muzeului raional Sebeș*, în Apulum, 6, 1967, pp. 625-628.

⁹⁵. B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire en Roumanie*, în Dacia, N. S., 11, 1967, pp. 382-383, nr. 28.

⁹⁶. M. Butoi, *Monede rare intrate în colecția Muzeului din Orașul Slatina (județul Olt)*, RM, 4, 1971, 3, p. 327.

⁹⁷. O. Iliescu, *Tezaurul de perperi bizantini de la Isaccea*, în SCN, 6, 1975, pp. 239-242, E. Oberländer-Târnoveanu, *Monede grecești din secolele VI-I î.e.n. descoperite în nordul Dobrogei*, în Pontica, 13, 1980, pp. 83, nr. 52-53 și *Idem*, *Cronica descoperirilor monetare din nordul Dobrogei*, în Peuce, 8, 1980, p. 509, nr. 132, R. Ocheșeanu și Antoneta Vertan, *op. cit.* și Gh. Mănușu-Adameșteanu, Ingrid Poll, Mihaela Iacob și B. Constantinescu, *loc. cit.*

⁹⁸. V. Palade, *Importuri romane rare în două morminte din necropola de la Bârlad-Valea Seacă*, în SCIVA, 32, 1981, 2, pp. 212-213.

⁹⁹. R. Ocheșeanu, *Câteva monede de aur descoperite în Dobrogea*, în SCN, 6, 1973, pp. 233-236 și G. Custurea, *Monede de aur medievale descoperite în Dobrogea*, în Pontica, 16, 1983, pp. 295-300 și R. Ocheșeanu și Antoneta Vertan, *op. cit.*

¹⁰⁰. N. Harțușche și F. Anastasiu, *Catalogul selectiv al colecției de Arheologie a Muzeului Brăilei*, Brăila, 1976, p. 272, nr. 564.

¹⁰¹. Al. Păunescu, P. Sadurschi, V. Chirica, *Repertoriul arheologic al județului Botoșani*, vol. II, Iași, 1976, p. 141.

¹⁰². Luciana Oancea, în Valachica, 4, 1973, p. 115.

¹⁰³. Viorica Pavel, *Un aureus de la Nero descoperit la Zlatna*, în BSNR, 7—74, 1976-1980, 124-128, pp. 171-172 și *Eadem*, *Monede de aur romane imperiale, republicane și bizantine din colecția Muzeului din Alba Iulia*, Apulum, 16, 1977, pp. 663-670 și A. A. Russu, *Tezaurul de ducați din 1540 de la Vințu de Jos (jud. Alba)*, în BSNR, 86-87, 1992-1993, 140-141, pp. 161-166.

¹⁰⁴. V. Căpitanu, în Carpica, 6, 1973-1974, pp. 77-100, Al. Artimon, în Carpica, 12, 1980, pp. 215-223 și O. Iliescu și P. Țărălungă, *Un tezaur monetar de la sfârșitul secolului al XIII-lea descoperit la Prăjești (jud. Bacău)*, în Carpica, 23, 1992, pp. 247-257.

¹⁰⁵. B. Mitrea, *Contribuții la studiul tezaurului de la Dăieni*, în Pontica, 14, 1981, pp. 171-180.

Iulia¹⁰³, Muzeului Județean de Istorie "Iulian Antonescu", din Bacău¹⁰⁴, Muzeului Județean de Istorie din Galați¹⁰⁵, Muzeului Olteniei în Craiova¹⁰⁶, Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj-Napoca¹⁰⁷, Muzeului Județean de Istorie Neamț, din Piatra Neamț¹⁰⁸, Muzeului Județean de Istorie Bistrița-Năsăud, din Bistrița¹⁰⁹, Muzeului Banatului Montan din Reșița¹¹⁰, Muzeului

Municipal București și Colecției Maria și G. Severeanu, secție a aceluiași muzeu¹¹¹, Muzeului Județean de Istorie Buzău¹¹², ale Muzeului Județean de Istorie Botoșani¹¹³. De asemenea, au văzut lumina tiparului o parte din descoperirile de monede antice, bizantine și medievale păstrate în colecția Muzeului Național de Istorie a României din București¹¹⁴. De asemenea trebuie

¹⁰⁶. T. Rădulescu și P. Turturică, în *Arhivele Olteniei*, S.N., 3, 1984, pp. 70-88.

¹⁰⁷. R. Ardevan, *Monede de aur antice și bizantine din Muzeul de Istorie a Transilvaniei*, în BSNR, 77-79, 1983-1985, 131-133, pp. 237-256 și Iudita Winkler, în *AIAC-Cluj*, 18, 1975, pp. 323-325.

¹⁰⁸. V. Mihăilescu-Bîrlița, *Câteva monede antice inedite din Moldova*, în *Studia Antiqua et Archaeologica*, 1, 1983, pp. 183, nr. 4.

¹⁰⁹. C. Gaiu, *Descoperiri din epoca migrațiilor în nord-estul Transilvaniei*, în AMP, 3, 1979, p. 535-536, C. Preda și Gh. Marinescu, *Contribuții la circulația monetară din Dacia în sec. I î.e.n.*, *Tezaurul de la Șieu Odorhei, jud. Bistrița-Năsăud*, în BSNR, 77-79, 1983-1985, 131-133, pp. 19-68.

¹¹⁰. N. Gudea, *Descoperiri monetare antice și bizantine în Banat*, în *Banatica*, 1, 1971, p. 140, Dana Bălănescu, *Descoperiri monetare în sudul Banatului (IV)*, în *Banatica*, 8, 1985, p. 174, C. 2.

¹¹¹. Maria Grigoruță, în MN, 2, 1975, pp. 413-416, O. Iliescu, *Premières apparitions au Bas-Danube de la monnaie réformée d'Alexis Ier Comnène*, în *Études Byzantines et Post-Byzantines*, 1, 1979, 9-18, pp. 12-13, Gh. Poenaru Bordea și R. Ocheșeanu, *Monede de aur romane și bizantine din colecția Maria și dr. G. Severeanu*, în *Peuce*, 10, 1990, 1, pp. 485-495 și *idem*, *Două monede de aur din colecția Muzeului de Istorie și Artă al Municipiului București*, în BSNR, 88-89, 1994-1995, 142-143, pp. 29-32.

¹¹². E. Oberländer-Târnoveanu și E.-M. Constantinescu, *Monede romane târzii și bizantine din colecția Muzeului Județean Buzău*, în *Mousaios*, 4, 1994, 1, pp. 311-341.

¹¹³. V. Mihăilescu-Bîrlița și L. Șovan, *Noi descoperiri monetare în județul Botoșani*, în *Hierasus*, 7-8, 1989, pp. 217-221.

¹¹⁴. Gh. Ștefan, *Un tezaur de monede de aur bizantine găsit la Dinogetia*, în CNA, 15, 1940, 119-120, pp. 296-298, Gh. Bichir, *O nouă descoperire de monede și obiecte de podoabă din secolele X-XI în așezarea de la Garvăn (Dobrogea)*, în SCN, 3, 1960, pp. 223-234, I. Barnea, *Alt tezaur de monede bizantine de la Dinogetia*, în SCN, 3, pp. 245-254 (tezaurul I, II și III de la Dinogetia-Garvăn, azi păstrate în colecția Muzeului Național de Istorie a României), B. Mitrea, *Stateri de aur de la Alexandru cel Mare descoperiți într-o așezare geto-dacică din estul Munteniei*, în vol. *Omagiu lui Petre Constantinescu-Iași*, București, 1965, pp. 73-79 (tezaurul de la Gâldău, jud. Călărași, azi păstrat în colecția Muzeului Național de Istorie a României), Gr. Foiț, în *Suceava*, 1, 1967, pp. 23-28 (tezaurul de la Săliște, com. Mileanca, jud. Botoșani, azi păstrat în colecțiile Muzeului Național de Istorie a României), *Idem*, în *Suceava*, 6-7, 1979-1980, pp. 139-149 (tezaurul de la Ștefănești, com. Ștefănești, jud. Botoșani, aflat azi în colecția Muzeului Național de Istorie a României), Carmen-Maria Petolescu, *Un stater de tip Alexandru cel Mare provenind din tezaurul de la Mărășești*, în BSNR, 42-66, 1948-1972, 96-120, pp. 71-72, *Eadem*, *Monede romane și bizantine din colecția Muzeului de Istorie al Republicii Socialiste România*, în *Muzeul Național*, 1, 1974, pp. 279-286, Constanța Știrbu, *Un tezaur de monede de aur din secolul al XIII-lea descoperit în Dobrogea*, în *Muzeul Național*, 2, 1975, pp. 353-364, Paraschiva Stancu, în *Muzeul Național*, 2, 1975, pp. 407-412, Ana-Maria Velter, în CN, 4, 1982, pp. 133-139 și E. Oberländer-Târnoveanu, V. Zoran, Gh. Poenaru Bordea, L. Trache, E. Iacob, I. Lukanc, C. Ciorte, A. Popescu, *loc.cit.*, Gh. Poenaru Bordea și B. Mitrea, *Découvertes monétaires en Roumanie - 1992 (XXXVI)*, în *Dacia*, N. S., 37, 1993, p. 311, nr. 5 (piese din tezaurul de la Dăieni, aflat în prezent în colecția Muzeului Național de Istorie a României).

¹¹⁵. B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire de la République Populaire Roumaine*, în *Dacia*, N. S., 7, 1963, p. 597, nr. 48 și p. 598, nr. 53, *Idem*, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire de la République Populaire Roumaine*, în *Dacia*, N. S., 8, 1964, p. 373, nr. 8, p. 381, no 54, *Idem*, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire en Roumanie*, în *Dacia*, N. S., 9, 1965, p. 498, nr. 57, *Idem*, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire en Roumanie*, în *Dacia*, N. S., 10, 1966, p. 404, nr. 7, *Idem*, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire en Roumanie*, în *Dacia*, N. S., 11, 1967, p. 381, nr. 18, p. 389, nr. 73, *Idem*, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire en Roumanie*, în *Dacia*, N. S., 12, 1966, p. 447, nr. 13, p. 458, nr. 88, *Idem*, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire en Roumanie*, în *Dacia*, N. S., 13, 1969, p. 550, nr. 66, *Idem*, *Découvertes monétaires en Roumanie (1975) (XIX)*, în *Dacia*, N. S., 20, 1976, p. 294, nr. 110, H. Nubar, *Monede bizantine descoperite în satul Istria*, în SCIV, 17, 1966, 3, p. 605-607, O. Iliescu, *Monede medievale și moderne descoperite la Păcuiul lui Soare în anii 1956-1974*, în vol. P. Diaconu și Silvia Baraschi, *Păcuiul lui Soare*, vol. II, *Așezarea medievală*, București, 1977, p. 154, nr. 3-7, *Idem*, *Despre monedele din tezaurul de la Suluc și alte considerații privind aceiași descoperire*, în *Pontica*, 20, 1987, pp. 189-205, Gh. Poenaru Bordea și R. Ocheșeanu, în BSNR, 77-79, 1983-1985, 131-133, pp. 177-198, Oana Damian, *Noi descoperiri monetare bizantine în Dobrogea*, în *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos*, 13-15, 1995, p. 217 și E. Oberländer-Târnoveanu, V. Zoran, Gh. Poenaru Bordea, L. Trache, E. Iacob, I. Lukanc, C. Ciorte, A. Popescu, *loc.cit.*

menționate și publicările monedelor de aur din colecția Institutului de Arheologie "Vasile Pârvan" din București¹¹⁵.

Credem că nu este lipsit de importanță să amintim aici și publicarea sistematică, după 1990, a unor tezaure conținând monede medievale și moderne de aur descoperite în Basarabia, aflate în colecții publice din Republica Moldova¹¹⁶.

În ciuda listei destul de bogate de contribuții menționată mai sus, până în prezent nu avem informații despre conținutul colecțiilor de monede de aur decât dintr-o infimă parte a instituțiilor publice care posedă un astfel de patrimoniu. Mai mult decât atât, toate publicațiile sunt parțiale și nesistematice. Cu rare excepții, cataloagele sau articolele și studiile publicate până în prezent au privit doar descoperirile de monede antice și bizantine sau unele tezaure medievale, lăsând deoparte numeroasele monede moderne și contemporane păstrate în colecțiile noastre publice. Nu greșim atunci când afirmăm că publicațiile de până acum nu oferă decât o palidă imagine a extraordinarului patrimoniu numismatic care se păstrează în colecțiile publice românești, în primul rând în cele muzeale.

Ideea noastră mai veche, apărută în a doua parte a anilor '80, a lansării unei acțiuni de publicare sistematică a monedelor de aur și tezaurelor monetare aflate în colecțiile publice românești, pornind de la extraordinara bază de date asupra patrimoniului cultural național constituită și gestionată de Institutul de Memorie Culturală-CIMEC a prins contur tot mai clar după 1990, în urma numeroaselor și fructuoaselor discuții pe care le-am avut cu Dan Matei, directorul acestei instituții și cu Irina Oberländer-Târnoveanu, directorul adjunct al institutului. Cu deschiderea culturală largă și spiritul practic care-i caracterizează, colegii mei de la CIMEC au îmbrățișat cu entuziasm cauza unei astfel de întreprinderi, contribuind cu sugestii utile la conturarea ei practică și punând la dispoziție toate resursele disponibile în acel moment. Un model extrem de util de urmat, în fond, chiar dacă nu în formă, ni s-a părut a fi și seria de publicații franceze *Cahiers Ernest-Babelon - L'or monnaie*, care a debutat în 1982.

Inițial, în anii 1991 - 1994, ca o parte preliminară a proiectului, am verificat, regularizat și corectat o parte din fișele de evidență trimise de diverse muzee, stocate la CIMEC. În anii 1995 - 1996, împreună cu kolegele mele Paraschiva Stancu, Ana-Maria Velter și Katiușa Pârvan, am demarat procesul de verificare, corectare și completare a fișelor de monede de aur din colecția Cabinetului Numismatic al Muzeului Național de Istorie a României. Din păcate, ulterior, o serie de obligații profesionale și personale ne-au împiedicat să finalizăm redactarea celor două volume planificate să cuprindă

acest material. Încă de la început, din 1995 kolega noastră Oltea Dudău de la Muzeul Național Bruckenthal, din Sibiu s-a alăturat și ea proiectului. Muncind cu multă seriozitate, ea a reușit să termine încă de acum doi ani redactarea catalogului monedelor de aur din colecția celui mai vechi muzeu al țării. Din păcate, datorită unor absurde și de neînțeles piedici birocratice, venite chiar din sânul instituției, nu a putut realiza fotografierea valorosului material numismatic, deși CIMEC s-a oferit să acopere total sau parțial cheltuielile.

Începând cu anul 1997, odată cu integrarea în colectivul CIMEC-ului a foștilor mei studenți, Mihai Dima și Aurel Vîlcu au fost și ei cooptați în proiect. Mai mult decât atât, cu entuziasmul și energia care-i caracterizează, ei au trecut la realizarea practică a unui volum, pe care soarta l-a făcut să fie primul finalizat din această serie. Ei au reușit să atragă o serie de colaboratori loiali și serioși, în persoana Anei Dicu, de la Muzeul Județean Buzău, Marian Neagu, directorul "Muzeului Dunării de Jos" din Călărași, Emil Păunescu, directorul Muzeului "Teohari Antonescu" din Giurgiu și a Elisabetei Savu, de la Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, din Ploiești. Trebuie să amintim aici sprijinul foarte eficient și plin de înțelegere colegială pe care l-a oferit realizării volumului de față dr. Eugen-Marius Constantinescu, de la Muzeul Județean Buzău.

Ulterior, acestui proiect s-a alăturat și fosta Direcție a Muzeelor și Colecțiilor din Ministerul Culturii, care l-a înscris în acțiunile prioritare și a finanțat, în anii 1997 - 1999, o parte din cheltuielile legate de această lucrare importantă. Cu regret trebuie să menționez că, după demisia mea de la conducerea Direcției Muzeelor și Colecțiilor, în iunie 1999, cel care a venit în fruntea direcției nu numai că a sistat finanțarea proiectului, dar s-a încercat chiar și stoparea lui, prin manevre oculte sau presiuni nevoalate, în ciuda interesului pe care acest organ îl clama "urbi et orbi" pentru evidența și valorificarea patrimoniului cultural național ... În aceste condiții deloc prielnice, proiectul a fost salvat de sprijinul material consistent alocat de CIMEC și de entuziasmul și munca colaboratorilor care investiseră atâtea eforturi pentru materializarea lui.

Primul volum din seria *Monede de aur din colecții românești*, publicat atât în formă clasică, pe hârtie, cât și în format digitizat, ca CD-ROM, realizat de Aurel Vîlcu, Ana Dicu, Marian Neagu, Mihai Dima, Emil Păunescu și Elisabeta Savu își propune să prezinte monedele de aur din colecțiile a patru muzee din Muntenia Centrală și de Est, respectiv: **Muzeul Județean Buzău, Muzeul "Dunării de Jos" din Călărași, Muzeul "Teohari Antonescu" din Giurgiu și Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova din Ploiești. În toate cazurile este**

¹¹⁶. V. M. Butnariu, E. Nicolae, Ana Boldureanu, Vera Paiul, Ana Niculiță și Raisa Tabuica, *op. cit.*, Ana Niculiță și E. Nicolae, în BSNR, 86-87, 1992-1993, 140-141, 167-178 și Vera Paiul, V. Butnariu și Ana Boldureanu, în AIIA-Iași, 32, 1995, pp. 541-551.

vorba de colecțiile unor muzee relativ noi, create sau revitalizate după anii '50, chiar dacă în unele cazuri instituțiile își începuseră existența legală sau formală încă din perioada interbelică¹¹⁷. Un alt element comun al celor patru instituții îl reprezintă precaritatea relativă a evidenței patrimoniului înainte de anii '80, în condițiile lipsei de personal specializat în domeniul numismatic, dar și în condițiile unui anume diletantism care caracteriza activitatea primelor echipe de conducere. Datorită acestui lucru, adesea, suntem lipsiți de o serie de date științifice importante privind locul de descoperire a monedelor, asupra colecțiilor sau persoanelor legate de proveniența pieselor, sau al modului și datei la care au intrat în proprietatea instituției, deși nu ne despart decât puține decenii de la înființarea acestor muzee.

Catalogul cuprinde între paginile sale date despre 380 monede sau piese monetiforme antice, bizantine, medievale și moderne, dar și ... câteva falsuri de epocă sau moderne (acestea din urmă presupuse de autori).

Cele mai multe dintre monedele care fac obiectul acestei publicații sunt inedite. Doar un număr foarte redus au fost deja publicate sau au fost menționate foarte sumar, mai ales în cronicile dedicate descoperirilor monetare din România redactate timp de mai multe decenii de regretatul nostru profesor Bucur Mitrea și mai recent, de către Gheorghe Poenaru Bordea.

Pe lângă monede propriu zise, în acest catalog sunt publicate și două piese monetiforme, destinate realizării de salbe, imitând, mai mult sau mai puțin fidel etalonul metrologic și tipul pieselor de patru ducati austro-ungari (nr. catalog IV 92 și 93). Una din acestea provine dintr-o officină bulgară, activă la începutul secolului al XX-lea, iar cealaltă pare să fie produsă într-un atelier italian sau levantin, a cărui emisiuni se adresau zonei Balcanice și Levantului, unde folosirea salbelor, ca obiecte de podoabă de prestigiu, sau ca dotă, erau încă adânc înrădăcinate până la al doilea război mondial.

Dintre monedele și piesele monetiforme care văd acum lumina tiparului, 378 de exemplare sunt din aur sau din electron. Din motive științifice, din dorința de a publica toate monedele dintr-o anume categorie din aceste colecții, chiar dacă în mod formal piesele nu se înscriu în categoria celor anunțate de titlul volumului, adică "monede de aur", autorii au decis să includă în acest catalog și două falsuri de epocă după monede otomane conservate în colecția Muzeului Județean

Buzău (nr. catalog I 227-228). Cele două monede sunt falsuri foarte abil realizate, cu grafia legendelor și tehnica de batere perfecte, cu nimic mai prejos decât cea a originalelor, produse prin aplicarea unei folii de aur peste un miez de cupru (tehnica numită de specialiști "fourée"). Calitatea deosebită a execuției nu exclude producerea acestor falsuri chiar în monetăria imperială de la Kostantiniye, dar în decursul anilor am avut posibilitatea de a studia numeroase piese otomane de "aur" din secolul al XIX-lea, care erau, în realitate, falsuri de bună calitate. Frecvența acestor monede pare să indice faptul că ele ar putea fi opera unor ateliere neoficiale, specializate în realizarea unor piese destinate producerii de salbe. Credem că destinatarii acestor falsuri erau persoanele lipsite de mijloacele materiale necesare achiziționării pieselor de aur, dar care voiau să poarte și ele asemenea podoabe, care aveau o mare importanță socială în lumea rurală și de la periferia urbană din societatea românească și balcanică din secolele XVIII - XX.

Tot acestei categorii a falsurilor care nu sunt adevărate monede de "aur" îi aparține și un stater de tip Alexandros al III-lea din colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova (nr. catalog IV 94), cu o greutate neobișnuit de redusă (7,00 g.) pentru o piesă cu gradul de conservare pe care-l prezintă exemplarul în discuție. Probabil că această monedă este o replică modernă produsă prin tehnica galvanoplastiei. Sperăm că persoanele însărcinate cu evidența colecțiilor din muzeele deținătoare vor face cuvenitele rectificări, scoțând din rândul monedelor de aur aceste falsuri, pentru a nu crea confuzii de natură administrativă asupra adevăratei identități a acestor piese.

Din păcate, dacă autorii au adoptat principiul publicării tuturor monedelor care sunt sau ar trebui să fie de aur și electron, principiu cu care suntem de acord, nu înțelegem de ce nu a fost integrată în catalog încă o piesă din colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie, care se află într-o situație asemănătoare. Este vorba de copia galvanoplastică a ducatului lui Despot Vodă (unicul exemplar păstrat în colecțiile publice din România !), care ar fi meritat și el publicarea, numai și pentru a spulbera ideile greșite sau "miturile", care mai circulă încă în rândurile specialiștilor sau colecționarilor despre această piesă.

Ar merita să fie făcute câteva remarci și asupra a trei monede de aur de tip Alexandros al III-lea din colecția aceluiași muzeu. Prima dintre ele este un stater (nr. cata-

¹¹⁷. Muzeul Județean Buzău și cel al Dunării de Jos din Călărași au fost create oficial în 1951, cf. *Ghidul muzeelor și colecțiilor din România*, p. 82 și 94. Deși Muzeul "Teohari Antonescu" din Giurgiu a fost înființat în 1934, în realitate instituția a început să desfășoare o activitate sistematică și permanentă, numai începând cu anii '50 ai secolului al XX-lea, *Ibidem.*, p. 140. Situația este asemănătoare și în cazul Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova, care a fost întemeiat în anul 1931, dar a devenit o structură specializată stabilă numai după cel de al doilea război mondial, *Ibidem.*, pp. 218-219.

¹¹⁸. M. Price, *Coinage in the Name of Alexander the Great and Philip Arrhidaeus: A British Museum Catalogue*, Londra-Zürich, 1991.

log IV 95), pe care autorii, urmându-l pe Martin Price¹¹⁸, îl consideră ca fiind un fals modern. Noi credem că această etichetare nu rezistă criticii. Piesa are stilul și greutatea monedelor perfect autentice. În plus, având în vedere caracterul destul de comun al staterilor de tip Alexandros al III-lea și prețurile relativ reduse care erau oferite pentru astfel de monede pe piața numismatică din secolele al XIX-lea până în prima jumătate a secolului al XX-lea, nu vedem ce falsificator de geniu, capabil să imite perfect stilul gravurilor antici, s-ar fi ostenit să producă niște piese atât de "banale", a căror valorificare nu aducea nici un câștig. Mai mult decât atât, dacă tot ar fi fost atât de dotat, cum de a făcut "greșeala" copilărească, de a crea o ștanță cu o eroare de grafie atât de evidentă (un semn, în dreptul primei litere Σ, cuvântul ΒΑΣΙΛΕΩΣ), ușor de reperat de colecționari sau numismații specialiști ... Tot greu de explicat este cum au ajuns aceste piese într-o colecție din România înainte de a fi vândute muzeului din Ploiești, având în vedere că, în mod obișnuit, marea majoritate a colecționarilor români din secolele XIX - XX s-au limitat să achiziționeze numai monede de pe piața locală, care avea nu numai o ofertă foarte bogată, dar și una foarte ieftină, pentru că ei nu aveau mijloacele financiare care să le permită să concureze pe piețele internaționale de antichități, de unde se aproviziona, de exemplu British Museum, care deține și el monede asemănătoare.

Și mai interesante sunt de două exemplare (nr. catalog IV 96-97), purtând tot numele lui Alexandros al III-lea, dar având reprezentări și un nominal neobișnuit pentru monetăria macedoneană de aur sau în cele derivate din ea. Greutatea lor ar corespunde unei jumătăți de stater și o pătrime de stater. Piese în discuție nu sunt nici turnate și nici nu sunt copii galvanoplastice. Ele sunt bătute cu ștanțe, a căror stil este perfect încadrabil în cel al majorității emisiunilor monetare de tip Alexandros al III-lea autentice. Și în acest caz, autorii urmându-l pe Martin Price, au considerat că monedele sunt niște falsuri moderne (corect ar fi fost să fie desemnate ca "invenții" moderne, căci falsurile reproduc tipuri monetare reale). Ca și în cazul staterului discutat mai sus, este dificil de explicat modul cum au fost produse aceste monede al căror stil și metrologie sunt perfect încadrabile în cele ale pieselor antice autentice. Nu mai puțin dificil de explicat sunt cum au ajuns ele, dacă ar fi fost opera unui falsificator modern, dornic de a crea niște piese foarte rare, dacă nu unice, deci foarte scumpe, într-o obscură colecție din România, înainte de a ajunge în posesia Muzeului Județean de Istorie și Arheologie din Ploiești.

Având în vedere că acest catalog se adresează unui public larg, reunind atât numismați specializați, cât și colecționari, arheologi, istorici, dar și persoane dornice să se inițieze în descifrarea tainei monedelor vechi, sau iubitori de artă, monedele sunt descrise relativ complet,

se dau toate datele tehnice și sunt însoțite de trimeri la cataloagele de referință. În cazul monedelor a căror legende sunt redactate în alfabetul grecesc, latin sau chirilic, acestea sunt redactate în forma lor originală, dar cu grafia modernă standard. Legende monedelor redactate cu caractere arabe sunt redactate transliterate, urmând ortografia turcă modernă¹¹⁹ și cu traducerea în limba română. După părerea noastră, legendele de acest fel trebuiau să fie redactate în forma originală, folosind grafia arabă standard, fapt perfect posibil în acest moment, datorită facilităților oferite de programele de procesare de texte actuale, însoțite de transliterarea, conform standardelor internaționale (folosite, nu numai de l'Encyclopédie de l'Islam, dar recomandate și de recomandările Institutului Român de Standardizare) și de traducerea în limba română.

Atunci când este cazul, autorii menționează locul de descoperire al monedelor și dau informații bibliografice asupra faptului dacă moneda a fost deja publicată sau doar amintită anterior. În cele mai multe cazuri piesele sunt însoțite și de fotografii, chiar dacă ideal ar fi fost ca întregul material să fi fost reprodus prin fotografii, așa cum fusese conceput proiectul inițial. Cele mai interesante piese din motive științifice sau artistice sunt prezentate în fotografii mărite. Volumul este însoțit de mai mulți indici, fapt ce facilitează consultarea sa rapidă.

Pentru specialiști, chiar o simplă privire de ansamblu ne arată că eșantionul de monede de aur este semnificativ din punct de vedere statistic, el ilustrând destul de fidel atât principalele etape ale circulației aurului monetizat în spațiul Dunării de Jos, cât și principalele categorii și emisiuni de monede de aur folosite de-a lungul secolelor în această zonă. Structura colecțiilor reflectă foarte bine dinamica folosirii monedelor de aur în spațiul românesc, fiind net dominată de emisiunile din secolele XVI-XIX, epoca de maximă extindere a circulației numerarului din metal galben. Această observație este importantă din punct de vedere științific, căci ne permite să afirmăm, că exceptând câteva cazuri, relativ ușor de depistat, cea mai mare parte a monedelor antice, medievale și moderne provin din descoperiri locale, chiar dacă nu avem date certe privind proveniența lor. Excepție face Muzeul Dunării de Jos din Călărași care, datorită vecinătății geografice a județului cu Dobrogea, posedă în colecția sa destul de multe monede provenite din provincia dintre Dunăre și Marea Neagră, mai ales din zona ei de sud-vest.

Câteva monede publicate aici merită o atenție specială. Ne-am referi în primul rând la staterul callatian de tip Alexandros al III-lea, descoperit pe grădiștea numită "Clinci", situată pe teritoriul comunei Roseți (jud. Călărași), aflat în colecția Muzeului Dunării de Jos din Călărași (nr. catalog II 1). Moneda, foarte bine păstrată, pare să fie o parte a unui tezaur dispersat, chiar dacă azi

¹¹⁹ . Această transliterare în turca modernă a legendelor arabe a monedelor otomane, practică de numismații turci, urmați de unii numismați străini, este incorectă. Nu există nici o dovadă că în epocă legendele erau citite altfel decât în limba originală, adică în arabă.

ne lipsesc date certe privind condițiile de descoperire. Prezența în zona de sud-est a Munteniei, în vecinătatea Dunării, a unei concentrări deosebite de monede de aur și argint de tip macedonean sau imitații ale acestora (vezi tezaurul de tetradrahme de la Rasa) constituie dovada existenței în zona a unui centru important de putere politică getică, cel condus la începutul secolului al III-lea a. Chr. de Dromichaïtes. Spre această zonă s-au îndreptat nu numai interesele economice ale cetăților grecești de pe litoralul Mării Negre, în primul rând ale Callatisului, în al cărui hinterland se afla Dobrogea de Sud și sud-estul Munteniei¹²⁰, dar și cele politice. Tezaurul de la Gâldău, legat de participarea geților la competiția pentru supremație din lumea hellenistică după moartea lui Alexandros al III-lea, ca și descoperirea de la Roseți, databilă în jurul anilor 260 - 225 a. Chr. conduc la ideea unei implicări de lungă durată a cetății callatienilor ca un intermediar între formațiunile politice ale populațiilor locale și lumea greacă. Preponderența componentei monetare callatiene în tezaurile de monede de aur la Mărășești, Dăieni și Anadol indică faptul că influența acestei cetăți acoperea în secolul al III-lea a. Chr. o zonă cu mult mai extinsă, incluzând nu numai Dobrogea, dar și sudul Basarabiei, Moldovei și estul Munteniei.

Staterul de tip Koson din colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova din Ploiești (nr. catalog IV 1), în ciuda greutateii sale foarte reduse, datorită uzurii, este important din punct de vedere numismatic. Din păcate, credem că există puține șanse ca el să provină dintr-o descoperire din zona de nord-est a Munteniei, arie de unde lipsesc, până în prezent, datele certe privind apariția unor astfel de emisiuni.

Proporția monedelor romane târzii, din secolele IV-V în colecțiile publicate acum indică o creștere importantă, fapt caracteristic întregului spațiu românesc. Între ele se află un solidus rar de la Constantin I (306 - 337) (nr. catalog IV 3) și o variantă inedită a solidilor emiși la Constantinopol în numele lui Valentinianus al III-lea (425 - 455) (nr. catalog IV 4). Frecvența descoperirilor de solidi din secolele IV-V în nord-estul Munteniei se leagă de existența unui centru politico-militar important al confederației gotice în această regiune, centru care și-a menținut și în prima jumătate a secolului al V-lea, sub egidă hunică. Moneda de la Zenon (476 - 491) din colecția Muzeului "Teohari Antonescu" din Giurgiu (nr. catalog III 1) se înscrie într-o serie interesantă de descoperiri de monede de aur din cea de-a doua jumătate a secolului al V-lea și începutul secolului al VI-lea din Muntenia Centrală și de Nord-Est, care pot fi puse în conexiune cu ascensiunea unui centru de putere local, după dispariția "imperului hunic", centru legat de cultura Ciurel, care întreținea strânse contacte cu Imperiul bizantin, după

cum o atestă numeroasele importuri de origine sud-dunăreană. Nu este exclusă posibilitatea ca prosperitatea economică și forța politică a acestei formațiuni să derive din comerțul cu sare.

Dacă prezența tremissisului de la Justinianus I (527 - 565), provenit de la Izvoarele (com. Izvoarele, jud. Constanța) (nr. catalog II 2) este normală pentru mediul circulator al provinciei romano-bizantine Scythia Minor, în schimb monedele de aur de la Mauricius Tiberius (nr. catalog IV 4) și Heraclius și Heraclius Constantinus (nr. catalog I 2) sunt descoperiri extrem de rare atât în regiunea dintre Carpații Meridionali și Dunăre, cât și la Est de Carpați. Situația este greu de explicat, dacă avem în vedere faptul că izvoarele menționează numeroase atacuri ale slavilor contra provinciilor bizantine de la Dunărea de Jos, care au avut ca baze de atac teritoriile Munteniei și Moldovei de Sud. Având în vedere frecvența și succesul acestor incursiuni, era de așteptat ca numărul descoperirilor de monede bizantine de aur din cea de-a doua jumătate a secolului al VI-lea din Muntenia și Moldova să fie mare, sau cel puțin la nivelul celor de emisiuni de bronz. De asemenea, ar fi fost de presupus că atacul avarilor contra "Sclaviniiilor" de la Nord de Dunăre, din anul 574, ar fi trebuit să lase mult mai multe urme monetare, inclusiv prin piese de aur pierdute sau ascunse. Privită într-un context politico-militar mult mai larg, care merge de la Dunărea Mijlocie până în stepele de la nordul Mării Negre, moneda de la Heraclius și Heraclius Constantinus se înscrie în contextul unor subsidii sistematice acordate de autoritățile bizantine în anii 610 - 626 confederației avarice și altor uniuni tribale pentru a-și asigura pacea sau a-i atrage în conflicte fratricide, utile intereselor imperiale. Numărul mic de descoperiri din zona Munteniei sau Moldovei, comparativ cu cele din Banat, Serbia de Nord sau Ungaria de Sud, ca și cu cele de la nordul Mării Negre constituie un indiciu că regiunile de la nordul Dunării de Jos prezentau un interes redus pentru bizantini, deci constituiau un potențial politico-militar de amenințare mult mai puțin acut.

Deși pe teritoriul Munteniei Centrale și de Est se cunosc câteva descoperiri de monede din secolele VIII-X, inclusiv de monede de aur, seria monedelor de aur din cele patru colecții publicate se reia după o întrerupere de circa patru sute de ani, cu emisiunile de nomismata tetartera de la Vasile al II-lea și Constantin al VIII-lea (976 - 1025), din patrimoniul Muzeului "Dunării de Jos" din Călărași și Muzeului Județean de Istorie și Arheologie din Ploiești (nr. catalog II 3 și nr. catalog IV 5). Tipul prezent în cele două colecții, ultima emisiune de tetartera a acestor împărați reprezintă cele mai comune monede bizantine din secolul al XI-lea, care apar în descoperirile de la Dunărea de Jos, din Dobrogea până în Oltenia, și din Transilvania, până în Moldova. Ele au ajuns aici ca

¹²⁰ B. Mitrea, *Geto-dacii și monedele vest-pontice din secolele III-II î.e.n.*, în *Thraco-Dacica*, 6, 1985, pp. 50-58.

urmare a unor subsidii masive acordate de autoritățile imperiale, probabil ca răsplată a participării trupelor de pe frontiera dunăreană la înfrângerea definitivă a Bulgariei, în 1018. Răspândirea masivă a monedelor de acest tip la nord de Dunăre poate fi considerată ca reprezentând o urmare a implicării unor mercenari localnici în armata imperială sau a unor feudali locali aliați cu bizantinii la acest lung și sângeros conflict.

Alte monede bizantine care necesită câteva observații sunt cele două nomismata histamena de la Mihail al VII-lea Ducas (1071 - 1078), din colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova (nr. catalog IV 5-6). Ele au fost publicate, inițial, de către Ir. Dimian, ca provenind de la Borănești (com. Coșereni, jud. Ilfov) și Tega (com. Pănătău, jud. Buzău). Ambele monede au fost transformate în cercei, în epoca modernă, printr-o intervenție rudimentară a unui bijutier puțin sofisticat, probabil un zlătar țigan. De fapt, este clar că cele două piese au făcut parte din aceiași pereche de cercei. Având în vedere raritatea monedelor de aur din cea de-a doua jumătate a secolului al XI-lea la nord de Dunăre, după părerea noastră, este puțin probabil ca ele să provină din descoperiri diferite, despărțite de o distanță de zeci de kilometri. Mai mult decât atât, statistic este greu de crezut ca, provenind din locuri distincte, ele să fi fost transformate în cercei de către același zlătar. Credem că monedele lui Mihail al VII-lea din colecția muzeului ploieștean provin dintr-o singură descoperire, un tezaur dispersat. El putea să fi fost descoperit undeva în nord-estul Munteniei, atât la Borănești, cât și la Tega, datele privind identitatea locului real fiind apoi distorsionate de cel/cei care i-au vândut monedele lui Ir. Dimian, sau de către el însuși, în momentul publicării.

Având în vedere cele expuse mai sus, considerăm că pe viitor nu vom mai putea vorbi de două localități din Muntenia de Nord-Est unde s-au descoperit, monede de aur izolate de la Mihail al VII-lea, ci de un tezaur, din care s-au păstrat două exemplare. În lipsa unor date peremptorii, credem că nu putem să ne pronunțăm asupra localizării precise a locului de proveniență a acestui tezaur, care poate fi tot atât de bine și Borănești, cât și Tega. Credem că mult mai importantă decât o ipotetică identificare a locului exact de descoperire, este semnificația istorică acestui tezaur din anii '70 sau imediat după, a cărei ascundere trebuie legată de frământările politico-militare care s-au petrecut în acei ani în spațiul nord-dunărean, în contextul destrămării hegemoniei pecenege asupra regiunii și instaurării supremației cumane.

O atenție specială merită și aspronul trachy de electron de la Alexios I (1081 - 1118), descoperit la Valea Râmnicului (com. Valea Râmnicului, jud. Buzău), din

colecția Muzeului Județean Buzău (nr. catalog I 3). Moneda a fost emisă după reforma din anul 1092/1093, probabil în jurul anului 1100. Ea este nu numai unică în România, dar este una din foarte rarele descoperiri de monede de electron reformate de la acest împărat cunoscute până în prezent. Moneda de la Valea Râmnicului indică o timidă reluare a pătrunderii monedelor bizantine la începutul secolului al XII-lea în zona de la nordul Dunării de Jos, dominată din punct de vedere politic de cumani.

Foarte interesantă este moneda de la Ioan al III-lea Vatatzes (1222 - 1254) din colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova (nr. catalog 8), deși aparent piesa face parte dintr-un tip foarte comun de descoperiri din zona Dunării de Jos și Balcani. Caracterul deosebit al acestui exemplar rezidă în faptul că greutatea lui a fost redusă drastic prin tăiere, la multe decenii după emiteră. Moneda în discuție are greutatea de 2,31 g. O asemenea greutate se înscrie în marja de 2,50-2,25 g., care caracterizează o serie de descoperiri de hyperperi de tip Ioan al III-lea provenite din Muntenia, Oltenia și Moldova. Este vorba de un fenomen, specific mediului românesc, databil în prima jumătate a secolului al XIV-lea. Monedele mai vechi, au fost tăiate pentru a corespunde cu echivalentul în aur al părpărilor "românești", monede locale de calcul, calchiate după un model bizantino-balcanic, exprimate de obicei prin 12 monede de argint reale¹²¹.

Colecțiile de monede din secolele XVI - XIX pun în evidență rolul ascendent al emisiunilor monetare de aur otomane, alături de cele austriece și ale Țărilor de Jos pe piața monetară de la Dunărea de Jos.

Printre contribuțiile cele mai importante la cunoașterea circulației monetare medievale și moderne pe care le aduce acest catalog este și publicarea completă a importantelor tezaure de la Rasa (com. Grădiștea, jud. Călărași) și Bora (com. suburbană a mun. Slobozia), păstrate în colecția Muzeului "Dunării de Jos" din Călărași (nr. catalog II 9-24) și a tezaurului descoperit în piața Oinacu din Giurgiu (nr. catalog III 2-23 și 26-30).

Tezaurele de la Rasa și Bora au fost ascunse în cursul evenimentelor din cea de-a doua parte a domniei lui Mihai Viteazul, respectiv în jurul anului 1595, pentru cel descoperit la Bora și după 1596/1597, pentru cel de la Rasa. Ambele descoperiri sunt extrem de elocvente pentru a ilustra efectul subsidiilor trimise de imperiali și de alte autorități din lumea catolică, pentru plata mercenarilor lui Mihai Viteazul. Cele mai multe monede sunt emisiuni provenite din spațiul Imperiului Romano-German, din Italia și Țările de Jos.

De altfel, în același context politico-militar poate fi plasată și pierderea altin-ului de la Murad al III-lea (1574

¹²¹ E. Oberländer-Târnoveanu, *De la perperi auri "ad sagium Vicine" la "părpăr" - monedele de cont origine bizantino-balcanică în Țara Românească (secolele XIII- XIX), în 130 de ani de la crearea sistemului monetar românesc modern*, coord. M. Isărescu, București, 1997, pp. 132-133.

- 1595) (nr. catalog II 8), descoperit la Jegălia (com. Jegălia, jud. Călărași), care nu este exclus să reprezinte și el doar o parte a unui tezaur dispersat. Autorii publică și unica monedă de aur păstrată din tezaurul de la Vălenii de Munte (jud. Prahova), un altin al aceluiși suveran emis la Damasc (nr. catalog IV 13).

Tezaurul găsit la Giurgiu, în piața Oinacu, datează de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, fiind îngropat după 1787, probabil în timpul războiului din 1787 - 1792. Descoperirea este tipică pentru circulația monetară în enclava otomană de la nord de Dunăre, fiind dominată de monedele acestui stat, la care se adaugă monede venețiene, ale Țărilor de Jos, austriece și maghiare.

Interesantă este și importanta componentă egipteană a lotului de monede otomane (38,09 %) din această descoperire, o parte din ele fiind emise în timpul rebeliunii guvernatorului Ali Pașa. Nu putem să nu remarcăm că emisiunile atelierului de la Cairo sunt extrem de rare în celelalte colecții publicate acum, respectiv o singură piesă (0,53 %), din 187 exemplare de monede otomane din patrimoniul Muzeului Județean Buzău și tot una, din 35 emisiuni otomane, deținute de Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova (2,85%). O proporție asemănătoare, de 2,35 %, ocupă monedele bătute în Egipt și în tezaurul descoperit pe strada Republicii din Galați.

Prezența monedelor otomane bătute în Egipt la nordul Dunării de Jos încă de la mijlocul secolului al XVI-lea va deveni cu adevărat mai importantă numai în secolul al XVIII-lea. Descoperirile de monede bătute la Cairo ridică problema rolului jucat de diferite surse de aur la aprovizionarea cu metal galben a regiunii noastre în epoca de trecere de la Evul Mediu la cea modernă. Descoperirile de monede provenite din atelierul egiptean indică o participare a aurului sud-saharian la aprovizionarea pieței românești, alături de sursele tradiționale din Europa Centrală sau aurul american, venit în secolele XVI - XVIII pe mai multe căi indirecte, mai exact prin intermediul monedelor Țărilor de Jos sau Veneției. Câteva monede publicate în acest catalog scot însă în evidență și sosirea directă a aurului american în spațiul românesc la sfârșitul secolului al XVIII-lea. În colecția Muzeului de Istorie și Arheologie Prahova se află două monede braziliene (nr. catalog IV 10-11), primele de acest fel semnalate în colecțiile noastre (deși personal cunosc mai multe exemplare inedite). Cercetări recente prin analize nucleare au scos în evidență rolul deosebit jucat de emisiunile de monede de aur braziliene în creșterea economică a Europei Occidentale, în cea de-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, în special în cazul Franței și al Angliei¹²². Iată că acum începem să întrevădem că rolul de "balon de oxigen" al aurului

brazilian nu s-a limitat numai la economia Occidentului european, ecourile prezenței sale ajungând până la Dunărea de Jos, prin intermediul comerțului occidental sau plăților politice.

Cea mai mare parte a monedelor din tezaurul de la Giurgiu-Piața Oinacu (66,66 %) sunt perforate, dovada folosirii lor non-monetare, ca podoabe. Piese perforate din această descoperire arată că ea cuprindea nu numai rezervele de lichidități ale proprietarului, cărora le erau destinate mai ales monedele europene, dar și piese de aur demonetizate, care alcătuiau o mică salbă, sau decorul unui acoperământ de cap feminin. Noul fenomen al tezurării sub formă de salbe sau alte bijuterii realizate din monede va cunoaște o dezvoltare explozivă în secolele XVIII – XIX, odată cu creșterea bogăției sociale în lumea clasei de mijloc a satelor și orașelor românești. Acest fenomen este deosebit de clar reflectat de structura lotului de monede din colecția Muzeului Județean Buzău. În această colecție, 213 piese medievale și moderne dintr-un total de 225 exemplare (94,6 %) sunt perforate sau li s-au adăugat tortițe. În realitate, numărul pieselor monetare de aur care au fost transformate în secolele XVIII - XX în podoabe, publicate în acest catalog, este și mai mare, dacă avem în vedere că și unele monede antice și bizantine sunt perforate sau au urme de lipitură, sau că două piese monetiforme din secolul al XX-lea au fost bătute special pentru a fi folosite pentru confecționarea salbelor. Se pare că stocul de monede de aur otomane, austriece și venețiene din cea de a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și primele decenii ale secolului al XIX-lea care a alimentat piața românească a "industriei" salbelor a fost atât de consistent, încât el a fost, în linii mari, suficient până în secolul al XX-lea. Acest fapt este clar ilustrat de lotul de monede din colecția Muzeului Județean Buzău, unde piesele emise după 1838/1849 transformate în bijuterii sunt într-o netă minoritate față de primele.

Chiar dacă această introducere a fost destul de întinsă, ea nu poate surprinde decât o mică parte din importanța științifică a acestui volum. Suntem convinși că el va constitui de acum încolo un important instrument de studiere, evidență și valorificare a patrimoniului cultural și istoric păstrat în colecțiile publice românești, în primul rând a celor muzeale. Fără îndoială, el va înscrie o nouă pagină de succes în demersul de publicare sistematică a izvoarelor numismatice ale românilor.

Apariția acestui volum în cele mai bune condiții grafice, dar, în premieră pentru literatura numismatică românească, și în versiune CD-ROM este posibilă atât datorită colaborării rodnice a autorilor, dar și a conlucrării a numeroase alte persoane. Îmi face plăcere să-mi exprim și cu acest prilej gratitudinea față de efortul și ideile puse

¹²² . Ch. Morrisson, J.-N. Barrandon și Cécile Morrisson, *Or du Brésil, monnaie et croissance en France au XVIIIe siècle*, [Cahiers Ernest Babelon, 7], Paris, 1999.

în slujba acestui proiect de către Dan Matei, directorul al CIMEC și Irina Oberländer-Târnoveanu, director-adjunct al CIMEC. Merite deosebite în nașterea și materializarea volumului, greu de apreciat la justa lor valoare, revin lui Vasile Andrei de la CIMEC, care a asigurat nu numai întreaga muncă de realizarea a

versiunii CD-ROM, dar și procesarea ilustrației, precum și domnului ing. Nicolae Stănică de la Editura Daim, care a asigurat cu deosebită competență publicarea volumului. Fotografiile sunt realizate de Daniel Gora iar traducerea în engleză este datorată Ancăi-Doinei Cornaciu.

București octombrie 2001

dr. Ernest Oberländer-Târnoveanu

Șeful Cabinetului Numismatic al
Muzeului Național de Istorie a României

THE COINED GOLD ON THE ROMANIAN TERRITORY · A TWO THOUSAND AND A HALF YEAR OLD HISTORY ·

On an imaginary numismatic map of the world, Romania certainly represents what could be defined at least as a true Eldorado, if not a real Paradise. As it lies at the great European crossroads and at the confluence of some crucial ancient, mediaeval and modern political, economic and monetary structures, the Romanian land revealed a wide range of monetary finds rarely encountered on our continent. The monetary finds in Romania illustrate true pages and chapters of a virtual numismatic encyclopaedia. Here one can actually find characteristic specimens for all the major components of European and Mediterranean numismatics, namely those of the ancient, Greek, Roman, Byzantine monetary issues, of the main local, Balkan, Central and West-European or Islamic mediaeval issues, together with those of the many modern European and extra-European issues.

The coins, medals, plaquettes and orders constitute a highly important category of the national cultural heritage of Romania. All the national museums of history, as well as the county museums and many city, town and village museums hold significant collections of great worth and diversity¹. Also extremely precious numismatic collections can be found in the Romanian Academy Library, in the archaeological institutes in Bucharest, Cluj-Napoca and Iassy, in the National Bank of Romania, as well as in the property of the Churches. Besides public numismatic collections there are a few thousand private collections, many of them of great scientific and cultural relevance.

Within the structure of the Romanian national cultural heritage, the numismatic heritage, most of which is preserved in public collections, mostly museums, comes second in numerical order, next to the archaeological one. Qualitatively, the numismatic heritage, together with European painting probably constitute the part of the highest value of our cultural heritage, according to international standards. Our collections preserve a series of unique or extremely rare specimens that would be held in high esteem by any great museum in the world. At the same time, our collections hold thousands of ancient, Byzantine, mediaeval and modern coin hoards that are extraordinary

sources of reconstructing the political, economic and social history, not only at a local level, but also from a wider South-Eastern or Central European perspective.

By their special economic, political, documentary and artistic significance, as well as their highly important symbolic and intrinsic value within the finds in Romania, those of gold coins can be singled out. That is by no means fortuitous. During the unfolding of the great political and diplomatic events, as well as of international trade, coined gold constituted in history the equivalent of the circulatory and motor system of living beings. It was the blood and stamina that put into motions the states and societies in the course of history. Over the centuries, from Antiquity up to mid 20th century, the gold coin was vital to stately mechanisms, military campaigns, as well as to diplomatic activities.

Gold was chosen as a tool of state politics above anything else, not only due to its chemical and physical properties, to its symbolic significance or its universally recognised value, but also for some technical and practical facilities provided to the users by the coin struck out of this metal. Due to the fact that in Antiquity and the Middle Ages the gold / silver ratio usually ranged between 1/10-1/12 to 1/14, one gram of coined gold was equal to 10 - 14 g of coined silver, the other precious metal traditionally used in coinage. That meant considerable transport facilities, as a hundred kilograms of gold coins that could be easily transported on the backs of three horses, or in a cart, used to be worth a ton, or even more silver coins. This quality was an important advantage as all pre-industrial civilizations had lots of transport hardships. These advantages became incalculable in the case of sending currency to remote places or to difficultly accessible regions.

The use of gold coins made it possible to obtain important savings linked to the production and putting into circulation of the currency, as in Antiquity and the Middle Ages a gold coin comprised a nominal or intrinsic value of 10 - 14 silver coins with a similar individual weight. During the modern and contemporary times this ratio deepened even further, as the difference between

¹. See *Ghidul muzeelor și colecțiilor din România*, co-ord. by Irina Oberländer-Târnoveanu, Bucharest, 2000, passim.

the value of gold and that of silver increased continuously, from the 16th to the 20th centuries. Thus enormous amounts of work, wages and time were being saved, which meant something, taking into account that the administration, the war and the diplomacy needed huge amounts of coins, numbering hundreds of thousands and even millions of pieces which more often than not had to be available in a very short time.

The quantity, quality and stability of gold coins used to be indicative of the power and prestige of states in the world or in the view of the general public. The recognition of the exceptional status of certain gold coins led to their type and metrological standard being adopted by other issuers, less rich and less strong states, willing to grant to their issues a better position than they could ensure by their own means alone.

Gold coins were also extraordinary vehicles of political propaganda, as they used to carry the portraits, emblems and messages of the issuing states to the most remote corners of the world.

We should bear in mind the strong sacred symbolic worth of gold, as an element with unique qualities, related to the solar light and brightness, hence to the origin of life, immutability, and eternity, that came to be the quintessence of the monarchic characteristics of all time. Sharing coined gold on the occasion of all the ceremonies relating to the aulic cult used to be requisite action in royal behaviour, in ancient, mediaeval and modern cultures, practised from India to England, and from Scandinavia to North Africa. The concentration of gold sources around the imperial and royal residences, the exclusive control over the striking of gold coins, as well as their distribution became pre-eminently a monarchic prerogative, later taken over also by the ancient, mediaeval and modern republics.

The same capabilities of the coined gold to store high values, universally recognised in small dimensions, as well as the easiness with which it can be transported made it an ideal tool in the great international trade dealings, involving considerable amounts of highly valuable goods. Also in this case, the weight stability, the title of the alloy and the representations, as well as the capacity of certain states to launch rhythmically on the market considerable amounts of coins shaped over the centuries and over huge territories the confidence and preference of the general public in view of accepting and using above all certain gold issues, that were unofficially invested with the status of true international coins².

The history of the presence of the gold coins in the area between the Carpathians, the Danube and the Black Sea is about two thousand and a half years old. The first gold coins - more exactly the electrum ones, a natural or artificial gold and silver alloy - uncovered on Romanian territory are the stateres or their fractions, issued by the Greek city of Cyzicus, in Propontida. They were found in Dobrudja, at Histria (Istria, commune of Istria, Constantza county) and Ion Corvin (commune of Ion Corvin, Constantza county), in southern Moldavia, at Galatz, as well as in southern Bessarabia, at Orlovka (district of Reni, Odessa region, Ukraine)³. The finds of Cyziciene gold coins have above all an economic significance, as they are linked to the Black Sea - Mediterranean trade that took place through the city of Histria, a process that involved in early times also the inhabitants in the area of the Mouths of the Danube. Together with these stateres and Histria drachmas finds, the distribution of Cyziciene gold coins outlines the economic, and surely political hinterland of Histria within the area of the Lower Danube during the 5th - 4th centuries BC.

The first stage of the widespread penetration of gold coins in the geographical area of the Lower Danube took place by the end of the 4th century BC and during the 3rd century BC, when the Macedonian stateres of Philippos II (359 - 336 BC), and especially those of Alexander the Great (336 - 323 BC), which as a matter of fact are the first Greek gold coins of very large size. Stray pieces can be found not only in Dobrudja, but also in Wallachia, Lesser Wallachia (Oltenia), Banat, Transylvania and Moldavia, which might point to their having penetrated in the area, especially as a result of political and military events. From the 4th decade of the 3rd century on, the gold coin of Alexander the Great would become the model for the posthumous stateres issues struck by the Greek cities on the western seaside of the Black Sea: Callatis, Histria, Tomis, Dionysopolis, Odessos and Messembria, to mention only the more important issuing centres close to the Geto-Dacian territory. During the second half of the 3rd century, but especially by the end of the same century, the west Black Sea mints in Dobrudja, as well as Tyras and Byzantion, would start producing Lysimachus type stateres, whose striking would go on until the annexation of the settlements by the Romans, in the 1st century BC⁴. Both the introduction of the stateres issues of the Alexander the Great type, and especially of those of the Lysimachus type within

². On the functions of the coined gold cf: R. Göbl, *Numismatik - Grundriss und wissenschaftliches System*, München, 1987, pp. 31-32, C. Howgego, *Ancient History from Coins*, Londra and New York, 1995, pp.8-12, 18, 35-38, 46-54, 90-92, 98-105, 108-109, 110-113, 115-117, 120, 124-132 and 134-137, P. Spufford, *Money and its Use in Medieval Europe*, Cambridge, Londra, New York, New Rochelle, Melbourne and Sydney, 1988, pp. 176-183, 267-288 and 397-422 and N. Murgu and M. Isărescu, *Aurul, mit și realitate*, Iassy, 1981, pp. 63-107.

³. C. Preda, *În legătură cu circulația staterilor din Cyzic la Dunărea de Jos*, in *Pontica*, 7, 1974, pp. 139-147.

⁴. Gh. Poenaru Bordea, *Le trésor de Mărășești. Les statères en or des cités du Pont Gauche et le problème des relations avec le monde grec et les populations locales aux IVe siècles av. n. è.*, in *Dacia*, N.S., 18, 1974, pp. 103-125 and Idem, *Les statères ouest-pontiques de type Alexandre le Grand et Lysimaque*, in *RBN*, 125, 1979, pp 37-51 and more recently Idem, *Emisiunile monetare ale atelierelor grecești de pe litoralul românesc al Mării Negre (sec. VI î. Hr - III). Un stadiu al problemei*, in *130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, co-ord. by M. Isărescu, Bucharest, 1997, pp. 61-62.

the Dobrudja mints meant the materialisation of certain integrationist trends manifest in the monetary, political, cultural and religious realms over an even larger area of the Greek world during the Hellenistic period. The apogee of these processes was the striking of the Lysimachus type stateres by the Greek cities on the Dobrudja sea coast. The introduction of this type, together with a metrological standard derived from the Attic one took place when a true west-Black Sea monetary union, under the aegis of Byzantium, was created.

The research into the structure and chronology of the stateres finds of the Alexander the Great and Lysimachus type struck by the mints in the Greek cities of Dobrudja is indicative of the fact that the Callatian mint produced a large quantity of Alexander the Great type stateres and the striking had been going on for a long time, while its neighbours, Histria and Tomis, were less active. Instead, Tomis put into circulation a much larger amount of Lysimachus type stateres, even if the number of pieces struck at Callatis remained high enough. Also in this case, Histria is characterised by a rather low production, probably just a few thousand or tens of thousand pieces, struck with two pairs of dies.

The Macedonian and Lysimachus type gold coins belong to a few important hoards, such as those from Preajba de Pădure (commune of Teslui, Dolj county)⁵, Gâldău (commune of Jegălia, Ialomița county)⁶, Mărășești (Vrancea county), Anadol (district of Reni, Odessa region, Ukraine), Dăieni (commune of Dăieni, Tulcea county)⁷, the hoard from the mouth of Strei river (Hunedoara county)⁸ and a hoard from an unspecified locality situated north of Mangalia⁹.

A short, but extraordinarily brilliant moment was the Koson type Dacian gold stateres issues, dated back to mid 1st century BC. The only Dacian gold coins, bearing the name of the issuing authority were found in a few very large hoards, such as those from Sarmizegetusa Regia and Târsa (commune of Boșorod, Hunedoara

county)¹⁰. The concentration of finds in the south-western Transylvania, around the Dacian capital and the adjacent zones¹¹ is indicative of the fact that the issuing place of these enigmatic coins has to be searched in the area, undoubtedly in Sarmizegetusa itself.

The uncirculated coins of these finds belong to a large issue meant for important political payments, probably the waging of a war, but that were spent only to a small extent. Most of them remained in the Dacian royal treasury, being hidden because of the fights for the conquest of Dacia by the Romans. Some of them had been saved from the recovery endeavours undertaken by the imperial authorities. Unfortunately, after 1990, treasure hunters armed with metal detectors, unlawfully uncovered and illegally exported abroad thousands of Koson type stateres that the Romans failed to recover.

The Roman gold coins, the aurei and solidi are an important component of the finds of noble metals issues in Romania. The oldest aurei known on the Romanian territory are those issued by Caesar, but they would become more frequent especially in intra-Carpathian Dacia during the 1st century AD, during the last decades before the Roman conquest. The number of imperial aurei stray finds in Dacia is relatively high¹², but only three hoards are known, that from Timișoara, Drobeta-Turnu Severin (Mehedinți county) and that from Pitești (Argeș county)¹³. In most cases, the penetration of these coins is linked to the political and military actions as well.

The solidi finds from the 4th - 5th centuries on the territory of Romania were in a much higher number, not only in Dobrudja and Oltenia, that were under the rule of the imperial authorities, but especially in Transylvania, Moldavia and Bessarabia, of which we mention the hoards from: Botoșani area (Botoșani county); Chirileni (district of Stânjenei), Chișinău, Cremenciuc (district of Soroca), Malcoci (district of Strășeni), all of them in Bessarabia, as well as that from Denta (commune of Denta, Timiș county). Judging from the structure and dis-

⁵. Unpublished discovery, from which I could study some few stateres of Philippus II and Alexander the Great, autumnous issues, in 1996.

⁶. B. Mitrea, *Stateri de aur de la Alexandru cel Mare descoperiți într-o așezare geto-dacică din estul Munteniei*, in the vol. *Omagiul lui Petre Constantinescu-Iași*, Bucharest, 1965, pp. 73-79.

⁷. Idem, *Contribuții la studiul tezaurului de la Dăieni*, in *Pontica*, 14, 1981, pp. 171-180.

⁸. The hoard discovered in the area of river Strei overflowing river Mureș, in 1545, by some fishermen, had several tens of thousands gold coins (between 40,000 and 50,000), including Lysimachus and Koson coin types, was one of the first documented monetary finds on the Romanian territory.

⁹. The hoard, including several thousand posthumous stateres of Lysimachus type issued by Callatis, Tomis and Histria cities, as well as stateres issued by Pharnakes and other Bosporan sovereigns was discovered by illegal hoard hunters in the autumn of 1999 and disseminated in various collections in Romania and mainly abroad. Most of the coins were sold abroad, an indication of that being the sudden avalanche of the west Black Sea stateres of the types Alexander the Great and Lysimachus in the international auction catalogues of the past few years.

¹⁰. Carmen-Maria Petolescu, *Un tezaur de monede de aur de tip Koson*, in *130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, Bucharest, 1997, pp. 84-93 and Idem, *Comoara regelui Koson*, Bucharest, 1998, pp. 1-23.

¹¹. C. Preda, *Monedele geto-dacilor*, Bucharest, 1973, pp. 353-355.

¹². See R. Ardevan, *La monnaie d'or dans la Dacie romaine*, in *SCN*, 10, 1993, pp. 15-25.

¹³. Unpublished find, belonging to the National History Museum of Romania, in custody at the National Bank of Romania, consisting of aurei issued by Gordianus III.

tribution of the finds, their source might have been the political payments made by the Roman Empire to the Gothic, Hun and Gepidic confederations that dominated the north-Danubian space, or the accumulations resulted from plunders and prisoner ransoms¹⁴.

Excepting Dobrudja, in the other Romanian regions, the Byzantine solidi finds from the 6th - 7th centuries become more frequent especially by the end of the 6th century and the first quarter of the 7th century. The finds are concentrated especially in Banat and Transylvania, being linked to the creation of the political and military centre of the Avars¹⁵. The gold coins hoards from that period are mentioned at: Firtușu (commune of Lupeni, Harghita county), Axiopolis (Cernavoda, Constantza county)¹⁶, Slava Rusă (commune of Slava Cercheză, Tulcea county)¹⁷ and Udești (commune of Udești, Suceava county).

The gold coins finds in the area of the Lower Danube do not lack completely, but are very rare in the 8th century and the first part of the next one. From the second half of the 9th century the gold currency resumed its penetration in the areas between the Black Sea and the Iron Gates of the Danube on an ever-wider scale. They are related to the high political payments made by the Byzantine authorities, especially between 921 and 959, to the local political authorities, either directly, or through the First Bulgarian Tsarat. In Dobrudja three hoards from the 10th century are known, that from Valul lui Traian (commune of Valul lui Traian, Constantza county)¹⁸, Isaccea¹⁹ and that from an unspecified locality in the Tulcea county²⁰, consisting in coins from Constantine VII and his associates (especially Romany II), and later issues. Another contemporary hoard comes from Veliki Gaj, in the Serbian Banat region²¹.

The gold coins content of the finds of hoards hidden at the beginning of the 11th century proves new currency accumulations after the Byzantine reconquest of

the territories between the Balkans and the Danube, results of the payments made by the imperial authorities for the defence of the Danubian border. In this respect, typical are the finds from Greci (commune of Greci, Tulcea county)²² and Dinogetia I (village of Garvăn, commune of Jijila, Tulcea county). While the Dinogetia I hoard has a rather compact structure, as it is made up most of all by issues struck by the end of the reign of Basil II and Constantine VIII, and later by a few coins from Romanus III and Constantine IX, the hoard from Greci indicates the accumulation by several generations of a local aristocratic family of successive sums of money, undoubtedly the results of political payments, lasting from the '70s of the 9th century up to the '20s of the 11th century. The same accumulation process in a family, over several generations, covering several centuries, can be remarked also in the case of the hoard from Veliki Gaj.

As proven by the hoard from Dolhești (commune of Dolhești, Iassy county)²³, as early as during the first decades of the 11th centuries, the process of accumulating important richness under the form of gold coins had extended over the territories east from the Carpathians, surpassing the zones neighbouring the Danube. In this case it is still early to talk about the penetration of a high number of gold coins as a result of political payments made by the Byzantines beyond their frontiers, as a consequence of plunders, or of trade dealings.

The significant concentration of gold coins linked to the payments made by the Byzantine authorities for defending the Lower Danube border can be found also by the end of the 11th century (the Dinogetia II and Dinogetia III hoards), Prof. Iširkovo and Silistra-Kalipetrovo (district of Silistra, Bulgaria). Other finds, such as the hoard uncovered in north-eastern Wallachia, at Borănești (commune of Coșereni, Ilfov county) or Tega (commune of Gura Teghii, Buzău county)²⁴, or that from Variaș (commune of Variaș, Timiș county)²⁵, might origi-

¹⁴. R. Harhoiu, in Al. Odobescu, *Opere*, vol. IV, *Tezaurul de la Pietroasa*, Bucharest, 1976, p. 1033, V. Butnariu, *Monedele romane post aureliene în teritoriile carpato-dunărene-pontice (anii 275 - 491), II. Perioada 324 - 383*, in *ArhMold.*, 12, 1988, pp. 131 - 196, passim, Idem, *Monedele romane post aureliene în teritoriile carpato-dunărene-pontice (anii 275 - 491), III. Perioada 383 - 491*, in *ArhMold.*, 14, 1991, pp. 67 - 107, passim and R. Harhoiu, *Die frühe Völkerwanderungszeit in Rumänien*, Bucharest, 1997, pp. 73-82, 143-147, 157-203.

¹⁵. V. Butnariu, *Răspândirea monedelor bizantine din secolele VI - VII în teritoriile carpato-dunărene*, in *BSNR*, 77 - 79, 1983 - 1985, 131 - 133, pp. 199 - 235, passim and P. Somogyi, *Byzantinische Fundmünzen der Awarenzeit*, Innsbruck, 1997, pp. 21-110, passim.

¹⁶. Gh. Poenaru Bordea and R. Ocheșeanu, *Tezaurul de monede bizantine de aur descoperit în săpăturile arheologice din anul 1899 de la Axiopolis*, in *BSNR*, 77-79, 1983-1985, 131-133, pp. 177-198.

¹⁷. Unpublished hoard in the collection of the Institute for Eco-Museum Researches, in Tulcea, containing solidi of Justinus II and Mauricius Tiberius.

¹⁸. G. Custurea, *Circulația monedei bizantine în Dobrogea (sec. IX-XI)*, Constanța, 2000, p. 26.

¹⁹. E. Nicolae, *Descoperiri de monede antice și bizantine*, in *BSNR*, 88-89, 1994-1995, 142-143, p. 271.

²⁰. E. Oberländer-Târnoveanu, *Monnaies byzantines des VIIe - Xe siècles découvertes à Silistra dans la collection de l'académicien Périclès Papahagi, conservées au Cabinet des Médailles du Musée National d'Histoire de Roumanie*, in *CN*, 7, 1996, p. 114, nota no. 92.

²¹. Idem and Al. Sășianu, *Un trésor de monnaies byzantines du XIe siècle trouvé en Transylvanie*, in *SCN*, 10, 1996, pp. 98-99.

²². G. Custurea, *op. cit.*, p. 162.

²³. *Ibidem.*, p. 201.

²⁴. See the catalogue of the gold coins in the collections of the Prahova County History and Archaeology Museum, published in this first volume of the serie.

nate in the accumulations of precious metal coins resulted from the plunders undertaken in the Byzantine provinces.

The gold and electrum coin hoards from the 12th century on the Romanian territories are few. The two known hoards from that period are situated north of the Danube, in the southern region of Bessarabia, at Reni (district of Reni, Odessa region, Ukraine) and at Suvorovo (district of Ismail, Odessa region, Ukraine)²⁶.

An important step would take place during the second half of the 13th century and the beginning of the 14th century, when there was a massive intake of John III Vatatzes type hyperpera, that are not only the most common Byzantine gold coins on the Romanian territory, but also the first proofs of the integration of these areas in the great international trade that used to link Western and Central Europe to the East and the Balkans²⁷. Researches proved that the Niceean hyperpera of John III and their imitations issued by the Latin Empire of Constantinople had the status of international coins, as they were the main payment means that allowed the trade revolution in the Mediterranean region in the second half of the 13th century and the first part of the next one.

Single finds of John III type hyperpera can be found all over the Romanian territory, from Dobrudja to Bukovina, from Oltenia, Banat and from Crișana to Bessarabia, but important concentrations, often accompanied by hoards can be found in Dobrudja, southern Moldavia and Lesser Wallachia (Oltenia). These concentrations reveal not only the areas linked more closely to the great international trade of the time, but also the area of the main regional centres of economic and political power within the Romanian territory in the 13th - 14th centuries, during the age closely preceding the foundation of the unitary feudal states. The riches gathered by the Lower Danube aristocracy from the active participation in international trade dealings is revealed by the high number of hyperpera belonging to the hoards uncovered at Silistra (district of Silistra, Bulgaria), Uzun Bair hill (commune of Mihail Kogălniceanu, Tulcea county), Isaccea (Tulcea county), Stoienești (commune of Frecăței, Brăila county) and Dunărea (commune of Seimeni, Constantza county). A high documentary relevance hold also the John III type hyperpera in the hoards from the areas north of the Danube, from Oțeleni (commune of Hoceni, Iassy county), Prăjești (commune of Traian, Bacău county), Osica (commune of Dobrun,

Olt county), or Giurgiu (Giurgiu county). The latter contains the unique specimen known in the world of the hyperpera issued by Michael VIII Paleologus as Niceean emperor (1258 - 1261).

The significance of the Niceean and Palaeologan hyperpera finds on the territories inhabited by the Romanians is much more important than it might be believed. The fact that certain regional rulers had at their disposal large sums enabled them to acquire valuable goods: expensive fabrics, jewels and spices, as well as to buy efficient weapons, horses, to employ mercenaries, to launch military operations and diplomatic activities, in short to strengthen and extend the political authority over ever larger territories. The significant stock of this kind of hyperpera, that stayed in currency also during the first half of the 14th century enabled the developing Romanian feudal states to practice a more and more challenging military policy and diplomacy in the face of the aggressive manifestations of certain neighbouring great powers, such as Hungary, Poland and the Golden Horde.

Virtually, the entire quantity of coined gold used during the Middle Ages and the modern age on the Romanian territory south and east of the Carpathians came from abroad, as the gold ores in Wallachia and Moldavia were rather scarce. On the other hand, the monetary systems adopted by Wallachia and Moldavia during the second half of the 14th century, of late Carolingian and Venetian-Balkan origin were based on silver currency. Excepting Transylvania, included in the Hungarian Kingdom during the 11th - 13th centuries, where after 1325 began the widespread striking of gold coins, the florins, at first issued after the model and standard of the Florentine florins, with significant exceptions, in Moldavia of the reign of Despot Vodă (1561 - 1563) and in Wallachia, during the reign of Constantine Brancovan (1688 - 1714), no other gold coins were struck on the Romanian countries during the Middle Ages. Even in Transylvania, until the last two decades of the 14th century, the gold currency originated in the mints situated outside the province, being struck at Buda, Pécs and Kremnitz. As late as during the reign of Sigismund I (1387 - 1437), when efforts were being made to turn Transylvania into a shielding barrier against the Ottoman military expansion at the Lower and Middle Danube, some mints were opening for the gold coin striking.

These Hungarian royal mints that issued gold coins

²⁵. E. Oberländer-Târnoveanu and Al. Sășianu, *op. cit.*, p. 98, no. 34.

²⁶. O. Iliescu, *L'hyperpère byzantin au Bas-Danube du XIe au XVe siècles*, in RESEE, 7, 1969, 1, pp. 109-119 and E. Oberländer-Târnoveanu, *Numismatic and Historical Remarks on the Byzantine Coins Hoards from the 12th Century at the Lower Danube*, in RESEE, 29, 1991, 1 - 2, pp. 41 - 60.

²⁷. O. Iliescu, *loc. cit.*, and E. Oberländer-Târnoveanu, *Some Remarks on the Chronology and the Composition of the Byzantine Coin Hoards from the 13th and 14th Centuries at the Lower Danube and Adjacent Areas*, in *Études byzantines et Post-Byzantines*, 3, 1997, pp. 113 - 160. and Idem, *Remarques sur la classification et la chronologie d'hyperpères nicéenes de Jean III Vatatzès à la lumière du trésor d'Uzun Bair, comm. de Mihail Kogălniceanu, dép. de Tulcea*, in *Istro-Pontica - 50 de ani de muzeografie tulceană*, Tulcea, 2000, pp. 499-561.

during the 14th - 15th centuries were: Baia Mare (the activity began between 1387 and 1401), Baia de Arieș (the activity began between 1387 and 1401), Sibiu (the activity began between 1427 and 1430), Brașov (the activity began between 1427 and 1430), and later on at Cluj (the activity began in 1531)²⁸. The most active Transylvanian mint was that at Baia Mare, whose production would reach a peak after the 1467 reform of Mathia Corvinus (1458 - 1490). Nevertheless, even after gold coins began to be struck in Transylvanian mints, a large part of the currency of that metal continued to come from outside the province, especially from Kremnitz, where the main mint of the Hungarian Kingdom had been established.

After 1541, when Transylvania became an autonomous principality under Ottoman sovereignty, the mints controlled by the Transylvanian rulers struck a large amount of gold coins. Although the Transylvanian gold issues observed the traditional Hungarian system, having as basic denomination the ducat, the mints of the principality struck also exceptional pieces worth 10, 12, 25, 50 and even 100 ducats, but also fractions of ½ and ¼ ducats, in the mints at Cluj, Sibiu, Alba Iulia, Făgăraș, Sighișoara and Baia Mare²⁹. The Transylvanian autonomous issues would cease in 1690, when the Habsburgs annexed the principality.

Temporarily, during the 16th - 17th centuries some Transylvanian mints, especially the Baia Mare one, issued also coins for the Habsburg sovereigns, who were the kings of Hungary too. From 1692 to 1780 in Transylvania were issued both gold coins bearing the coat of arms of the principality, and pieces destined for the other imperial and royal Habsburg possessions. Until 1765 at Baia Mare were produced ducats or fractions bearing the imperial coat of arms, or that of the Hungarian Kingdom. At Alba Iulia the situation was more complex, as until 1780 were struck both coins with the Transylvanian coat of arms and with the imperial one. Later on, the mint issued gold coins, that is ducats and their multiples, with the imperial coat of arms between 1783 - 1804, 1813 - 1815, 1818 - 1830, 1835 - 1848 and 1853 - 1867. In just one year, in 1858, the Alba Iulia mint issued also gold crowns (kronen) and half crowns.

After the dualism was achieved, Alba Iulia became the second mint of the Hungarian Kingdom that had the duty to strike gold coins. Here were issued ducats between 1868 - 1871, and between 1870 - 1871 pieces of 4 florins/10 francs and 8 florins/20 francs³⁰. From 1871

the mint was closed, as the coin striking was established above all at Kremnitz.

A short event in gold coin production during the Middle Ages on Romanian territory was the striking of Ottoman altuns in the mint at Mudava (Moldova Veche), during the reign of Suleyman I (1520-1566), probably in 1566³¹.

To the south and east of the Carpathians, the first autochthonous attempt at striking gold coins during the Middle Ages took place in Moldavia, in the time of Despot Vodă (1561 - 1563). His profound monetary reform aimed at introducing to this country the Western European monetary system, and correlating it to the Moldavian account coin system, used for accounting all the payments, as well as to the Ottoman system, whose real coins were widely used in everyday transactions³². Next to the thalers, the large silver coins, issued in the mint of Suceava in 1562 and 1563, by the order of Despot Vodă also ducats were struck in 1563. Only one piece of this monetary type was preserved, and belongs to the collections of the National Hungarian Museum in Budapest. The extreme scarcity of gold coins from Despot Vodă points to their having been issued in small numbers. A Polish source from that age reveals, however, the existence of hundreds of such coins owned by the Moldavian boyars, who had been at the court of Princes Despot Vodă and his successor Stefan Tomșa.

Besides the prestige and material gains resulted from striking one's own coins, Despot Vodă's decision to put into circulation ducats and thalers was brought about by a pressing political necessity, namely providing the necessary currency for paying the mercenaries who had brought him to power. The metal needed to strike the coins came from the confiscation and melting down of the liturgical vessels and icon metal bindings of Moldavian monasteries. As the coins went mostly to a very small and mobile social category, like the mercenaries, their domestic impact was restricted. As a matter of fact, most ducat and thalers issues of Despot Vodă was taken out of the country, exchanged for Central and West-European local currency, and later melted down.

In Wallachia the only attempt to strike gold coins dates from 1713. That same year Prince Constantine Brancovan ordered the striking of five and six ducat coins to the Alba Iulia mint for the celebration of the 25th anniversary of his reign³³. Also in this case, the decision of the Wallachian prince is part of a monetary reform at-

²⁸. A. Pohl, *Ungarische Goldgulden des Mittelalters (1325-1540)*, Graz, 1974, tab. no. 6-59.

²⁹. O. Luchian, Gh. Buzdugan and C. C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, Bucharest, 1977, pp. 112-221.

³⁰. L. Huszár, *Münzkatalog Ungarn*, Munich, 1979, pp. 23-26 and 137-304, L. Herinek, *Österreichische Münzprägungen von 1657-1740*, Vienna, 1972, pp. 10-233 and Idem, *Österreichische Münzprägungen von 1740-1969*, Vienna, 1970, 15-259.

³¹. M. Maxim, K. Mackenzie and E. Nicolae, *Le seul atelier monétaire ottoman en Roumanie: Mudava*, in *Sixième Congrès International d'Histoire Économique et Sociale de l'Empire Ottoman et de la Turqui (1326-1960). Résumés, 1er-4 juillet 1992*, Aix-en-Provence, co-ord. by D. Panzac, Aix-en-Provence, 1992.

³². Il. Țabrea, *Monedele lui Despot Vodă în lumina ultimelor cercetări*, in SCN, 5, 1975, pp. 161-177 and B. Murgescu, *Circulația monetară în Țările Române în secolul al XVI-lea*, Bucharest, 1996, pp. 303-306.

³³. O. Luchian, Gh. Buzdugan and C. C. Oprescu, *op. cit.*, p. 35, no. 291.

tempt aiming at introducing to this country the Central and West-European monetary system and turning the account coins in the treasury, the “lei” (lion thalers) and “galbeni” (ducats) into real coins³⁴. Struck in a small number, Constantine Brancovan’s coins were never put into circulation. Most of them, deposited in the treasury, were confiscated by the Turks in 1714, taken to Istanbul and melted down. Nowadays the issues of this prince are great numismatic rarities.

Although there are many contemporary sources and monetary finds proving the occurrence on the Romanian territories during the 16th-17th centuries of important “official”, “semi-official” and “private” activities of forging some foreign coins³⁵, they might have involved only silver coins.

The very low weight and reduced title imitations of the Venetian ducats from the 14th - 15th centuries, uncovered in large numbers in Moldavia, assigned by Em. Condurachi to some mints in this country³⁶, were later considered to be Genovese issues from Chios³⁷. In reality, only a small part of the imitative ducat finds in Moldavia can be assigned for certain to the mint of Chios, as the rest might have come from the Black Sea area Genovese mint, first of all that at Caffa (whose gold issues, for a long time unknown, were recently discovered), or from Ottoman mints, specialised in imitating the Venetian ducats.

The study of domestic and foreign documents from the 14th - 18th centuries, as well as that of the monetary finds enables us to reconstitute, on the whole, not only

the role played by coined gold in the economic, social and political life of the Romanian states, but also the range of foreign gold issues mostly used by mediaeval Romanians. The sources point to the prevailing use of the gold coin as pay means for purchasing important goods, above all land, as essential pay means in the political realm, first of all paying the tributes to Hungary, or to the Ottoman Empire, as instrument of domestic policy and princely propaganda, used for princely donations and charities, but also for accumulations in the stately or personal treasury of Voievods³⁸.

Although the contemporary documents from Wallachia and Moldavia from the 14th-15th centuries often mention the use of gold coins, until today, except for five remarkable hoards, namely those at: Brăești (commune of Brăești, Botoșani county)³⁹, Târgoviște (Dâmbovița county)⁴⁰, Dudașu Schelei, published under the inadequate name of the hoard from Schela Cladovei (Schela Cladovei, suburb. commune of the city of Drobeta-Turnu Severin)⁴¹, Victoria (former Cârpiți, commune of Victoria, Iassy county)⁴² and Schinetea (commune of Dumești, Vaslui county)⁴³, the collective gold coin finds, or the mixed ones including gold and silver pieces from that time in the regions south and east of the Carpathians are surprisingly scarce. Neither in Transylvania, nor in Banat the number of gold coin hoards from the 14th - 15th centuries, available until now to the scientific community is very large. In this sense we could mention the Alba Iulia finds⁴⁴ and a hoard from an un-

³⁴ . D. Ungureanu, *Emisiunile de argint ale lui Constantin Brâncoveanu. Monede, medalii sau o încercare de a introduce un nou sistem monetar ?*, in *130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, Bucharest, 1997, pp. 321-329.

³⁵ . E. Nicolae, *Imitations et contrefaçons des aspres ottomans en Roumanie (fin du XVe-début du XVIe siècle)*, in *Actes du XIe Congrès International de Numismatique, Bruxelles, 8-13 Septembre 1991*, vol. III, ed. T. Hackens and Ghislaine Moucharte, Louvain-la-Neuve, 1993, pp. 305-307, Luana Popa and E. Nicolae, *Un tezaur de aspri otomani de la începutul secolului al XVI-lea în colecțiile Muzeului Județean Brașov*, in *BSNR*, 80-85, 1986-1991, 134-139, pp. 139, Mihaela Blaskó and E. Nicolae, *Dirhemi otomani falși din a doua jumătate a secolului al XVI-lea*, in *SCIVA*, 44, 1993, 3, pp. 209-213 and E. Oberländer-Târnoveanu and Gabriela Rădulescu, *Al doilea tezaur de la Șieu (Notă preliminară)*, in *Revista Bistriței*, S.N., 8, 1994, pp. 83-96 and B. Murgescu, *op. cit.*, pp. 86-87

³⁶ . E. Condurachi, *Monete veneziane battute in Moldavia*, in *RHSEE*, 20, 1943, pp. 228-237.

³⁷ . O. Iliescu, *La monnaie génoise dans les Pays roumains aux XIIIe-XIVe siècles*, in *Colocviul româno-italian “Genovezii la Marea Neagră în secolele XIII-XIV”*, Bucharest, 1977, pp. 157-159.

³⁸ . B. Murgescu, *op. cit.*, pp. 162-167. For the terminology of gold coins in the Romanian mediaeval documents, cf. E. Oberländer-Târnoveanu, ‘Tartarian Zlots’ - A Golden Horde Legacy in the Monetary Terminology and Practice of Mediaeval Moldavia and its Neighbouring Countries, in *RRH*, 30, 1991, 3 - 4, pp. 189-220.

³⁹ . O. Iliescu, *op. cit.*, p. 157.

⁴⁰ . Idem, *La monnaie venitienne dans les Pays Roumaines de 1212 à 1500*, in *RESEE*, 15, 1977, 3, pp. 355-361.

⁴¹ . T. Rădulescu and P. Turturică, *Tezaurul de monede și podoabe feudale de la Schela Cladovei-Mehedinți (sec. XIV-XV)*, in *Arhivele Olteniei*, S.N., 3, 1984, pp. 70-88 and D. Ciobotea, T. Traian and P. Turturică, *Noi descoperiri din tezaurul de la Schela Cladovei, jud. Mehedinți*, in *Arhivele Olteniei*, in S.N., 4, 1985, pp. 65-69.

⁴² . O. Iliescu and M. Dinu, *Tezaurul monetar din secolul al XV-lea de la Cârpiți (raionul Iași)*, in *Studii și Cercetări-Iași*, 8, 1957, pp. 343-345.

⁴³ . Unpublished hoard in the collection of “Stephen the Great” Museum in Vaslui, made up of Hungarian coins and Ottoman aspers, imitations of Venetian gold coins struck in Chios and other Genovese centres in Levant together with silver jewels and decorative art objects. The most recent issue of this hoard is a florin struck by Mathia Corvinus. The author of this study prepared a paper on that find.

⁴⁴ . P. Harsanyi, *Éremléletek*, in *NKözlöny*, 7, 1908, p. 170 and O. Iliescu, in the volume of C. C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I, Bucharest, 1964, p. 361.

specified locality in Banat⁴⁵. In our opinion, this scarcity of gold coin finds from the 14th - 15th centuries cannot be explained by the fact that the age was politically and militarily stable, more exactly there were no conditions likely to favour the hoarding, concealing or losing of coins. On the contrary, as we have a lot of silver or billon coin hoards from that time. We think that the explanation resides in two social and economic phenomena characterising the gold currency circulation in the feudal society of the time. On the one hand, it used to be in the possession of princes and senior boyars, who were the favourite partners of foreign merchants and the main beneficiaries of the advantages of international trade. Their financial resources were more often than not invested in valuable goods, such as fabrics and jewels, in land purchasing, or in religious constructions. This way, the largest part of these sums left the Romanian states, or were turned into jewels, that were periodically transformed, as fashion changed, or into monumental constructions or church furniture, so that they left no monetary traces. The same goes for the money spent for political purposes, on the occasion of internal and external battles, or for paying the tributes.

The structure of the early hoards from Brăești and Schela Cladovei consists mostly of Venetian ducats and imitations of them, that came to be international coins circulated by the great trade east of the Mediterranean and the Black Sea basin during the 14th - 15th centuries, after the recoil of the Byzantine hyperpera issues, as well as by the Hungarian florins, the new reference coins of Central European international trade. Of course, more often than not, the Hungarian gold issues in the Wallachian and Moldavian finds, from the 14th century until late in the 19th century, are nothing else but the monetary expression of the ample economic and political relationships that these countries maintained with Transylvania.

In later hoards, such as those at Victoria and Schinetea, the essential component of the gold currency is the low weight and reduced title imitations of the Venetian ducats, some of them struck at Chios, and others in unspecified Levantine mints, possibly in Genovese ones, but undoubtedly, also Ottoman ones. This gold coin category circulated also within the Black Sea international trade.

We should remark that the frequent occurrence of isolated finds, as well as the hoards of such Venetian ducat imitations from Moldavia from the 15th century point to significant strata of the local population enjoying more and more the benefits of international trade, that a century before only the rulers of Moldavian society relished.

The two major components of gold currency on the Romanian territory during the 14th - 15th centuries, the Venetian ducats and their imitations, as well as the Hungarian florins, are a relevant witnesses of the Roma-

nians' active participation in the unfolding of international exchanges between the East and the West, as well as of the important benefits resulted from the exploitation of the key position of the Lower Danube territories in the trans-European mediaeval exchanges. The analysis of the structure of the mentioned hoards reveals the prevalence of the Levantine - Black Sea component of international trade until the last quarter of the 15th century, to the detriment of the Central European one in Romanian economy.

The hoard from Brăești is not only the most faithful mirror of the complex and remote ramifications of the Moldavian international trade during the first decades of its existence as a state (it contains, among others, a Genovese coin and an Indian one of the Sultan of Delhi, Mahmud I Tuqluq, struck in 1351), but it also reflects the impact of international trade on the richness of the local elite by 1400. At the other end of the Romanian lands, in the area of the Iron Gates of the Danube, the hoard from Dudașu Schelei reveals also the importance of the political relationships in the penetration of the gold coin in the Romanian mediaeval world. This exceptional find, probably a part of the princely treasury of Michael I (1418 - 1420), lost during the battles with the Turks in the Banat of Severin, contains besides Venetian coins and imitations of them, next to Hungarian coins and French gold coins, undoubtedly, a part of the sums brought by the western crusaders, on the occasion of the crusade at Nikopolis in 1396, and included in the treasury, through gifts to the prince of Wallachia or by the acquisition of supplies and services.

The hoard from Dudașu Schelei has also an extraordinary scientific relevance for the monetary history of the Frankish principalities created by the western rulers in the Levant. It comprises the unique gold issue of Francesco I Gatiluso, "the Lord" of Lesbos, bearing a bilingual legend, in Greek and Latin, struck in 1354, on the occasion of receiving the island a fief from Emperor John V the Palaeologus.

The distribution of gold coin finds on the Romanian territories during the 14th - 15th centuries points to their frequent occurrence in Moldavia, as compared with Wallachia. It is obvious that Moldavia was better situated on the great international commercial roads, first of all due to the existence of the road from the Black Sea to the Baltic Sea. That had not only economic and social, but also political relevance, as the important economic resources resulted from the good strategic position of the territory, and from the participation in the international trade provided Moldavia with the resources necessary for a long-lasting and often successful political and military resistance during the confrontation with the Ottoman Empire and Poland at the end of the 15th century.

The monetary finds enable us to better figure out the participation of the territories beyond the Carpathians,

⁴⁵. Unpublished find in the collection of the Museum of Banat, in Timișoara. I had the opportunity to study it in 1990 - 1991. It is made up of Hungarian, Venetian and Chiote coins.

of Transylvania and Banat in the international trade between Levant and Central Europe during the 14th - 15th centuries. That is clearly reflected by the hoard discovered in an unspecified locality in Banat, which besides Hungarian and Venetian gold coins comprises also pieces issued in Chios.

The gold coin finds on the Romanian lands become more and more frequent by the end of the 16th century, and come to account for a common element of the circulating currency during the 17th-18th/19th centuries. The large number of gold or mixed coin hoard, comprising gold and silver pieces, such as those at: Ghimpați (commune of Ghimpați, Giurgiu county)⁴⁶, Buhăeni (commune of Andrieșeni, Iassy county)⁴⁷, Bulboca (district of Anenii Noi, R. of Moldova)⁴⁸, Bălțata (district of Criuleni, R. Moldova)⁴⁹, Sângerei I (district of Sângerei, R. of Moldova)⁵⁰, Stupini (commune of Sânmihaie de Câmpie, Bistrița-Năsăud county)⁵¹, Oradea (Bihar county)⁵², Luncani (Luna county, Cluj county)⁵³, Cupcui (district

of Leova, R. of Moldova)⁵⁴, Dezginițe (district of Ismail, Odessa region, Ukraine)⁵⁵, Sângerei (district of Sângerei, R. of Moldova)⁵⁶, Galați-Vadul lui Rașcu (Galatz county)⁵⁷, Tanacu (commune of Tanacu, Vaslui county)⁵⁸, Mileanca, wrongly mentioned in the relevant literature as the hoard of Săliște (commune of Mileanca, Botoșani county)⁵⁹, Cucuruzeni (district of Orhei, R. of Moldova)⁶⁰, Ștefan cel Mare (suburb commune for the city of Onești, Bacău county)⁶¹, Moscovei (district of Cahul, Odessa region, Ukraine)⁶², Baia Mare (Maramureș county)⁶³, Cotnari (commune of Cotnari, Iassy county)⁶⁴, Cluj-Napoca⁶⁵, Hodora (commune of Cotnari, Iassy county)⁶⁶, Țigănești (commune of Munteni, city of Tecuci, Galatz county)⁶⁷, Miorcani (commune of Rădăuți-Prut, Botoșani county)⁶⁸, Hârlău (Iassy county)⁶⁹, Gârbova (district of Ocnița, R. of Moldova)⁷⁰, Ștefănești (commune of Ștefănești, Botoșani county)⁷¹, Bucharest-Brezoianu street⁷² and Galatz-Republicii street⁷³, as well as that of the isolated finds reveal a series of major eco-

⁴⁶ . Ana-Maria Velter, *Un tezaur monetar din sec. XV-XVI, descoperit la Ghimpați, jud. Giurgiu*, in CN, 4, 1982, pp. 133-139.

⁴⁷ . Constanța Știrbu, Carmen-Maria Petolescu and Paraschiva Stancu, *Un tezaur din sec. al XVI-lea descoperit în satul Buhăeni, com. Andrieșeni, jud. Iași*, in CN, 1, 1978, pp. 42-82 and V. Mihăilescu-Bîrliba and V. Butnariu, *Descoperiri monetare din Moldova*, in ArhMold., 12, 1988, p. 319, no. 57.

⁴⁸ . A. A. Nudel'man, *Topografija kladov i nahodok ediničnyh monet*, Chișinău, 1976, p. 68.

⁴⁹ . V. M. Butnariu, E. Nicolae, Ana Boldureanu, Vera Paiul, Ana Niculiță and Raisa Tabuica, *Tezaure din muzeele orașului Chișinău Secolele XVI-XVIII*, co-ord. by V. M. Butnariu, Chișinău, 1994, pp. 34-38, no. 12, and Ana Niculiță and E. Nicolae, *Monedele de aur otomane din tezaurul de Bălțata, raionul Criuleni, Rep. Moldova*, in BSNR, 86-87, 1992-1993, 140-141, 167-178.

⁵⁰ . V. M. Butnariu, E. Nicolae, Ana Boldureanu, Vera Paiul, Ana Niculiță and Raisa Tabuica, *op. cit.*, pp. 38-39, no. 13.

⁵¹ . E. Chirilă and V. Lucăcel, *Tezaurul monetar de la Stupini*, in RM, 6, 1969, 2, pp. 170-171.

⁵² . Constanța Știrbu, *Noi tezaure monetare intrate în patrimoniul Muzeului de Istorie al R. S. România*, in CN, 1, 1978, p. 91.

⁵³ . Fr. Pap, *Aspecte ale circulației monetare în Transilvania între anii 1571-1691*, in AMN, 1989-1993, 2, p. 626.

⁵⁴ . V. M. Butnariu, E. Nicolae, Ana Boldureanu, Vera Paiul, Ana Niculiță and Raisa Tabuica, *op. cit.*, pp. 42-43, no. 16.

⁵⁵ . A. A. Nudel'man, *Klad zolotyh i serebrjanyh monet XVI-nacala XVII v. iz Budaka în Arheologičeskie issledovanija srednovekovnyh pamjatnikov v dnestrovsko-prutskom meždurečie*, Chișinău, 1985, pp. 160-171.

⁵⁶ . Idem, *Topografija kladov i nahodok ediničnyh monet*, pp. 110-111.

⁵⁷ . O. Iliescu, *Însemnări privitoare la descoperirile monetare*, in SCN, 1, 1957, pp. 464-466.

⁵⁸ . V. Căpitanu, *Tezaurul monetar din secolele XVI-XVII descoperit la Tanacu (jud. Vaslui)*, in Carpica, 6, 1973-1974, pp. 77-100.

⁵⁹ . Gr. Foiț, *Noi tezaure monetare medievale descoperite în regiunea Suceava*, in Suceava, 1, 1967, pp. 23-28.

⁶⁰ . A. A. Nudel'man, *op. cit.*, p. 124.

⁶¹ . Al. Artimon, *Un tezaur monetar de aur din secolele XVI-XVII descoperit în comuna Ștefan cel Mare, județul Bacău*, in Carpica, 12, 1980, pp. 215-223.

⁶² . A. A. Nudel'man, *op. cit.*, p. 111.

⁶³ . E. Chirilă and A. Socolan, *Tezaure și descoperiri monetare în colecția Muzeului Județean Maramureș, Baia Mare*, 1971, pp. 66-71.

⁶⁴ . Paraschiva Stancu, *Un tezaur de monede de aur din sec. al XVII-lea descoperit la Cotnari*, in Muzeul Național, 2, 1975, pp. 407-412.

⁶⁵ . Iudita Winkler, *Tezaurul de taleri și ducați descoperit la Cluj*, in AllAC-Cluj, 18, 1975, pp. 323-325.

⁶⁶ . O. Iliescu, in SCN, 1, 1957, p. 464.

⁶⁷ . V. Mihăilescu-Bîrliba and V. Butnariu, *Descoperiri monetare din Moldova. II*, in ArhMold, 16, 1993, p. 290 and 294, no. 34.

⁶⁸ . Gr. Foiț, *Tezaure monetare răzlețe (inedite)*, in Suceava, 6-7, 1979-1980, pp. 139-149.

⁶⁹ . O. Iliescu, in SCN, 1, 1957, p. 465.

⁷⁰ . Vera Paiul, V. Butnariu and Ana Boldureanu, *Note numismatice (IV)*, in AllA-Iași, 32, 1995, pp. 541-551.

⁷¹ . Gr. Foiț, in Suceava, 6-7, 1979-1980, pp. 139-149.

⁷² . Maria Grigoruță, *Un tezaur de monede otomane din sec. XVIII-XIX descoperit la Brezoianu-București*, in MN, 2, 1975, pp. 413-416.

⁷³ . Elena Isăcescu, *Contribuții la studiul circulației monetare în orașul Galați în secolul al XVIII-lea și la începutul secolului al XIX-lea (Tezaurul din strada Republicii)*, in Danubius, 4, 1970, pp. 185-195.

conomic, social and financial changings taking place locally, but also in the region or on the continent. On the one hand, coined gold grew in importance during the 16th-18th centuries. This phenomenon was due above all to the decline and fluctuations of the values of the main silver denominations traditionally in use in the Romanian territories, such as the Ottoman aspers, the Hungarian dinars, the halfgroats, the dreipolkers or Polish-Lithuanian triple groats. The marked devaluation of these issues was generated both by the economic and political crisis that the issuing states underwent, and by the impact of the penetration of the American silver in the European economic and financial systems. The crisis of the small or mid value silver denominations during the 16th - 18th centuries could be compensated only partially by the issue and use of high value silver coins – the silver thalers and florins, due to the long-term devaluation of silver as against gold.

During the 16th- 19th centuries the massive penetration of silver took place at the same time with the arrival of the American gold on the European market. During that age not only that the silver/gold ratio dropped dramatically, but at the same time the available gold stocks grew significantly, which is obvious also in the contemporary finds on the Romanian lands.

In a deceptively paradoxical way, the chronic political instability that affected the Romanian states during the 16th - 18th centuries favoured the resorting on a large scale to the gold coin, as a solid reassurance during uncertain times. Also paradoxically, in some cases the military activity that took place in the Romanian Principalities during that age contributed to the spreading of the gold coin.

It is known that there was an evident link between the ceaseless intense military effort of the Holy Roman-German Empire, Austria, the Ottoman Empire and Russia during the 16th - 19th centuries, and the larger amounts of gold coin issues of these states. That would have consequences not only within the internal affairs of the empires waging wars, but would also lead to a change in the monetary realm in Central and south-east Europe. As during the modern age the neighbouring states issued a large amount of gold coins, Romanian society had at its disposal an ever higher quantity of this currency.

Meanwhile, periodically, the economy of the Romanian Countries enjoyed true bulky gold coin “injections”. They came from the subsidies granted to the Ro-

manian princes who rose against the Ottoman Empire by the Roman-German Empire and other Catholic powers. Another source of gold coins for the Romanian states was the money paid by foreign armies that were deployed on the territory of the principalities during the 18th - 19th centuries. Besides the damages, spoils and losses of casualties, caused by wars, besides the tendency of great powers to burden the local population with the largest share of the expenses, by free or undervalued requisitions, by extraordinary financial contributions and service rendering, the presence of foreign armies meant also the introduction into the local circulation of considerable sums, often in gold, resulted from the spent pays or acquisitions. During the 17th century and later there were certain situations, when the Ottoman Empire itself was forced, in some cases, not only to give up the payment of the tributes, but also to send money to the Romanian Principalities, and even purchase some quantities of products from these countries.

The effect of the political pays practised by foreign powers on the local monetary circulation is revealed by the hoards concealed during the reign of Michael the Brave or during the first years of the 17th century. At the same time, it is clear that most 18th century gold issues from hoards and isolated finds is related to the military events from that century to a large extent.

At the same time, we should mention that in spite of the high taxes suffered by Romanian society during the 17th-19th centuries, of the negative consequences of the unfolding of military operations on the territory of the Romanian Countries, the age enjoyed a production growth, and, implicitly, social wealth. That is clearly pointed out by the gold coin issues. The increased export of agricultural products, salt and timber both to the south of the Danube and towards Central and Western Europe resulted in a constantly positive balance of payments and was followed by the transfer of high amounts of gold coins.

Excepting a remarkable recent synthesis on the monetary circulation during the 16th century, owed to B. Murgescu⁷⁴, the earlier monograph of Gh. Zane, published in 1930⁷⁵ continues to be the main documentary source for the monetary circulation during the 17th-19th century.

As during the previous period, also during the 16th-18th centuries the Hungarian gold coins⁷⁶, as well as the Venetian ones⁷⁷, used to be the most important components of the gold currency used in the Romanian Coun-

⁷⁴. B. Murgescu, *op. cit.*

⁷⁵. Gh. Zane, *Economia de schimb în Principatele române*, Bucharest, 1930. See also M. Popa, *La circulation monétaire et l'évolution des prix en Valachie (1774-1831)*, Bucarest, 1978. The chapters written by B. Cselény and C. Iacobovici in the work of C. C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I, Bucharest, 1997, pp. 113-131, as well as the pages dedicated by C. C. Kirițescu, *op. cit.*, pp. 135-153, to the evolution of the monetary currency in the period prior to the establishment of the Romanian national monetary system could not entirely compensate the errors of Gh. Zane's synthesis.

⁷⁶. B. Murgescu, *op. cit.*, pp. 110-114 and Fr. Pap, *Aspecte ale circulației monetare în Transilvania între anii 1571-1691*, in AMN, 26-30, 1989-1993, 2, p. 626.

⁷⁷. O. Iliescu, in RESEE, 15, 1977, 3, pp. 355-361; B. Murgescu, *op. cit.*, pp. 142-144.

tries. These “traditional” issues during the 16th century were followed by a gold coin issue meant to play a very important role during the next centuries. The Hungarian coins followed, between 1541 and 1691, the issues of the autonomous Principality of Transylvania, that observed the same metrological system⁷⁸. Of all the new issues, the most important role will have the Ottoman gold coins, that start to occur in the finds from mid 16th century⁷⁹.

An exceptional role will play also the gold coins of the United Provinces of the Low Countries, that emerge on the Romanian territory during the last quarter of the 16th century⁸⁰. The role of these issues would become very important during the 18th century and the first decades of the 19th century. For example, not by chance, the Organic Regulations, from 1831 - 1832, the Dutch ducat would become the standard gold monetary unit of the Treasuries of the Danubian Principalities⁸¹, being a true factor of economic and political union of the Romanian nation before 1859. The success of the Dutch ducats commercially and politically explains both the illegal issuing of certain pieces of this kind in Russian mints, and the taking over of their type by the Polish revolutionaries. Such a piece, the first of this kind mentioned in the Romanian collections, property of the Prahova Museum of History and Archaeology, is published in this catalogue (catalogue no. IV 54).

The economic opening of the Romanian Countries market after the treaty of Küçük Kaynarci, from 1774 and of that of Adrianopol, from 1829, as well as the stronger political influence of Russia at the end of the 18th century and during the first decades of the 19th century at the Lower Danube, coincides with the penetration into the Romanian Countries of Western and Russian gold issues, that, however, failed to replace the favourable positions of the Austrian, Hungarian, Ottoman and Dutch gold issues.

As late as after the establishing of the modern national monetary system of the leu, in 1867, by the emergence of the gold pieces of 20 lei, struck for the first time, experimentally, in 1868 and on a large scale, after 1870, the economy of the Romanian state would have at its disposal its own gold issues. Taking into account that during the '60s-'70s of the 19th century Romania was economically and commercially oriented mainly towards Austro-Hungary, the German countries and the Ottoman Empire (where the Ottoman pound had been introduced, modelled after the weight and title standard of the British pound sterling), the endorsement of the

gold issues standard of the Latin Monetary Union, in fact modelled after the French one was mostly a political decision.

The first modern issues of Romanian gold coins, those from 1868, were struck in Berlin. In February 1870 opened the State Mint in Bucharest, where coins of 20 lei were issued in 1870, 1883, 1884 and 1890. The 1906 issue, comprising new denominations, such as: 12,5, 25, 50 and 100 lei, besides those already common of 20 lei, was struck in Brussels. The process of systematic struck of the Romanian gold coin would cease in 1906.⁸²

Because of the limited economic and financial possibilities of the Romanian state, the amount of gold coin issues from the 19th century was relatively small, if we consider the quantity of gold coins struck by other European states. For the pieces with the nominal value of 20 lei the amount of issues ranged between 5,000 coins, in 1870 and 196,000 pieces, in 1890. The amount of issues struck in 1890 is the peak of the gold coin production in Romania. For the other denominations, the quantity ranges between 32,000 pieces for the coins of 12.5 lei, 24,000 pieces for the coins of 25 lei, 28,000 pieces for those of 50 lei, and only 3,000 pieces for the coins of 100 lei.

A large part of the modern Romanian gold issues from the 19th-20th century were discarded and melted, or lost, as they were sent in 1916-1917 to Moscow, together with the treasury of the National Bank of Romania, that was never returned by the Soviet authorities. Due to this fact the Romanian gold coins are in fact much scarcer than the assessments of auction catalogues let us to believe.

The systematic striking of Romanian gold coins at the end of the 19th century and early 20th century ceased in 1906. The fact that the modern Romanian gold coins followed the standard of the Latin Monetary Union made the parallel circulation possible in Romania until World War I of the French, Italian, Belgian and Greek pieces of 20 francs, liras or drachmas, as well as of their multiples or submultiples.

The creation of the modern state in 1859, turned independent in 1877, failed to resolve completely the monetary circulation union in the Romanian state, as an important part of the territories inhabited by Romanians were still under foreign occupation. In Transylvania, Banat, Crişana and Maramureş, until 1918 circulated gold coins of the Austrian Empire, turned after 1867 the Austro-Hungarian Empire, the ducats, their divisions and multiples, the sovrans, the pieces of ½ and a crown, as well as those of 8 florins/20 francs, issued before the monetary reform

⁷⁸. B. Murgescu, *op. cit.*, p. 150.

⁷⁹. *Ibidem.*, pp. 97-100.

⁸⁰. *Ibidem.*, p. 140.

⁸¹. *Regulamentul Organic al Prinţipatului Țării Româneşti*, Bucharest, 1832, p. 195 and *Regulamentul Organic al Prinţipatului Moldovei*, Iassy, 1846, p. 244.

⁸². H. Ozarchievi and Şt. Ursachi, *Evoluţia conţinutului de aur şi argint a leului şi influenţa sa asupra emisiunilor monetare româneşti din metale preţioase*, in *130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, co-ord. by M. Isărescu, Bucureşti, 1997, pp. 394-401.

of 1892. After 1892 the pieces of 10, 20, 50 and 100 crowns were widely used. In Bessarabia, from 1812, under Russian occupation, circulated the coins of 5, 7.5, 10, 15, 25 and 37.5 rubles, that were reformed between 1886 and 1898, by the change in the title and weight.

The accomplishment of the national unity in 1918, as well as that of the monetary union in 1921 were not accompanied by the putting into circulation of gold coin issues for economic purposes. In fact, after World War I Romania did not strike gold coins with circulating power any more, only commemorative pieces, of the so-called "non circulating legal tender" category, pieces whose legal value had no connection with the face value one written on them⁸³, as they were exchanged like any other merchandise, whose price varied according to the value of gold, to certain coefficients determined by the striking and putting into operation costs, as well as the supply and demand on the financial and numismatic market. The number of pieces struck was too small to really influence the monetary circulation process.

Such gold pieces were issued in 1922, on the occasion of the crowning of King Ferdinand I and Queen Mary as sovereigns of all Romanians. On that occasion were struck in London pieces on which was written the nominal value of 25 lei (150,000 coins), 50 lei (105,000 coins) and 100 lei (30,000 coins). The weight and title of the pieces correspond to those of the old Romanian issues from the time of Charles I (in fact that of the Latin Monetary Union).

New issues were put into circulation in 1939-1940, at the new State Mint in Bucharest reopened in 1935. They were meant to celebrate the tenth anniversary of the enthronement of King Charles II. On that occasion, were issued both pieces bearing the face value of 20 lei and 100 lei, according to the old standard of the Latin Monetary Union, but also monetary pieces without a precise denomination, whose 42 g. weight did not correspond to any present or earlier monetary system. These medal-like issues were inadequately called "large gold coins", a term that traditionally Romanians used to give to the pieces of four and five ducats. There are no official data on the amount of the issues, but judging from their extreme scarcity, it seems that only a few hundred pieces were produced. As a matter of fact, the largest part of them were retained and taken out of the country by Charles II, which resulted in their being even harder to come across.

The last Romanian gold coin issues date from 1944, in fact from 1945, although the first date is written on the coins. They are pieces without face value, weighing 6.55 g, struck to commemorate Northern Transylvania rejoining the Romanian state, after almost four years of foreign rule, following the Vienna dictate. A number of 74.480 coins, were struck at the State Mint in Bucharest. Theoretically, the measure of putting into circulation of

gold coins had also an antiinflation function, as by selling gold, a part of the money paper surplus on the market was to be absorbed. Those were the official explanation, as in reality, the political and economic leadership of the country tried to protect a part of the gold reserves of the National Bank of Romania from a virtual confiscation by the Soviet occupation forces.

During the whole period after World War I in Romania the general public continued to use the old gold coins issued by King Charles I, the foreign gold coins issued during the 19th century and early 20th century, as well as contemporary foreign issues, from the inter-war period, even if gold had ceased to be a current payment means. A series of very important and generally accepted gold coins, as for instance, the pieces of 20 French or Swiss francs (and their equivalent in other states), the British sovereigns (pounds sterling), or the pieces of 20 US dollars were quoted at the stock exchange, as their price in lei fluctuated. Of course, also then there was a "black" market of gold coins, with much higher prices than the official ones. The times of political, economic and social unrest, the wars, revolutions and soaring inflation were factors favouring the use of gold coins, as a form of safe investment, or intact preservation of the hoarding value of treasures.

The liberal laws on gold, which made it possible to detain and use without restrictions gold coins or ingots ended in 1938, when the Decree no. 1037/1938 was published, and under the pretext of the worsening of the international political situation and the imminence of a new war, the authorities imposed the interdiction of detaining and using gold currency by natural persons, who had to compulsorily exchange them at the National Bank of Romania. At the same time, the use of gold coins by institutions was much restricted. Moreover, any unlawful gold activity was considered a criminal offence. Legally also after 1938, the coin ornaments and the pieces in numismatic collections continued to be excepted from deposition and exchange at the National Bank of Romania. This legislation was maintained also by the Antonescu's regime, and after a short relief period in 1945 - 1946, linked to the issuing of commemorative coins dedicated to the liberation of Northern Transylvania, starting from 1947, the authorities launched a true hunting of gold coin holders, including those who legally acquired them in 1945 - 1946. The legal base of this action was provided by the Law no. 487/1947.

Under the communist regime, repressive legislation on gold initiated by Charles II, and much hardened in 1947, was applied with much wrongdoing and violence. On that occasion, the regulations became more and more oppressive and arbitrary, giving way to abuse. Often were confiscated also the ornaments made up of coins, necklaces, whose possession was theoretically legal. Thou-

⁸³ C. Olaru, *Contextul monetar internațional al adoptării și funcționării sistemului de valoare aur în România*, in *130 de ani de la crearea sistemului monetar modern românesc*, co-ord. by M. Isărescu, Bucharest, 1997, pp. 419-446.

sands of citizens were spoiled of their gold coins and objects, many of them being sentenced to many years of prison for the crime of having been the possessors of only one "forbidden" coin.

In the early '60s, by the Decree no. 210/1960 the authorities tried to apply certain pragmatic measures, meant to increase at the expense of the population, the gold stocks, lessened because of the compensations paid to Western countries for the goods nationalised in 1948. Although the 1960 law maintained the previous repressive nature, it tried to determine the "wilful" delivery of gold coins to the National Bank of Romania by holders.

The latter were encouraged to do that by the promise that they would not be punished for a previous possession, that those who deliver the pieces would remain anonymous and be paid a compensatory sum of money. The last change in the regulations on precious metals, and, implicitly, on the status of gold coins under the communist regime took place in 1978, by the endorsement of the Decree no 244/1978. On that occasion, the current control and interdictions in force until then only for gold were extended to platinum and silver. At the same time, the possession of gold coins for the special numismatic collections, and after 1978, of silver ones, had to have a special authorisation. After 1985, absurd regulations stipulated that even certain museums had to deliver the gold and silver coins to the local offices of the National Bank of Romania, thus taking them away from their cultural and scientific destination. The same happened with many hoards recovered by the Police, that previously used to be delivered to museums.

Under the circumstance, when the movement of the precious metals was strictly controlled and monopolised by the state, it is no wonder that unlike other socialist states, such as: Hungary, Czechoslovakia, Bulgaria, Yugoslavia and Albania, from 1946 to 1982 - 1983 Romania did not issue gold or silver coins. The Romanian commemorative gold coins of 500 and 1000 from 1982 and 1983, dedicated to the anniversary of 2050 years from the creation of the centralised and independent Dacian state were struck abroad, in the USA, by a private company, that paid the Romanian state a royalty in exchange for the right to use the coat of arms and official title of the country on these coins.

After Romania returned to democracy and the market economy, the National Bank of Romania gradually resumed the precious metal commemorative issues. In 1995, after a 40 year interruption, the first Romanian silver coins were put into circulation, and in 1998 was resumed also the gold coin striking on the occasion of 150 years from the Revolution of 1848 and 80 years from the unification of all Romanians. Symbolically, the gold coin striking took place at 130 year distance from the striking of the first Romanian modern issues. After 1998 the commemorative gold coin issuing became common practice, as the artistic and technical quality improved every year, together with the theme diversity of these pieces.

A systematic publication of the gold coin finds, besides their unquestionable heritage and artistic worth, represents an important scientific and cultural event, whose impact goes beyond the local, regional or national interest, due to the fact that monetary circulation has no political or cultural frontiers. Knowing the gold coin finds in the Carpatho-Danubian-Pontic territories is a major source of political, economic and social data on this region. Their value as historical sources can be synthesised by the concise statement that these coins can provide clues and even quantifiable parameters of the local population's participation in events and international trade. The gold coin finds of all time are a clue to the degree of integration of a region in the great continental and global political, economic and cultural processes.

Besides the scientific and cultural processes of the numismatic heritage, the record and systematic publication of gold coins in public collections became a pressing necessity, given the various aggressions and losses our cultural heritage has been suffering, as all that grew worse after 1989.

During the last four decades there has been a constant interest of Romanian numismatists in the editing of the gold coin finds. Very important, by the number and diversity of the issues, as well as by the example and model offered to specialists in other institutions, was the publication of a part of the gold coin preserved in the Coin Room of the Romanian Academy Library, undertaken by O. Iliescu and his collaborators⁸⁴. Also for this collection, important

⁸⁴. See the contribution of O. Iliescu, *Caiet selectiv de informare asupra creşterii colecţiilor Bibliotecii Academiei R. P. R.*, 1, 1961, ianuarie-iunie, p. 379-380, no. 1-4, 381, no. 7-9, p. 382-384, no. 11-26, 384-385, no. 30-32, 386-388, no. 38-48, 397, no. 82-83, Idem, Elena Isăcescu, M. Gramatopol and Constanța Popescu, *Caiet selectiv de informare asupra creşterii colecţiilor Bibliotecii Academiei R. P. R.*, 4, 1962, aprilie-iunie, p. 297, no. 196, p. 309, no. 254, p. 310, no. 257, pp. 312-316, no. 265-280, pp. 355-360, no. 484-499, pp. 362-363, no. 511-513, Idem, *Caiet selectiv de informare asupra creşterii colecţiilor Bibliotecii Academiei R. P. R.*, 6, 1962, octombrie-decembrie, p. 290, no. 925-926, 291, no. 929, no. 931, 292-293, no. 936-938, no. 940-941, 295, no. 951, 296, no. 957, 297, no. 961, 298-298, no. 965-967, 299-303, no. 969-990, p. 306, no. 1019-1022, 307-308, no. 1028-1032, pp. 317-319, no. 1071-1079, pp. 334-356, no. 1546-1818, Idem, *Caiet selectiv de informare asupra creşterii colecţiilor Bibliotecii Academiei R. P. R.*, 8, 1963, iulie-decembrie, pp. 297-298, no. 92-96, pp. 300-302, no. 113-123, pp. 306-307, no. 162, pp. 316, no. 225-230, pp. 326-337, no. 297-342, pp. 350-351, no. 458-464, p. 352, no. 475, pp. 354-355, no. 478-489, p. 356, no. 492-496, p. 359, no. 520, p. 360, no. 353-537, pp. 361-363, no. 542-554, pp. 363-364, no. 556-556, pp. 366-370, no. 569-609, pp. 375-382, no. 688-737, Idem, *Caiet selectiv de informare asupra creşterii colecţiilor Bibliotecii Academiei R. P. R.*, 10, 1964, iulie-decembrie, pp. 315-349, no. 179-328, Idem, *Creşterea colecţiilor - Caiet selectiv de informare*, 13-14, 1965, iulie-decembrie, pp. 4-5, no. 1-3 B, pp. 20-22, no. 30-36, pp. 43-44, no. 248-252, Idem, *Creşterea colecţiilor - Caiet selectiv de informare*, 19, 1967, ianuarie-martie, pp. 30-35, no. 160-176, O. Iliescu, Elena Isăcescu and Constanța Popescu, *Creşterea colecţiilor - Caiet selectiv de informare*, 23-24, 1968,

for Romania, we have to mention the relatively recent publication of two catalogues of certain coin categories in the collection of the engineer Constantin C. Orghidan, illustrating also a series of gold coins⁸⁵.

Of utmost importance was the launching, by the end of the '60s and during the '70s and '80s, of the publication of museum collection catalogues. In spite of all the shortcomings, errors or limits, inherent to any such work, it is worth mentioning the importance of the editing of the directories of the collections of the Sălaj County Museum of History, in Zalău⁸⁶, National

History Museum in Iassy⁸⁷, of the Maramureș County Museum of History, in Baia Mare⁸⁸, of the Brașov County Museum of History⁸⁹, of the Mureș County Museum of History, in Târgu Mureș⁹⁰, in a few museum in north-western Transylvania, as well as in the collection of the Criș Land Museum in Oradea, and of other museum in western Transylvania⁹¹. Meanwhile, were published a part of the finds of ancient, Byzantine and mediaeval coins preserved in the collection of the Prahova County Museum of History and Archaeology in Ploiești⁹², the Museum of the Lower Danube in

ianuarie-iunie, pp. 8-9, no. 4-12, pp. 10-11, no. 14-18, pp. 15-18, no. 25-37, pp. 19, no. 40, pp. 20-31, no. 43-78, pp. 69-72, no. 290-310, pp. 72-73, no. 312-313, lidem, Creșterea colecțiilor - Caiet selectiv de informare, 39-40, 1972, ianuarie-iunie, pp. 27-28, no. 59-64, p. 39, no. 101, p. 40, no. 103, pp. 62-65, no. 170-179 and pp. 66-67, no. 190, lidem, Creșterea colecțiilor - Caiet selectiv de informare, 43-44, 1973, ianuarie-iunie. See also O. Iliescu, *Însemnări privitoare la descoperirile monetare*, in SCN, 1, 1957, pp. 464-466, Idem, *Un aureus emis de împăratul Aurelian*, in Apulum, 9, 1971, pp. 673-676, Idem, *Solidus emis de Theodosius I, găsit în nordul Dobrogei. Contribuții la numismatica theodosiană*, in Pontica, 5, 1972, pp. 525-536, Idem, *Une monnaie indienne du Moyen Âge, découverte en Moldavie*, in SAO, 4, 1962, pp. 249-252, Idem, *Le dernier hyperpère de l'Empire de Nicée*, in Byzantinoslavica, 26, 1965, pp. 94-99, Idem, *Un lingou de aur descoperit în Transilvania*, in RM, 2, 1965, 1, pp. 6-11, Idem, *O monedă de aur inedită, emisă de Principatul Transilvaniei în anul 1628*, in SCN, 5, 1971, pp. 355-357, Idem, *Un Lysimach de aur găsit la Sarmizegetusa Regia*, in Apulum, 10, 1972, pp. 655-660 and Idem, *Șase medalioane de aur romane și bizantine*, in SCN, 1975, pp. 107-112 and Elena Isăcescu, in Danubius, 4, 1970, pp. 185-195. See also B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, in Dacia, N. S., 5, 1961, p. 585, no. 6 and 10, Idem, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire de la République Populaire Roumaine*, in Dacia, N. S., 7, 1963, p. 590, no. 8, p. 593, no. 21, p. 595, no. 28, Idem, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire en Roumanie*, in Dacia, N. S., 12, 1968, p. 458, no. 91 and C. Deculescu, *Un Procopiu de aur de la Dunărea de Jos*, in BSNR, 70-74, 1976-1980, 124-128, pp. 221-225

⁸⁵. Ana-Maria Velter, *Catalogul monedelor Principatului Transilvaniei. Colecția "Ing. Constantin Orghidan"*, Bucharest, 1994 and Carmen-Maria Petolescu, *Monede romane republicane din colecția ing. Constantin Orghidan*, Bucharest, 1995. The gold coins from the 3rd - 4th centuries in that collection were published by R. Ocheșeanu and Antoaneta Vertan, *Monede de aur și argint descoperite în Dobrogea, sec. IV-V*, in Cultură și civilizație la Dunărea de Jos, 3-4, 1987, pp. 161-168 and by E. Oberländer-Târnoveanu, V. Zoran, Gh. Poenaru Bordea, L. Trache, E. Iacob, I. Lukanc, C. Ciortea, A. Popescu and N. Nica, *Analyses atomiques et nucléaires des monnaies romaines en or frappées entre 253 et 364*, in CN, 7, 1996, pp. 49 - 74, E. Oberländer-Târnoveanu, in *Traiano ai confini del Impero*, Ancona, 1998, pp. 330 - 333, no. 320 - 323 and Idem, *Moneda și sigiliul, ca vectori ai mesajului creștin în secolele IV - XI*, in *Paleocreștinism și creștinism pe teritoriul României - secolele III - XI*, Bucharest, 2000, pp. 47 - 48 and 70 - 81, no. 177 - 254.

⁸⁶. V. Lucăcel and E. Chirilă, *Muzeul Zalău. Catalogul colecției de monede antice*, Zalău, 1968 and lidem, *Tezaurul monetar de la Stupini*, in RM, 6, 1969, 2, pp. 170-171.

⁸⁷. Georgeta Crăciun and Elena Petrișor, *Muzeul de Istorie al Moldovei - Catalog numismatic*, Iassy, 1970, B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines dans la République Socialiste de Roumanie XV*, in Dacia, N. S., 16, 1972, p. 370, no. 70 and V. Mihăilescu-Bîrliba and V. Butnariu, *Descoperiri monetare din Moldova. I*, in ArhMold., 12, 1988, p. 319, no. 53.

⁸⁸. E. Chirilă and A. Socolan, *loc. cit.*

⁸⁹. Maria Chițescu, Mariana Marcu and Gh. Poenaru Bordea, *Monede antice de aur și argint din colecția Muzeului Județean Brașov*, Brașov, 1978 [Cumidava, 11, 1978, 3] and Luana Popa, *Monede brașovene din colecția Muzeului Județean Brașov*, Brașov, 1982.

⁹⁰. E. Chirilă, N. Gudea, V. Lazăr and A. Zrinyi, *Tezaure și descoperiri monetare din colecția Muzeului Județean Mureș, Târgu-Mureș*, 1980.

⁹¹. Al. Sășianu, *Moneda antică din vestul și nord-vestul României*, Oradea, 1980, Idem, *Descoperiri monetare antice și bizantine în Bihor*, in Crisia, 13, 1983, p. 447-448 and Idem and Ana-Maria Velter, *Neue Daten über die sogenannte Schatz aus "Biharszentandrás" (Sântandrei) Ergänzungengen zur Typologie der von Ladislaus I. dem Heiligen ausgegeben Denaren CNH. I-31 und CNH. I-32*, in *Proceedings of the International Historical Conference 900 Years from Saint Ladislaus' Death, Organized by Christian Research Center and Kossuth Lajos University Institute of History - Debrecen, Oradea, June 16-18, 1995*, ed. by Al. Sășianu and Gh. Gorun, Oradea, 1996, p. 51.

⁹². Ir. Dimian, *Descoperiri monetare din Regiunea Ploiești*, in *Din activitatea muzeelor noastre. Studii, referate și documente*, vol. I, Ploiești, 1955, p. 86, no. 16-17.

Călărași⁹³, the Town Museum of Sebeș, Alba county⁹⁴, the Teleorman County Museum of History, in Alexandria⁹⁵, the Olt County Museum, in Slatina⁹⁶, the Institute for Eco-Museum Researches (the former Museum of the Danube Delta in Tulcea)⁹⁷, the “Vasile Pârvan” Museum in Bârlad⁹⁸, the Museum of National History and Archaeology Constantza⁹⁹, the Museum of Brăila¹⁰⁰, the Museum of Săveni, Botoșani county¹⁰¹, National Museum Complex “Curtea Domnească Târgoviște¹⁰², National Museum of the Union in Alba Iulia¹⁰³, “Iulian Antonescu” County Museum of History and Archaeol-

ogy in Bacău¹⁰⁴, County History Museum in Galatzi¹⁰⁵, Museum of Oltenia in Craiova¹⁰⁶, National Museum of History of Transylvania in Cluj-Napoca¹⁰⁷, Neamț County History Museum in Piatra Neamț¹⁰⁸, Bistrița-Năsăud County History Museum in Bistrița¹⁰⁹, Museum of Banat Mountains Area in Reșița¹¹⁰, Bucharest City Museum and “Maria and Dr. G. Severeanu” Collection, branch of the same museum¹¹¹, Buzău County History Museum¹¹², Botoșani County History Museum¹¹³. Meanwhile, a part of the finds of ancient, Byzantine and mediaeval coins are preserved in the collection of the National History

⁹³. B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, in *Dacia*, N. S., 5, 1961, p. 593, no. 54, Idem, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, in *Dacia*, N. S., 6, 1962, p. 534, no. 4, R. Lungu, *O monedă de aur descoperită la Orașul de Floci*, in *CN*, 2, 1979, pp. 149-154, P. Diaconu, *Monede rare descoperite la Păcuil lui Soare, jud. Constanța*, in *BSNR*, 77-79, 1983-1985, 131-133, p. 433, no. 2 and Gh. Mănucu-Adameșteanu, Ingrid Poll, Mihaela Iacob and B. Constantinescu, *Hyperperi de la Ioan III Ducas Vatatzes (1222-1254) descoperiți pe teritoriul Dobrogei*, in *Pontica*, 31, 1998, pp. 295-305.

⁹⁴. B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, in *Dacia*, N. S., 9, 1965, p. 499, no. 61 and I. Raica and I. Aldea, *Două monede bizantine în colecțiile Muzeului raional Sebeș*, in *Apulum*, 6, 1967, pp. 625-628.

⁹⁵. B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire en Roumanie*, in *Dacia*, N. S., 11, 1967, pp. 382-383, no. 28.

⁹⁶. M. Butoi, *Monede rare intrate în colecția Muzeului din Orașul Slatina (județul Olt)*, *RM*, 4, 1971, 3, p. 327.

⁹⁷. O. Iliescu, *Tezaurul de perperi bizantini de la Isaccea*, in *SCN*, 6, 1975, pp. 239-242, E. Oberländer-Târnoveanu, *Monede grecești din secolele VI-I î.e.n. descoperite în nordul Dobrogei*, in *Pontica*, 13, 1980, p. 83, nos. 52-53 and Idem, *Cronica descoperirilor monetare din nordul Dobrogei*, in *Peuce*, 8, 1980, p. 509, no. 132, R. Ocheșeanu and Antoneta Vertan, *op. cit.* and Gh. Mănucu-Adameșteanu, Ingrid Poll, Mihaela Iacob and B. Constantinescu, *loc. cit.*

⁹⁸. V. Palade, *Importuri romane rare în două morminte din necropola de la Bârlad-Valea Seacă*, in *SCIVA*, 32, 1981, 2, pp. 212-213.

⁹⁹. R. Ocheșeanu, *Câteva monede de aur descoperite în Dobrogea*, in *SCN*, 6, 1973, pp. 233-236 and G. Custurea, *Monede de aur medievale descoperite în Dobrogea*, in *Pontica*, 16, 1983, pp. 295-300 and R. Ocheșeanu and Antoneta Vertan, *op. cit.*

¹⁰⁰. N. Harțușche and F. Anastasiu, *Catalogul selectiv al colecției de Arheologie a Muzeului Brăilei*, Brăila, 1976, p. 272, no. 564.

¹⁰¹. Al. Păunescu, P. Sadurschi, V. Chirica, *Repertoriul arheologic al județului Botoșani*, vol. II, Iași, 1976, p. 141.

¹⁰². Luciana Oancea, in *Valachica*, 4, 1973, p. 115.

¹⁰³. Viorica Pavel, *Un aureus de la Nero descoperit la Zlatna*, in *BSNR*, 7-74, 1976-1980, 124-128, pp. 171-172 and Eadem, *Monede de aur romane imperiale, republicane și bizantine din colecția Muzeului din Alba Iulia*, *Apulum*, 16, 1977, pp. 663-670 and A. A. Russu, *Tezaurul de ducați din 1540 de la Vințu de Jos (jud. Alba)*, in *BSNR*, 86-87, 1992-1993, 140-141, pp. 161-166.

¹⁰⁴. V. Căpitanu, in *Carpica*, 6, 1973-1974, pp. 77-100, Al. Artimon, in *Carpica*, 12, 1980, pp. 215-223 and O. Iliescu and P. Țarlungă, *Un tezaur monetar de la sfârșitul secolului al XIII-lea descoperit la Prăjești (jud. Bacău)*, in *Carpica*, 23, 1992, pp. 247-257.

¹⁰⁵. B. Mitrea, *Contribuții la studiul tezaurului de la Dăieni*, in *Pontica*, 14, 1981, pp. 171-180.

¹⁰⁶. T. Rădulescu and P. Turturică, in *Arhivele Olteniei*, S.N., 3, 1984, pp. 70-88.

¹⁰⁷. R. Ardevan, *Monede de aur antice și bizantine din Muzeul de Istorie a Transilvaniei*, in *BSNR*, 77-79, 1983-1985, 131-133, pp. 237-256 and Iudita Winkler, in *AIAC-Cluj*, 18, 1975, pp. 323-325.

¹⁰⁸. V. Mihăilescu-Bîrliba, *Câteva monede antice inedite din Moldova*, in *Studia Antiqua et Archaeologica*, 1, 1983, pp. 183, no. 4.

¹⁰⁹. C. Gaiu, *Descoperiri din epoca migrațiilor în nord-estul Transilvaniei*, in *AMP*, 3, 1979, p. 535-536, C. Preda and Gh. Marinescu, *Contribuții la circulația monetară din Dacia în sec. I î.e.n., Tezaurul de la Șieu Odorhei, jud. Bistrița-Năsăud*, in *BSNR*, 77-79, 1983-1985, 131-133, pp. 19-68.

¹¹⁰. N. Gudea, *Descoperiri monetare antice și bizantine în Banat*, in *Banatica*, 1, 1971, p. 140, Dana Bălănescu, *Descoperiri monetare în sudul Banatului (IV)*, in *Banatica*, 8, 1985, p. 174, C. 2.

¹¹¹. Maria Grigoruță, in *MN*, 2, 1975, pp. 413-416, O. Iliescu, *Premières apparitions au Bas-Danube de la monnaie réformée d'Alexis Ier Comnène*, in *Études Byzantines et Post-Byzantines*, 1, 1979, 9-18, pp. 12-13, Gh. Poenaru Bordea and R. Ocheșeanu, *Monede de aur romane și bizantine din colecția Maria and dr. G. Severeanu*, in *Peuce*, 10, 1990, 1, pp. 485-495 and Idem, *Două monede de aur din colecția Muzeului de Istorie și Artă al Municipiului București*, in *BSNR*, 88-89, 1994-1995, 142-143, pp. 29-32.

¹¹². E. Oberländer-Târnoveanu and E.-M. Constantinescu, *Monede romane târzii și bizantine din colecția Muzeului Județean Buzău*, in *Mousaios*, 4, 1994, 1, pp. 311-341.

¹¹³. V. Mihăilescu-Bîrliba and L. Șovan, *Noi descoperiri monetare în județul Botoșani*, in *Hierasus*, 7-8, 1989, pp. 217-221.

Museum of Romania¹¹⁴. We should also mention the publication of the gold coins in the collection of the "Vasile Pârvan" Institute of Archaeology in Bucharest¹¹⁵.

We think that also important is the systematic publication, after 1990, of some hoards comprising mediaeval and modern gold coins uncovered in Bessarabia, found in public collections in the Republic of Moldavia¹¹⁶.

In spite of the rather long list of contributions mentioned above, until now we could not obtain any data on the content of the gold coin collections, but from a very small part of the public institutions that hold such a heritage. Moreover, all the publications are partial and unsystematic. With rare exceptions, the catalogues or articles and studies published until now regarded only the ancient and Byzantine coin finds or some mediaeval hoards, leaving aside the numerous modern and contemporary coins preserved in our public collections. We are right to assert that the existent publications provide only a poor image of the extraordinary numismatic heritage preserved in the Romanian public collections, first of all in museum ones.

Our older idea, emerged in the late '80s, of launch-

ing a systematic publication of gold coins and hoards found in the Romanian public collections, starting from the extraordinary national cultural heritage database worked out and managed by the Institute for Cultural Memory - CIMEC has begun to take shape after 1990, following the many fruitful discussions with Dan Matei, the director of this institution and with Irina Oberländer-Târnoaveanu, deputy director of the institute. The vast culture and practical sense characterising my colleagues of CIMEC enabled them to embrace with enthusiasm the cause of such an endeavour, as they made useful suggestions for its carrying out and made available all the resources existent at that time. An extremely useful model, as content, not form, seemed to us the series of the French publication *Cahiers Ernest-Babelon - L'or monnaie*, initiated in 1982.

At first, in 1991-1994, as a preliminary part of the project, we checked, updated and corrected a part of the record data sent by various museums, stored at CIMEC. In 1995-1996, together with my colleagues Paraschiva Stancu, Ana-Maria Velter and Katiuşa Pârvan, I started to check, correct and fill in the cards of the gold coins in the Coin Room collection of the National His-

¹¹⁴ Gh. Ştefan, *Un tezaur de monede de aur bizantine găsit la Dinogetia*, in CNA, 15, 1940, 119-120, pp. 296-298, Gh. Bichir, *O nouă descoperire de monede şi obiecte de podoabă din secolele X-XI în aşezarea de la Garvăn (Dobrogea)*, in SCN, 3, 1960, pp. 223-234, I. Barnea, *Alt tezaur de monede bizantine de la Dinogetia*, in SCN, 3, pp. 245-254 (the hoards I, II and III from Dinogetia-Garvăn, today preserved in the collection of the National History Museum of Romania), B. Mitrea, *Stateri de aur de la Alexandru cel Mare descoperiţi într-o aşezare geto-dacică din estul Munteniei*, in vol. *Omagiu lui Petre Constantinescu-Iaşi*, Bucureşti, 1965, pp. 73-79 (the hoard of Gâldău, Călăraşi county, today preserved in the collection of the National History Museum of Romania), Gr. Foit, in Suceava, 1, 1967, pp. 23-28 (the hoard from Sălişte, comm. Mileanca, Botoşani county, today preserved in the collection of the National History Museum of Romania), Idem, in Suceava, 6-7, 1979-1980, pp. 139-149 (the hoard of Ştefăneşti, comm. Ştefăneşti, Botoşani county, today preserved in the collection of the National History Museum of Romania), Carmen-Maria Petolescu, *Un stater de tip Alexandru cel Mare provenind din tezaurul de la Mărăşeşti*, in BSNR, 42-66, 1948-1972, 96-120, pp. 71-72, Eadem, *Monede romane şi bizantine din colecţia Muzeului de Istorie al Republicii Socialiste România*, in Muzeul Naţional, 1, 1974, pp. 279-286, Constanţa Ştirbu, *Un tezaur de monede de aur din secolul al XIII-lea descoperit în Dobrogea*, in Muzeul Naţional, 2, 1975, pp. 353-364, Paraschiva Stancu, in Muzeul Naţional, 2, 1975, pp. 407-412, Ana-Maria Velter, in CN, 4, 1982, pp. 133-139 and E. Oberländer-Târnoaveanu, V. Zoran, Gh. Poenaru Bordea, L. Trache, E. Iacob, I. Lukanc, C. Ciorte, A. Popescu, *loc.cit.*, Gh. Poenaru Bordea and B. Mitrea, *Découvertes monétaires en Roumanie - 1992 (XXXVII)*, in Dacia, N. S., 37, 1993, p. 311, no. 5 (pieces in the hoard of Dăieni, today preserved in the collection of the National History Museum of Romania).

¹¹⁵ B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire de la République Populaire Roumaine*, in Dacia, N. S., 7, 1963, p. 597, no. 48 and p. 598, no. 53, Idem, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire de la République Populaire Roumaine*, in Dacia, N. S., 8, 1964, p. 373, no. 8, p. 381, no. 54, Idem, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire en Roumanie*, in Dacia, N. S., 9, 1965, p. 498, no. 57, Idem, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire en Roumanie*, in Dacia, N. S., 10, 1966, p. 404, no. 7, Idem, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire en Roumanie*, in Dacia, N. S., 11, 1967, p. 381, no. 18, p. 389, no. 73, Idem, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire en Roumanie*, in Dacia, N. S., 12, 1966, p. 447, no. 13, p. 458, no. 88, Idem, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines sur le territoire en Roumanie*, in Dacia, N. S., 13, 1969, p. 550, no. 66, Idem, *Découvertes monétaires en Roumanie (1975) (XIX)*, in Dacia, N. S., 20, 1976, p. 294, no. 110, H. Nubar, *Monede bizantine descoperite în satul Istria*, in SCIV, 17, 1966, 3, p. 605-607, O. Ilescu, *Monede medievale şi moderne descoperite la Păcuil lui Soare în anii 1956-1974*, in vol. P. Diaconu and Silvia Baraschi, *Păcuil lui Soare*, vol. II, *Aşezarea medievală*, Bucureşti, 1977, p. 154, no. 3-7, Idem, *Despre monedele din tezaurul de la Suluc şi alte consideraţii privind aceiaşi descoperire*, in Pontica, 20, 1987, pp. 189-205, Gh. Poenaru Bordea and R. Ocheşeanu, in BSNR, 77-79, 1983-1985, 131-133, pp. 177-198, Oana Damian, *Noi descoperiri monetare bizantine în Dobrogea*, in Cultură şi Civilizaţie la Dunărea de Jos, 13-15, 1995, p. 217 and E. Oberländer-Târnoaveanu, V. Zoran, Gh. Poenaru Bordea, L. Trache, E. Iacob, I. Lukanc, C. Ciorte, A. Popescu, *loc.cit.*

¹¹⁶ V. M. Butnariu, E. Nicolae, Ana Boldureanu, Vera Paiul, Ana Niculiţă and Raisa Tabuica, *op. cit.*, Ana Niculiţă and E. Nicolae, in BSNR, 86-87, 1992-1993, 140-141, 167-178 and Vera Paiul, V. Butnariu and Ana Boldureanu, in AIIA-Iaşi, 32, 1995, pp. 541-551.

tory Museum of Romania. Unfortunately, later, a series of professional and personal duties prevented us from completing the two volumes comprising all this material. From the very beginning, from 1995 our colleague Oltea Dudău from the Bruckenthal National Museum in Sibiu joined the team. By working hard, she succeeded in finishing the catalogues on the gold coins in the collections of the oldest museum in the country two years ago. Unfortunately, because of the absurd and hardly understandable bureaucratic hindrances, we failed to photo the precious numismatic material, although CIMEC was willing to cover the costs partially or entirely.

Since 1997, when CIMEC employed my former students, Mihai Dima and Aurel Vilcu, the latter joined the project. Moreover, their enthusiasm and energy enabled them to carry out one volume, that was to be the first complete one of the series. They succeeded in co-opting a few loyal and serious collaborators, namely Ana Dicu, from the **Buzău County Museum**, Marian Neagu, director of the “**Museum of the Lower Danube**” in Călărași, Emil Păunescu, director of the “**Teohari Antonescu**” Museum in Giurgiu and Elisabeta Savu, from the **Prahova County Museum of History and Archaeology**, in Ploiești. We should mention the efficient and understanding support from dr. Eugen-Marius Constantinescu, from the **Buzău County Museum**.

Later, the project benefited of the financial support of the Department of Museums and Collections in the Minister of Culture, in 1997-1999. Regrettably, after my resignation from that department, in June 1999, the new director not only ceased the project financing, but tried to hinder it by occult manoeuvres or direct pressure, in spite of the keen interest this department claims to have for the record and putting to good use of the national cultural heritage. Under such unfavourable circumstances, the project was saved by the financial assistance from CIMEC and the enthusiasm of the collaborators who had invested such efforts for its carrying out.

The first volume in the series *The Gold Coins in Romanian Collections*, published both in a classic form, on paper, and on CD-ROM, worked out by Aurel Vilcu, Mihai Dima, Ana Dicu, Marian Neagu, Emil Păunescu and Elisabeta Savu aims at presenting the gold coins in the collections of four museums in central and eastern Wallachia: namely the Buzău County Museum, the “Lower Danube Museum” in Călărași, the “Teohari Antonescu” Museum in Giurgiu and the Prahova County Museum of History and Archaeology in Ploiești. In all these cases the collections belong to relatively new museums, created or reactivated after the '50s, even if in some cases the institutions had begun the legal or

formal existence back in the inter-war period¹¹⁷. Another common element of the four institutions is the scarcity of the entry records before the '80s, as the numismatic staff was lacking, but also because of an amateurism of the first management teams. Due to that, often we lack certain essential scientific data on the place of coin discovery, on the collections and persons linked to the origin of the pieces, or on the way and date when they entered into the possession of the institution, although few decades have passed since these museums were established.

The catalogue comprises in its pages data on 380 ancient, Byzantine, mediaeval and modern coins or coin-like pieces, but also a few period and modern fakes (the latter considered by the authors).

Most coins published in this work were never published before. Only a small number were already published or were mentioned very briefly, above all in the chronicles dedicated to monetary finds in Romania written over the decades by our late professor Bucur Mitrea, and more recently by dr. Gheorghe Poenaru Bordea.

Besides coins in the proper sense, in this catalogue are published also two coin-like pieces, meant for necklaces, imitating more or less faithfully the metrological standard and the type of four Austro-Hungarian ducats (catalogue no. IV 92 and 93). One of these comes from a Bulgarian mint, active at the beginning of the 20th century, and the other one seems to have been produced in an Italian or Levantine mint, whose issues concerned the Balkan and Levant areas, where the use of necklaces, as prestigious ornaments, or as dowry, were still deeply rooted until World War II.

Of all the coins and coin-like pieces published now, 378 are of gold and electrum. Out of scientific reasons, wishing to publish all the coins in a certain category of these collections, even if formally the pieces do not belong to the category announced in the title of the volume, namely “gold coins”, the authors decided to include in this catalogue also two contemporary forgeries after the Ottoman coins preserved in the collection of the Buzău County Museum (catalogue no. I 227-228).

The occurrence of these coins might point to their having been the work of unofficial mints, specialised in manufacturing coins for necklaces. We think that the beneficiaries of these fakes were destitute people who could not buy gold artefacts, but who would wear such ornaments, as a sign of social distinction in the Romanian and Balkan rural and suburb world from the 18th-20th centuries.

To this category of “gold” fakes belongs also a stater of the Alexander III type in the collection of the Prahova

¹¹⁷. The Buzău County Museum and that of the Lower Danube in Călărași were officially established in 1951, cf. *Ghidul muzeelor și colecțiilor din România*, p. 82 and 94. Although “Teohari Antonescu” County Museum in Giurgiu was established in 1934, in fact the institution started a systematic and permanent activity only in the fifties of the 20th century, *Ibidem.*, p. 140. The same in the case of the Prahova County Museum of History and Archaeology, created in 1931, but developing into a stable organisational structure only after World War II, *Ibidem.*, pp. 218-219.

County Museum of History and Archaeology (catalogue no. IV 94), with an unusually low weight (7,00 g.) for a piece with the preservation degree that has the specimen in question. This coin must be a modern replica produced by the galvanoplastic technique. We do hope that those in charge with the museum collection record will make the necessary corrections, taking off the gold coins these fakes, so that to prevent any administrative confusion regarding the true identity of these pieces.

Unfortunately, if the authors have adopted the principle of publishing all the coins that were or should be of gold and electrum, on which we agree, we fail to understand why the catalogue does not yet include a piece in the collection of the County Museum of History and Archaeology that is in a similar situation. It is the galvanoplastic copy of the ducat of Despot Vodă (the unique coin preserved in the public collections in Romania !), that deserves to be published, even just for removing the erroneous ideas or “myths” still circulating among specialist collectors on this piece.

We should make a few remarks also on three gold coins of the Alexander III type in the collection of the same museum. The first one is a stater (catalogue no. IV 95), that the authors, following M. Price' catalogue¹¹⁸, consider to be a modern fake. We think that this label is far from truth. The piece has the style and weight of the perfectly authentic coins. Besides, taking into account the rather common aspect of the staters of the Alexander III type and the relatively low prices offered for such coins on the numismatic market in the 19th century and the first half of the 20th century we cannot see what genius forger, able to imitate perfectly the style of the ancient engravers could strive to produce so “banal” pieces, with little commercial value. Moreover, if he was so talented, how could he make the childish “mistake” to make a die with a spelling error of great proportions (a sign, at the first letter Σ, the word ΒΑΣΙΛΕΩΣ), easy to detect by collectors or professional numismatists. It is hard to explain how these coins are in a Romanian collection, before being sold to a museum in Ploiești, taking into account that, usually, most Romanian collectors from the 19th-20th centuries only purchased coins from the local market, that included a very rich and cheap supply, as they lacked the financial means to compete on the international antiquities market, the source of a museum like the British Museum, that holds similar coins.

Even more interesting are two pieces (catalogue no. IV 96-97), bearing also the name of Alexander III, but having representations and an unusual denomination for the Macedonian gold mint or in those derived from it. Their weight would correspond to half a stater and a quarter of stater. The pieces in question are neither cast

nor galvanoplastic copies. They are struck with dies whose style is perfectly included in that of most authentic monetary issues of the Alexander III. Also in this case, as the authors follow Martin Price, consider that the coins are modern fakes (correctly they could be named modern “inventions”, as fakes reproduce real monetary types).

As in the case of the stater mentioned above, it is hard to explain how these coins were produced, as their style and metrology are perfectly included in that of the authentic ancient one. Not less difficult to explain are how they were included, if they are the work of a forger, willing to create very rare if not unique, therefore expensive pieces in an obscure collection in Romania, before being owned by the County Museum of History and Archaeology in Ploiești.

Taking into account that this catalogue is meant for a general public, namely numismatists, collectors, archaeologists, historians, but also people willing to be initiated in the mystery of old coins, or art lovers, the coins are rather fully described, all the technical data are provided and are accompanied by catalogue references.

In the case of coins whose legend in the Greek, Latin or Cyrillic alphabet they are rendered in their original form, but also in the modern spelling. The Arabic coin legends are rendered transliterated, according to the modern Turkish orthography¹¹⁹ and in Romanian translation. In our opinion, this kind of legends must have been rendered in the original form, the Arabic standard, which is perfectly possible in this moment due to the fact that the present computer facilities, accompanied by the transliteration, according to the present international standards (used, not only by *l'Encyclopedie de l'Islam*, but also recommended also by the Romanian Standardisation bodies) and accompanied by the Romanian translation.

Whenever the case, the authors mention the place of discovery of the coins and provide references on whether the coin was already published or only mentioned earlier. More often than not, the pieces are accompanied by photos, even if better had been that the entire material to have been reproduced by photos, as the project had been conceived at first. The most interesting pieces from a scientific and artistic point of view are shown in enlarged photos. The volume is accompanied by more indexes, which makes it easier to be used.

For specialists, even a simple general look into it proves that the gold coin sample is statistically significant, as it rather faithfully illustrates the main stages of coined gold circulation in the Lower Danube area, as well as that of the main categories and coin issues used over the centuries in this area. The structure of the collections well reflects the dynamic use of gold coins on

¹¹⁸ . M. Price, *Coinage in the Name of Alexander the Great and Philip Arrhidaeus: A British Museum Catalogue*, Londra-Zürich, 1991.

¹¹⁹ . That transliteration in Modern Turkish of the Arabic legends of the Ottoman coins, practised by the Turkish numismatists and followed by some foreign numismatists is not correct. There is no proof that in their times the legends were read otherwise than in Arabic, that is in their original language.

the Romanian territory, being dominated by the issues from the 16th-19th centuries, the peak age of gold currency circulation. This is an important scientific statement, as it enables us to assert that except for a few cases, relatively easy to detect, most ancient, mediaeval and modern coins come from local finds, even if we lack certain data on their origin. An exception is the Museum of the Lower Danube in Călărași, that because of the geographical closeness to Dobrudja includes in its collections a lot of coins from the province between the Danube and the Black Sea.

A few coins published here deserve special attention. We bear in mind above all the stater from the Callatian mint of Alexander III type, discovered on the hill named "Clinci", situated on the territory of the commune of Roseți (Călărași county), found in the collection of the Museum of the Lower Danube in Călărași (catalogue no. II 1). The very well preserved coin seems to belong to a dispersed hoard, even if today we lack certain data on the uncovering conditions. The presence in south-east Wallachia, close to the Danube, of a large amount of gold and silver coins of the Macedonian type or their imitations (see the tetradrahms hoard from Rasa) constitutes the proof that in the area existed an important centre of Getic political power, ruled at the beginning of the 3rd century BC by Dromichaïtes. Towards this area were directed not only the economic interests of the Greek cities on the Black Sea coast, first of all of the Callatis, in whose hinterland southern Dobrudja and south-east Wallachia were situated¹²⁰, but also the political ones. The hoard from Gâldău, linked to the Getic participation in the fight for supremacy in the Hellenistic world after the death of Alexander III, as well as the find from Roseți, dating from 260-225 BC make us think of long involvement of the Callatian city as intermediary between the political formations of the local populations and the Greek world. The prevalence of the Callatian monetary component in the gold coin hoards at Mărășești, Dăieni and Anadol indicates the fact that the influence of these cities was extended in the 3rd century over a much larger area including not only Dobrudja, but also south Bessarabia, Moldavia and eastern Wallachia.

The stater of the Koson type in the collection of the Prahova County Museum of History and Archaeology in Ploiești (catalogue no. IV 1), in spite of its very low weight due to wear, is numismatically important. Unfortunately, we think that there are few chances to originate in find in the north-eastern zone of Wallachia where they lack until now certain data on the occurrence of such coins.

The proportion of late Roman coins, from the 4th-5th centuries in public collections point to an important growth, which is typical of the Romanian territory. They include a rare solidus from Constantinus I (306-337) (catalogue no. IV 3) and an unpublished variant of the solidi issued at Constantinople in the name of

Valentinianus III (425-455) (catalogue no. IV 4). The frequency of solidi finds from the 4th-5th centuries in north-eastern Wallachia regarding the existence of an important political and military centre of the Gothic confederation. In this region, a centre that was maintained also during the first half of the 5th century under Hun rule. The coin from Zenon (476-491) in the collection of the "Teohari Antonescu" Museum in Giurgiu (catalogue no. III 1) belongs to a series of interesting gold coin finds from the second half of the 5th century and early 6th century Central and north-eastern Wallachia, that can be linked to the rise of a power centre, after the disappearance of the "Hun Empire", a centre linked to the Ciurel culture, that had close links to the Byzantine Empire, as proven by the numerous imports from the south-Danubian region. It is not out of the question that the economic wealth and political power of this formation to depend on the salt trade.

If the presence of the tremissis from Justinianus I (527-565), originating in Izvoarele (commune of Izvoarele, Constanța county) (catalogue no. II 2) is normal for the circulating medium of the Roman-Byzantine province of Scythia Minor, instead the gold coins from Mauricius Tiberius (catalogue no. IV 4) and Heraclius and Heraclius Constantinus (catalogue no. I 2) are extremely rare finds from the region of the Southern Carpathians and the Danube, as well as the Eastern Carpathians. The situation is hard to explain taking into account that the sources mention many raids of the Slavonic tribes into the Byzantine provinces at the Lower Danube, that had as attack bases the territories of Wallachia and Moldavia. Taking into account the frequency and success of these incursions, it was natural that the number of Byzantine gold coin finds from the second half of the 6th century in Wallachia and Moldavia to be large, or at least at the level of bronze issues. At the same time, it would have been likely that the attack of the Avars against the "Sclavini" north of the Danube, from 574, should have left much more monetary traces, including through lost or hidden gold coins.

Regarded from a wider political and military perspective, from the Middle Danube to the steppes north of the Black Sea, the coin from Heraclius and Heraclius Constantinus belongs to systematic subsidies granted by the Byzantine authorities in 610-626 to the Avaric confederation and other tribal unions in order to ensure peace or draw them into fratricide conflicts, useful to the imperial interests. The small number of finds in the area of Wallachia and Moldavia, as compared to that in Banat, Northern Serbia or Southern Hungary, and to those in the north Black Sea constitute a sign that the regions north of the Lower Danube were not interesting for the Byzantines, so they were politically and militarily not too dangerous.

¹²⁰ B. Mitrea, *Geto-dacii și monedele vest-pontice din secolele III-II î.e.n.*, în *Thraco-Dacica*, 6, 1985, pp. 50-58.

Although on the territory of Central and Eastern Wallachia there are a few gold coin finds from the 8th-10th centuries, the series of gold coins in the four collections published after an about four-hundred year interruption, with the nomismata tetartera issues from Basil II and Constantine VIII (976-1025), belonging to the Museum of the Lower Danube in Călărași and County Museum of History and Archaeology in Ploiești (catalogue nos. II 3 and IV 5). The present type in the two collections - the last tetartera issue of these emperors - are the most common Byzantine coins from the 11th century that occur in the Lower Danube finds from Dobrudja to Oltenia, and from Transylvania, to Moldavia. They came here as a result of massive subsidies granted by the imperial authorities, probably as compensation for the participation of the troops from the Danubian border in the definitive vanquish of Bulgaria, in 1018. The large spreading of the coins of this type north of the Danube can be considered to be the result of the involvement of some local mercenaries in the imperial army, and local feudals allied to the Byzantines, in this long and bloody conflict.

Other Byzantine coins worth discussing are the two nomismata histamena from Michael VII Ducas (1071-1078), in the collection of the Prahova County Museum of History and Archaeology (catalogue nos. IV 5-6). They were published, at first, by Ir. Dimian, as coming from Borănești (commune of Coșereni, Ilfov county) and Tega (commune of Pănătău, Buzău county). Both coins were turned into earrings, during the modern age, in a rudimentary work by a rough jeweller, probably a Gypsy goldsmith. In fact, it is clear the two pieces belonged to the same pair. Taking into account the scarcity of gold coins from the second half of the 11th century north of the Danube, in our opinion, is less likely that they came from different finds, tens of kilometres away from each other. Moreover, statistically it is hard to believe that coming from different places, they were transformed in earrings by the same Gypsy. We think that the coins of Michael VII in the collection of the Ploiești museum come from a single find, a dispersed hoard. It might have been uncovered somewhere in north-eastern Wallachia, both at Borănești, or at Tega, the data on the identity of the real place being later distorted by the one/those who sold the coins to Ir. Dimian, or by he himself, at the moment of publication.

Taking into account the above we consider that in the future we will not be able to talk of two localities in north-eastern Wallachia, where single gold coins were found from Michael VII, but of a hoard of which two pieces were preserved. Lacking peremptory data we think that we cannot specify the precise location of the origin place of this hoard, which both could be Borănești, or Tega. We think that much more important than a hy-

pothetical identification of the exact place of discovery is the historical significance of this hoard from the '70 or immediately after, whose concealing has to be linked to the political and military unrest taking place in the north-Danubian territory, after the dissolution of the Petchenegue hegemony over the region and the restoration of the Cuman supremacy.

A special attention deserves the aspron trachy of electrum from Alexios I (1081-1118), uncovered at Valea Râmnicului (comm. Valea Râmnicului, Buzău county), in the collection of the Buzău County Museum (catalogue no. I 3). The coin was issued after the reform of 1092/1093, probably about 1100. It is not only unique in Romania, but it is also one of the rare finds of electrum reformed coins from this emperor known until now. The coin from Valea Râmnicului reveal a certain resumption of the penetration of Byzantine coins in early 12th century in the area north of the Lower Danube dominated politically by the Cumans.

A very interesting coin is that from John III Vatatzes (1222-1254) in the collection of the Prahova County Museum of History and Archaeology (catalogue no. IV 8), although apparently the piece belongs to a very common type uncovered in the area of the Lower Danube and the Balkans. The special characteristics of this piece resides in the fact that its weight was drastically reduced by clipping, many decades after the issuing. The coin in question weighs 2.31 g. Such a weight is included in the range of 2.50-2.25 g., characterising a series of hyperpera finds from John III originating in Wallachia, Oltenia and Moldavia. It is a phenomenon characteristic of the Romanian milieu, dating from the first half of the 14th century. The oldest coins were clipped in order to correspond to the equivalent in gold of the "Romanian" hyperperon, the local account coin, copied after Byzantine-Balkan pattern, usually expressed by a 12 real silver coins¹²¹.

The coin collections from the 16th-19th centuries reveal the growing role of Ottoman gold coin issues, next to those from Austria and the Low Countries on the monetary market at the Lower Danube.

Among the most important contributions for the knowledge about the mediaeval and modern monetary circulation included in this catalogue is the complete publication of the important hoards from Rasa (commune of Grădiște, Călărași county) and Bora (suburban commune of the city of Slobozia), preserved in the collection of the Museum of the Lower Danube in Călărași (catalogue nos. II 9-24) and the hoard in the Oinacu square in Giurgiu (catalogue nos. III 2-23 and 26-30).

The hoards from Rasa and Bora were hidden during the events in the second part of the reign of Michael the Brave, respectively about 1595, for that uncovered at Bora and after 1596/1597, for that from Rasa. Both

¹²¹ . E. Oberländer-Târnoveanu, *De la perperi auri "ad sagium Vicine" la "părpăr" – monedele de cont origine bizantino-balcanică în Țara Românească (secolele XIII– XIX), în 130 de ani de la crearea sistemului monetar românesc modern*, Bucharest, 1997, pp. 132–133.

finds are extremely eloquent for illustrating the effect of subsidies sent by the imperials and by other authorities from the Catholic world for the pay of the mercenaries of Michael the Brave. Most coins are issues from Holy Romano-German Empire territories, from Italy and the Low Countries.

As a matter of fact, under the same political and military circumstances can be assigned also the loss of the altun from Murad III (1574-1595) (catalogue no. II 8), uncovered at Jegălia (com. Jegălia, Călărași county), that could represent only a part of the dispersed hoard. The authors publish a sole gold coin preserved in the hoard from Vălenii de Munte (Prahova county), an altun of the same sovereign issued at Damascus (catalogue no. IV 13).

The hoard uncovered at Giurgiu, in the Oinacu market dates from the end of the 18th century, being buried after 1787, probably during the war from 1787-1792. The find is typical of the monetary circulation in the Ottoman enclave north of the Danube, being dominated by coins of this state, as well as Venetian coins of the Low Countries, Austria and Hungary.

Interesting is also the Egyptian component of the Ottoman coin lot (38.09 %) in this find, part of them being issued during the revolt of the governor Ali Pasha. We have to remark that the issues of the mint at Cairo are extremely rare in the other collections published now that is a single piece (0.53 %), out of 187 pieces of Ottoman coins in the collection of the Buzău County Museum, and also a single one out of 35 Ottoman issues hold at the Prahova County Museum of History and Archaeology (2.85 %). A rather similar proportion of 2.35 % have the coins struck in Egypt also in the hoard uncovered on the Republicii street in Galatz.

The occurrence of Ottoman coins struck in Egypt north of the Lower Danube as early as mid 16th century would become truly important only in the 18th century. The finds of coins struck at Cairo reveal the role played by various gold sources in the gold supply to our region during the age of transition from the Middle Ages to modern times. The coin finds coming from the Egyptian mint points to a South-Saharan gold participation in the supply to the Romanian Countries, next to the traditional sources in Central Europe or the American gold, came in the 16th-18th centuries through more indirect ways, more exactly the Low Countries or Venetian coins.

A few coins published in this catalogue reveal, however, the direct penetration of the American gold into the Romanian lands by the end of the 18th century. In the collection of the Prahova County Museum of History and Archaeology there are two Brazilian coins (catalogue nos. IV 10-11), the first of this kind mentioned in our collections (although I know more un-

published pieces). Recent researches by nuclear analyses revealed the special role of Brazilian gold coin issue in the economic growth of Western Europe, during the second half of the 18th century, especially in the case of France and England¹²². We begin to perceive now the vital role of Brazilian gold not only in the economy of the European West, as the echoes of its presence reached the Lower Danube by means of the western trade or political payments.

Most coins in the hoard from Giurgiu-Oinacu market (66.66 %) are pierced, which proves their non-monetary use, as ornaments. The pierced pieces in this find proves that it comprised not only the money reserves of the owners including above all European coins, but also discarded gold pieces that made up a small necklace or the decoration of a female head-dress.

The new hoarding phenomenon under the form of necklaces or other coin made jewels that would develop swiftly during the 18th-19th centuries, as social wealth grew in mid class milieu of Romanian villages or towns is extremely clearly reflected by the structure of the coin lot in the collection of the Buzău County Museum. In this collection, 213 mediaeval and modern pieces of a total of 225 (94.6 %) are pierced or bear small hangers. In reality, the number of the gold coins transformed during the 18th-20th centuries into ornaments published in this catalogue is even larger, if we consider that some ancient and Byzantine coins are pierced or bear welding traces or that two coin-shaped pieces from the 20th century were struck especially to manufacture necklaces.

It seems that Ottoman, Austrian and Venetian gold coins from the second half of the 18th century and the first decades of the 19th century that the Romanian market supplied to the necklace "industry" was so large that generally it was sufficient until the 20th century. That is clearly illustrated by the coins in the collection of the Buzău County Museum, where the pieces issued after 1838/1849 turned into jewels are very few as against the first ones.

Even if this foreword is rather comprehensive it cannot cover but a small part of the scientific importance of this volume. We are convinced that from now on it will be an important instrument for study, record and putting to good use of our cultural and historical heritage preserved in the Romanian public collections, first of all museum ones. Undoubtedly, it will be a new success in the endeavours of systematic publication of the numismatic sources of the Romanians.

The publication of this volume in a high quality graphic presentation and also in CD-ROM version, a new thing in the Romanian numismatics, is rendered possible both due to the fruitful collaboration of the authors, but also due to a joint effort from many others. I am glad to

¹²² . Ch. Morrisson, J.-N. Barrandon și Cécile Morrisson, *Or du Brésil, monnaie et croissance en France au XVIIIe siècle*, [Cahiers Ernest Babelon, 7], Paris, 1999.

express my gratitude for their endeavours and ideas to Dan Matei, director of CIMEC and Irina Oberländer-Târnoveanu, deputy director of CIMEC. This volume is published owing to the outstanding endeavours of Vasile Andrei from CIMEC, who carried out the image process-

ing and the CD-ROM version entirely. We thank a lot to Eng. Nicolae Stănică from Daim Publishing House for his valuable contribution to the final presentation of this book. The photos are due to Daniel Gora. The English version is owed to Anca Doina Cornaciu.

Bucharest, October 2001

Dr. Ernest Oberländer-Târnoveanu

Chief Keeper of the Coin Room of
the National History Museum of Romania

MUZEUL JUDEȚEAN BUZĂU

MONEDELE DE AUR DIN COLECȚIA MUZEULUI JUDEȚEAN BUZĂU

Aurel Vîlcu și Ana Dicu

Muzeul Județean Buzău păstrează în colecțiile sale un număr important de monede de aur (228 exemplare). Majoritatea pieselor au intrat în patrimoniul muzeului în urma preluării unor colecții bisericești. Cea mai veche monedă este un solidus de la Honorius găsit în zona orașului Râmnicu Sărat (jud. Buzău). Monedele bizantine au fost bătute în timpul împăraților Heraclius și Heraclius Constantin și Alexios I, fiind descoperite în zona Buzău și respectiv Valea Râmnicului, jud. Buzău¹.

Cele mai multe piese de aur sunt moderne (225 exemplare). Dintre acestea se evidențiază un grup numeros de nominaluri otomane din veacurile XVIII-XX (187 exemplare) bătute în numele sultanilor Selim III, Mustafa IV, Mahmud II, Abdülmecid, Abdülaziz și Mehmed V². Remarcăm monedele emise de Mustafa IV (nr. 48 și 49), care se găsesc în număr mic în colecții și, în consecință, nu sunt cunoscute prea bine. Prima dintre ele are pe avers tuğraua de tipul I, iar a doua tuğraua de tipul II³. O altă piesă mai rar întâlnită este un zeri mahbub emis la Cairo pentru Selim III. Moneda nu are decât anul de urcare pe

tron, în locul anului de batere fiind sigla ⁴. Toate nominalurile emise de Selim III au pe avers tuğraua de tipul II⁵. Dintre piesele care poartă numele sultanului Mahmud II le remarcăm pe cele de la nr. 227 și 228, care au fost realizate prin aplicarea a două foițe de aur peste un miez de aramă. Deși ambele piese au tuğraua și legenda de revers corect redată și execuția este de bună calitate, probabil ele au fost produse într-un atelier neoficial, specializat în baterea de monede destinate salbelor.

Majoritatea monedelor europene sunt piese de patru ducati și un ducat bătute în timpul împăraților Francisc I (2 exemplare), Ferdinand I (8 exemplare) și Francisc Iosif I (25 exemplare) în atelierele Alba Iulia (Karlsburg), Kremnica (Kremnitz), Viena și Veneția. La acestea se adaugă un ducat emis la Zwolle pentru împăratul Ferdinand III în anul 1649 și un zecchino venețian din timpul dogelui Paolo Renier. Ducatul emis la Zwolle a fost descoperit la Mănăstirea Bradu⁶ (sat Izvoru, com. Tisău, jud. Buzău) în urma cercetărilor arheologice din anul 1976.

¹ Moneda romană și cele bizantine au fost publicate de E. Oberländer-Târnoveanu și E.-M. Constantinescu, *Monede romane târzii și bizantine din colecția Muzeului Județean Buzău*, în Mousaios, 4, 1994, 1, p. 311-341.

² La descrierea pieselor am păstrat delimitarea avers-revers stabilită de Nuri Pere în *Osmanlılarda madeni paralar*, Istanbul, 1968, deși, conform unor păreri recente, ar trebui reconsiderată. În această direcție vezi E. Nicolae, recenzie la C. Ölçer, *Avrupa müzelerinde nadir Osmanlı madeni paraları (Rare Ottoman Coins at European Museums)*, Kopenhag, Budapeste, Ashmolean, Viyana, Mûnîh, Berlin, Leningrad, Istanbul, 1984, în BSNR, 77-79 (1983-1985), 1986, p. 488.

³ Jem Sultan, *Coins of the Ottoman Empire and Turkish Republic*, Thousand Oaks, 1977, p. 294.

⁴ S. Lachman, *The Initial Letters on Ottoman Coins of the Eighteenth Century*, în The American Numismatic Society, Museum Notes, 19, 1974, p. 203, fig. 6, nr. 21.

⁵ Idem, *The Silver Coinage of Selim III*, în The Numismatic Circular, 84, 1976, 3, martie, p. 96-97.

⁶ V. Drâmbocanu și I. Rusu, *Contribuții la repertoriul descoperirilor monetare de pe teritoriul județului Buzău*, în BSNR, 70-74 (1976-1980), 1981, p. 613.

THE GOLD COINS IN THE COLLECTION OF THE BUZĂU COUNTY MUSEUM

By Aurel Vîlcu and Ana Dicu

The Buzău County Museum holds in its collections a significant number of gold coins (228 pieces). Most coins entered the museum property following a transfer from the church collections. The oldest coin is a solidus of Honorius¹ found in the neighbourhood of the town of Râmnicu Sărat (Buzău county). The Byzantine coins were struck during the emperors Heraclius and Heraclius Constantine and Alexius I, as they were found in the Buzău area and Râmnicu Valley, Buzău county, respectively.

Most gold coins are modern (225 pieces). It is worth mentioning among these a large group of Ottoman denominations from the 18th - 20th centuries (187 pieces) struck in the names of Sultans Selim III, Mustafa IV, Mahmud II, Abdülmecid, Abdülaziz and Mehmed V². We remark the coins issued by Mustafa IV (nos. 48 and 49) that can be found in small numbers in collections, and consequently, they are not known too well. The first one bears on the obverse tughra of type I, and the second one tughra of type II³. Another coin more rarely found is a zeri mahbub issued at Cairo for Selim

III. The coin has only the year of the enthronement, instead of the striking year being the mark السن⁴. All the denominations issued by Selim III bear on the obverse tughra of type II⁵. Among the coins bearing the name of Sultan Mahmud II we remark the pieces nos. 227 and 228, that were struck by applying two gold leaves on a copper core. Although both pieces have the tughra and the reverse legend correctly designed and the engraving is of a high quality, they must have been produced in an unofficial workshop, specialized in striking coins for necklaces.

Most European coins are four ducat or one ducat pieces struck during the reigns of Emperors Francis I (2 pieces), Ferdinand I (8 pieces) and Francis Joseph I (25 pieces) in the mints of Alba Iulia (Karlsburg), Kremnica (Kremnitz), Vienna and Venice. There is also a ducat issued at Zwolle for Emperor Ferdinand III in 1649 and a Venetian zecchino from the time of Doge Paolo Renier. The ducat issued at Zwolle was uncovered at Bradu Monastery⁶ (Izvoru village, Tisău commune, Buzău county) following the 1976 archaeological researches.

¹ The Roman coin and the Byzantine ones were published by E. Oberländer-Târnoveanu and E.-M. Constantinescu, *Monede romane târzii și bizantine din colecția Muzeului Județean Buzău*, Mousaios, 4, 1994, 1, pp. 311-341.

² When describing the coins we kept the obverse-reverse delimitation established by Nuri Pere in *Osmanlılarda madeni paralar*, İstanbul, 1968, although, according to recent opinions, it should be reconsidered. In this sense, see E. Nicolae, review of Cüneyt Ölçer, *Avrupa müzelerinde nadir Osmanlı madeni paraları (Rare Ottoman Coins at European Museums)*, Kopenhag, Budapeste, Ashmolean, Viyana, Münih, Berlin, Leningrad, İstanbul, 1984, BSNR, 77-79 (1983-1985), 1986, p. 488.

³ Jem Sultan, *Coins of the Ottoman Empire and Turkish Republic*, Thousand Oaks, 1977, p. 294.

⁴ S. Lachman, *The Initials Letters on Ottoman Coins of the Eighteenth Century*, The American Numismatic Society, Museum Notes, 19, 1974, p. 203, Fig. 6, no. 21.

⁵ Idem, *The Silver Coinage of Selim III*, The Numismatic Circular, 84, 1976, 3, March, pp. 96-97.

⁶ V. Drâmbocanu și I. Rusu, *Contribuții la repertoriul descoperirilor monetare de pe teritoriul județului Buzău*, BSNR, 70-74 (1976-1980), 1981, p. 613.

CATALOG

IMPERIUL ROMAN

Honorius
Mediolanum
solidus

1. AV ↑ 4,18 g 21,1x21,2 mm; urme de lipitură pe margine.
Av. DN HONORI - VS PF AVG
Bust diademat, drapat, cuirasat, spre dreapta.
Rv. VICTORI - A AVCCC / M - D // COMOB
Împăratul spre dreapta, ținând în mâna dreaptă un stindard, iar în mâna stângă Victorie pe glob; cu piciorul stâng strivește un prizonier.
RIC, IX, p. 84, nr. 35 c, anii 394-395; RIC, X, p. 318, nr. 1206, anii 395-402.
Proveniență: zona Râmnicu Sărat, jud. Buzău.
Publicat: Oberländer-Târnoveanu și Constantinescu, p. 328, nr. 9.
Nr. inv. 22200.

IMPERIUL BIZANTIN

Heraclius și Heraclius Constantin
Constantinopol
solidus

2. AV ↙ 4,37 g 19,6x20,3 mm.
Av. ~~DDNNH~~HERACLIYSETHERACONSTPPA|
În stânga, bustul lui Heraclius, cu barbă, purtând coroană cu cruce. În dreapta, bustul lui Heraclius Constantin, reprezentat la fel, dar mai mic și fără barbă; deasupra lor, o cruce.
Rv. VICTORIA - AVSMB // CONOB
Cruce pe trepte.
MIB, III, 11 (B); anii c. 616-c. 625.
Proveniență: zona Buzău, jud. Buzău.
Publicat: Oberländer-Târnoveanu și Constantinescu, p. 331, nr. 32.
Nr. inv. 22201.

Alexios I
Constantinopol
aspron trachy

3. EL ↙ 4,05 g 27,9x30,2 mm; patru perforații.
Av. ~~HP-ΘV~~
Maica Domnului stând pe tron fără spătar, ținând la piept un medalion cu chipul lui Hristos.
Rv. ~~Λ/ΛC/ΣΙΩ/ΔCC/ΠΟ/Τ - ΤΩ/Κ.../Μ/Ν~~ |

Împăratul în picioare, din față, ținând sceptru ornamentat cu perle în mâna dreaptă și glob cruciger în mâna stângă.

Hendy, p. 84-85, pl. 6, nr. 2-5, em. 2, post-reformă, anii 1093-1118.

Proveniență: zona Valea Râmnicului, jud. Buzău.
Publicat: Oberländer-Târnoveanu și Constantinescu, p. 333, nr. 40.
Nr. inv. 26535.

AUSTRIA

Francisc I
Alba Iulia (Karlsburg)
ducat

4. AV ↑ 3,45 g 21 mm; perforată.
Av. FRANCISCVS I · D · G · AVSTRIAE IMPERATOR · / E
Capul împăratului, laureat, spre dreapta. Jos sigla atelierului: E.
Rv. HVN · BOH · LOMB · ET VEN · - AL · LOD · IL · REX · A · A · 1827 ·
Acvilă bicefală încoronată, ținând în gheare spadă, sceptru și glob cruciger; pe piept stema Habsburg - Lothringen.
Herinek 1970, p. 191, nr. 172, anul 1827.
Nr. inv. C 209.

Viena
4 ducați

5. AV ↑ 13,62 g 38 mm.
Av. FRANCISCVS I · D · G · AVSTRIAE IMPERATOR · / A
Bustul împăratului, laureat, spre dreapta. Jos sigla atelierului: A.
Rv. HVN · BOH · LOMB · ET · VEN · (4) GAL · LOD · IL · REX · A · A · 1830 ·
Ca mai sus.
Herinek 1970, p. 188, nr. 39, anul 1830.
Nr. inv. C 189.

Ferdinand I
Alba Iulia (Karlsburg)
ducat

6. AV ↑ 3,38 g 20 mm; perforată.
Av. FERD · I · D · G · AVSTR · IMP · HVNG · BOH · R · H · N · V · / E
Capul împăratului, laureat, spre dreapta. Jos sigla

atelierului: E.
Rv. REX · LOMB · ET · VEN · DALM · - GAL · LOD · ILL ·
A · A · 1843 ·

Ca mai sus.

Herinek 1970, p. 238, nr. 49, anul 1843.
Nr. inv. C 223.

7. AV ↑ 3,33 g 20 mm.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 219.

8. AV ↑ 3,55 g 20 mm; tortiță.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 1845.

Herinek 1970, p. 238, nr. 51.

Nr. inv. C 204.

Veneția

ducat

9. AV ↑ 3,34 g 20 mm; perforată.

Av. ca mai sus, dar sigla atelierului: V.

Rv. ca mai sus.

Herinek 1970, p. 238, nr. 60, anul 1845.

Nr. inv. C 216.

Viena

4 ducați

10. AV ↑ 13,69 g 39,5 mm; perforată.

Av. FERD · I · D · G · AVSTR · IMP · HVNG · BOH · R ·
H · N · V · / A

Bustul împăratului, laureat, spre dreapta. Jos sigla
atelierului: A.

Rv. REX · LOMB · ET · VEN · DALM · (4) GAL · LOD ·
ILL · A · A · 1848 ·

Ca mai sus.

Herinek 1970, p. 237, nr. 13, anul 1848.

Nr. inv. C 191.

ducat

11. AV ↑ 3,30 g 20 mm; perforată.

Av. FERD · I · D · G · AVSTR · IMP · HVNG · BOH · R ·
H · N · V · / A

Capul împăratului, laureat, spre dreapta. Jos sigla
atelierului: A.

Rv. REX · LOMB · ET · VEN · DALM · - GAL · LOD ·
ILL · A · A · 1841 ·

Ca mai sus.

Herinek 1970, p. 238, nr. 23, anul 1841.

Nr. inv. C 203.

12. AV ↑ 3,35 g 20 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 1848.

Herinek 1970, p. 238, nr. 30.

Nr. inv. C 217.

Atelier neprecizat

ducat

13. AV ↑ 3,34 g 20 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar sigla atelierului ilizibilă și
anul 1838.

Herinek 1970, p. 238, nr. 20 sau 32 sau 44, anul
1838.

Nr. inv. C 218.

Francisc Iosif I

Alba Iulia (Karlsburg)

ducat

14. AV ↑ 3,37 g 20 mm; perforată.

Av. FRANC · IOS · I · D · G · AVSTRIAE IMPERATOR / E

Capul împăratului, laureat, spre dreapta. Jos sigla
atelierului: E.

Rv. HVNG · BOH · LOMB · ET VEN · - GAL · LOD ·
ILL · REX · A · A · 1853

Ca mai sus.

Herinek 1970, p. 254, nr. 90, anul 1853.

Nr. inv. C 221.

15. AV ↑ 3,48 g 20 mm; tortiță.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 1854.

Herinek 1970, p. 254, nr. 91, anul 1854.

Nr. inv. C 206.

16. AV ↑ 3,45 g 20 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 1857.

Herinek 1970, p. 254, nr. 94.

Nr. inv. C 212.

Viena

4 ducați

17. AV ↑ 13,58 g 39 mm.

Av. FRANC · IOS · I · D · G · AVSTRIAE IMPERATOR / A

Bustul împăratului, laureat, spre dreapta. Jos sigla
atelierului: A.

Rv. HVNGAR · BOHEM · GAL · (4) LOD · ILL · REX
A · A · 1868

Ca mai sus.

Herinek 1970, p. 253, nr. 22, anul 1868.

Nr. inv. C 195.

18. AV ↑ 13,71 g 39,5 mm.

Av. și Rv. ca mai sus, dar fără sigla atelierului și anul
1879.

Herinek 1970, p. 254, nr. 34, anul 1879.

Nr. inv. C 197.

19. AV ↑ 13,69 g 39,5 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 1881.

Herinek 1970, p. 254, nr. 36.

Nr. inv. C 194.

20. AV ↑ 13,70 g 39,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 198.

21. AV ↑ 13,70 g 39,5 mm.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 192.

22. AV ↑ 13,71 g 39,5 mm.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 190.

23. AV ↑ 13,72 g 39,5 mm.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 196.

24. AV ↑ 13,70 g 39,5 mm.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 1889.
Herinek 1970, p. 254, nr. 44.
Nr. inv. C 187.

25. AV ↑ 13,70 g 39,5 mm.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 1893.
Herinek 1970, p. 254, nr. 48.
Nr. inv. C 193.

26. AV ↑ 13,55 g 39,5 mm.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 1895.
Herinek 1970, p. 254, nr. 50.
Nr. inv. C 199.

27. AV ↑ 13,70 g 39,5 mm.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 1903.
Herinek 1970, p. 254, nr. 58.
Nr. inv. C 188.

ducat

28. AV ↑ 3,35 g 20 mm; perforată.
Av. FRANC · IOS · I · D · G · AVSTRIAE IMPERATOR · / A
Capul împăratului, laureat, spre dreapta. Jos sigla
atelierului: A.
Rv. HVNG · BOH · LOMB · ET VEN · - GAL · LOD ·
ILL · REX · A · A · 1854
Ca mai sus.
Herinek 1970, p. 254, nr. 77, anul 1854.
Nr. inv. C 200.

29. AV ↑ 3,44 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 208.

30. AV ↑ 3,44 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 1855.
Herinek 1970, p. 254, nr. 78.
Nr. inv. C 202.

31. AV ↑ 3,10 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 205.

32. AV ↑ 3,45 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 207.

33. AV ↑ 3,45 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 211.

34. AV ↑ 3,44 g 20 mm; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 185...
Herinek 1970, p. 254, nr. 73-82.
Nr. inv. C 213.

35. AV ↑ 3,41 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 1863.
Herinek 1970, p. 255, nr. 108.
Nr. inv. C 201.

36. AV ↑ 3,90 g 20 mm; perforată; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 186 ...
Herinek 1970, p. 255, nr. 105-110 sau 129 sau 133-
135, anul 186 ...
Nr. inv. C 214.

Atelier neprecizat ducat

37. AV ↑ 3,38 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar sigla atelierului ilizibilă și
anul 1855.
Herinek 1970, p. 254, nr. 78 sau 85 sau 92 sau 100,
anul 1855.
Nr. inv. C 220.

38. AV ↑ 3,35 g 20 mm; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 1893.
Herinek 1970, p. 256, nr. 162
Nr. inv. C 215.

IMPERIUL OTOMAN

Selim III

Islâmbol

çeyrek (1/4) findık

39. AV ↑ 0,83 g 15 mm; perforată.
Av. Tuğra de tip II.
Rv. (1) Duribe fi Islâmbol 1203.
Nuri Pere 696, anul 1 = 7 IV 1789 - 20 IX 1789.
Nr. inv. C 136.

40. AV ↑ 0,74 g 15 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 16.
Nuri Pere 696, anul 16 = 22 IV 1803 - 11 IV 1804.
Nr. inv. C 180.

41. AV ↑ 0,82 g 14,5x15 mm; perforată; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 18.
Nuri Pere 696, anul 18 = 1 IV 1805 - 20 III 1806.
Nr. inv. C 135.

çeyrek (1/4) zeri mahbub

42. AV ↑ 0,57 g 14 mm; perforată.
Av. Tuğra de tip II.
Rv. Azze nasrühü (7) duribe fi Islâmbol.
Nuri Pere 699, anul 7 = 29 VII 1794 - 17 VII 1795.
Nr. inv. C 182.

43. AV ↑ 0,57 g 14,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 9.
Nuri Pere 699, anul 9 = 7 VII 1796 - 25 VI 1797.
Nr. inv. C 177.

44. AV ↑ 0,57 g 15 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 13.
Nuri Pere 699, anul 13 = 25 V 1800 - 13 V 1801.
Nr. inv. C 179.

45. AV ↑ 0,57 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 15.
Nuri Pere 699, anul 15 = 4 V 1802 - 22 IV 1803.
Nr. inv. C 178.

46. AV ↑ 0,57 g 14,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 17.
Nuri Pere 699, anul 17 = 12 IV 1804 - 31 III 1805.
Nr. inv. C 181.

Mısır zeri mahbub

47. AV ↑ 2,45 g 20,5x21 mm; perforată.
Av. Sultanül berreyni ve hakanül bahreyni essultan bin
essultan (أس).
Rv. Tuğra de tip II. Azze nasrühü duribe fi Mısır sene
1203. În dreapta ornament.
Nuri Pere 702.
Nr. inv. C 131.

Mustafa IV Kostantiniye findık

48. AV ↑ 3,17 g 19 mm; perforată.
Av. Tuğra de tip I.
Rv. (1) Duribe fi Kostantiniye 1222.
Nuri Pere 726, anul 1 = 29 V 1807 - 27 II 1808.
Nr. inv. C 122.

49. AV ↑ 3,16 g 18,5x19,5 mm; perforată.
Av. Tuğra de tip II.
Rv. ca mai sus.
Nuri Pere 726, anul 1 = 29 V 1807 - 27 II 1808.
Nr. inv. C 123.

Mahmud II Kostantiniye çifte (2) hayriye altını

50. AV ↑ 3,57 g 27 mm; perforată.
Av. Tuğra în centru. În exterior "Sultanı Selâtini
zaman".
Rv. "(21) Duribe fi Kostantiniye 1223" în centru. În
exterior "Gazi Mahmud han".
Nuri Pere 745; Ölçer 152; anul 21 = 25 VII 1827 - 13
VII 1828.
Nr. inv. C 8.

51. AV ↑ 3,55 g 27 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 7.

52. AV ↑ 3,56 g 27 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 5.

53. AV ↑ 3,60 g 27 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 2.

54. AV ↑ 3,59 g 27 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 1.

55. AV ↑ 3,60 g 27 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 3.

hayriye altın

56. AV ↑ 1,78 g 21 mm; perforată.
Av. Tuğra însoțită de adlî, în centru. În exterior "Sultanı
Selâtini zaman".
Rv. "(21) Duribe fi Kostantiniye 1223" în centru. În
exterior "Gazi Mahmud han".
Nuri Pere 746; Ölçer 153; anul 21 = 25 VII 1827 - 13
VII 1828.
Nr. inv. C 14.

57. AV ↑ 1,75 g 21 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 13.

58. AV ↑ 1,83 g 21 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 71.

59. AV ↑ 1,71 g 20,7 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 42.

60. AV ↑ 1,80 g 21 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 22.
Nuri Pere 746; Ölçer 154; anul 22 = 14 VII 1828 - 2

VII 1829.

Nr. inv. C 11.

61. AV ↑ 1,73 g 21 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 30.

62. AV ↑ 1,75 g 21 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 18.

63. AV ↑ 1,72 g 21 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 73.

64. AV ↑ 1,78 g 21 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 23.

Nuri Pere 746; Ölçer 155; anul 23 = 3 VII 1829 - 21 VII 1830.

Nr. inv. C 16.

65. AV ↑ 1,65 g 20,5 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 59.

66. AV ↑ 1,82 g 21 mm; perforată; tortiță.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 54.

67. AV ↑ 1,77 g 21 mm; perforată; tortiță.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 24.

Nuri Pere 746; Ölçer 156; anul 24 = 22 VI 1830 - 11 VII 1831.

Nr. inv. C 56.

68. AV ↑ 1,78 g 21 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 50.

69. AV ↑ 1,78 g 21 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 15.

70. AV ↑ 1,77 g 21 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 72.

71. AV ↑ 1,73 g 21 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 25.

Nuri Pere 746, Ölçer -, anul 25 = 12 VI 1831 - 30 V 1832.

Nr. inv. C 12.

72. AV ↑ 1,77 g 21 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 76.

yarım (1/2) hayriye altın

73. AV ↑ 0,93 g 16,5 mm; perforată.

Av. Tuğra însoțită de adlî, în centru. În exterior "Sultan Selâtinî zaman".

Rv. "(23) Duribe fi Kostantiniye 1223" în centru. În exterior "Gazi Mahmud han".

Nuri Pere 747; Ölçer 161; anul 23 = 3 VII 1829 - 21 VII 1830.

Nr. inv. C 83.

çeyrek (1/4) zeri mahbub

74. AV ↑ 0,74 g 15,5x15 mm; perforată.

Av. Tuğra.

Rv. (1) Duribe fi Kostantiniye 1223.

Nuri Pere 751; Ölçer 031; anul 1 = 28 VII 1808 - 15 II 1809.

Nr. inv. C 143.

75. AV ↑ 0,76 g 15 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 2.

Nuri Pere 751; Ölçer 032; anul 2 = 16 II 1809 - 5 II 1810.

Nr. inv. C 163.

76. AV ↑ 0,78 g 13,7 mm; perforată; tortiță.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 106.

77. AV ↑ 0,78 g 14,7 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 114.

78. AV ↑ 0,78 g 13,5 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 3.

Nuri Pere 752; Ölçer 033; anul 3 = 6 II 1810 - 25 I 1811.

Nr. inv. C 97.

79. AV ↑ 0,68 g 14 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 176.

80. AV ↑ 0,77 g 13,5 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 4.

Nuri Pere 752; Ölçer 034; anul 4 = 26 I 1811 - 15 I 1812.

Nr. inv. C 155.

81. AV ↑ 0,78 g 14,5x15,5 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 95.

82. AV ↑ 0,54 g 12,5 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 164.

83. AV ↑ 0,67 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 5.
Nuri Pere 752; Ölçer 035; anul 5 = 16 I 1812 - 3 I 1813.
Nr. inv. C 174.

84. AV ↑ 0,74 g 14,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 172.

85. AV ↑ 0,74 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 158.

86. AV ↑ 0,75 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 145.

87. AV ↑ 0,76 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 138.

88. AV ↑ 0,75 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 117.

89. AV ↑ 0,74 g 13,8x15 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 118.

90. AV ↑ 0,73 g 15 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 150.

91. AV ↑ 0,75 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 186.

92. AV ↑ 0,79 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 7.
Nuri Pere 752; Ölçer 037; anul 7 = 24 XII 1813 - 3 I 1814.
Nr. inv. C 157.

93. AV ↑ 1,00 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 120.

94. AV ↑ 0,75 g 13,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 8.
Nuri Pere 752; Ölçer 038; anul 8 = 14 XII 1814 - 2 XII 1815.
Nr. inv. C 165.

95. AV ↑ 0,80 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 156.

96. AV ↑ 0,80 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 84.

97. AV ↑ 0,80 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 85.

98. AV ↑ 0,78 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 168.

99. AV ↑ 0,79 g 13,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 100.

100. AV ↑ 0,84 g 13,5 mm; perforată; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 104.

101. AV ↑ 0,78 g 13,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 105.

102. AV ↑ 0,93 g 13,5 mm; perforată; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 93.

103. AV ↑ 0,79 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 148.

104. AV ↑ 0,76 g 13,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 142.

105. AV ↑ 0,80 g 13,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 141.

106. AV ↑ 1,14 g 13,5 mm; perforată; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 140.

107. AV ↑ 0,92 g 13,5 mm; perforată; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 92.

108. AV ↑ 0,77 g 13,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 134.

109. AV ↑ 0,77 g 13,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 87.

110. AV ↑ 0,77 g 13,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 9.
Nuri Pere 752; Ölçer 039; anul 9 = 3 XII 1815 - 24 XII

1816.
Nr. inv. C 167.

111. AV ↑ 0,80 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 154.

112. AV ↑ 0,77 g 13,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 161.

113. AV ↑ 0,73 g 13,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 90.

114. AV ↑ 0,78 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 170.

115. AV ↑ 0,77 g 13,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 86.

116. AV ↑ 0,76 g 13,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 10.
Nuri Pere 752; Ölçer 040; anul 10 = 21 XI 1816 - 10 XI 1817.
Nr. inv. C 160.

117. AV ↑ 0,78 g 13,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 151.

118. AV ↑ 0,79 g 13,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 137.

119. AV ↑ 0,76 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 149.

120. AV ↑ 0,75 g 13,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 88.

121. AV ↑ 0,80 g 13,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 11.
Nuri Pere 752; Ölçer 041; anul 11 = 11 XI 1817 - 3 X 1818.
Nr. inv. C 153.

122. AV ↑ 0,78 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 171.

123. AV ↑ 0,78 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 169.

124. AV ↑ 1,01 g 13,7 mm; perforată; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 121.

125. AV ↑ 0,99 g 13,8 mm; perforată; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 108.

126. AV ↑ 0,78 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 13.
Nuri Pere 752; Ölçer 044; anul 13 = 20 X 1819 - 8 XI 1820.
Nr. inv. C 147.

127. AV ↑ 0,78 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 185.

128. AV ↑ 1,23 g 14 mm; perforată; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul ilizibil.
Nuri Pere 752; Ölçer 031-045; anii 1808-1839.
Nr. inv. C 109.

129. AV ↑ 0,76 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 113.

130. AV ↑ 1,13 g 13,5 mm; perforată; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 107.

131. AV ↑ 0,88 g 13,5 mm; perforată; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 96.

132. AV ↑ 0,76 g 13,7 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 91.

133. AV ↑ 1,21 g 13,8 mm; perforată; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 139.

134. AV ↑ 0,78 g 14 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 146.

rumî altını

135. AV ↑ 4,76 g 27,5 mm; perforată.
Av. Tuğra.
Rv. (10) Duribe fi Kostantiniye 1223.
Nuri Pere 756; Ölçer 052; anul 10 = 21 XI 1816 - 10 XI 1817.
Nr. inv. C 4.

136. AV ↑ 4,77 g 27,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 24.

137. AV ↑ 4,69 g 27,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 11.
Nuri Pere 756; Ölçer 053; anul 11 = 11 XI 1817 - 3 X 1818.
Nr. inv. C 57.

138. AV ↑ 4,73 g 27,7 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 9.

139. AV ↑ 4,79 g 27,7 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 12.
Nuri Pere 756; Ölçer 054; anul 12 = 31 X 1818 - 19 X 1819.
Nr. inv. C 6.

cedid rumî altını

140. AV ↑ 2,36 g 23 mm; perforată.
Av. În centru tuğra. În exterior "Sultanül berreyni ve hakanül bahreyni essultan bin essultan".
Rv. În centru "(14) Duribe fi Kostantiniye 1223". În exterior "Essultan Mahmud han ibni sultan Abdülhamid han dame mülkühü".
Nuri Pere 759; Ölçer 075; anul 14 = 9 X 1820 - 27 IX 1821.
Nr. inv. C 68.

141. AV ↑ 2,36 g 22,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 119.

142. AV ↑ 2,37 g 23 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 10.

143. AV ↑ 2,40 g 22,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nuri Pere 759; Ölçer 076; anul 15 = 28 IX 1821 - 18 IX 1822.
Nr. inv. C 58.

144. AV ↑ 1,57 g 20x20,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 69.

145. AV ↑ 2,39 g 23 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 67.

146. AV ↑ 2,36 g 22,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 74.

cedid adliye altını

147. AV ↑ 1,57 g 19,5 mm; perforată.
Av. În centru tuğra însoțită de adlî. În exterior "Sultanî Selâtini zaman".

Rv. În centru "(19) Duribe fi Kostantiniye 1223". În exterior "Dame mülkühü saltanatühü ilâ ahirid devran".
Nuri Pere 769; Ölçer 128; anul 19 = 16 VIII 1825 - 4 VIII 1826.
Nr. inv. C 26.

148. AV ↑ 1,50 g 19,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 20.
Nuri Pere 769; Ölçer 129; anul 20 = 5 VIII 1826 - 24 VII 1827.
Nr. inv. C 37.

yarım (1/2) cedit adliye altını

149. AV ↑ 0,95 g 16 mm; perforată; tortiță.
Av. În centru tuğra însoțită de adlî. În exterior "Sultanî Selâtini zaman".
Rv. În centru "(17) Duribe fi Kostantiniye 1223". În exterior "Dame mülkühü saltanatühü ilâ ahirid devran".
Nuri Pere 770; Ölçer 131; anul 17 = 7 IX 1823 - 25 VIII 1824.
Nr. inv. C 110.

yirmilik (20 kuruşi) cedit mahmudiye

150. AV ↑ 1,55 g 20,5 mm; perforată.
Av. Tuğra însoțită de adlî.
Rv. (26) Duribe fi Kostantiniye 1223.
Nuri Pere 773; Ölçer 169; anul 26 = 31 V 1832 - 20 V 1833.
Nr. inv. C 46.

151. AV ↑ 1,37 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 41.

152. AV ↑ 1,49 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 27.
Nuri Pere 773; Ölçer 170; anul 27 = 21 V 1833 - 9 V 1834.
Nr. inv. C 60.

153. AV ↑ 1,52 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 49.

154. AV ↑ 1,55 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 29.

155. AV ↑ 1,61 g 20,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 17.

156. AV ↑ 1,46 g 19,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 44.

157. AV ↑ 1,57 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 22.

158. AV ↑ 1,66 g 19,5 mm; perforată; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 23.

159. AV ↑ 1,56 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 33.

160. AV ↑ 1,54 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 75.

161. AV ↑ 1,54 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 66.

162. AV ↑ 1,56 g 19,8x20,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 65.

163. AV ↑ 1,61 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 20.

164. AV ↑ 1,43 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 63.

165. AV ↑ 1,52 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 64.

166. AV ↑ 2,38 g 22x22,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 28.
Nuri Pere 773; Ölçer 171; anul 28 = 10 V 1834 - 28 IV 1835.
Nr. inv. C 70.

167. AV ↑ 1,56 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 78.

168. AV ↑ 1,58 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 25.

169. AV ↑ 1,57 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 48.

170. AV ↑ 1,54 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 45.

171. AV ↑ 1,58 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 31.

172. AV ↑ 1,55 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 34.

173. AV ↑ 1,57 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 47.

174. AV ↑ 1,57 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 36.

175. AV ↑ 1,58 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 39.

176. AV ↑ 1,59 g 20,3 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 77.

177. AV ↑ 1,57 g 19,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 29.
Nuri Pere 773; Ölçer 172; anul 29 = 29 IV 1835 - 17 IV 1836.
Nr. inv. C 19.

178. AV ↑ 1,48 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 53.

179. AV ↑ 1,57 g 19,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 61.

180. AV ↑ 1,65 g 20 mm; perforată; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 55.

181. AV ↑ 1,59 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 21.

182. AV ↑ 1,50 g 19,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 269.

183. AV ↑ 1,57 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 40.

184. AV ↑ 1,53 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 30.
Nuri Pere 773; Ölçer 173; anul 30 = 18 IV 1836 - 6 IV 1837.
Nr. inv. C 80.

185. AV ↑ 1,59 g 19,7 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 62.

186. AV ↑ 1,56 g 19,7 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 35.

187. AV ↑ 1,54 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 38.

188. AV ↑ 1,59 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 32.

189. AV ↑ 1,55 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 31.
Nuri Pere 773; Ölçer 174; anul 31 = 7 IV 1837 - 26 III 1838.
Nr. inv. C 43.

190. AV ↑ 1,59 g 19,7 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 79.

191. AV ↗ 1,32 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 32.
Nuri Pere 773; Ölçer 175; anul 32 = 27 III 1838 - 16 III 1839.
Nr. inv. C 52.

192. AV ↑ 1,51 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 27.

193. AV ↑ 1,49 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 28.

194. AV ↑ 1,39 g 19,5x20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul ilizibil.
Nuri Pere 773; Ölçer 169-175; anii 1808-1839.
Nr. inv. C 51.

195. AV ↑ 1,41 g 15 mm; perforată; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 111.

onluk (10 kuruși) cedit mahmudiye

196. AV ↑ 0,79 g 15,5 mm; perforată.
Av. Tuğra însoțită de adlî.
Rv. (28) Duribe fi Kostantiniye 1223.
Nuri Pere 774; Ölçer 178; anul 28 = 10 V 1834 - 28 IV 1835.
Nr. inv. C 102.

197. AV ↑ 0,79 g 15,7 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 89.

198. AV ↑ 0,80 g 15,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 29.
Nuri Pere 774; Ölçer 179; anul 29 = 29 IV 1835 - 17 IV 1836.
Nr. inv. C 98.

199. AV ↑ 0,39 g 13 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 30.
Nuri Pere 774; Ölçer 180; anul 30 = 18 IV 1836 - 6 IV 1837.
Nr. inv. C 112.

200. AV ↑ 0,80 g 15,5 mm; perforată; tortiță.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 103.

201. AV ↑ 0,78 g 15,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 99.

beşlik (5 kuruși) cedit mahmudiye

202. AV ↑ 0,37 g 13 mm; perforată.
Av. Tuğra însoțită de adlî.
Rv. (28) Duribe fi Kostantiniye 1223.
Nuri Pere 775; Ölçer 185; anul 28 = 10 V 1834 - 28 IV 1835.
Nr. inv. C 175.

203. AV ↑ 0,34 g 13 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 144.

204. AV ↑ 0,37 g 13 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 29.
Nuri Pere 775; Ölçer 186; anul 29 = 29 IV 1835 - 17 IV 1836.
Nr. inv. C 173.

205. AV ↑ 0,33 g 12,5 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 116.

206. AV ↑ 0,38 g 13 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 30.
Nuri Pere 775; Ölçer 187; anul 30 = 18 IV 1836 - 6 IV 1837.
Nr. inv. C 115.

207. AV ↑ 0,40 g 13 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. C 166.

208. AV ↑ 0,39 g 13 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 31.

Nuri Pere 775; Ölçer 188; anul 31 = 7 IV 1837 - 26 III 1838.

Nr. inv. C 159.

209. AV ↑ 0,38 g 13,5 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 162.

210. AV ↑ 0,39 g 13 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 32.

Nuri Pere 775; Ölçer 189; anul 32 = 27 III 1838 - 16 III 1839.

Nr. inv. C 101.

211. AV ↑ 0,37 g 13 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul ilizibil.

Nuri Pere 775; Ölçer 183-189; anii 26-32 = 1833-1839

Nr. inv. C 152.

212. AV ↑ 0,56 g 12x13 mm; perforată; tortiță.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 94.

Abdülmecid

Kostantiniye

çeyrek (1/4) memduhiye

213. AV ↑ 0,38 g 13 mm; perforată.

Av. Tuğra.

Rv. (1) Duribe fi Kostantiniye 1255.

Nuri Pere 874, anul 1 = 1 VII 1839 - 4 III 1840.

Nr. inv. C 129.

214. AV ↑ 0,38 g 13 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 3.

Nuri Pere 874, anul 3 = 23 II 1841 - 11 II 1842.

Nr. inv. C 183.

215. AV ↑ 0,38 g 13 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 7.

Nuri Pere 874, anul 7 = 10 I 1845 - 29 XII 1845.

Nr. inv. C 184.

216. AV ↑ 0,42 g 13 mm; perforată; tortiță.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 13.

Nuri Pere 874, anul 13 = 6 XI 1850 - 26 XI 1851.

Nr. inv. C 130.

yirmibeşlik (25 kuruşi) mecdiye altını

217. AV ↑ 1,71 g 14,5 mm; perforată.

Av. Tuğra. Sene 21.

Rv. Azze nasrühü duribe fi Kostantiniye 1255.

Nuri Pere 880, anul 21 = 11 VIII 1858 - 31 VII 1859.

Nr. inv. C 128.

memduhiye

218. AV ↑ 1,57 g 19,5 mm; perforată.

Av. Tuğra.

Rv. (2) Duribe fi Kostantiniye 1255.

Nuri Pere 872, anul 2 = 5 III 1840 - 22 II 1841.

Nr. inv. C 126.

219. AV ↑ 1,60 g 19,5 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 3.

Nuri Pere 872, anul 3 = 23 II 1841 - 11 II 1842.

Nr. inv. C 124.

220. AV ↑ 1,47 g 19,8 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 4.

Nuri Pere 872, anul 4 = 12 II 1842 - 31 I 1843.

Nr. inv. C 125.

221. AV ↑ 1,54 g 19,5 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. C 127.

Abdülaziz

Kostantiniye

çeyrek (1/4) osmanlı altını

222. AV ↑ 1,80 g 14,7 mm; perforată.

Av. Tuğra. Sene

Rv. Azze nasrühü duribe fi Kostantiniye 1277.

Nuri Pere 920, anii 1861-1876.

Nr. inv. C 133.

Mehmed V

Kostantiniye

liralık (25 kuruşi) ziynet altını

223. AV ↑ 1,75 g 20 mm; perforată.

Av. Tuğra / Reşad / 2 / sene.

Rv. 25 / Duribe / fi / Kostantiniye / 1327.

Nuri Pere 1031, anul 2 = 23 I 1909 - 12 I 1910.

Nr. inv. C 132.

IMPERIUL ROMANO-GERMAN

ZWOLLE

Ferdinand III

ducat

224. AV ← 3,47 g 24 mm.

Av. FERDINA:III - G:R:I:H:BO / 16 - 49

Împăratul în armură, stând în picioare, spre dreapta; ține în mâna stângă glob cruciger, iar în mâna dreaptă sceptru. La picioare scut scartelat.

Rv. MO NE / AV REA / CIVIT / ZWOL

Legenda pe patru rânduri în cartuş pătrat. Punct în centru.

Delmonte 1133, anul 1649.

Proveniență: Mănăstirea Bradu (sat Izvoru, com. Tisău, jud. Buzău), cercetări arheologice, 1976.

Nr. inv. C 7792.

STATELE ITALIENE

VENEȚIA

**Paolo Renier
zecchino**

225. AV ↑ 3,44 g 20,5 mm; perforată.

Av. S · M · VENET · / DVX / PAV ... RAINER ·

Sf. Marcu în picioare, spre dreapta, binecuvântând
dogele îngenunchiat, care ține cu ambele mâini *hasta*
cu cruce.

Rv. SIT · T · XPE · DAT · Q · TV - REGIS · ISTE · DVCA
Iisus Hristos în mandorla, înconjurat de 16 stele; cu
mâna dreaptă binecuvântează, iar în mâna stângă ține
Evanghelia.

CNI, VIII, p. 527, nr. 99; Friedberg, p. 525, nr. 1434;
anii 1779-1789.

Nr. inv. C 222.

UNGARIA

**Ferdinand V
Kremnica (Kremnitz)
ducat**

226. AV ↑ 3,40 g 20 mm; perforată.

Av. FERD · I · D · G · AVSTR · IMP · HVNG · BOH · R ·
H · N · V · / B

Suveranul în picioare, spre dreapta, ținând glob
cruciger în mâna stângă și sceptru în mâna dreaptă.

Rv. REX · LOMB · ET · VEN · DALM · - GAL · LOD ·
ILL · A · A · 1848 ·

Fecioara cu pruncul, având la picioare stema
Ungariei.

Herinek 1970, p. 238, nr. 42, anul 1848.

Nr. inv. C 210.

FALSURI DE EPOCĂ DUPĂ EMISIUNI OTOMANE

**Mahmud II
cedid mahmudiye**

227. AE placat cu aur ↑ 1,53 g 20 mm; perforată.

Av. Tuğra însoțită de adlî.

Rv. (26) Duribe fi Kostantiniye 1223.

Piesă realizată prin aplicarea a două foițe de aur peste
un miez de aramă.

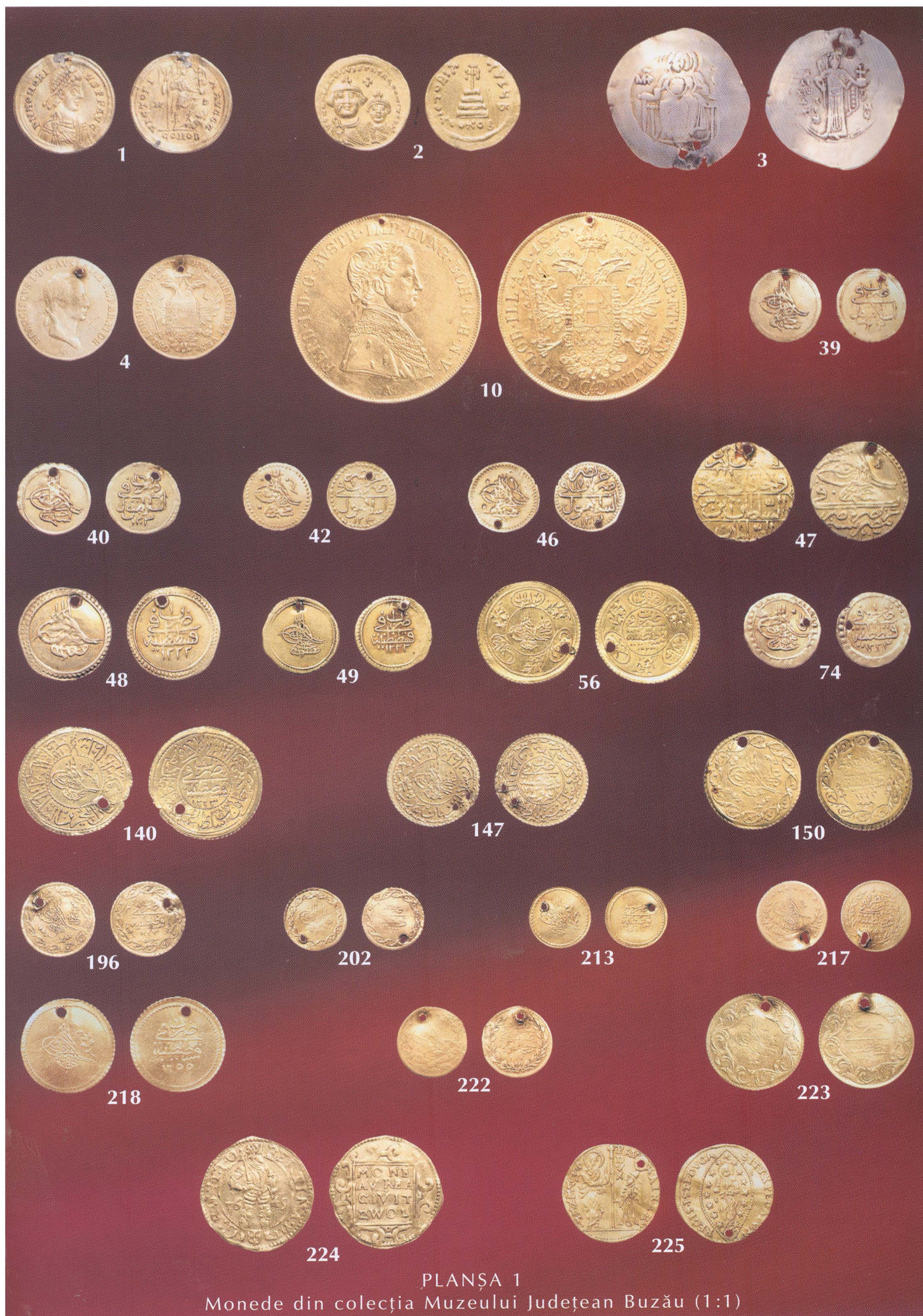
Nr. inv. C 81.

228. AE placat cu aur ↑ 1,67 g 19x20 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Piesă realizată prin aplicarea a două foițe de aur peste
un miez de aramă.

Nr. inv. C 82.

PLANȘA 1

Monede din colecția Muzeului Județean Buzău (1:1)

1

2

3

48

49

224

PLANȘA 2
Monede din colecția Muzeului Județean Buzău (2:1)

MUZEUL DUNĂRII DE JOS CĂLĂRAȘI

MONEDELE DE AUR DIN COLECȚIA MUZEULUI DUNĂRII DE JOS CĂLĂRAȘI

Aurel Vilcu, Marian Neagu și Mihai Dima

Spre deosebire de alte muzee, în colecțiile cărora predomină emisiunile moderne, Muzeul Dunării de Jos din Călărași deține 25 de monede de aur antice, bizantine și medievale. Valoarea acestor piese este sporită de faptul că aproape toate provin din tezaure sau din descoperiri izolate.

Cea mai timpurie monedă de aur din colecția muzeului este un superb stater callatian, de tip Alexandru cel Mare, scos la lumină înainte de 1962, în locul numit "Grădiștea Clinci", pe teritoriul comunei Roșești, jud. Călărași¹.

Lotul de monede bizantine cuprinde șase piese, între care o treime de solidus de la Iustinian I, găsită în 1969 la Pârjoaia (azi Izvoarele), com. Lipnița, jud. Constanța și o nomisma histamenon, emisă de Nichifor III, care provine de la Păcuilui lui Soare (sat Ostrov, com. Ostrov, jud. Constanța). Aceasta din urmă este bătută dintr-un metal alb și mai păstrează pe alocuri urme ale stratului subțire de aur care o acoperea.

Într-un articol recent² au apărut informații despre un tezaur găsit de un tractorist pe dealul Dervent (sat Galița, com. Ostrov, jud. Constanța), din care ar face parte patru piese achiziționate de Muzeul Dunării de Jos în 1963: o nomisma tetarteron de la Vasile II și Constantin VIII, doi hyperperi din timpul lui Ioan III Vatatzes și un hyperper bătut de Andronic II și Mihail IX. Aceste monede se păstrează într-adevăr în colecția muzeului, dar nu au fost descoperite în același timp și nici în același loc. Despre proveniența a două dintre ele (nomisma tetarteron și un hyperper de la Ioan III Vatatzes) nu există nici o indicație în registrul de inventar. Celelalte două monede au fost descoperite într-adevăr în zona dealului Dervent, dar la peste 20 de ani una de alta și, probabil, în puncte diferite. Hyperperul bătut de Andronic II și Mihail IX a fost menționat în literatura de

specialitate³ în 1961, deci a fost descoperit înainte de această dată. Cea de-a patra piesă, o imitație latină după hyperperii lui Ioan III Vatatzes, a fost descoperită pe o mică plajă, la poalele dealului Dervent, între cariera de piatră și plantația de plop, în august 1983, de către Gh. Nițu din Călărași. În același an moneda a fost donată muzeului.

Așadar, dintre piesele care au ajuns în colecția Muzeului Dunării de Jos la începutul anilor '60, cea bătută de Andronic II și Mihail IX este singura despre care avem informații că provine de la Dervent. Nu excludem posibilitatea existenței unui tezaur în zona respectivă, dar este puțin probabil ca acesta să cuprindă atât monede de la începutul secolului al XI-lea, cât și din secolul al XIV-lea.

Monedele medievale au fost descoperite în diverse puncte din estul Munteniei. Cu excepția unei imitații după un zecchino venețian din timpul dogelui Domenico Contarini, apărută în cursul săpăturilor arheologice de la Orașul de Floci (sat Giurgeni, com. Giurgeni, jud. Ialomița), și a unui altin emis de sultanul Murad III, care provine din comuna Jegălia, jud. Călărași, monedele medievale de aur fac parte din două tezaure găsite în localitățile Rasa, com. Grădiștea, jud. Călărași (12 exemplare) și Bora⁴, Slobozia, jud. Ialomița (4 exemplare). Primul tezaur este alcătuit din 12 ducați bătuti în Țările de Jos (Holland 1 exemplar, Utrecht 2 exemplare, Westfriesland 2 exemplare), Imperiul romano-german (4 exemplare), Statele italiene (Ferrara 1 exemplar, Veneția 1 exemplar) și Transilvania (1 exemplar). Tezaurul de la Bora are în componența sa trei ducați din Țările de Jos (Westfriesland 2 exemplare, Zeeland 1 exemplar) și unul emis de Rudolf II în calitate de rege al Ungariei. Ambele tezaure cuprind și monede de argint.

¹ B. Mitrea, *Monnaies antiques et byzantines découvertes plus ou moins récemment en Roumanie*, în Dacia, N. S., 6, 1962, p. 534, nr. 4 (Coslogeni, în locul numit "la Clinci"); idem, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, în Dacia, N. S., 12, 1968, p. 447, nr. 8 (dar indicând drept loc de descoperire Grădiștea, în punctul "Grădiștea Clinci").

² Gh. Mănușu-Adameșteanu, Ingrid Poll, Mihaela Iacob și B. Constantinescu, *Hyperperi de la Ioan III Ducas Vatatzes (1222-1254) descoperiți pe teritoriul Dobrogei*, în Pontica, 31, 1998, p. 296.

³ B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, în Dacia, N. S., 5, 1961, p. 593, nr. 54 (Galița).

⁴ B. Mitrea, *Découvertes monétaires en Roumanie, 1979 (XXIII)*, în Dacia, N. S., 24, 1980, p. 378, nr. 155 și nr. 178; Coin Hoards, 6, Londra, 1981, p. 166.

THE GOLD COINS IN THE COLLECTION OF THE LOWER DANUBE MUSEUM CĂLĂRAȘI

By Aurel Vilcu, Marian Neagu and Mihai Dima

Unlike other museums, in whose collections modern issues prevail, the Museum of the Lower Danube Călărași holds 25 ancient, Byzantine and mediaeval gold coins. The scientific value of these coins is enhanced by the fact that almost all come from hoards and stray finds.

The earliest gold coin in the museum collection is a beautiful Callatian stater of the Alexander the Great type, uncovered before 1962 in the location named "Grădiștea Clinci", on the territory of the commune of Roseți, Călărași county¹.

The bunch of Byzantine coins comprises six pieces, including a tremissis of Justinian I found in 1969 at Pârjoaia (Izvoarele village, Lipnița commune, Constanța county) and a nomisma histamenon issued by Nicephorus III, originating in Păcuiul lui Soare (Ostrov village, Ostrov commune, Constanța county). The latter is struck from a white metal and still preserves from place to place traces of the thin gold layer covering it.

In a recent article² have been published data on a hoard found by a tractor driver on the Dervent hill (Galița village, Ostrov commune, Constanța county), to which are supposed to belong four pieces acquired by the Museum of the Lower Danube in 1963: a nomisma tetarteron of Basil II and Constantine VIII, two hyperpera from the time of John III Vatatzes and a hyperperon struck by Andronicus II and Michael IX. These coins are indeed preserved in the museum collection, but they were not discovered in the same time and in the same location. On the origin of two of them (nomisma tetarteron and a hyperperon of John III Vatatzes) there is no indication in the inventory book. The other two coins were discovered in the Dervent hill area, but more than 20 years from each other and, maybe, in different places. The

hyperperon struck by Andronicus II and Michael IX was mentioned in the numismatic literature in 1961 and, naturally, was discovered before this date. The fourth piece, a Latin imitation after the hyperpera of John III Vatatzes, was uncovered on a small beach, at the foot of the Dervent hill, between the quarry and the poplar grove, in August 1983, by Gh. Nițu from Călărași. The same year the coin was given to the museum.

Therefore, of the pieces that reached the collection of the Museum of the Lower Danube Călărași in the early '60s, the one struck by Andronicus II and Michael IX is the only one on which we have evidence that it originates in Dervent. Also a hoard could have existed in the area in question, but it is unlikely that it comprised both coins from early 11th century, and from the 14th century.

The mediaeval coins were uncovered in various locations in Eastern Wallachia. Excepting an imitation after a Venetian zecchino from the time of Doge Domenico Contarini, uncovered during the archaeological excavations in Orașul de Floci (Giurgeni village, Giurgeni commune, Ialomița county), and an altun issued by Sultan Murad III, originating in the commune of Jegălia, Călărași county, the mediaeval gold coins are part of two hoards found in the localities of Rasa, Grădiștea commune, Călărași county (12) and Bora³, Slobozia, Ialomița county (4). The first one is made up of 12 ducats struck in the Netherlands (Holland 1 piece, Utrecht 2 pieces, Westfriesland 2 pieces), the Holy Roman-German Empire (4 pieces), Italian States (Ferrara 1 piece, Venice 1 piece) and Transylvania (1 piece). The Bora Hoard includes three ducats from the Netherlands (Westfriesland 2 pieces, Zeeland 1 piece) and one issued by Rudolph II as King of Hungary. Both hoards include silver coins too.

¹ B. Mitrea, *Monnaies antiques et byzantines découvertes plus ou moins récemment en Roumanie*, Dacia, N. S., 6, 1962, p. 534, nr. 4 (Coslogeni - "la Clinci"); idem, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, Dacia, N. S., 12, 1968, p. 447, nr. 8 (but indicating Grădiștea - "Grădiștea Clinci" as the place of discovery).

² Gh. Mănușu-Adameșteanu, Ingrid Poll, Mihaela Iacob and B. Constantinescu, *Hyperperi de la Ioan III Ducas Vatatzes (1222-1254) descoperiți pe teritoriul Dobrogei*, Pontica, 31, 1998, p. 296.

³ B. Mitrea, *Découvertes monétaires en Roumanie, 1979 (XXIII)*, Dacia, N. S., 24, 1980, p. 378, no. 155 and no. 178; Coin Hoards, 6, 1981, p. 166.

IMPERIUL LATIN DE CONSTANTINOPOL

Emitent neprecizat

Constantinopol ?

imitație după hyperper de la Ioan III

6. AV ⚡ 4,30 g 23,2x25,7 mm.

Av.

Iisus Hristos stând pe tron fără spătar; cu mâna dreaptă binecuvântează, iar în mâna stângă ține o carte. Trei perle în câmp dreapta.

Rv. ; legendă columnară:

Ca mai sus.

Oberländer-Tárnoveanu, p. 507, nr. 6.

Proveniență: dealul Dervent, sat Galița, com. Ostrov, jud. Constanța, 1983. Donație Gh. Nițu.

Publicat: Mănucu-Adameșteanu, Poll, Iacob și Constantinescu, p. 299.

Nr. inv. 14232.

IMPERIUL BIZANTIN RESTAURAT

Andronic II și Mihail IX

Thessalonic (?)

hyperper

7. AV ⚡ 2,89 g 18,4x20,7 mm; tăiată.

Av.

Maica Domnului Orans între zidurile

Constantinopolului, simbolizate de patru turnuri.

Rv. ; restul legendei ilizibil.

Iisus Hristos în centru, binecuvântând pe cei doi împărați.

DOC, V/2, pl. 29, nr. 481, anii 1303-1320 sau mai târziu.

Proveniență: dealul Dervent, sat Galița, com. Ostrov, jud. Constanța, ante 1961.

Publicat: Mitrea 1961, p. 593, nr. 54.

Nr. inv. 14242.

IMPERIUL OTOMAN

Murad III

Mısır

altın

8. AV ↓ 3,50 g 19,8x20,4 mm.

Av. Sultanül berreyni ve hakanül bahreyni essultan bin essultan.

Rv. Sultan Murad bin Selim han azze nasrühü duribe fi Mısır....

Cuvântul *han* cu punct pe inițială și pe finală, litera *nun* în stânga *elif*-ului. Două ornamente cordiforme plasate în stânga și în dreapta literei *lam* din cuvântul *Selim*.

Nuri Pere 274; Niculiță și Nicolae, p. 171, nr. 12; anii 1574-1595.

Proveniență: Jegălia, jud. Călărași, 1975; donație I. Bobocel.

Nr. inv. 14243.

IMPERIUL ROMANO-GERMAN

AUSTRIA

Rudolf II

Praga

ducat

9. AV ⚡ 3,45 g 21,3x22,4 mm.

Av. · RVDOL · II · D · G · R · I · - · S - A · GH · B · REX · - ·

Suveranul în armură, stând în picioare, spre dreapta; ține glob cruciger în mâna stângă și sceptru în mâna dreaptă. Jos, semn de monetar.

Rv. · ARCHID · AVS · DVX · - · BVR · MA · MO · 1589 ·

Scut scartelat, timbrat de coroană.

Šimek, p. 24, nr. 103 tip gen., anul 1589. Monetar

Lazar Ercker.

Proveniență: Tezaurul Rasa.

Nr. inv. 14203.

CARINTHIA

Ferdinand (arhiduce)

Klagenfurt

ducat

10. AV ⚡ 3,45g 20,9x21,7 mm.

Av. FERDI · D · G · EL · RO · I · - · M · S · AV · GE · HV · - ·

Suveranul în armură, stând în picioare, din față; ține sceptru în mâna dreaptă și glob cruciger în mâna stângă.

Rv. · BO · ZC · REX · IN · HI · ARCH · AV · E · CAR · ZC · 15 · 64

Scut cu armele Carinthiei, timbrat de coroană.

Friedberg, p. 112, nr. 37, anul 1564.

Proveniență: Tezaurul Rasa.

Nr. inv. 14210.

Carol (arhiduce)

Klagenfurt

ducat

11. AV ⚡ 3,45 g 21x21,3 mm.

Av. CAROLVS · DEI · - · G · ARCHI · DVX · - ·

Suveranul în armură, stând în picioare, din față; ține sceptru în mâna dreaptă și spadă în mâna stângă.

Rv. AVSTRIÆ · ET · CARINTHIÆ · 79

Scut cu armele Carinthiei, timbrat de coroană.

Friedberg, p. 112, nr. 32, anul 1579.

Proveniență: Tezaurul Rasa.

Nr. inv. 14208.

ORDINUL TEUTONIC DIN MERGENTHEIM

Maximilian (Mare Maestru)

Hall

ducat

12. AV ⚡ 3,50 g 21,4x22,8 mm.

Av. MAX · D · G · AR · AV · D · B · MA · PR · ADM

Suveranul în armură, stând în picioare, spre dreapta; ține mâna stângă rezemată pe spadă și sceptru în

mâna dreaptă.
Rv. ETOR:TEV:P:GER:ITA:MAG:CO:HA:ET:T
Scut timbrat de coroană.
Nedată. World Coins 1601-1700, p. 68, Hall, anul
1612; Friedberg, p. 363, nr. 3379, Mergentheim, anul
1597.
Proveniență: Tezaurul Rasa.
Nr. inv. 14209.

STATELE ITALIENE

FERRARA

Alfonso II d'Este
ducat

13. AV 3,35 g 21x22 mm.
Av. - - ALF · II · FER · - - M · R · E · DVX · // 1596
Suveranul în armură, stând în picioare, spre dreapta;
ține în mâna stângă sceptru și mâna dreaptă rezemată
pe șold.
Rv. · NOBILITAS * ESTENSIS ·
Scut timbrat de coroană. În stânga și în dreapta câte o
stea.
CNI, X, p. 470, nr. 20; Friedberg, p. 479, nr. 273; anul
1596.
Proveniență: Tezaurul Rasa.
Nr. inv. 14201.

VENEȚIA

Pietro Lando
ducat

14. AV 3,45 g 21,3x21,4 mm.
Av. - - S · M · VENET / DVX / PETLANDO
Sf. Marcu în picioare, spre dreapta, înmânând *vexil-
lum* dogelui în genunchiat. Jos stea.
Rv. SIT · T · XPE · DATQTV · REGISISTE · DVCAT
Iisus Hristos în mandorla, înconjurat de 11 stele; cu
mâna dreaptă binecuvântează, iar în mâna stângă ține
Evangheliile.
CNI, VII, p. 309, nr. 158; Friedberg, p. 522, nr. 1248;
anii 1539-1545.
Proveniență: Tezaurul Rasa.
Nr. inv. 14200.

TRANSILVANIA

Sigismund Bathory
Sibiu (Hermannstadt)
ducat

15. AV 3,55 g 22,3x22,8 mm.
Av. MONE:TRA · - IL - SIGIBD.S: / 15 - 91
Sf. Ladislau în armură, stând în picioare, din față; ține
în mâna dreaptă halebardă, iar în mâna stângă glob
cruciger.
Rv. PATRONA - VNGARIE
Fecioara ținând pruncul cu mâna dreaptă. Jos stema
Sibiului.

MBR, p. 134, nr. 401, variantă legendă; Velter, p. 15,
nr. 42, variantă legendă, anul 1591.
Proveniență: Tezaurul Rasa.
Nr. inv. 14211.

ȚĂRILE DE JOS

HOLLAND

Dordrecht
ducat

16. AV 3,45g 22,3x23 mm.
Av. CONCORDIA RES · - P · AR · CRES · HOL · / 15 - 87
Cavaler în armură, stând în picioare, spre dreapta; ține
în mâna stângă un mănunchi de săgeți, iar în mâna
dreaptă spadă.
Rv. MO · ORDI / PROVIN / FOEDER / BELG · AD /
LEG · IMP
Legenda pe cinci rânduri în cartuş pătrat.
Delmonte 774, anul 1587.
Proveniență: Tezaurul Rasa.
Nr. inv. 14205.

UTRECHT

ducat

17. AV 3,45 g 22,2x22,9 mm.
Av. CONCORDIA · RES · - P · AR · CRES · TRA · / 15 - 87
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus.
Delmonte 963, anul 1587.
Proveniență: Tezaurul Rasa.
Nr. inv. 14204.

18. AV 3,50 g 23x23,6 mm; perforată.
Av. CONCORDIA RES · P · AR · CRES · TRA · / 15 - 96
Ca mai sus.
Rv. MO ORDI / PROVIN / FOEDER / BELG AD /
LEG · IMP
Ca mai sus.
Delmonte 963, anul 1596.
Proveniență: Tezaurul Rasa.
Nr. inv. 14202.

WESTFRIESLAND

Hoorn
ducat (tip unguresc)

19. AV 3,45 g 22x22,2 mm.
Av. DEVS · FORTITVD · O · ET · SPES · NOST · - ·
Sf. Ladislau în armură, stând în picioare, din față; ține
în mâna dreaptă halebardă și în mâna stângă spadă.
Rv. MO · NO · AVR · DOMI · WESTFRIS · 15 88
Scutul provinciei timbrat de coroană.
Delmonte 833, anul 1588.
Proveniență: Tezaurul Rasa.
Nr. inv. 14206.

20. AV 3,45 g 21,5x22,2 mm.

Av. și Rv. ca mai sus, dar pe avers: DEVS FORTITVD - O - ET SPES NOS -

Proveniență: Tezaurul Rasa.

Nr. inv. 14207.

21. AV 3,50g 22,3x22,7 mm.

Av. și Rv. ca mai sus, dar pe revers: ·MO·NO·AVR·DOMI·WESTFRIS·15 91

Delmonte 833, anul 1591.

Proveniență: Tezaurul Bora.

Nr. inv. 14237.

22. AV 3,45 g 22x22,3 mm.

Av. și Rv. ca mai sus, dar pe revers: MO·NO·AVR·DOMI·WESTFRIS 15 91

Proveniență: Tezaurul Bora.

Nr. inv. 14236.

ZEELAND

Middelburg

ducat

23. AV 3,45 g 22x22,9 mm.

Av. CONCORDIA·RES - ·P·AR·CRES·ZEL· / 15 - 95
Cavaler în armură, stând în picioare, spre dreapta; ține în mâna stângă un mănunchi de săgeți, iar în mâna dreaptă spadă.

Rv. MO:ORDI / PROVIN / FOEDER / BELG·AD / LEG·IMP

Legenda pe cinci rânduri în cartuş pătrat.

Delmonte 883, anul 1595.

Proveniență: Tezaurul Bora.

Nr. inv. 14239.

UNGARIA

Rudolf II

Kremnica (Kremnitz)

ducat

24. AV 3,45 g 22,4x23 mm.

Av. RVDOL·II·D·G·RO - I·S·AV·GE·HV·B·R·Fecioara ținând pruncul cu mâna dreaptă. Jos scut.

Rv. S· LADISLAVS· -· REX· 1581· / K·B

Sf. Ladislau în armură stând în picioare, din față, cu halebardă în mâna dreaptă și glob cruciger în mâna stângă.

Huszar Lajos 1002, anul 1581.

Proveniență: Tezaurul Bora.

Nr. inv. 14238.

IMITAȚIE DUPĂ UN ZECCHINO VENEȚIAN

Domenico Contarini

Atelier levantin neprecizat

25. AV 2,70 g 21,5 mm; crăpată pe mijloc.

Av. ·S·M·VENET / DVX / DOMINQENT·

Sf. Marcu în picioare, spre dreapta, înmânând *vexillum* dogelui îngenunchiat.

Rv. SITXPEDATQTV - REMISISTEDIA·

Iisus Hristos în mandorla, înconjurat de 16 stele; cu mâna dreaptă binecuvântează, iar în mâna stângă ține Evanghelia.

CNI, VIII, p. 265-266, nr. 220-246; Friedberg, p. 524, nr. 1332; anii 1659-1674 (pentru original).

Proveniență: Orașul de Floci (sat Giurgeni, com.

Giurgeni, jud. Ialomița), cercetări arheologice, 1977.

Publicat: Lungu, p. 149.

Nr. inv. 14235.

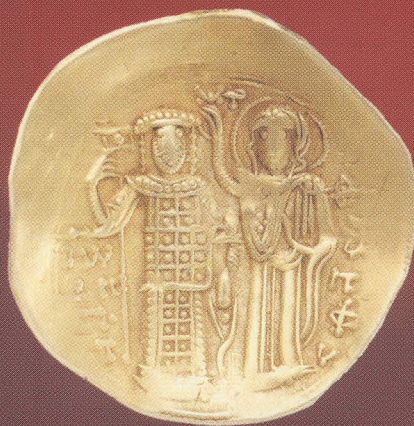
10

8

5

9

2

12

13

15

PLANȘA 4

Monede din colecția Muzeului „Dunării de Jos” Călărași (2:1)

**MUZEUL JUDEȚEAN
„TEOHARI ANTONESCU” GIURGIU**

MONEDELE DE AUR DIN COLECȚIA MUZEULUI JUDEȚEAN "TEOHARI ANTONESCU" GIURGIU

Aurel Vîlcu și Emil Păunescu

În colecția de numismatică a Muzeului Județean "Teohari Antonescu" din Giurgiu se găsesc 30 de monede din aur. Dintre acestea, 27 fac parte dintr-un tezaur descoperit în anul 1952, în piața Oinacu din Giurgiu, în timpul lucrărilor efectuate pentru fixarea unui stâlp¹. În componența tezaurului intră și 108 monede din argint, emise în Imperiul Otoman, Polonia, Ragusa, Austria, Spania și Franța. Majoritatea monedelor de aur sunt nominaluri otomane din veacul al XVIII-lea (21 exemplare), la care se adaugă un ducat austriac de la Iosif II, doi ducați bătuți de Maria Theresia pentru Ungaria, doi zecchini venețieni din timpul dogelui Paolo Renier și un ducat emis de Geldern în anul 1761. Monedele otomane au fost bătute în timpul sultanilor Mahmud I (12 exemplare), Mustafa III (6 exemplare) și Abdülhamid I (2 exemplare) în atelierele Constantinopol (13 exemplare) și Cairo (8 exemplare). Emisiunile lui Mahmud I (zeri mahbub și jumătăți de zeri mahbub), datate larg pe baza anilor de domnie, au pe avers și revers, în locul anului de batere, o serie de sigle și ornamente. Este posibil ca în urma cercetării amănunțite

a acestora să se realizeze o datare mai exactă pentru fiecare emisiune. Până în prezent, singurul succes obținut în această direcție este alcătuirea unor tabele cu siglele-litere care apar pe monedele otomane din prima jumătate a veacului al XVIII-lea². Pe aversul³ celor 12 piese de aur de la Mahmud I apar siglele: , , și , ornamente și stea. Monedele emise de Mustafa III (7 exemplare), au pe revers tuğraua de tipul II⁴. Piesa de la nr. 20 are deasupra primelor litere din numele sultanului, sigla . Conform studiului întocmit de S. Lachman⁵ această siglă este atribuită guvernatorului Egiptului, Ali Bey, care, în anii 1769-1771, s-a revoltat față de autoritățile centrale. Toate monedele emise în atelierul egiptean în această perioadă poartă deasupra numelui sultanului această siglă. Tot de la Cairo provine și piesa nr. 21 (1/2 zeri mahbub) care are pe avers anul de batere dar și sigla ⁶.

În colecția muzeului se mai află un solidus care poartă efigia împăratului Zenon și două monede de la Mahmud II descoperite în orașul Giurgiu, în anul 1964, și în comuna Prundu, jud. Giurgiu, în anul 1989.

¹ Gh. Rădulescu, M. Ionescu, *Monede intrate recent în muzeul raional din Giurgiu*, în SCN, 1, 1957, p. 466-467.

² S. Lachman, *The Initial Letters on Ottoman Coins of the Eighteenth Century*, în The American Numismatic Society, Museum Notes, 19, 1974, p. 199-224.

³ La descrierea pieselor am păstrat delimitarea avers-revers stabilită de Nuri Pere în *Osmanlilarda madeni paralar*, Istanbul, 1968, deși, conform unor păreri recente, ar trebui reconsiderată. În această direcție vezi E. Nicolae recenzie la C. Ölçer, *Avrupa müzelerinde nadir Osmanlı madeni paraları (Rare Ottoman Coins at European Museums)*, Kopenhag, Budapeste, Ashmolean, Viyana, Munique, Berlin, Leningrad, Istanbul, 1984, în BSNR, 77-79 (1983-1985), 1986, p. 488.

⁴ Tevfik Seno Arda, *Sultan III. Mustafa dönemi İstanbul baskili gümüş 10 paralar üzerinde bir inceleme*, în Türk Numismatik Derneği Yayınları, 14, 1985, p. 20-26.

⁵ S. Lachman, *op. cit.*, p. 203.

⁶ C. Ölçer, *Darphane müzesi. Osmanlı Madeni Paraları Katalogu*, Istanbul, 1985, p. 72, nr. 1376-1377.

THE GOLD COINS IN THE COLLECTION OF THE “TEOHARI ANTONESCU” COUNTY MUSEUM GIURGIU

By Aurel Vilcu and Emil Păunescu

The coin collection of the “Teohari Antonescu” County Museum includes 30 gold coins. Of these, 27 are part of the hoard uncovered in 1952 in the Oinacu market in Giurgiu, during the works conducted for fastening a pillar¹. The hoard comprises 108 silver coins, issued by the Ottoman Empire, Poland, Ragusa, Austria, Spain and France. Most gold coins are Ottoman denominations from the 18th century (21 pieces); there is also an Austrian ducat of Joseph II, two ducats struck by Mary Theresia for Hungary, two Venetian zecchini from the time of Doge Paolo Renier and a ducat issued by Geldern in 1761. The Ottoman coins were struck during Sultans Mahmud I (12 pieces), Mustafa III (6 pieces) and Abdulhamid I (2 pieces) by the mints in Constantinople (13 pieces) and Cairo (8 pieces). The issues of Mahmud I (zeri mahbub and ½ zeri mahbub), broadly dated on the basis of the reigning years, bear on the obverse and on the reverse, in the place of the striking year, a series of marks and ornaments. A more accurate dating for each issue could be carried out following a more thorough research. Until now, the only

success obtained in this sense is the elaboration of tables containing the letters (marks) appearing on the Ottoman coins from the first half of the 18th century². On the obverse³ the twelve gold coins from Mahmud I bear the marks: , , , , ornaments and star. The coins issued by Mustafa III (7 pieces) bear on the reverse tughra type II⁴. The coin no. 20 bears above the first letters in the sultan's name, the mark . According to the study worked out by S. Lachman⁵ this mark is assigned to the Governor of Egypt Ali Bey, who, in 1769-1771, uprose against the central authorities. All the coins issued in the Egyptian mint during this period bear this mark above the sultan's name. Also from Cairo comes the coin no. 21 (½ zeri mahbub) bearing on the obverse the striking year and the sigle .

The museum collection includes a solidus bearing the effigy of Emperor Zeno and two coins of Mahmud II uncovered in the town of Giurgiu, in 1964, and in the commune of Prundu, Giurgiu county, in 1989.

¹ Gh. Rădulescu, M. Ionescu, *Monede intrate recent în muzeul raional din Giurgiu*, SCN, 1, 1957, p. 466-467.

² S. Lachman, *The Initial Letters on Ottoman Coins of the Eighteenth Century*, The American Numismatic Society, Museum Notes, 19, 1974, p. 199-224.

³ When describing the coins we kept the obverse-reverse delimitation established by Nuri Pere in *Osmanlılarda madeni paralar*, Istanbul, 1968, although, according to recent opinions, it should be reconsidered. In this sense see E. Nicolae, review of C. Ölçer, *Avrupa müzelerinde nadir Osmanlı madeni paraları (Rare Ottoman Coins at European Museums)*, Kopenhag, Budapeste, Ashmolean, Viyana, Münih, Berlin, Leningrad, Istanbul, 1984, în BSNR, 77 - 79 (1983-1985), 1986, p. 488.

⁴ Tefik Seno Arda, *Sultan III. Mustafa dönemi İstanbul baskili gümüş 10 paralar üzerinde bir inceleme*, Türk Numismatik Derneği Yayınları, 14, 1985, p. 20-26.

⁵ S. Lachman, *op. cit.*, p. 203.

⁶ C. Ölçer, *Darphane müzesi, Osmanlı Madeni Paraları Katalogu*, Istanbul, 1985, p. 72, no. 1376.

CATALOG

IMPERIUL ROMAN

Zenon
Constantinopol
solidus

1. AV ↑ 4,25 g 21 mm.
Av. DN ZENO - PERP AVG
Bust cuirasat, cu coif și diademă de perle, din față; în mâna dreaptă lance, rezemată pe umărul drept, iar în mâna stângă scut; pe scut este reprezentat un călăreț care doboară un adversar.
Rv. VICTORI - A AVGGG A // CONOB
Victorie spre stânga, ținând cruce lungă, ornamentată cu perle. În câmp dreapta stea.
RIC, X, p. 307, nr. 910, off. A, anii 476-491.
Nr. inv. 2163.

AUSTRIA

Iosif II
Alba Iulia (Karlsburg)
ducat

2. AV ↑ 3,49 g 21 mm.
Av. IOS · II · D · G · R · I · S · A · - - GE · HV · BO · REX · / E
Capul împăratului, laureat, spre dreapta. Jos marca de monetărie: E.
Rv. ARCH · A · D · BVRG · - - LOTH · M · D · H · 1787 ·
Acvilă bicefală încoronată, ținând în gheare spadă și sceptru; pe piept scutul Austriei.
Herinek (1740-1962), p. 150, nr. 49, anul 1787.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 4

IMPERIUL OTOMAN

Mahmud I
Islâmbol
yarım (1/2) zeri mahhub

3. AV ↑ 1,16 g 24 mm; perforată.
Av. Sultanül berreyni ve hakanül bahreyni essultan bin essultan. Pe rândul doi, deasupra lui "ha", ornament cordiform (Jem Sultan, p. 227, nr. 24). Pe rândul trei, deasupra lui "bin" (Jem Sultan, p. 227, nr. 3).

Rv. Tuğra, azze nasrühü duribe fi Islâmbol 1143. În dreapta tuğralei, sus, ornament ilizibil; jos ornament cordiform (Jem Sultan, p. 227, nr. 24).
Nuri Pere 557.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 27.

4. AV ↑ 1,21 g 15 mm; perforată.
Av. ca mai sus.
Rv. ca mai sus, dar ornament ilizibil în dreapta tuğralei.
Nuri Pere 557.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 17.

5. AV ↑ 1,25 g 16 mm; două perforații.
Av. ca mai sus.
Rv. ca mai sus, dar în dreapta tuğralei două ornamente cordiforme (Jem Sultan, p. 227, nr. 24).
Nuri Pere 557.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 13.

6. AV ↑ 1,23 g 15 mm; perforată.
Av. ca mai sus, dar fără ornament cordiform deasupra lui "ha". Pe rândul trei, deasupra lui "bin" (Jem Sultan p. 227, nr. 3).
Rv. ca mai sus.
Nuri Pere 557.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 16.

7. AV ↑ 1,11 g 17 mm; piesă uzată; trei perforații.
Av. ca mai sus, dar pe rândul trei, deasupra lui "bin" (Jem Sultan p. 227, nr. 8).
Rv. ca mai sus, dar ornament ilizibil în dreapta.
Nuri Pere 557.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 22.

8. AV ↑ 1,28 g 16 mm; două perforații.
Av. ca mai sus, dar pe rândul trei, deasupra lui "bin" (Jem Sultan p. 227, nr. 25).

Rv. ca mai sus, dar stea în dreapta tuğra.
Nuri Pere 557.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 21

9. AV ↑ 1,15 g 17 mm; ruptă; patru perforații.
Av. ca mai sus, dar pe rândul trei, deasupra lui “bin”
 (Jem Sultan p. 227, nr. 25) și stea pe rândul patru, sub “nun”.
Rv. ca mai sus.
Nuri Pere 557.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 19.

10. AV ↑ 1,18 g 17 mm; trei perforații.
Av. ca mai sus, dar pe rândul trei, deasupra lui “bin”
 (Jem Sultan p. 227, sigla 6).
Rv. ca mai sus, dar în dreapta tuğralei stea sau ornament (Jem Sultan, p. 227, sigla 11).
Nuri Pere 557.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 18.

Mısır zeri mahbub

11. AV ↑ 2,62 g 19 mm.
Av. Sultanül berreyni ve hakanül bahreyni essultan bin essultan. Pe rândul doi, deasupra lui “ha” ornament cordiform (Jem Sultan, p. 227, nr. 24); pe rândul trei, deasupra lui “bin”, același ornament cordiform (Jem Sultan, p. 227, nr. 24).
Rv. Tuğra, azze nasrühü duribe fi Mısır sene 1143. În dreapta tuğra două ornamente cordiforme (Jem Sultan, p. 227, nr. 24).
Nuri Pere 563.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 12.

12. AV ↑ 2,59 g 19 mm.
Av. și Rv. ca mai sus.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 7.

yarım (1/2) zeri mahbub

13. AV ↑ 1,26 g 17 mm; perforată.
Av. Sultanül berreyni ve hakanül bahreyni essultan bin essultan. Fără ornament cordiform pe rândul doi deasupra lui “ha”; pe rândul trei, deasupra lui “bin”, sigla (Lachman, p. 203, nr. 25)
Rv. Tuğra, azze nasrühü duribe fi Mısır sene 1143. Stea în dreapta tuğra. În stânga lui “fi” (Lachman, p. 203, nr. 5).
Nuri Pere 564.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 24.

14. AV ↑ 1,22 g 17 mm; perforată.
Av. ca mai sus, dar pe rândul trei, deasupra lui “bin”,
 (Jem Sultan p. 227, nr. 25).
Rv. ca mai sus, dar în dreapta tuğra stea și fără siglă în stânga lui “fi”.
Nuri Pere 564.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 25.

Mustafa III Islâmbol zeri mahbub

15. AV ↑ 2,63 g 20 mm.
Av. Sultanül berreyni ve hakanül bahreyni essultan bin essultan. Anul 7 plasat la începutul rândului patru.
Rv. Tuğra tip II, azze nasrühü duribe fi Islâmbol 1171.
Nuri Pere 616, anul 7 = 12 VIII 1763 - 30 VI 1764.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 11.

yarım (1/2) zeri mahbub

16. AV ↑ 1,29 g 16 mm; trei perforații.
Av. Sultanül berreyni ve hakanül bahreyni essultan bin essultan (4).
Rv. Tuğra tip I, azze nasrühü duribe fi Islâmbol 1171.
Nuri Pere 619, anul 4 = 13 VIII 1760 - 1 VIII 1761.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 23.

17. AV ↑ 1,29 g 15 mm; perforată.
Av. ca mai sus, dar anul 5.
Rv. ca mai sus, dar tuğra tip II.
Nuri Pere 619, anul 5 = 2 VIII 1761 - 22 VII 1762.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 26.

18. AV ↑ 1,29 g 18 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 80 al Hegirei plasat la începutul rândului patru.
Nuri Pere 619, anul Hegirei (11)80 = 9 VI 1766 - 29 V 1767.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 15.

19. AV ↑ 1,31 g 18 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul (11)81 al Hegirei plasat la începutul rândului patru.
Nuri Pere 619, anul Hegirei (11)81 = 30 V 1767 - 17 V 1768.
Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).
Nr. inv. 20.

Mısır zeri mahbub

20. AV ↑ 2,57 g 21 mm; perforată.
Av. Daribün nadri sahibül izzı vezzaferi filberri

velbahr. Ornamente cordiforme pe rândurile doi și trei (Jem Sultan, p. 227, nr. 24). Anul de batere plasat la sfârșitul rândului trei.

Rv. Sultan Mustafa bin Ahmed han azze nasrühü duribe fi Mısır sene 1171. Pe primul rând, deasupra lui "ms" sigla (Lachman, p. 203, nr. 29). "Han" cu punct pe inițială și pe finală; "nun" în dreapta "elif"-ului .

Emisă în timpul rebeliunii lui Ali Bey (1769-1771) Nuri Pere 626, anul Hegirei (11)83 = 7 V 1769 - 26 IV 1770.

Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).

Nr. inv. 9.

yarım (1/2) zeri mahbub

21. AV ↑ 1,27 g 19 mm; perforată.

Av. Sultanül berreyni ve hakanül bahreyni essultan bin essultan. Anul 4 pe rândul trei. În stânga anului de batere sigla .

Rv. Tuğra tip I, azze nasrühü duribe fi Mısır sene 1171.

Nuri Pere 623, anul 4 = 13 VIII 1760 - 1 VIII 1761.

Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).

Nr. inv. 14.

Abdülhamid I

Mısır

zeri mahbub

22. AV ↑ 2,56 g 21 mm; două perforații.

Av. Sultanül berreyni ve hakanül bahreyni essultan bin essultan (8). Ornament cordiform ? pe rândul doi, deasupra lui "ha" (Jem Sultan, p. 227, nr. 24).

Rv. Essultan Abdülhamid bin Ahmed han azze nasrühü duribe fi Mısır sene 1187. Ornament deasupra cuvântului "abd". Cuvântul "han" cu punct pe inițială și pe finală, "nun" în dreapta "elif"-ului .

Nuri Pere 666, anul 8 = 8 I 1780 - 27 XII 1780.

Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).

Nr. inv. 8.

yarım (1/2) zeri mahbub

23. AV ↑ 1,29 g 19 mm.

Av. Sultanül berreyni ve hakanül bahreyni essultan bin essultan.

Rv. ca mai sus, dar anul 7.

Nuri Pere 667, anul 7 = 19 I 1779 - 7 I 1780.

Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).

Nr. inv. 10.

Mahmud II

Kostantiniye

yirmilik (20 kuruşi) cedid mahmudiye

24. AV ↑ 1,59 g 20 mm; perforată.

Av. Tuğra însoțită de adlî.

Rv. (30) Duribe fi Kostantiniye 1223.

Nuri Pere 773, anul 30 = 18 IV 1836 - 6 IV 1837.

Proveniență: Prundu, jud. Giurgiu.

Nr. inv. 2813.

Mısır

tuğrali çeyrek

25. AV ↑ 0,39 g 13 mm.

Av. Tuğra.

Rv. (16) Duribe fi Mısır 1223.

Nuri Pere 783, anul 16 = 18 IX 1822 - 6 IX 1823.

Proveniență: Giurgiu, jud. Giurgiu.

Nr. inv. 248.

STATELE ITALIENE

VENEȚIA

Paolo Renier

zecchino

26. AV ↑ 3,45 g 21 mm.

Av. S · M · VENET / DVX / PAVL · RAINER ·

Sf. Marcu în picioare, spre dreapta, binecuvântând dogele îngenunchiat, care ține cu ambele mâini *hasta* cu cruce.

Rv. SIT · T · XPE · DAT · Q · TV · REGIS · ISTE · DVCA

lisus Hristos în mandorla, înconjurat de 16 stele; cu mâna dreaptă binecuvântează, iar în mâna stângă ține Evanghelia.

CNI, VIII, p. 527, nr. 99; Friedberg, p. 525, nr. 1434; anii 1779-1789.

Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).

Nr. inv. 5.

27. AV ↑ 3,43 g 21 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar pe avers: VENET ·

Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).

Nr. inv. 6.

ȚĂRILE DE JOS

GELDERN

Harderwijk

ducat

28. AV ↑ 3,44 g 21 mm.

Av. CONC.RES.PAR. - CRESC.D.G · · C · Z / 17 - 61

Cavaler în armură, stând în picioare, spre dreapta; ține în mâna stângă un mănunchi de săgeți, iar în mâna dreaptă spadă.

Rv. MO:ORD / PROVIN / FOEDER / BELG · AD / LEG · IMP

Legenda pe cinci rânduri în cartuş pătrat.

Delmonte 650, anul 1761.

Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).

Nr. inv. 2.

UNGARIA

Maria Theresia

Kremnica (Kremnitz)

ducat

29. AV ↑ 3,47 g 22 mm.

Av. M · THER · D · G · R · I · - · G · H · B · R · A · A · D · B ·
C · T · / K - B

Maria Theresia în picioare, spre dreapta, ținând în
mâna stângă glob cruciger și în mâna dreaptă sceptru.

Rv. PATRONA · REGNI · - · HUNGARIÆ · 1765 ·

Fecioara ținând pruncul cu mâna stângă. Jos stema
Ungariei.

Herinek (1740-1962), p. 22, nr. 258, anul 1765.

Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).

Nr. inv. 1.

Bruxelles

ducat

30. AV ↑ 3,48 g 22 mm.

Av. M · THERES · D · G · R · - · IMP · HU · BO · REG ·

Bustul Mariei Theresia spre dreapta.

Rv. PATRONA REGNI - HUNGARIÆ · 1770 / B - L

Ca mai sus.

Herinek (1740-1962), p. 23, nr. 283, anul 1770.

Proveniență: Tezaurul Giurgiu (Piața Oinacu).

Nr. inv. 3.

PLANȘA 5

Monede din colecția Muzeului Județean „Teohari Antonescu” Giurgiu (1:1)

1

13

14

15

20

21

PLANȘA 6
Monede din colecția Muzeului Județean „Teohari Antonescu” Giurgiu (2:1)

**MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI
ARHEOLOGIE PRAHOVA**

MONEDELE DE AUR DIN COLECȚIA MUZEULUI JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE PRAHOVA

Elisabeta Savu și Mihai Dima

Cu puține excepții, monedele de aur care se păstrează în colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova provin din achiziții făcute între anii 1955-1968. Dintr-un total de 97 de piese, doar una a intrat în patrimoniul muzeului prin donație, în 1958, o alta a fost predată de fostele organe de Miliție în 1974, iar trei au fost achiziționate după 1995. Pentru alte două piese, inventariate în 1980, nu se cunoaște data intrării în colecție. Un lot important de monede, reprezentând mai mult de jumătate din total, a fost cumpărat la 27 aprilie 1965, pentru suma de 13167,37 lei (nr. inv. 64-8169, 64-28434 - 64-28481, 64-28506 - 64-28507). Deoarece procesul verbal întocmit de comisia de achiziții nu s-a păstrat, nu am putut afla numele ofertantului sau al colecției din care a făcut parte.

Cea mai timpurie monedă de aur din colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova este un stater de tip Koson, foarte uzat din cauza transformării lui în chaton de inel. Urmează două emisiuni romane târzii, dintre care se remarcă un solidus bătut la Constantinopol pentru Valentinian III. Pe revers acesta prezintă o variantă de legendă cunoscută de principalul catalog de referință, Roman Imperial Coinage (RIC), X, dar numai pentru Theodosius II. Monedele bizantine au fost emise de Mauricius Tiberius (1 exemplar), Vasile II și Constantin VIII (1 exemplar) și Mihail VII (2 exemplare). Acestea li se adaugă o emisiune niceeană din timpul lui Ioan III. Cele două piese de la Mihail VII sunt primele achiziții de monede de aur ale muzeului din Ploiești (1955). Ele au făcut parte din colecția Irimia Dimian și provin, conform afirmațiilor fostului proprietar, de la Tega, com. Pănătău, jud. Buzău și Borănești, com. Coșereni, jud. Ialomița¹.

Între emisiunile medievale și moderne se distinge un lot numeros de monede otomane (36 exemplare), bătute la Dimașk, Constantinopol și Cairo în numele sultanilor Murad III (1 exemplar), Ahmed I (2 exemplare), Mustafa III (1 exemplar), Selim III (1 exemplar), Mahmud II (30 exemplare) și Abdülhamid II (1 exemplar). Altinul bătut de Murad III la Dimașk face parte din tezaurul

predat muzeului, în 1974, de Miliția din Vălenii de Munte (jud. Prahova). Este singura monedă de aur recuperată din acest tezaur, care este alcătuit, în rest, dintr-un număr mare de emisiuni de argint poloneze, otomane și din spațiul german. Dintre celelalte piese otomane remarcăm doi altini de la Ahmed I emiși în Egipt, care au pe revers un ornament romboidal. Nu avem informații directe privind locul descoperirii, dar știind că ei au făcut parte din aceeași colecție înainte de a intra în patrimoniul muzeului, putem presupune că provin dintr-un tezaur dispersat. În momentul examinării ambele piese aveau încă urme de pământ, fapt care sugerează, de asemenea, proveniența comună.

După monedele otomane urmează, ca număr, cele venețiene (11 exemplare). Acestea se eșalonează pe un interval de aproape 400 de ani, cuprins între începutul secolului al XV-lea și sfârșitul secolului al XVIII-lea. Doi ducați, transformați în cercei, bătuți în timpul dogilor Michele Steno (1400-1413) și Leonardo Loredano (1501-1521), ar putea face parte dintr-un tezaur cu loc de descoperire necunoscut. Ei au fost cumpărați de muzeu în 1960 de la aceeași persoană. Celelalte monede venețiene au fost emise de Gerolamo Priuli (1 exemplar), Domenico Contarini (1 exemplar), Alvise IV Mocenigo (2 exemplare), Paolo Renier (1 exemplar), Lodovico Manin (4 exemplare). De pe teritoriul Italiei provine și o piesă de 20 de franci din 1801, emisă de Republica Subalpină.

Țările de Jos și Ungaria sunt reprezentate în colecția muzeului de câte opt monede de aur. Șapte dintre emisiunile Țărilor de Jos au fost puse în circulație în primele decenii ale secolului al XIX-lea. Singura monedă datată înainte de 1800 este un ducat emis de provincia Holland în anul 1758. Un florin din secolul al XIV-lea deschide seria monedelor ungurești, care mai cuprinde un ducat din timpul lui Vladislav I și câte doi ducați de la Mathia Corvin, Leopold I și Ferdinand V.

Dintre monedele bătute în spațiul german, se evidențiază o piesă de cinci ducați din 1649, care poartă efigia împăratului Ferdinand III. Emisiuni mai rar întâlnite

¹ Ir. Dimian, *Descoperiri monetare în Regiunea Ploiești*, în *Din activitatea muzeelor noastre. Studii, referate, documente*, I, 1956, p. 85-86.

în colecțiile muzeale românești sunt ducații orașelor Breslau (1533) și Hamburg (1642) și un gulden bavarez pentru Ferdinand Maria, din anul 1676.

Cu excepția ducatului polonez din 1831 și a emisiunilor rusești din 1756 și 1823, monedele emise de statele din estul Europei aparțin secolului al XX-lea. Majoritatea fac parte din categoria nominalurilor mari.

Monedele aflate la nr. 92-93 din catalog nu au statul emitent precizat. Acestea sunt piese pentru podoabă, cu valoarea de 4 ducați. Prima are pe avers și pe revers reprezentările care apar, în mod normal, pe emisiunile similare austriece bătute la sfârșitul domniei lui Francisc Iosif I, diferența față de acestea fiind făcută de legende. Cea de a doua, bătută în numele țarului Alexandru al II-lea, este asemănătoare din punct de vedere stilistic cu monedele austriece contemporane. Legende sunt scrise cu litere latine, dar cea de pe revers corespunde în mare parte legendei pieselor bulgărești de 4 ducați, destinate podoabelor, emise în timpul lui Ferdinand I. Tot pe revers apare contramarca obișnuită pentru monedele aparținând aceluiași nominal bătute în Bulgaria între 1910-1926.

Catalogul se încheie cu patru falsuri moderne după monede macedonene. Primul este un stater tip Price, p. 108, nr. 175, Macedonia, anii c. 330-320 a. Chr.², bătut

cu aceleași ștanțe ca și piesa aflată la poziția F6 în catalogul citat. Nu i se cunoaște proveniența, nici data intrării în colecția muzeului. Cel de-al doilea este tot un stater, tip Price, p. 477, nr. 3750, Babilon, anii c. 311-305 a. Chr., achiziționat în anul 1964, pentru suma de 1000 de lei. Dacă în primul caz falsul este destul de ușor de sesizat, având în vedere și nerespectarea greutății, în cel de-al doilea piesa poate trece cu ușurință drept autentică. Ultimele două exemplare din această categorie, considerate $\frac{1}{2}$ stater și $\frac{1}{4}$ stater, se regăsesc în lucrarea lui M. J. Price la capitolul falsuri, dar ca drahmă și $\frac{1}{2}$ drahmă. Este posibil ca monedele cuprinse în catalogul de referință să fi fost bătute cu aceleași ștanțe de avers și de revers ca și cele pe care le publicăm acum, dar din argint. Tipurile folosite nu corespund celor cunoscute pentru subdiviziunile staterilor lui Alexandru cel Mare. Hemistaterul a fost cumpărat de muzeu la data de 30.03.1965 de la Stelian Kehaioglu din București. Ultima piesă, sfertul de stater, a fost găsită întâmplător în colecția muzeului, ea fiind montată în locul unei pietre, într-o broșă din metal comun. Nu s-au păstrat informații despre proveniența bijuteriei respective, care face parte dintr-un lot mai mare de piese, în special medalii și decorații, inventariat în 1980.

² M. J. Price, *Coinage in the Name of Alexander the Great and Philip Arrhidaeus: A British Museum Catalog*, Londra-Zürich, 1991.

THE GOLD COINS IN THE COLLECTION OF THE PRAHOVA COUNTY MUSEUM OF HISTORY AND ARCHAEOLOGY

By Elisabeta Savu and Mihai Dima

With few exceptions, the gold coins that are preserved in the collection of the Prahova County Museum of History and Archaeology were acquired between 1955 and 1968. Of a total of 97 coins, only one entered in the museum property through donation, in 1958, another one was delivered by the Police in 1974, and three were acquired after 1995. It is not known when other two coins inventoried in 1980 entered the collection. Another important lot of coins, representing more than half of the total, was bought on the 27th of April 1965, for the sum of 13167.37 lei (no. inv. 64-8169, 64-28434 - 64-28481, 64-28506 - 64-28507). As the minutes worked out by the acquisitions commission was not preserved, we could not learn the name of the provider or of the collection it came from.

The earliest gold coin in the Prahova County Museum collection is a Koson stater, very worn out because of its transformation into ring chaton. There follow two late Roman issues, of which most remarkable is a solidus struck at Constantinople for Valentinian III. On the reverse it has a variant of legend known by the main reference catalogue, Roman Imperial Coinage (RIC), X, but only for Theodosius II. The Byzantine coins were issued by Mauricius Tiberius (1 piece), Basil II and Constantine VIII (1 piece) and Michael VII (2 pieces). There is also a Niceean issue from the time of John III. The two issues of Michael VII are the first acquisitions of gold coins of the museum in Ploiești (1955). They belonged to the Irimia Dimian collection and come from Tega village, Pănătău commune, Buzău county and Borănești village, Coșereni commune, Ialomița county¹.

Between the mediaeval and modern issues one can remark a bulky lot of Ottoman coins (36 pieces), struck at Damascus, Constantinople and Cairo in the name of Sultans Murad III (1 piece), Ahmed I (2 pieces), Mustafa III (1 piece), Selim (1 piece), Mahmud II (30 pieces), and Abdülhamid II (1 piece). The altun struck by Murad III at Damascus belongs to the hoard delivered to the museum in 1974 by the Police in Vălenii de Munte (Prahova county). It is the only gold coin recovered from this hoard, which in rest is made up of a large number of Polish,

Ottoman and German silver issues. Among the other Ottoman coins we remark two altuns from Ahmed I issued in Egypt, bearing on the reverse a rhomboidal decoration. We have no direct information on the place of the discovery, but we do know that they belonged to the same collection before entering the museum property. Therefore, we can suppose that they come from a stray hoard. When examined both pieces still bore earth traces, which also suggests the common origin.

The Ottoman coins are followed by the Venetian ones (11 pieces). The latter span almost 400 years, from early 15th century and late 18th century. Two ducats, turned into earrings, struck during the Doges Michele Steno (1400-1413) and Leonardo Loredano (1501-1521), could belong to a hoard with unknown place of discovery. They were bought by the museum in 1960 from the same person. The other Venetian coins were issued by Gerolamo Priuli (1 piece), Domenico Contarini (1 piece), Alvise IV Mocenigo (2 pieces), Paolo Renier (1 piece), Lodovico Manin (4 pieces). From the territory of Italy also comes a 20 francs piece from 1801, issued by the Subalpine Republic.

The Netherlands and Hungary are represented in the museum collection by eight gold coins each. Seven of the Dutch issues were put in circulation during the first decades of the 19th century. The only coin dated before 1800 is a ducat issued by the province of Holland in 1758. A florin from the 14th century opens the series of Hungarian coins, which also includes a ducat from the time of Wladislaus I and two ducats each from Mathia Corvin, Leopold I and Ferdinand V.

Of the coins struck on German territory, we can remark a coin of 5 ducats from 1649, bearing the effigy of Emperor Ferdinand III. The issues more rarely found in Romanian museum collections are the ducats of the towns of Breslau (1533) and Hamburg (1642) and a Bavarian gulden struck for Ferdinand Maria, from 1676.

Excepting the Polish ducat from 1831 and the Russian issues from 1756 and 1823, the coins issued by the Eastern European states belong to the 20th century. Most of them belong to the category of large denominations.

¹ Ir. Dimian, *Descoperiri monetare în Regiunea Ploiești*, Din activitatea muzeelor noastre. Studii, referate, documente, I, 1956, pp. 85-86.

The coins at nos. 92-93 in the catalogue do not have the issuing state specified. These are coins for ornaments, with the value of 4 ducats. The first one has on the obverse and on the reverse the representations usually appearing on similar Austrian issues struck at the end of the reign of Francis Joseph I, the difference as against these being made by the legends. The second one, struck in the name of Tsar Alexander II, is stylistically similar with the contemporary Austrian coins. The legends are written in Latin letters, but the one on the reverse corresponds to a large extent to the reverse legend of the Bulgarian 4 ducats coins struck by Ferdinand I. On the reverse appears the countermark usual for the coins belonging to the same denomination struck in Bulgaria between 1910 and 1926.

The catalogue ends with four modern forgeries of Macedonian coins. The first one is a stater of the type described in Price's catalogue², p. 108, no. 175, Macedonia, about 330-320 BC, struck with the same dies as the F6 coin in the mentioned catalogue. Its origin is not known, neither is the date it entered the museum col-

lection. The second one is also a stater of the type described in Price's catalogue, p. 477, no. 3750, Babylon, about 311-305 BC, acquired in 1964, for the sum of 1000 lei. While in the first case the forgery is rather easy to detect, taking into account also the abnormal weight, in the second one the coin can easily be considered authentic. The last two specimens of this category, considered $\frac{1}{2}$ stater and $\frac{1}{4}$ stater, can be found in Price's catalogue at the chapter on forgeries, but as drachm and $\frac{1}{2}$ drachm. The coins included in the reference catalogue must have been struck with the same reverse and obverse dies as well as those we publish now, but silver ones. The types used do not correspond to those known for the stater subdivisions of Alexander the Great. The hemistater was bought by the museum on the 30th of March 1965 from Stelian Kehaioglu in Bucharest. The last coin, the stater quarter, was found by chance in the museum collection, as it was fixed in the place of a gem on a metal broach. We have no further data on the origin of the jewel in question, that is part of a larger lot of items, especially medals and decorations, inventoried in 1980.

² M. J. Price, *Coinage in the Name of Alexander the Great and Phillip Arrhidaeus: A British Museum Catalogue*, London-Zurich, 1991.

CATALOG

DACIA

Koson
Atelier neprecizat
stater

1. AV ↑ 6,96 g 19x21,3 mm; transformată în inel.
Av. Acvilă stând pe un sceptu, spre stânga, ținând cunună în gheară.

Rv. // ΚΟΣ[ΩΝ], monogramă în stânga.

Consul încadrat de doi lictori.

Preda, p. 226-233, pl. XXVI, nr. 1.

Nr. inv. 64-9216.

IMPERIUL ROMAN

Constantin I
Thessalonic
solidus

2. AV ↘ 4,57 g 19x19,7 mm.

Av. CONSTANT - INVS PF AVG

Cap laureat spre dreapta.

Rv. CLARITAS - REIPUBLICAE // · SM · TS ·

Sol, radiat, din față, privind spre stânga, cu *chlamys* pe umărul stâng; mâna dreaptă ridicată, iar în mâna stângă un glob; jos, în stânga, prizonier în genunchiat.

RIC, VII, p. 500, nr. 8, anul 317.

Nr. inv. 64-2838.

Valentinian III
Constantinopol
solidus

3. AV ↓ 4,48 g 20,5x21,1 mm.

Av. DN VALENTIN - IANVS PF AVG

Bust cuirassat, cu coif și diademă de perle, din față; în mâna dreaptă lance, rezemată pe umărul drept, iar în mâna stângă scut; pe scut este reprezentat un călăreț care doboară un adversar.

Rv. SALVS REI - PVBL - ICAE // CONOB

Doi împărați, ambii în costum consular, nimbați, stând pe tron; fiecare ține *mappa* în mâna dreaptă și sceptu cruciform în mâna stângă. Sus stea.

RIC, X, -, cf. p. 258, nr. 242-245, cu altă organizare a legendei de revers; vezi pentru revers nr. 240, dar Theodosius II; anii 425-429. DOC, Late Roman Coins 836 tip gen., anul 426.

Nr. inv. 64-8169.

IMPERIUL BIZANTIN

Mauricius Tiberius
Constantinopol
solidus

4. AV ↙ 4,44 g 19,9x21,3 mm.

Av.

Bust purtând cuirasă, *paludamentum* și coif cu panaș, diademă și *pendilia*, din față; în mâna dreaptă glob cruciger.

Rv. VICTORI - AAVCCS // CONOB

Înger din față, ținând în mâna dreaptă *hasta* terminată în și în mâna stângă glob cruciger.

MIB, II, 6 E, anii 583/584-602.

Nr. inv. 64-28434.

Vasile II și Constantin VIII
Constantinopol
nomisma tetarteron

5. AV ↙ 4,06 g 18,8x19,8 mm; perforată.

Av.

Bustul lui Iisus Hristos Pantocrator; cu mâna dreaptă binecuvântează, iar în mâna stângă ține o carte.

Rv.

În stânga bustul lui Vasile II, iar în dreapta bustul lui Constantin VIII. Cei doi țin cu mâna dreaptă o cruce patriarhală, *hiata*, de ceremonie.

DOC, III/2, tip F, p. 626, nr. 15b.1, anii 1005-1025.

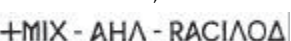
Nr. inv. 64-9025.

Mihail VII
Constantinopol
nomisma histamenon

6. AV ↓ 3,76 g 28,3x29,7 mm; aplatizată; tortiță.

Av.

Bustul lui Iisus Hristos; cu mâna dreaptă binecuvântează, iar în mâna stângă ține o carte.

Rv.

Bustul împăratului din față; în mâna dreaptă ține *labarum* cu două perle pe hastă, iar în mâna stângă glob cruciger.

DOC, III/2, Clasa II, p. 805, nr. 2d.1, anii 1071-1078.

Proveniență: Tega, com. Pănătău, jud. Buzău, 1934.

Publicată: Dimian, p. 86, nr. 17.
Nr. inv. 64-1052.

7. AV ⚡ 4,34 g 27,3x28,2 mm; tortiță ruptă.

Av. și Rv. ca mai sus, dar **+MIX - AHA - RACIAE**
DOC, III/2, Clasa II, p. 806, nr. 2d.8, anii 1071-1078.
Proveniență: Borănești, com. Coșereni, jud. Ialomița,
1929.

Publicată: Dimian, p. 85, nr. 16.
Nr. inv. 64-1051.

IMPERIUL DE LA NICEEA

Ioan III
Magnesia
hyperper

8. AV ↓ 2,31 g 20,9x21,7 mm; tăiată pe margine.

Av. **IC - XC**

Iisus Hristos stând pe tron fără spătar; cu mâna dreaptă binecuvântează, iar în mâna stângă ține o carte.

Rv. **MP - ΘV**; legendă columnară: **... - T / Ω / ΠΡ / Φ / Γ**

Împăratul în picioare, ținând *labarum* cu două perle pe hastă și *anexikakia*, încoronat de Maica Domnului.
DOC, IV/2, II B, p. 486, nr. 5.14, anii 1232-1254 ?
Nr. inv. 64-5266

AUSTRIA

Francisc Iosif I
Viena
ducat

9. AV ↑ 2,67 g 20,2 mm; perforată.

Av. **FRANC · IOS · I · D · G ... STRIAE IMPERATOR**

Capul suveranului, laureat, spre dreapta.

Rv. **HVNGAR · BOHEM · GAL · - LOD · ILL · REX**

A · A · 1915

Acvilă bicefală încoronată, ținând în gheare spadă, sceptru și glob cruciger; pe piept stema Habsburg-Lothringen.

Herinek 1970, p. 256, nr. 184, anul 1915.

Nr. inv. 64-28478.

BRAZILIA

Maria I și Petru III
Rio de Janeiro
6400 reis (4 escudos)

10. AV ↑ 14,13 g 42 mm; perforată.

Av. **MARIA · I · ET · PETRUS · III · G · PORT · ET · ALG · REGES · / 1780 · - R**

Busturile acolate ale celor doi suverani. Jos, anul și marca de monetărie: R.

Rv. Scut timbrat de coroană.

Friedberg, p. 161, nr. 76, anul 1780.

Nr. inv. 64-28455.

Maria I
Rio de Janeiro
6400 reis (4 escudos)

11. AV ↑ 13,62 g 42 mm.

Av. **MARIA · I · D · G · PORT · ET · ALG · REGINA · / 1792 · R ·**

Bustul reginei spre dreapta. Jos, anul și marca de monetărie: R.

Rv. Scut timbrat de coroană.

Friedberg, p. 161, nr. 87, anul 1792.

Nr. inv. 64-28458.

BULGARIA

Ferdinand I
Kremnica (Kremnitz) ?
4 ducați

12. AV ↑ 12,81 g 40 mm; perforată.

Av. **ФЕРДИНАНДЪ I ЦАРЪ НА БЪЛГАРИТЪ**

Bustul suveranului spre dreapta.

Rv. **ЗЛАТЕНЪ БЪЛГАРСКИ ПЕНДАРЪ ЗА НАКИТ 1914**

Scut timbrat de coroană, susținut de doi lei.

Friedberg, p. 165, nr. 7, anul 1914.

Nr. inv. 64-28477.

IMPERIUL OTOMAN

Murad III
Dimaşk
altın

13. AV ↑ 3,50 g 20 mm.

Av. Daribün nadri sahibül izzı vennasrı filberi velbahr.

Rv. Sultan Murad bin Selim han azze nasrühü duribe fi Dimaşk sene 982.

Cuvântul *han* ieșit din flan pe jumătate. Probabil că litera *nun* intersectează *elif*-ul. Punct deasupra literei *ha*.

Nuri Pere 266, anii 1574-1595.

Proveniență: Tezaurul Vălenii de Munte.

Nr. inv. 64-15313.

Ahmed I
Mısır
altın

14. AV ⚡ 3,50 g 22 mm.

Av. Sultanül berreyni ve hakanül bahreyni essultan bin essultan.

Rv. Sultan Ahmed bin Mehmed han azze nasrühü duribe fi Mısır sene 1012.

Cuvântul *han* cu *nun* în stânga *elif*-ului. Punct deasupra literei *nun*. Ornament romboidal deasupra literei *ha*.

Nuri Pere 358, anii 1603-1617.

Nr. inv. 64-28438.

15. AV ← 3,46 g 22 mm.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28439.

Mustafa III
Islâmbol
birbuçuk (1 1/2) fındık

16. AV ↑ 4,58 g 29 mm.
Av. Tuğra tip II.
Rv. (81) Duribe fi Islâmbol 1171.
Nuri Pere 611, anul 81 = 30 V 1767 - 17 V 1768.
Nr. inv. 64-4539/1.

Selim III
Islâmbol
zeri mahbub

17. AV ↑ 2,34 g 23 mm; perforată.
Av. Sultanül berreyni ve hakanül bahreyni essultan bin essultan (4). Stea deasupra literei *ha*.
Rv. Tuğra tip II, azze nasrühü duribe fi Islâmbol 1203.
Stea în dreapta tuğralei.
Nuri Pere 697, anul 4 = 31 VIII 1791 - 21 VII 1792.
Nr. inv. 64-28456.

Mahmud II
Kostantiniye
çifte (2) hayriye altını

18. AV ↑ 3,28 g 26 mm; perforată.
Av. Tuğra însoțită de adlî, în centru. În exterior "Sultanı Selâtinî zaman".
Rv. "(21) Duribe fi Kostantiniye 1223" în centru. În exterior "Gazi Mahmud han".
Nuri Pere 745; Ölçer 152; anul 21 = 25 VII 1827 - 13 VII 1828.
Nr. inv. 64-28472.

19. AV ↑ 3,56 g 26 mm.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28473.

cedid adliye altını

20. AV ↑ 1,58 g 20 mm.
Av. Sultanül berreyni ve hakanül bahreyni essultan bin essultan (18).
Rv. Tuğra însoțită de adlî. Duribe fi Kostantiniye 1223.
Nuri Pere 760; Ölçer 80; anul 18 = 26 VIII 1824 - 15 VIII 1825.
Nr. inv. 64-28470.

yirmilik (20 kuruş) cedit mahmudiye

21. AV ↑ 1,48 g 20 mm; perforată.
Av. Tuğra.
Rv. (27) Duribe fi Kostantiniye 1223.
Nuri Pere 773; Ölçer 170; anul 27 = 21 V 1833 - 9 V

1834.
Nr. inv. 64-28469.

22. AV ↑ 1,55 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28487.

23. AV ↑ 1,52 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 28.
Nuri Pere 773; Ölçer 171; anul 28 = 10 V 1834 - 28 IV 1835.
Nr. inv. 64-28488.

24. AV ↑ 1,59 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28489.

25. AV ↑ 1,51 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28490.

26. AV ↑ 1,53 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28491.

27. AV ↑ 1,55 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28492.

28. AV ↑ 1,52 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28493.

29. AV ↑ 1,55 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28494.

30. AV ↑ 1,49 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28495.

31. AV ↑ 1,51 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28507.

32. AV ↑ 1,45 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 29.
Nuri Pere 773; Ölçer 172; anul 29 = 29 IV 1835 - 17 IV 1836.
Nr. inv. 64-28496.

33. AV ↑ 1,56 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28471.

34. AV ↑ 1,51 g 20 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28497.

35. AV ↑ 1,53 g 20 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. 64-28498.

36. AV ↑ 1,59 g 20 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 30.

Nuri Pere 773; Ölçer 173; anul 30 = 18 IV 1836 - 6 IV 1837.

Nr. inv. 64-28486.

37. AV ↑ 1,53 g 20 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 32.

Nuri Pere 773; Ölçer 175; anul 32 = 27 III 1838 - 16 III 1839.

Nr. inv. 64-28499.

38. AV ↑ 1,51 g 20 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. 64-28500.

39. AV ↑ 1,53 g 20 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. 64-28501.

40. AV ↑ 1,51 g 20 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. 64-28502.

41. AV ↑ 1,46 g 20 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. 64-28503.

42. AV ↑ 1,50 g 20 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. 64-28504.

43. AV ↑ 1,50 g 20 mm; perforată.

Av. și Rv. ca mai sus.

Nr. inv. 64-28505.

çeyrek (1/4) zeri mahbub

44. AV ↑ 0,77 g 14 mm.

Av. Tuğra.

Rv. (4) Duribe fi Kostantiniye 1223.

Nuri Pere 752; Ölçer 34; anul 4 = 26 I 1811 - 15 I 1812.

Nr. inv. 64-4539/2.

beşlik (5 kuruşi) cedid mahmudiye

45. AV ↑ 0,37 g 12 mm; două perforații.

Av. Tuğra însoțită de adlî.

Rv. (30) Duribe fi Kostantiniye 1223.

Nuri Pere 775; Ölçer 187; anul 30 = 18 IV 1836 - 6 IV 1837.

Nr. inv. 64-4639.

46. AV ↑ 0,38 g 8 mm.

Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 32.

Nuri Pere 775; Ölçer 189; anul 32 = 27 III 1838 - 16 III 1839.

Nr. inv. 64-4539/3.

çeyrek (1/4) cedid adliye altını

47. AV ↑ 0,36 g 12 mm; două perforații.

Av. Tuğra însoțită de adlî, în centru. În exterior "Sultan Selâtinî zaman Adlî Mahmud han".

Rv. "(20) Duribe fi Kostantiniye 1223 el-mahrusa". În exterior "dâme mülkühü ve saltanatühü ilâ ahirid devran".

Nuri Pere 771; Ölçer 140; anul 20 = 5 VIII 1826 - 24 VII 1827.

Nr. inv. 64-28485.

Abdülhamid II

Kostantiniye

liralık (100 kuruşi)

48. AV ↑ 6,91 g 34 mm.

Av. În centru "Tuğra / Elgazi / sene 33". În exterior "Elmüstenidü bitevfikâtir rabbaniye meliküddevletil Osmaniye"

Rv. În centru "Azze nasrühü duribe fi Kostantiniye 1293". În exterior "Sultan el gazi Abdülhamid han ibnis sultan Abdülhamid han dâme mülkühü"

Nuri Pere 979, anul 33 = 14 II 1907 - 3 II 1908.

Nr. inv. 64-28474.

IMPERIUL ROMANO-GERMAN

AUSTRIA

Ferdinand III

Viena

5 ducați

49. AV ⚡ 16,25 g 35 mm; urme de lipitură pe margine.

Av. + FERDINANDVS · III · D · G · · RO · I · S · AV · G · H · B · REX

Bustul suveranului, laureat, spre dreapta. Jos semn de monetar.

Rv. · ARCHID · AVS · DVX · - · BVR · CO · TYRO 1649

Acvilă bicefală încoronată, ținând în gheare sabie și sceptru; pe piept scut cu armele Austriei.

Herinek 1984, p. 502, nr. 80, anul 1649. Monetar J. C. Richthausen.

Nr. inv. 64-28443.

Iosif II

Alba Iulia (Karlsburg)

2 ducați

50. AV ↑ 6,98 g 24 mm.

Av. IOSEPH · II · D · G · R · I · S · A · - · GERM · HV · BO · REX · / · E

Bustul suveranului, laureat, spre dreapta.
Rv. ARCH · AVST · D · BVRG · - · LOTH · M · D · HET ·
1787 · / (2)

Acvilă bicefală încoronată, ținând în gheare spadă și
sceptru; pe piept stema Austriei.
Herinek 1970, p. 148, nr. 15, anul 1787.
Nr. inv. 64-28457.

BAVARIA

Ferdinand Maria
München
gulden

51. AV ↑ 3,18 g 20 mm; perforată.
Av. F · M · V · B · P · S · D · C · P · R · S · R · I · A · R · E · L · L ·
Bustul suveranului, cuirasat, spre dreapta.
Rv. · INTERPERANTIB · CLVPEVSOMNIB · / 16 - 76 /
C - [Z]
Fecioara ținând pruncul cu mâna stângă. Jos stema
Bavariei.
Bayern, p. 16, nr. 2/26, anul 1676.
Nr. inv. 64-28444.

BRESLAU
ducat

52. AV ← 3,53 g 21 mm.
Av. ★ S ★ WENCES - LAVS ★ D ★ B
Sf. Wenceslas în armură, din față.
Rv. ★ MO ★ AVR ★ VRATISLAVIEN ★ 1533
Stema orașului.
Friedberg, p. 254, nr. 445, anul 1533.
Nr. inv. 64-28437.

HAMBURG
ducat

53. AV ← 3,45 g 23 mm.
Av. · A · V · B · P · L · B · T · - · 6 · 8 · A · 1642 · |
Fecioara în mandorla, ținând pruncul cu mâna stângă.
Rv. · M · O · N · E · T · A · T · - · 0 · H · A · M · B · U · R · G · |
Fecioara în mandorla, ținând pruncul cu mâna stângă.
Jos stema orașului.
Friedberg, p. 279, nr. 1100, anul 1642.
Nr. inv. 64-28442.

POLONIA

Varșovia
ducat tip olandez

54. AV ↓ 3,38 g 19 mm.
Av. CONCORDIA RES - PARVAE CRESCUNT / 18 - 31
Cavaler în armură, stând în picioare, spre dreapta; ține
în mâna stângă un mănunchi de săgeți, iar în mâna
dreaptă spadă. La începutul legendei acvilă, iar la
sfârșit torță.
Rv. MO · AVR · / REG · BELGII · / AD LEGEM · IMPERII ·

Legenda pe patru rânduri în cartuș pătrat.
Delmonte 1190, anul 1831.
Nr. inv. 64-6949.

20 zloți

55. AV ↑ 6,46 g 21 mm.
Av. BO · LESLAW CHROBRY - 1025 - 1925.
Bustul regelui Boleslaw, încoronat, spre stânga.
Rv. RZECZPOSPOLITA POLSKA / 20 - Z · L · O · T · Y · C · H - 20
Acvilă încoronată.
Friedberg, p. 590, nr. 115, anul 1925.
Nr. inv. 64-28480.

ROMÂNIA

Carol I
Bruxelles
50 lei

56. AV ↑ 16,20 g 40 mm.
Av. CAROL I REGE AL ROMANIEI · 1866 - 1906
Bustul suveranului spre stânga.
Rv. CAROL I DOMNUL ROMANIEI · 50 LEI
Carol I, călare, spre dreapta.
MBR, p. 264, nr. 82, anul 1906.
Nr. inv. 64-28476.

25 lei

57. AV ↑ 8,05 g 30 mm.
Av. ca mai sus.
Rv. Acvilă încoronată, ținând în cioc crucea și în gheare
sabie și sceptru peste panglica cu deviza PRIN
STATORNICIE LA ISBINDA. Sub panglică valoarea
nominală 25 LEI.
MBR, p. 264, nr. 81, anul 1906.
Nr. inv. 64-24387.

Carol II
București
monedă fără valoare nominală precizată
(galben mare)

58. AV ↓ 41,91 g 41 mm.
Av. CAROLVS II // E. W. BECKER
Regele, călare, spre dreapta.
Rv. ROMANIA / 1939
Cunună din frunze de laur și stejar. Deasupra, lupoaica
cu Romulus și Remus, iar dedesubt scut cu stema țării.
MBR, p. 269, nr. 108, anul 1939.
Nr. inv. 64-28481.

59. AV ↓ 41,92 g 41 mm.
Av. CAROL II REGELE ROMANILOR // 10 / ANI / E. W.
BECKER
Regele, călare, spre stânga.
Rv. 8 IUNIE 1930 / 8 IUNIE 1940
Bustul lui Traian spre dreapta, ținând spadă în mâna

dreaptă și coroana României în mâna stângă.
MBR, p. 269, nr. 109, anul 1940.
Nr. inv. 64-28482.

Emisiune aniversară
150 de ani de la Revoluția din 1848
1000 lei

60. AV ↓ 31,10 g 35 mm.
Av. ROMANIA / 1000 - LEI / 1998
Stema României, valoarea nominală și simboluri ale
Revoluției române de la 1848.
Rv. LIBERTATE EGALITATE FRATINETATE / 1848 - 1998
România rupându-și cătușele pe Câmpia Libertății.
Nr. inv. 64-28339.

500 lei

61. AV ↓ 8,64 g 24 mm.
Av. ROMANIA / 500 - LEI / 1998
Stema României, valoarea nominală și simboluri ale
Revoluției române de la 1848.
Rv. LIBERTATE EGALITATE FRATINETATE / 1848 - 1998 /
ROMANIA REVOLUTIONARA
România Revoluționară.
Nr. inv. 64-28340.

RUSIA
Elisabeta I
Sankt Petersburg
2 ruble

62. AV ↑ 3,23 g 18 mm.
Av. Б-М-ЕЛИСАВЕТЪ-І-ІМП-ІСАМОД-ВСЕРОС-|
Bustul țarinei spre dreapta.
Rv. МОИ-ЦЕНА-ДВА-РУБЛИ-17 - 56-
Acvilă bicefală încoronată, ținând în gheare sceptru și
glob cruciger; pe piept, în scut oval, Sf. Gheorghe
omorând balaurul.
Uzdenikov 4074, emisiune pentru curtea imperială,
anul 1756.
Nr. inv. 64-28447.

Alexandru I
Sankt Petersburg
5 ruble

63. AV ↓ 16,49 g 22 mm.
Av. ПЯТЬ-РУБЛЕЙ- / 1823 ГОДА / П - С |
Acvilă bicefală încoronată, ținând în gheare un
mănunchi de fulgere; pe piept scut cu Sf. Gheorghe.
Rv. ЧИСТАГО / ЗОЛОТА / 1 ЗОЛОТН = / 39 ДОЛЕЙ- /
С-П-Б-|
Legenda în cunună din frunze de laur și de stejar.
Uzdenikov 0197, anul 1823. Monetar Paul Stupitzyn.
Nr. inv. 64-28466.

STATELE ITALIENE

VENEȚIA
Michele Steno
ducat

64. AV ← 4,09 g 20 mm; transformată în cercel.
Av. · S · M · VENETI / DVX / MICHAEL · STENO ...
Sf. Marcu în picioare, spre dreapta, înmânând *vexillum* dogelui îngenunchiat.
Rv. · SIT · T · P · DAT · QTV - REGIS · ISTE · DVCAT ·
Iisus Hristos în mandorla, înconjurat de 9 stele; cu
mâna dreaptă binecuvântează, iar în mâna stângă ține
Evanghelia.
CNI, VII, p. 116, nr. 30, variantă legendă revers;
Friedberg, p. 522, nr. 1230; anii 1400-1413.
Nr. inv. 64-4640/1

Leonardo Loredano
ducat

65. AV ↓ 4,06 g 21 mm; transformată în cercel.
Av. · S · M · VENETI / DVX / LEONARDVS ·
LAVREDANS
Ca mai sus.
Rv. SIT · T · XPE · DATQT - REGISISTE · DVT ·
Ca mai sus.
CNI, VII, p. 226, nr. 189, variantă legendă avers și
revers; Friedberg, p. 522, nr. 1242; anii 1501-1521.
Nr. inv. 64-4640/2.

Gerolamo Priuli
zecchino

66. AV ↑ 3,43 g 20 mm; perforată.
Av. S · M · VENET / DVX / HIE · PRIOL
Ca mai sus.
Rv. SIT · T · XPE · DAT · Q · TV - REGIS · ISTE · DVCAT
Ca mai sus, dar 12 stele.
CNI, VII, p. 377, nr. 85; Friedberg, p. 523, nr. 1257;
anii 1559-1567.
Nr. inv. 64-5653.

Domenico Contarini
zecchino

67. AV → 3,44 g 21 mm; perforată.
Av. · S · M · VENET / DVX / DOMIN · CONT
Ca mai sus.
Rv. SIT · T · XPE · DAT · Q · TV - REGIS · ISTE · DVCA
Ca mai sus, dar 16 stele.
CNI, VIII, p. 267, nr. 237; Friedberg, p. 524, nr. 1332;
anii 1659-1674.
Nr. inv. 64-28441.

**Alvise IV Mocenigo
zecchino**

68. AV ∇ 3,41 g 21 mm; perforată.
Av. S · M · V[E]NET / DVX / ALOY · MOCEN ·
Sf. Marcu în picioare, spre dreapta, binecuvântând
dogele îngenunchiat, care ține cu ambele mâini *hasta*
cu cruce.
Rv. SIT · T · XPE · DAT · Q · TV - REGIS · ISTE · DVCA
Ca mai sus.
CNI, VIII, p. 500, nr. 125; Friedberg, p. 525, nr. 1421;
anii 1763-1778.
Nr. inv. 64-28440.

69. AV $\rightarrow$ 3,49 g 21 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28449.

**Paolo Renier
zecchino**

70. AV $\downarrow$ 3,45 g 21 mm; perforată.
Av. S · M · VENET · / DVX / PAVL · RAINER ·
Ca mai sus.
Rv. ca mai sus.
CNI, VIII, p. 527, nr. 98; Friedberg, p. 525, nr. 1434,
anii 1779-1789.
Nr. inv. 64-28451.

**Lodovico Manin
zecchino**

71. AV $\downarrow$ 3,46 g 21 mm; perforată.
Av. S · M · VENET / DVX / LVDOV · MANIN
Ca mai sus.
Rv. ca mai sus.
CNI, VIII, p. 547, nr. 69; Friedberg, p. 525, nr. 1445,
anii 1789-1797.
Nr. inv. 64-28452.

72. AV $\uparrow$ 3,43 g 21 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28454.

73. AV $\leftarrow$ 3,40 g 21 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28453.

74. AV $\uparrow$ 3,41 g 21 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar VENET · și MANIN ·
Nr. inv. 64-28450.

REPUBLICA SUBALPINĂ

**Torino
20 franci**

75. AV $\uparrow$ 6,38 g 22 mm.
Av. L'ITALIE DÉLIVRÉE À MARENCO · / A · L ·
Cap de femeie, purtând coif, spre dreapta.

Rv. În centru, pe trei rânduri: 20 / FRANCS / L'AN10 · ;
în exterior * LIBERTÉ · EGALITÉ · * / ERIDANIA ·
Friedberg, p. 519, nr. 1172, anul 1801.
CNI, II, p. 415, nr. 3 (Paris).
Nr. inv. 64-28459.

ȚĂRILE DE JOS

HOLLAND

**Dordrecht
ducat**

76. AV $\uparrow$ 3,42 g 21 mm; perforată.
Av. CONCORDIA · RES · PAR · CRES · HOL · / 17 - 58
Cavaler în armură, stând în picioare, spre dreapta; ține
în mâna stângă un mănunchi de săgeți, iar în mâna
dreaptă spadă.
Rv. MO:ORD: / PROVIN. / FOEDER / BELG · AD /
LEG · IMP.
Legenda pe cinci rânduri în cartuș pătrat.
Delmonte 775, anul 1758.
Nr. inv. 64-28448.

REPUBLICA BATAVĂ

**Utrecht
ducat**

77. AV $\uparrow$ 3,42 g 21 mm; perforată.
Av. CONCORDIA RES · PAR:CRES:TRA: / 18 - 03
Cavaler în armură, stând în picioare, spre dreapta; ține
în mâna stângă un mănunchi de săgeți, iar în mâna
dreaptă spadă.
Rv. MO:ORD: / PROVIN: / FOEDER: / BELG · AD /
LEG · IMP.
Legenda pe cinci rânduri în cartuș pătrat.
Delmonte 1171 C, anul 1803.
Nr. inv. 64-28460.

REGATUL OLANDEI

Ludovic Napoleon

**Utrecht
2 ducați**

78. AV $\uparrow$ 7,78 g 28,5 mm; tortiță.
Av. CONCORDIA RES · PAR:CRES:TRA · / 18 - 06
Cavaler în armură, stând în picioare, spre dreapta; ține
în mâna stângă un mănunchi de săgeți, iar în mâna
dreaptă spadă. La sfârșitul legendei un scut mic.
Rv. MO:ORD: / PROVIN: / FOEDER: / BELG · AD /
LEG · IMP.
Legenda pe cinci rânduri în cartuș pătrat.
Delmonte 1175, anul 1806.
Nr. inv. 64-9615.

ducat

79. AV $\downarrow$ 3,53 g 21 mm.
Av. CONCORDIA RES · PAR:RES:TRA: / 18 - 07

Ca mai sus.
Rv. ca mai sus.
Delmonte 1176 A, anul 1807.
Nr. inv. 64-28461

80. AV ↓ 3,45 g 19 mm; perforată.
Av. LODEW.NAP.KON.VAN HOLL.
Capul suveranului spre stânga.
Rv. KONINGRIJK - HOLLAND / 1809 . .
Scut timbrat de coroană. Jos marca de monetărie:
albina.
Delmonte 1180, anul 1809.
Nr. inv. 64-28463.

81. AV ↓ 3,41 g 19 mm.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28462.

82. AV ↓ 3,39 g 19 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28464.

REGATUL ȚĂRILOR DE JOS

Wilhelm I

Utrecht

ducat

83. AV ↑ 3,47 g 22 mm; perforată.
Av. CONCORDIA RES - PARVAE CRESCUNT / 18 - 18
Cavaler în armură, stând în picioare, spre dreapta; ține
în mâna stângă un mănunchi de săgeți, iar în mâna
dreaptă spadă. La începutul legendei marca de
monetărie: caduceu.
Rv. MO.AVR / REG.BELGII / AD LEGEM / IMPERII.
Legenda pe patru rânduri în cartuş pătrat.
Delmonte 1188, anul 1818.
Nr. inv. 64-28465.

UNGARIA

Ludovic I

Buda

florin

84. AV → 3,55 g 20 mm.
Av. + LODOV - IOI . REX
Floare de crin stilizată.
Rv. S . IOHA - IIES B (la sfârșitul legendei coroană)
Sf. Ioan Botezătorul în picioare, din față.
Pohl, 1, B1; Huszar Lajos 512; anii 1342-1353. Monetar
Lorandus.
Nr. inv. 64-10226.

Vladislav I

Sibiu (Hermannstadt)

ducat

85. AV ↑ 3,55 g 22 mm.
Av. + WLADISLAVS . D . G . R . VNGARIA .

Scut scartelat; cartier 1 patru fascii, cartier 2 vultur cu
aripile desfăcute, cartier 3 călărețul lituan, cartier 4
cruce dublă.

Rv. . S . LADISLAVS . REX . H . R

Sf. Ladislav în picioare, din față, cu secure în mâna
dreaptă și glob cruciger în mâna stângă.
Pohl, 18, F1-2, anul 1444; Huszar Lajos 597, anii 1440-
1444. Monetar Nicolaus Pfeffersack.
Nr. inv. 64-28506.

Mathia Corvin

Kremnica (Kremnitz)

ducat

86. AV ↘ 3,55 g 21 mm.
Av. MATHIAS . D . G . R . VNGA (legenda întreruptă
de corb cu inel în cioc).
Fecioara ținând pruncul cu mâna dreaptă; vas cu trei
flori în câmp stânga.
Rv. S . LADISLAVS . L . AVS . REX . H . P . R
Ca mai sus.
Pohl, 31, K9, anul c. 1488; Huszar Lajos 688, variantă
legendă, anii 1489-1490. Monetar Peter Schaidler.
Nr. inv. 64-28436.

Sibiu (Hermannstadt)

ducat

87. AV ↑ 3,54 g 21 mm.
Av. MATHIAS . D . G . R . VNGARIA
Fecioara ținând pruncul cu mâna dreaptă.
Rv. S . LADISLAVS . AVS . REX . H . R
Ca mai sus.
Pohl, 35, K21-2, A-3, anii 1482-1489; Huszar Lajos 680,
anii 1482-1488. Monetar Thomas Altemberger.
Nr. inv. 64-28435.

Leopold I

Kremnica (Kremnitz)

ducat

88. AV ← 3,49 g 22 mm.
Av. LEOPOLD . D . G . R . I . S . A . G . H . B . REX . /
K - B
Suveranul în picioare, spre dreapta, cu glob cruciger
în mâna stângă și sceptru în mâna dreaptă.
Rv. AR . AV . DV . BV . M . MO . CO . TY . 1682 .
Fecioara ținând pruncul cu mâna stângă. Jos scutul
Ungariei.
Herinek 1972, p. 34, nr. 348, anul 1682.
Nr. inv. 64-28446.

89. AV ↑ 3,48 g 22 mm.
Av. și Rv. ca mai sus.
Nr. inv. 64-28445.

**Ferdinand V
Kremnica (Kremnitz)
ducat**

90. AV ↑ 3,56 g 21 mm; perforată.
Av. FERD · I · D · G · AVST · IMP · HVNG · - · B · REX · H ·
N · V · R · L · V · D · G · L · I · A · A ·
Suveranul în picioare, spre dreapta, cu glob cruciger
în mâna stângă și sceptru în mâna dreaptă.
Rv. S · MARIA · MATER · DEI · - · PATRONA · HVNG ·
1843 ·
Fecioara ținând pruncul cu mâna stângă. Jos stema
Ungariei.
Herinek 1970, p. 238, nr. 70, anul 1843.
Nr. inv. 64-28467.

91. AV ↑ 3,47 g 19 mm; perforată.
Av. și Rv. ca mai sus, dar anul 1848.
Herinek 1970, p. 238, nr. 76, anul 1848.
Nr. inv. 64-28468.

EMITENT NEPRECIZAT

**Atelier neprecizat
4 ducați (piese pentru podoabă)**

92. AV ↑ 12,05 g 40 mm; perforată.
Av. LOCAL · IAD · O · M · I · N ... UMAUR USPURISS
Bustul lui Francisc Iosif I, laureat, spre deapta.
Rv. CARANTI · TUSCA · RAT · - · AUR · US · PURI
S · S · 1914 / (XXII)
Acvilă bicefală încoronată, ținând în gheare spadă,
sceptru și glob cruciger; pe piept stema Habsburg -
Lothringen.
Nr. inv. 64-28479.

93. AV ↑ 12,56 g 40 mm; perforată.
Av. S · M · ALEXANDER · II · R · IMPERATOR /
Bustul țarului Alexandru II, laureat, spre dreapta.
Rv. ZL · AT · EN · PE · ND · AR · 1900 - ZA · NA · KIT ·
GAR · XXII KR / (4)
Acvilă bicefală încoronată, ținând în gheare sceptru și
glob cruciger. Lângă valoare contramarcă având
însemnele Bulgariei.
anul 1900.
Nr. inv. 64-28475.

FALSURI MODERNE

**Regatul macedonean
Alexandru cel Mare
stater**

94. AV ↓ 7,00 g 18,3x19,5 mm.
Av. capul Athenei, cu coif corinthian, spre dreapta.
Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ; trident în câmp stânga.
Nike spre stânga, ținând în mâna dreaptă cunună, iar
în mâna stângă *stylis*.
Price, p. 511, nr. F6.
Nr. inv. 64-18524.

95. AV ⚡ 8,47 g 17,1x17,7 mm.
Av. capul Athenei, cu coif corinthian, spre dreapta.
Rv. ΒΑΣΙΛΕΩΣ - ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, monogramă în
cunună, în stânga jos.
Nike spre stânga, ținând în mâna dreaptă cunună, iar
în mâna stângă *stylis*.
Price, p. 512, nr. F31.
Nr. inv. 64-7390.

½ stater

96. AV ⚡ 4,96 g 16,6x17,4 mm.
Av. capul lui Heracles, purtând blana leului din
Nemeea, spre dreapta.
Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ // Ω
Zeus (?) stând pe tron spre stânga, ținând vultur în
mâna dreaptă și trident în mâna stângă.
Price, p. 514, nr. F108 (drahmă).
Nr. inv. 64-8117.

¼ stater

97. AV ↑ 2,47 g 12 mm.
Av. capul lui Heracles, purtând blana leului din
Nemeea, spre dreapta.
Rv. ΑΛΕΞΑΝ / ΔΡΟΥ
Arcul și măciuca.
Price, p. 514, nr. F109 (½ drahmă).
Nr. inv. 64-28433.

PLANȘA 7

Monede din colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova (1:1)

PLANȘA 8

Monede din colectia Muzeului Iudetean de Istorie si Arheologie Prahova (1:1)

PLANȘA 9

Monede din colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova (2:1)

85

86

87

88

94

95

96

97

PLANȘA 10

Monede din colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova (2:1)

INDEX

Index I

State Emitente (*Issuing States*)

Austria I.4-38; II.9; III.2; IV.9, 49-50
Bavaria IV.51
Brazilia IV.10-11
Breslau IV.52
Bulgaria IV.12
Callatis II.1
Carinthia II.10-11
Dacia IV.1
Ferrara II.13
Geldern III.28
Hamburg IV.53
Holland II.16; IV.76
Imperiul Bizantin I.2-3; II.2-4, 7; IV.4-7
Imperiul Latin de Constantinopol II.6
Imperiul de la Niceea II.5; IV.8
Imperiul Otoman I.39-223; II.8; III.3-25; IV.13-48
Imperiul Roman I.1; III.1; IV.2-3
Neprecizat IV.92-93
Ordinul Teutonic II.12
Polonia IV.54-55
Regatul Olandei IV.78-82
Regatul Țărilor de Jos IV.83
Republica Batavă IV.77
Republica Subalpină IV.75
România IV.56-61
Rusia IV.62-63
Transilvania II.15
Ungaria I.226; II.24; III.29-30; IV.84-91
Utrecht II.17-18
Venetia I.225; II.14; III.26-27; IV.64-74
Westfriesland II.19-22
Zeeland II.23
Zwolle I.224

Index II

Suverani (*Sovereigns*)

Abdulaziz (sultan, Imperiul otoman, 1861-1876) I.222
Abdulhamid I (sultan, Imperiul otoman, 1774-1789) III.22-23
Abdulhamid II (sultan, Imperiul otoman, 1876-1909) IV.48
Abdulmecid (sultan, Imperiul otoman, 1839-1861) I.213-221
Ahmed I (sultan, Imperiul otoman, 1603-1617) IV.14-15
Alexandru I (țar, Rusia, 1801-1825) IV.63
Alexandru cel Mare (rege, Macedonia, 336-323 a. Chr.) II.1; IV.94-97
Alexios I (împărat, Imperiul bizantin, 1081-1118) I.3

Alfonso II (duce, Ferrara, 1559-1597) II.13
 Alvise IV Mocenigo (doge, Veneția, 1763-1778) IV.68-69
 Andronic II și Mihail IX (împărați, Imperiul bizantin, 1295-1320) II.7
 Carol (arhiduce, Austria, 1564-1590) II.11
 Carol I (principe, rege din 1881, România, 1866-1914) IV.56-57
 Carol II (rege, România, 1930-1940) IV.58-59
 Constantin I (împărat, Imperiul roman, 307-337) IV.2
 Domenico Contarini (doge, Veneția, 1659-1674) IV.67; II.25 (imitație)
 Elisabeta I (țarină, Rusia, 1741-1761) IV.62
 Ferdinand (arhiduce, Austria, 1564-1595) II.10
 Ferdinand I (împărat, Austria, 1830-1848) I.6-13
 Ferdinand I (principe, țar din 1908, Bulgaria, 1887-1918) IV.12
 Ferdinand III (împărat, Imperiul romano-german, 1637-1657) I.224; IV.49
 Ferdinand V (rege, Ungaria, 1830-1848) I.226; IV.90-91
 Ferdinand Maria (episcop, Bavaria, 1651-1679) IV.51
 Francisc I (împărat, Austria, 1792-1830) I.4-5
 Francisc Iosif I (împărat, Austria, 1848-1916) I.14-38; IV.9
 Gerolamo Priuli (doge, Veneția, 1559-1567) IV.66
 Heraclius și Heraclius Constantin (împărați, Imperiul bizantin, 613-641) I.2
 Honorius (împărat, Imperiul roman de Apus, 395-423) I.1
 Ioan III (împărat, Imperiul de la Niceea, 1222-1254) II.5; IV.8
 Iosif II (împărat, Imperiul romano-german, 1765-1790) III.2; IV.50
 Iustinian I (împărat, Imperiul bizantin, 527-565) II.2
 Koson (rege ?, Dacia, sec. I a. Chr.) IV.1
 Leonardo Loredano (doge, Veneția, 1501-1521) IV.65
 Leopold I (împărat, Imperiul romano-german, 1657-1705) IV.88-89
 Lodovico Manin (doge, Veneția, 1789-1797) IV.71-74
 Ludovic I (rege, Ungaria, 1342-1382) IV.84
 Ludovic Napoleon (rege, Regatul Olandei, 1806-1810) IV.78-82
 Mahmud I (sultan, Imperiul otoman, 1730-1754) III.3-14
 Mahmud II (1808-1839) I.50-212; III.24-25; IV.18-47; I.227-228 (falsuri)
 Maria I (regină, Brazilia, 1786-1816) IV.11
 Maria I și Petru III (regi, Brazilia, 1777-1786) IV.10
 Maria Theresia (regină, Ungaria, 1741-1780) III.29-30
 Mathia Corvin (rege, Ungaria, 1458-1490) IV.86-87
 Mauricius Tiberius (împărat, Imperiul bizantin, 582-602) IV.4
 Maximilian (Mare Maestru, Ordinul Teutonic, 1590-1618) II.12
 Mehmed V (sultan, Imperiul otoman, 1909-1918) I.223
 Michele Steno (doge, Veneția, 1400-1413) IV.64
 Mihail VII (împărat, Imperiul bizantin, 1071-1078) IV.6-7
 Murad III (sultan, Imperiul otoman, 1574-1595) II.8; IV.13
 Mustafa III (sultan, Imperiul otoman, 1757-1774) III.15-21; IV.16
 Mustafa IV (sultan, Imperiul otoman, 1807-1808) I.48-49
 Neprecizat II.6; IV.92-93
 Nichifor III (împărat, Imperiul bizantin, 1078-1081) II.4
 Paolo Renier (doge, Veneția, 1779-1789) I.225; III.26-27; IV.70
 Pietro Lando (doge, Veneția, 1539-1545) II.14
 Rudolf II (împărat, Imperiul romano-german, 1576-1612) II.9; (rege al Ungariei) II.24
 Selim III (sultan, Imperiul otoman, 1789-1807) I.39-47; IV.17
 Sigismund Bathory (principe, Transilvania, 1581-1597, 1601-1602) II.15
 Valentinian III (împărat, Imperiul roman de Apus, 425-455) IV.3
 Vasile II și Constantin VIII (împărați, Imperiul bizantin, 976-1025) II.3; IV.5
 Vladislav I (rege, Ungaria, 1440-1444) IV.85
 Wilhelm I (rege, Regatul Țărilor de Jos, 1813-1840) IV.83
 Zenon (împărat, Imperiul roman de Răsărit 474-491) III.1

Index III

Nominaluri (Denominations)

Altın II.8; IV.13-15
 Aspron trachy I.3
 Cedit adliye altını I.147-148; IV.20
 1/2 cedit adliye altını I.149
 1/4 cedit adliye altını IV.47

Cedit mahmudiye I.227-228
 Cedit mahmudiye, beşlik (5 kuruş) I.202-212; IV.45-46
 Cedit mahmudiye, onluk (10 kuruş) I.196-201
 Cedit mahmudiye, yirmilik (20 kuruş) I.150-195; III.24; IV.21-43
 Cedit rumî altını I.140-146
 5 ducaţi IV.49
 4 ducaţi I.5, 10, 17-27; IV.12
 4 ducaţi (piese pentru podoabă) IV.92-93
 2 ducaţi IV.50, 78
 Ducat I.4, 6-9, 11-16, 28-38, 224, 226; II.9-24; III.2, 28-30; IV.9, 52-54, 64-65, 76-77, 79-83, 85-91
 1 1/2 fındık IV.16
 Fındık I.48-49
 1/4 fındık I.39-41
 Florin IV.84
 20 franci IV.75
 Gulden IV.51
 2 hayriye altını I.50-55; IV.18-19
 Hayriye altın I.56-72
 1/2 hayriye altın I.73
 Hyperper II.5-7; IV.8
 1000 lei IV.60
 500 lei IV.61
 50 lei IV.56
 25 lei IV.57
 Liralık (100 kuruş) IV.48
 Mecidiye altını, yirmibeşlik (25 kuruş) I.217
 Memduhiye I.218-221
 1/4 memduhiye I.213-216
 Monedă fără valoare nominală precizată (galben mare) IV.58-59
 Nomisma histamenon II.4; IV.6-7
 Nomisma tetarteron II.3; IV.5
 1/4 osmanlı altını I.222
 6400 reis (4 escudos) IV.10-11
 5 ruble IV.63
 2 ruble IV.62
 Rumî altını I.135-139
 Solidus I.1-2; III.1; IV.2-4
 Stater II.1; IV.1, 94-95
 1/2 stater IV.96
 1/4 stater IV.97
 Tremissis II.2
 Tuğrali çeyrek III.25
 Zecchino I.225; III.26-27; IV.66-74; II.25 (imitație)
 Zeri mahbub I.47; III.11-12, 15, 20, 22; IV.17
 1/2 zeri mahbub III.3-10, 13-14, 16-19, 21, 23
 1/4 zeri mahbub I.42-46, 74-134; IV.44
 Ziyet altını, liralık (25 kuruş) I.223
 20 zloti IV.55

Index IV

Ateliere (Mints)

Alba Iulia (Karlsburg) I.4, 6-8, 14-16; III.2; IV.50
 Breslau IV.52
 Bruxelles III.30; IV.56-57
 Bucureşti IV.58-61
 Buda IV.84
 Callatis II.1
 Constantinopol I.2-3; II.2-4, 6; III.1; IV.3-7
 Dimaşk IV.13
 Dordrecht II.16; IV.76
 Ferrara II.13
 Hall II.12
 Hamburg IV.53

Harderwijk III.28
 Hoorn II.19-22;
 Klagenfurt II.10-11
 Kremnica (Kremnitz) I.226; II.24; III.29; IV.12, 86, 88-91
 Kostantiniye (Islâmbol) I.39-46, 48-223; III.3-10, 15-19, 24; IV.16-48
 Magnesia II.5; IV.8
 Mediolanum I.1
 Middelburg II.23
 Misir I.47; II.8; III.11-14, 20-23, 25; IV.14-15
 München IV.51
 Neprecizat I.13, 37-38, 227-228; II.25; IV.1, 92-97
 Praga II.9
 Rio de Janeiro IV.10-11
 St. Petersburg IV.62-63
 Sibiu (Hermannstadt) II.15; IV.85, 87
 Thessalonic II.7; IV.2
 Torino IV.75
 Utrecht II.17-18; IV.77-83
 Varşovia IV.54-55
 Viena I.5, 10-12, 17-36; IV.9, 49
 Veneția I.9, 225; II.14; III.26-27; IV.64-74
 Zwolle I.224;

Index V

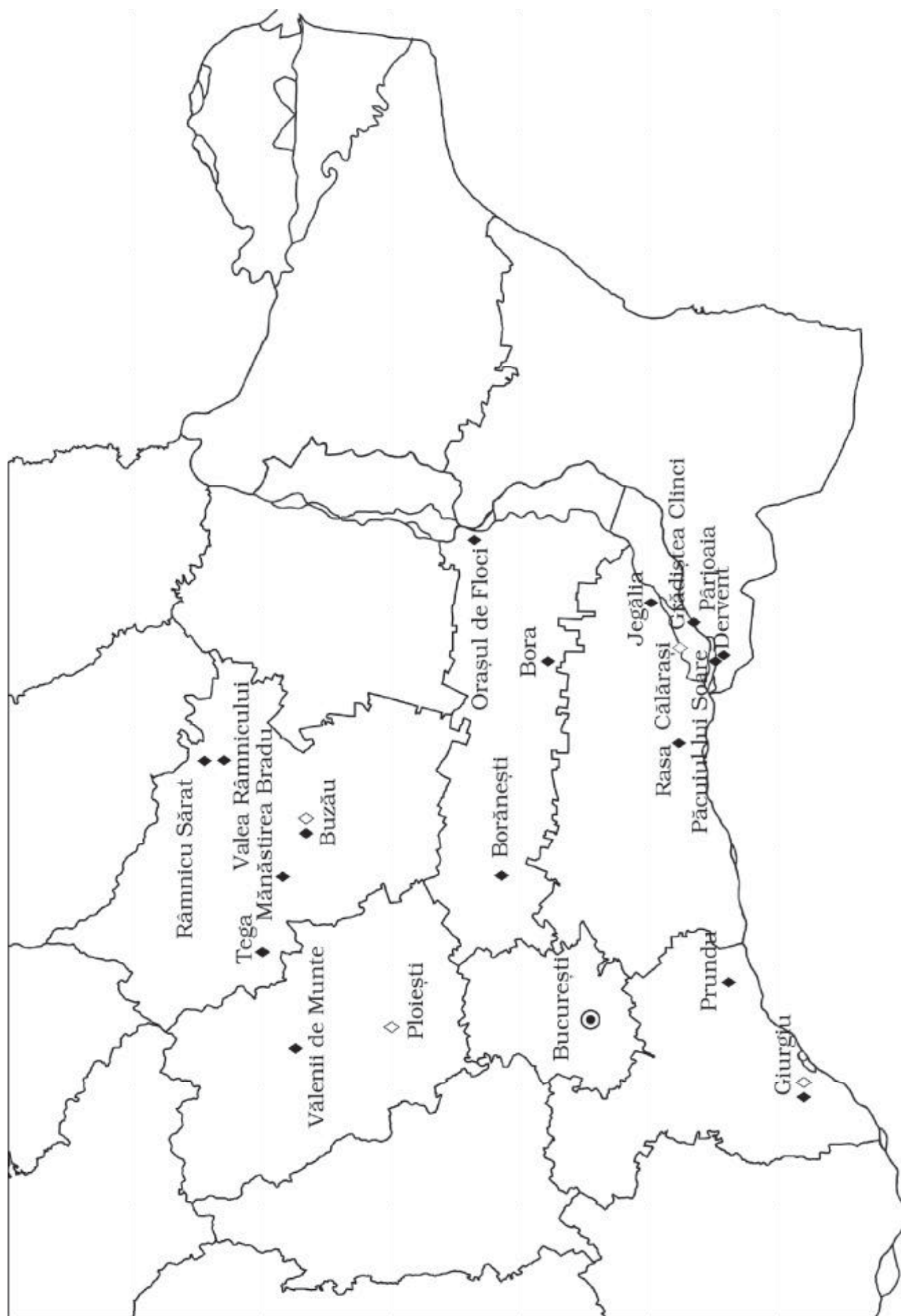
Proveniență (*Provenance*)

Bora, mun. Slobozia, jud. Ialomița (tezaur) II.21-24
 Borănești, com. Coșereni, jud. Ialomița IV.7
 Buzău, jud. Buzău I.2
 Dealul Derwent, sat Galița, com. Ostrov, jud. Constanța II.6-7
 Giurgiu (Piața Oinacu), jud. Giurgiu (tezaur) III.2-23, 26-30
 Giurgiu, jud. Giurgiu III. 25
 "Grădiștea Clinci", com. Roșeți, jud. Călărași II.1
 Jegălia, jud. Călărași II.8
 Mănăstirea Bradu, sat Izvoru, com. Tisău, jud. Buzău I.224
 "Orașul de Floci", sat Giurgeni, com. Giurgeni, jud. Ialomița II.25
 Pârjoaia (azi Izvoarele), com. Lipnița, jud. Constanța II.2
 Păcuiul lui Soare, sat Ostrov, com. Ostrov, jud. Constanța II.4
 Prundu, jud. Giurgiu III.24
 Rasa, com. Grădiștea, jud. Călărași (tezaur) II.9-20
 Râmnicu Sărat, jud. Buzău I.1
 Tega, com. Pănătău, jud. Buzău IV.6
 Valea Râmnicului, jud. Buzău I.3
 Vălenii de Munte, jud. Prahova (tezaur) IV.13

LISTA ABREVIERILOR DIN CATALOG

Bayern	B. Prokisch, Susanna Heinz, Michaela Heinz, H. Emmerig, Michaela Zavadil, Dinah Lepuschitz, <i>Repertorium zur neuzeitlichen Münzprägung Europas</i> , vol. 2, <i>Heiliges Römisches Reich Deutscher Nation und Nachfolgestaaten - Der Bayerische Reichskreis</i> , Viena, 1996.
CNI, II	<i>Corpus Nummorum Italicorum. Primo tentativo di un Catalogo Generale delle Monete Medievali e Moderne coniate in Italia o da Italiani in altri paesi</i> , vol. II, <i>Piemonte-Sardegna zecche d'oltremonti di casa Savoia</i> , Roma, 1911.
CNI, VII	<i>Corpus Nummorum Italicorum. Primo tentativo di un Catalogo Generale delle Monete Medievali e Moderne coniate in Italia o da Italiani in altri paesi</i> , vol. VII, <i>Veneto (Venezia - parte I - Dalle origini a Marino Grimani)</i> , Roma, 1915.
CNI, VIII	<i>Corpus Nummorum Italicorum. Primo tentativo di un Catalogo Generale delle Monete Medievali e Moderne coniate in Italia o da Italiani in altri paesi</i> , vol. VIII, <i>Veneto (Venezia - parte II - Da Leonardo Donà alla chiusura della zecca)</i> , Roma, 1917.
CNI, X	<i>Corpus Nummorum Italicorum. Primo tentativo di un Catalogo Generale delle Monete Medievali e Moderne coniate in Italia o da Italiani in altri paesi</i> , vol. X, <i>Emilia (parte 2^a) Bologna e Ferrara - Ravenna e Rimini</i> , Roma, 1927.
Delmonte	A. Delmonte, <i>Le Bénélux d'or. Répertoire du monnayage d'or des territoires composant les anciennes Pays-Bas</i> , Amsterdam, 1964.
Diaconu	P. Diaconu, <i>Monede rare descoperite la Păcuiul lui Soare, jud. Constanța</i> , BSNR, 77-79 (1983-1985), nr. 131-133, 1985, p. 433-436.
Dimian	Ir. Dimian, <i>Descoperiri monetare în Regiunea Ploiești</i> , Din activitatea muzeelor noastre. Studii, referate, documente, I, 1956, p. 82-86.
DOC, I	A. R. Bellinger, <i>Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection</i> , vol. I, <i>Anastasius I to Maurice 491-602</i> , Washington, 1966.
DOC, III/2	Ph. Grierson, <i>Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection</i> , vol. III/2, <i>Basil I to Nicephorus III (867-1081)</i> , Washington, 1973.
DOC, IV/2	M. F. Hendy, <i>Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection</i> , vol. IV/2, <i>Alexius I - Michael VIII (1081-1261)</i> , Washington, 1999.
DOC, V/2	Ph. Grierson, <i>Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection</i> , vol. V/2, <i>Michael VIII to Constantine IX 1258-1453</i> , Washington, 1999.
DOC, Late Roman Coins	Ph. Grierson, Melinda Mays, <i>Catalogue of Late Roman Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection. From Arcadius and Honorius to the Accession of Anastasius</i> , Washington, 1992.
Friedberg	R. Friedberg, <i>Gold Coins of the World from Ancient Times to the Present</i> , Clifton - New Jersey, 1992.
Hendy	M. F. Hendy, <i>Coinage and Money in the Byzantine Empire 1081-1261</i> , Dumbarton Oaks Studies, 12, Washington, 1969.
Herinek 1970	L. Herinek, <i>Österreichische Münzprägungen von 1740-1969</i> , Viena, 1970.
Herinek 1972	L. Herinek, <i>Österreichische Münzprägungen von 1657-1740</i> , Viena, 1972.
Herinek 1984	L. Herinek, <i>Österreichische Münzprägungen Ferdinand II. und Ferdinand III. als Erzherzog und Kaiser von 1592-1657</i> , Viena, 1984.
Huszár Lajos	Huszár Lajos, <i>Münzkatalog Ungarn von 1000 bis heute</i> , München, 1979.
Jem Sultan	J. Sultan, <i>Coins of the Ottoman Empire and Turkish Republic</i> , Thousand Oaks, 1977.
Lachman	S. Lachman, <i>The Initial Letters on Ottoman Coins of the Eighteenth Century</i> , în The American Numismatic Society, Museum Notes, 19, 1974, p. 199-224.

- Lungu** R. Lungu, *O monedă de aur descoperită la Orașul de Floci*, în *Cercetări Numismatice*, 2, 1979, p. 149-151.
- Mănușu-Adameșteanu, Poll, Iacob și Constantinescu**
Gh. Mănușu-Adameșteanu, Ingrid Poll, Mihaela Iacob și B. Constantinescu, *Hyperperi de la Ioan III Ducas Vatatzes (1222-1254) descoperiți pe teritoriul Dobrogei*, în *Pontica*, 31, 1998, p. 295-305.
- MBR** G. Buzdugan, O. Luchian, C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, București, 1977.
- MIB, I** W. Hahn, *Moneta Imperii Byzantini*, vol. I. *Von Anastasius I bis Justinianus I (491-565)*, Viena, 1973.
- MIB, II** W. Hahn, *Moneta Imperii Byzantini*, vol. II. *Von Justinus II bis Phocas (565-610)*, Viena, 1975.
- MIB, III** W. Hahn, *Moneta Imperii Byzantini*, vol. III. *Von Heraclius bis Leo III / Alleinregierung (610-720)*, Viena, 1981.
- Mitrea 1961** B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, *Dacia*, N. S., 5, 1961, p. 583-593.
- Mitrea 1962** B. Mitrea, *Monnaies antiques et byzantines découvertes plus ou moins récemment en Roumanie*, *Dacia*, N. S., 6, 1962, p. 533-541.
- Mitrea 1968** B. Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, *Dacia*, N. S., 12, 1968, p. 445-459.
- Niculiță și Nicolae**
Ana Niculiță și E. Nicolae, *Monedele de aur otomane din tezaurul de la Bălțata, raionul Criuleni, rep. Moldova*, BSNR, 86-87 (1992-1993), nr. 140-141, 1996, p. 167-177.
- Nuri Pere** N. Pere, *Osmanlılarda madeni paralar*, Istanbul, 1968.
- Oberländer-Târnoveanu**
E. Oberländer-Târnoveanu, *Les hyperpères de type Jean III Vatatzès -classification, chronologie et évolution du titre (à la lumière du trésor d'Uzun Bair, dép. de Tulcea)*, în *Istro-Pontica*, Tulcea, 2000, p. 499-561.
- Oberländer-Târnoveanu și Constantinescu**
E. Oberländer-Târnoveanu și E.-M. Constantinescu, *Monede romane târzii și bizantine din colecția Muzeului Județean Buzău*, în *Mousaios*, 4, 1994, 1, p. 311-341.
- Ölçer** C. Ölçer, *Sultan Mahmud II zamanında darp edilen osmanlı madeni paraları H. 1223-1255 M. 1808-1839*, Istanbul, 1970.
- Pohl** A. Pohl, *Ungarische Goldgulden des Mittelalters (1325-1540)*, Graz, 1974.
- Preda** C. Preda, *Istoria monedei în Dacia preromană*, București, 1998.
- Price** M. J. Price, *Coinage in the Name of Alexander the Great and Philip Arrhidaeus: A British Museum Catalog*, Londra-Zürich, 1991.
- RIC, VII** P. M. Bruun, *The Roman Imperial Coinage*, vol. VII, *Constantine and Licinius A.D. 313-337*, Londra, 1966.
- RIC, IX** J. W. E. Pearce, *The Roman Imperial Coinage*, vol. IX, *Valentinian I - Theodosius I*, Londra, 1933.
- RIC, X** J.P.C. Kent, *The Roman Imperial Coinage*, vol. X, *The Divided Empire and the Fall of the Western Parts AD 395-491*, Londra, 1994.
- Šimek** E. Šimek, *Pražská mincovna. Devět století české mince katalog výstavy*, în *Acta Musei Pragensis*, 1977.
- Uzdenikov** V. V. Uzdenikov, *Russian Coins 1700-1917*, Moscova, 1992.
- Velter** Ana-Maria Velter, *Catalogul monedelor principatului Transilvaniei. Colecția "Ing. Constantin Orghidan"*, București, 1994.
- World Coins 1601-1700**
Standard Catalog of World Coins 1601-1700, ed. 2, Iola, Wisconsin, 1995.

◆ Localități cu descoperiri monetare prezentate în catalog

◇ Localitățile unde se află muzeele prezentate în catalog

ISBN 973-85287-0-4

cIMeC – INSTITUTUL DE MEMORIE CULTURALĂ
2001